הארץ

2.00 ש"ח יום ו', ד' בסיון התשמ"ח, 20 במאי VOL.69/20992 MAY 20 1988

האם האינפלציה חוזרת

המצב בשטחים השכיח לאחרונה את בעיות הכלכלה התמורות שלנו. המדד האחרון הוא אחד הסימנים למצבו הקשה של המשק, המתאפיין באינפלציה ובהיעדר צמיחה.
תנועת המרכז תפעל למניעת התפרצותה המחודשת של האינפלציה, לשחרור המשק ממעורבותה המוגזמת של הממשלה וליצירת תנאים שיסייעו לצמיחה ולהישגים כלכליים.

המרכז
שינוי • ר"צ • המרכז הליברלי
לבונטין 19 ת"א 65112 טל' 8/9 03-614737

הרצוג: להקים ועדת חקירה למצב הרפואה; שמיר – בעד

הנשיא: אין כוונה לחפש אשמים או להעניש, אלא להתחקות אחר שורשי הבעייה; "אסור היה להניח למערכת הבריאות להידרדר עד כדי כך" ● נסים: להקים ועדה ● ארבלי־אלמוזלינו: ועדה רצויה, אך הממשלה חייבת לפתור גם בעיות בוערות

מאת עקיבא אלדר, גדעון אלון, עדנה ארידור ודן כביר סופרי "הארץ"

ראש הממשלה יצחק שמיר הודיע להביא לממשלה הצעה להקים ועדת חקירה בלתי תלויה לבירור המצב במערכת הבריאות. יועץ ראש הממשלה לתקשורת אבי פזנר, מסר אמש כי בעקבות דבריו של הנשיא חיים הרצוג בכינוס מכון ויצמן למדע, בהם קרא להקים ועדת חקירה עקב ההידרדרות החמורה במערכת הבריאות, הודיע ראש הממשלה כי הוא תומך בהצעה וכבר היום יבוא בדברים עם השרים הנוגעים בדבר, עם היועץ המשפטי לממשלה ומזכיר הממשלה וימליץ בפני הממשלה להקים לאלתר ועדה כזו.

הרצוג: לא מחפשים אשמים

בהופיעו אתמול בכינוס המנהלת הבין לאומי ה־6 של מכון ויצמן, קרא הנשיא חיים הרצוג להקים ועדת חקירה ממלכתית על פי חוק ועדות חקירה, אשר תבחן את הסיבות למשבר במערכת הבריאות ותציע דרכים לחלץ את המערכת מן המשבר אליו נקלעה.

זו הפעם השנייה שנשיא קורא להקמת ועדת חקירה ממלכתית. בפעם הראשונה נקט ביוזמה זו הנשיא החמישי יצחק נבון, כשקרא ב־1982 להקמת ועדת חקירה ממלכתית בעקבות הטבח במחנות הפליטים סברה ושתילה.

הנשיא הדגיש כי העמדות המנוגדות, הוויכוחים בתוך מערכת הרפואה ומחוצה לה ותחושת המבוי הסתום, הביאו אותו למסקנה כי רק ועדה ממלכתית בלתי תלויה לחלוטין תוכל לחקור את הנושא עד תום.

הנשיא הטעים כי אין כוונה לחפש אשמים או להעניש גורם כלשהו, אלא להתחקות אחר שורשי הבעייה כדי להביא לפתרונה. "אני משוכנע שעצם הקמת הוועדה תתקבל בברכה במערכת הבריאות כולה, תשקיט אותה ותפיח בה תקווה למרפא" – אמר הנשיא והוסיף: "אסור היה להניח למערכת הבריאות להידרדר עד כדי כך".

בהמשך דבריו ציין הרצוג כי למרות שהמדינה מצטיינת ברמה רפואית גבוהה, סובלת מערכת הבריאות בארץ זה שנים ממשבר כרוני, הגורם סבל רב לחולים ובעל השפעה ארוכת טווח ומסוכנת מאוד. לדעת הנשיא, שורש הבעייה נעוץ בליקויים יסודיים במערכת והדבר דורש טיפול יסודי ומקצועי מאוד, תוך שמירה קפדנית על הערכים החברתיים המונחים ביסוד הרפואה השוויונית והנך

(סוף בעמוד 11)

כל בתי החולים יושבתו ביום ב'

רופאי קופת חולים מוחים על אי־קיום ההסכם שחתמו עם הנהלת הקופה; רופאי המדינה ישבתו – לאות הזדהות ● 41 בתי־החולים יעבדו כבשבת; יידחו גם הניתוחים הדחופים

מאת עדנה ארידור סופרת "הארץ"

כל בתי החולים, הממשלתיים־העירוניים ושל קופת חולים הכללית, יושבתו ביום שני ליום אחד.

מזכירות הסתדרות רופאי בתי החולים של קופת חולים החליטה אמש לשבות ביום שני במחאה על אי־קיום הסכם שנחתם עם הנהלת הקופה. רופאי המדינה, הפועלים בתיאום עימם, החליטו להצטרף לשביתה. 41 בתי החולים יפעלו ביום שני במתכונת שבת. כל הניתוחים המתוכננים, ובכלל זה ניתוחים דחופים – יידחו.

בית הדין הארצי לעבודה בירושלים ידון ביום רביעי בדרישת הנהלת קופת־חולים להוציא צו על תנאי נגד רופאי הקופה לבל יפתחו מרפאות פרטיות. לפני שבוע דחה בית־הדין האזורי את הבקשה.

שרת הבריאות שושנה ארבלי־אלמוזלינו פנתה אתמול לרופאים בבקשה להקפיא את העיצומים וההשבתות, ולהניח לממשלה לטפל בנושא.

על פי דרישת האוצר, באו הנהלת קופת חולים וההסתדרות לידי הסכמה עם הרופאים לשנות את ההסכם עימם. בין השאר, יוסיפו למחירון הניתוחים מחירים נמוכים יותר לכמה סוגי ניתוחים; התשלום בעד ניתוח או איבחון ייעשה רק אם נעשתה עבודה בפועל; צד שלישי שאינו קשור לקופת חולים יפעיל את ההסכם, כדי שלא ליצור התקשרות של עובד־מעביד.

הברפלד: ארכה עד יום ב'

יו"ר המחלקה לאיגוד מקצועי, חיים הברפלד, המנסה לתווך בין הרופאים והנהלת קופת חולים לבין האוצר, האשים אתמול את האוצר בכשלון לסכל גם את התיקון להסכם. לדבריו, שר האוצר – השולט על המענקים והכספים של קופת חולים – סבור שיוכל להכתיב מהלכים בקופת חולים. אם לא תושג ביום שני בבוקר הסכמה עם האוצר, ויתברר שסלע המחלוקת הוא פוליטי־אידיאולוגי –, ימליץ לחתום עם הרופאים על ההסכם המתוקן. הברפלד הוסיף כי אם שר האוצר רוצה ברפואה פרטית אפשר לדבר על כך, אבל לא במיתוקי קופת־חולים. לפי שעה, מה שנותר הוא: לחתום עם הרופאים על ההסכם, מאחר שכל המערכת סובלת מהשביתה.

הרופאים עוברים מפאלאס

בתוך כך, רופאי הקופה מתכוננים להעביר את 3 המרפאות הפרטיות [illegible] אחרים.

מטרת פתיחת המרפאות במלון פאלאס, היתה ללחוץ על קופת חולים לזרז את הפעלת ההסכם שחתמה עימם על הפעלת משמרת שנייה. הסכם זה אמור לשפר באופן משמעותי את הכנסתם.

כעת החליטו להעתיק את מקום המרפאות הפרטיות, משום שמספר המבקרים ב"פאלאס" בשבוע שחלף ירד מ־60 לכ־25 ליום (5 חולים למרפאה ליום), ומבחינה כלכלית אי אפשר להחזיק מרפאות לחולים כה מעטים. לדעת הרופאים, ירידה זו נובעת מהעובדה שלחולים קשה להגיע ממקומות מרוחקים, אך יש השפעה גם להחלטות הנהלת הקופה להרחיב את רשת הרופאים המקצועיים העצמאיים. ביקור אצל רופא כזה פטור מתשלום, ואם יש צורך בבדיקות – הוא מקבל את השירותים במרפאה הקהילתית או במרפאה המקצועית האיזורית.

רופאי המדינה, שנקטו עד כה עיצומים חלקיים, מתכוננים להחריפם בשבוע הבא – עד השבתת כל השירותים בבתי החולים. הטקטיקה של האוצר במו"מ עם ארגוני הרופאים היא לפצל את המו"מ, מתוך כוונה להשיג הסכם עם רופאי המדינה שיחייב גם את רופאי קופת חולים.

אבל גם המו"מ עם רופאי המדינה תקוע. האוצר דרש מהרופאים להגיש לו הצעה להפעלת משמרת שנייה. אבל רופאי המדינה רואים בהסכם שנחתם עם רופאי קופת חולים תשובה לשיפור הכנסתם, ופתרון למצוקת החולים.

אם יש לך מחשב אתה צריך מנפאואר.

כי עם מנפאואר לצידך, מובטח לך שהמחשב שלך יעבוד בתפוקה מלאה. כל הזמן.
כל מעבדות התמלילים או קלדניות של מנפאואר הנשלחות אליך מותאמות בדיוק לדרישותיך. היא מכירה היטב את סוג הציוד והתוכנה שברשותך ויודעת להפיק מהם את המיטב שבהם. לתועלתך.
זה הייחוד של מנפאואר.
באמצעות תכניות הדרכה מיוחדות, מהמקצועיות ביותר בארץ, אנחנו מכשירים את העובדות לעבודה על כל מערכות המשרד המשוכללות ובאמצעות מערכת חיזוי ביצועים (PREDICTABLE PERFORMANCE) אנחנו מצליחים להגיע לרמות אישיות גבוהות ביותר, שפירושה:
עובדת מנפאואר שתגיע אליך היא בדיוק העובדת שאתה צריך
מנפאואר. מתאים לך.

מנפאואר
MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית

תל־אביב: 03-298877, ירושלים: 02-233436, חיפה: 04-530051, באר־שבע: 057-79523, רחובות: 08-461717

שמיר לטלוויזיה בארה"ב: דברי רייגן לא כוונו אלי

אומר על פגישת פרס עם דוברינין: זה לחלוטין לא נורמלי; נורמלי ששר החוץ הישראלי נפגש עם שגריר בריה"מ בישראל

מאת עמנואלה מנצור וצבי בראל סופרי "הארץ"

ראש הממשלה, יצחק שמיר, אמר אתמול בתוכנית הטלוויזיה "מיט־דה־פרס", כי אינו חושב שהודעת הנשיא רייגן מכוונת אליו. "אך לא זו הבעיה העיקרית. העיקר הוא איך לפתור את בעיות האיזור ולהתגבר

(סוף בעמוד 2)

בג"ץ: שקדיאל – למועצה הדתית; הרבנות: ההחלטה תשתק המועצות

הרבנים הראשיים: תלמידי חכמים לא יישבו עם נשים במועצות דתיות – בגלל הקפדה על צניעות ● המר: לא אוכל לכפות על איש להיות חבר במועצה דתית ● חברי המועצה הדתית בירוחם הודיעו: נתפטר ● שקדיאל: שרותי הדת בעיירה – מתחת לכל ביקורת

משה פרץ, ראש המועצה הדתית בירוחם

לאה שקדיאל

מאת איתן רבין וגדעון אלון סופרי "הארץ"

הרבנות הראשית הגיבה אמש במורת רוח על פסק הדין של בית המשפט הגבוה לצדק, הקובע כי לאה שקדיאל זכאית להיות חברה במועצה הדתית של ירוחם. לדברי הרבנים הראשיים, מרדכי אליהו ואברהם שפירא, הרבנות מכירה בשוויון זכויות לנשים, אך בעניינים דתיים יש חיוב מיוחד בשמירת צניעות, התוקף למנהג שגברים ונשים לא יישבו יחד".

הרבנות הראשית הדגישה כי "ציות להחלטת בג"ץ יביא לכך שרבנים ותלמידי חכמים לא ישתתפו כחברים במועצות דתיות בגלל הקפדה על צניעות".

שר הדתות זבולון המר הודיע כי ימלא אחר פסיקת בג"ץ. הוא ציין כי יכנס את ועדת השרים המיוחדת, לקבוע מי רשאי לשמש חבר במועצה דתית. עם זאת, הדגיש כי לא יוכל לכפות על איש, אם אינו רוצה בכך, להיות חבר במועצה דתית. שר הדתות הדגיש כי שיתוף אשה במועצה דתית אינו סותר את ההלכה.

השר פרץ: בניגוד לרוח התורה

(עש"ח). בתגובה על פסיקת בג"ץ, השר הרב פרץ אומר: יש להצטער על שבית המשפט הגבוה לצדק שב והורה הוראה בניגוד לעמדת הרבנות הראשית לישראל ועמדת גדולי התורה. פסיקה זו מצטרפת לשרשרת פסיקות של בג"ץ העומדות בניגוד לרוח תורת ישראל. יוקרת בית הדין הגבוה לצדק לא היתה נפגעת אילו היה משאיר את הנושא בידי הרבנות הראשית כפי שהדבר היה מקובל עד כה.

מנכ"ל הרבנות הראשית, הרב איתן איזמן, סבור כי רבנים רבים יודיעו כי אינם מוכנים לשבת עם אשה במועצה הדתית, ולכן החלטת בג"ץ עלולה לגרום באופן מעשי את שיתוקן של המועצות הדתיות.

המועצה הדתית בירוחם מתפטרת

כל ששת חברי המועצה הדתית בירוחם, והם יו"ר המועצה, משה פרץ, [illegible] מתפקידם עוד לפני ששר הדתות יד

(סוף בעמוד 11)

שלושת שופטי בית המשפט הגבוה לצדק בקבלם את העתירה:

"ועדת השרים פסלה את לאה שקדיאל – משיקולים זרים"

השופט ברק: עקרון השוויון חל גם על הרבנים הראשיים ● השופט אלון: אילו היה התנאי לקבלה למועצה דתית בקיאות בהלכות – היה צורך לשנות את הרכב רוב המועצות הדתיות

(ע). "החלטת ועדת השרים שלא לכלול את לאה שקדיאל כחברה במועצה הדתית ירוחם, יסודה בהנחות עובדתיות לא־נכונות ובשיקולים זרים, ועל כן בטלה היא. העותרת, משנבחרה כדין וכהין כמועמדת מטעם הרשות המקומית של ירוחם להיות במועצה הדתית של ירוחם, זכאית להיכלל במועצה הדתית, ולא מצאנו כל עילה לפסלה מכך". כך קבעו אתמול שלושת שופטי בית המשפט הגבוה לצדק, בקבלם את עתירתה של לאה שקדיאל, מורה למקצועות היהדות מירוחם, להפוך מתוך 30 יום לאשה הראשונה בישראל שתמונה לחברה במועצה דתית.

השופטים – המשנה לנשיא בית המשפט העליון, פרופ' מנחם אלון, המשנה לשעבר לנשיא, השופטת בדימוס מרים בן־פורת והשופט פרופ' אהרן ברק – מותחים בפסק דין מנומק, ב־78 עמודים, ביקורת נוקבת על הנהלתם של שר הדתות ד"ר יוסף בורג,

(סוף בעמוד 11)

סוריה מגרשת את חוואתמה; אוסרת טקסי אזכרה לאבו־ג'יהאד בדמשק

– בתגובה על הפגנת אלפי פלשתינאים בדמשק ● ארגון חוואתמה: הוא עדיין בסוריה

טוניס (ע"צ). סוריה פנתה לנאיף חוואתמה, המזכיר הכללי של החזית הדמוקרטית לשחרור פלשתין, בדרישה שיעזוב את הטריטוריה הסורית. במקביל הודיעה דמשק לאש"ף, כי הטקסים לציון "יום הארבעים" לזכר אבו ג'יהאד, שנרצח ב־16 באפריל בטוניס, לא יוכלו להיערך בדמשק.

שלטונות סוריה נקטו צעדים אלה, לאחר שבערכה הפגנה של כמה אלפי פלשתינאים בבית העלמין של הקדושים בפרבר של הבירה הסורית לרגל עיד אל פיטר. במהלך ההפגנה זו הושמעו סיסמאות [illegible], שהעלו על נס את תהילתם של אבו ג'יהאד ויאסר ערפאת.

המנהיגים הסוריים הודיעו בעקבות ההפגנה זו לראשי אש"ף בדמשק, כי אומנם היה אבו ג'יהאד "מנהיג לאומי מכובד", אך "מסיבות פנימיות" אין הם יכולים להרשות עריכת טקס אזכרה לאיש זה לרגל יום הארבעים להירצחו.

חוואתמה, שבא לדמשק יחד עם משלחת שליוותה את ארונו של אבו ג'יהאד, הוא המנהיג הפלשתינאי היחיד שנשאר בסוריה, ודמשק סבורה, כי אין כל הצדקה להמשך שהותו

החזית הדמוקרטית לשחרור פלשתין הכחישה אתמול את הידיעות שהגיעו מטוניס, לפיהן תבעו שלטונות סוריה מנאיף חוואתמה לעזוב את המדינה.

בהודעה שנמסרה לכתב סוכנות הידיעות הצרפתית אמר דובר החזית הדמוקרטית, כי ידיעות אלה "משוללות כל יסוד". הוא הוסיף ואמר, כי חוואתמה "שוהה עדיין בסוריה".

המשטרה תחקור ההדלפות לעיתונים בעניין מעצר עורכי "דרך הניצוץ"

נדחו בקשות 5 העצורים בפרשה להשתחרר ● שופט: נראה שיש לתביעה ראיות ממשיות הקושרות אותם לחשד שפגעו בבטחון המדינה ● אמו של החשוד אסף אדיב: הארץ הזו גורמת כל מיני דאגות להורים; לכל אחד יש הטוטרת אחרת סביב העניין הבטחוני

מאת נורית אמיתי סופרת "הארץ"

באחרונה, על אף איסור הפרסום, דלפו פרטים, מקצתם חסרים, ושרבבו בידיעות בעיתונים. אתמול, בעת מעצרו של אסף אדיב, אמר ראש צוות החקירה, רב פקד גד תאומן, מהיחידה לחקירת פשעים חמורים במטה הארצי, כי ההדלפות בעיתונות ייחקרו, וכי החוקרה [illegible] נגד עיתונים שהפרו את הצווים. אשר לתוכנם של הפרסומים הללו הדגיש רפ"ק תאומן כי הם מצוצים מהאצבע, ומקורם בדמיונם של העיתונאים.

אסף אדיב (34) נעצר אתמול ל־10 ימים, כחשוד לעבירות בטחוניות, בבית משפט השלום בפתח תקווה. הכחיש אדיב את האשמות שיוחסו

(סוף בעמוד 8)

מזכ"ל ועד קהילות גרמניה אמור להתפטר היום עקב פרשת המעילה

המזכ"ל אלכסנדר גינצבורג אמר לחבריו בוועד: שגיתי משום שלא דיווחתי לכם על המתרחש ● עדיין לא פוענחה התעלומה: לאן נעלם הכסף שגנב היו"ר וורנר נחמן

מאת דניאל דגן סופר "הארץ" באירופה

בון (מיוחד ל"הארץ"). בקהילה היהודית במערב גרמניה גוברות הדרישות להוציא מסקנות אישיות בפרשת גניבת עשרות מיליוני מארקים מכספי הפיצויים ליהודים נפגעי הנאצים. עוד היום תיתכן הודעה על התפטרותו של אלכסנדר גינצבורג, המזכיר הכללי של ועד הקהילות היהודיות במערב־גרמניה. גינצבורג ייפגש הבוקר עם היינץ גלינסקי, יושב ראש הוועד. גלינסקי הוא אחד האישים שדרשו מגינצבורג להתפטר בשל חלקו בפרשה. גינצבורג שכר את שירותיו של עורך דין, והוא מנהל התייעצויות עם מקורביו.

גינצבורג היה יד ימינו של וורנר נחמן. עם נחמן היתה לו זכות להוציא כספים מן החשבון המיוחד של הוועד, לתשלום פיצויים לנפגעי

(סוף בעמוד 8)

אלמנתו של נחמן: בעלי לא השאיר לי די כסף

החלה לעבוד כפקידת קבלה בהוצאת ספרים

בון (עסט"א). אלמנתו של וורנר נחמן נתקבלה אתמול לעבודה – פקידת קבלה בהוצאת ספרים בעיר קארלסרוהה.

אביבה נחמן, ישראלית לשעבר, מסרה לוועד הקהילות היהודיות במערב־גרמניה כי בעלה לא הניח לה די כספים לפרנסתה.

אלמנתו של נחמן היתה בין החוקרים על פרשת המעילה.

שוק ההון

ביקוש לצמודי מדד ובנקאיות

מאת יהודה שרוני

הביקושים לאפיקי השקעה "סולידיים", כגון אגרות חוב צמודות למדד ומניות בנקאיות [illegible], נמשכו אתמול.

בנק ישראל ייסף מעט את השקל לעומת הדולר, בגלל היחלשות־מה של הדולר בעולם.

החולשה הפוקדת את שוק המניות, נמשכה אתמול, והמחזור שב ירד.

בנק ישראל גייס אתמול 130 מיליון שקל בשתי סדרות אג"ח.

סוף שבוע עם הארץ

עמ' ב'1:
לא רואים את הסוף – יואל מרקוס
משק בחוסר שווי משקל – נחמיה שטרסלר

לא בחורים מצוינים – דן מרגלית
אי שקט בגוש הסובייטי – אליהו סלפטר

עמ' ב'2:
מקורות מדיניים – עקיבא אלדר
מסדרונות מפלגתיים – אילן שחורי
שיחת השבוע – אוריה גלילי

עמ' ב'3:
דגלים שחורים בחברון – מרדכי ארציאלי
מלחמת הנייר והחותמת – אורי ניר

נסיעה לאחור – רומן פריסטר

עמ' ב'5:
כתב זר: אני ובתי – ראיון ראשון עם פרופ' יהושע אראלי על מעצר בתו – תום שגב
כספת

עמ' ב' 6:
חג השבועות – הרב שלמה גורן
טיול לחג – אלי אלעד

עמ' ב' 7:
עשרים שנה למרד הסטודנטים – מאי '68

עמ' ב' 11–8:
תרבות וספרות: שיחה על תיאטרון – פדריקו גרסיה לורקה
אסתטיקה ללא ספרות – יוחנן גליקר

עמ' ב' 12:
הטלוויזיה של השבוע – הדה בושס

מזג האוויר

השקע החם הנמצא מעל מצרים מתקדם בהדרגה מזרחה וגורם להתחממות ניכרת, בעיקר בשעות הבוקר. מזג האוויר עדיין חם מהרגיל לעונה. תשקיף לקראת חג: חם מרגיל לעונה.

● ירושלים: 33–17
● תל־אביב: 32–19
● חיפה: 30–18
● באר־שבע: 39–18

רמת־הגולן: 33–16, צפת: 32–17, טבריה: 35–19, עפולה: 37–17, שומרון: 33–18, לוד: 36–17, יריחו: 40–19, עזה: 30–20, אילת: 40–24

שערי הדולר

	שער הדולר	השינוי בש"ח
יציג	1.5725	−0.0040
נוסעים	1.8690	−0.0043
שחור	1.6600	−

שער הסל

יציג	1.7165	−0.0008

בגליון זה 36 עמודים בצירוף 64 מוסף. העיתון מופיע ב־3 חלקים

המוסף הראשון של הארץ
מתפרסם היום בעמודים
חלק א' 11
חלק ג' 1 – 12

10 ילדים בני פחות מ־14 נעצרו בחשד שייצרו כלי נשק לפיגועים

צה"ל הקים מיתקן מעצר גדול ליד מגידו • הוסר העוצר מכל מחנות הפליטים ברצועה

מאת ראובן פדהצור
סופרו הצבאי של "הארץ"

צה"ל עצר לפני כשבועיים כעש־רה ילדים ממחנה הפליטים בלאטה שגילם פחות מ־14. הילדים נעצרו בחשד שייצרו כלי נשק לצורך ביצוע פיגועים. את הדברים מסרו אתמול חברי הכנסת של תנועת המרכז, לאחר פגישה עם מפקד איזור יו"ש, תת־אלוף גבי אופיר, עם היועץ המשפטי של יו"ש ועם אב בתי הדין הצבאיים באיזור.

בפגישה נמסר, כי מעתה יישלחו מפירי הסדר לכלא פרעה או לכלא דהריה, ואילו העצורים עד תום ההליכים יישלחו לכלא מגידו שבת־חומי הקו הירוק. מי שייתפסו כעוס־קים בפעילות חבלנית עוינית יישל־חו למתקני השב"כ, בבתי הכלא שבטולכרם ובכלא המרכזי ביו"ש.

בשל הלחץ על מערכת השיפוט הצבאית, הנובע ממספרם הרב של העצירים, שונו הקריטריונים של צה"ל לביצוע מעצרים מנהליים. בעוד שלפני הנוהל הקודם, כל עציר מינהלי היה מובא בתוך 96 שעות בפני שופט, מותר מעתה לבצע מעצר מינהלי כאשר קיימת המלצה של היועץ המשפטי ביו"ש, שהוא קצין בדרגת אלוף משנה בתוספת חתימתו של מפקד איזור יו"ש, שהוא תת אלוף.

סופר "הארץ" אודי ניר מוסיף: מערכת הכליאה של פיקוד מרכז, המופקדת על כליאת עצירים בט־חניים מהגדה המערבית, מסיימת בימים אלה מיבצע התייעלות והת־ארגנות. במסגרת המיבצע, הוקם מטה שליטה מרכזי המתאם בין מתקני הכליאה השונים; מיתקני הכליאה מחושב; נסגרו בתי כלא קטנים והוצאו טפסים מיותרים לחיילי צה"ל, שבהם יירשמו פרטי העציר מייד עם מעצרו, כדי להקל על הליכי הרישום ואיסוף הראיות. במסגרת המיבצע הוקם גם מיתקן מעצר חדש, גדול במיוחד, ליד כלא מגידו של צה"ל. בית הכלא החדש ייוחד לעצירים שעברו הליך משפטי ראשון ונעצרו בהוראת שופט עד תום ההליכים המשפטיים בעניינם.

היועץ המשפטי של הפיקוד, אל"מ דוד יהב אמר, כי כל בקשה של זרועות הביטחון לביצוע מעצר מינהלי נבדקת היטב בידי סמכות משפטית בכירה, תוך ביטול הצורך בהבאתו של העציר המינהלי לפני שופט במהלך־96 השעות הראשונות של מעצרו. עוד אמר אל"מ יהב כי אף עיתונאי לא נעצר בגלל עבודתו העיתונאית, אלא משום שעסק באיסוף מידע והפצתו לצרכים עיתונאיים.

פעילים פלשתינים אמרו, כי היום מתוכננות תהלוכות בסיום התפילות במסגדים.

סופר "הארץ" איתן רבין מוסיף: מפקד כוחות צה"ל ברצועת עזה הורה אתמול להסיר את העוצר מכל מחנות הפליטים ברצועה, כולל ממחנה הפליטים ג'יבליה שהיה נתון בעוצר ביומיים האחרונים.

אתמול יידו צעירים מקומיים אבנים על כוחות צה"ל, אך לא נר־שמו נפגעים בקרב כוחות צה"ל ובקרב התושבים המקומיים. היציאה לעבודה מרצועת עזה לישראל היתה רגילה.

א

מיבצע החלפת תעודות הזהות ברצועה חודש אתמול ע"י המינהל האזרחי. עד כה הוחלפו תעודות לכ־8,000 תושבים.

קריאה ליוגוסלוויה לדרוש הסגרת ואלדהיים

בלגרד (ע"ת). הפדרציה הבינלאו־מית לזכויות האדם בהלסינקי מנסה לשכנע את ממשלת יוגוסלוויה לדרוש את הסגרתו של נשיא אוסטריה קורט ואלדהיים, האחראי לביצוע פשעי מלחמה. במלחמת העולם השניה נטבחו אלפי אזרחים יוגוסלוים או נשלחו למחנות מוות.

דוויד מאטאס, נציג קנדה בפדר־ציה, אמר שארגונו סבור שניתן להסגיר את ואלדהיים כחשוד בביצוע פשעי מלחמה, תוך הסתמכות על ראיות שנאספו על ידי הוועדה לפשעי מלחמה של המדינה היוגוסלבית ב־1947" אמר מאטאס.

יצויין שכבר בשנות הארבעים המאוחרות רשמה יוגוסלוויה את ואלדהיים כפושע מלחמה מבוקש, ושמו נכלל ברשימת פשעי מלחמה שנשלחה לאו"ם.

אלפי אזרחים יוגוסלוים נטבחו או נשלחו למחנות מוות על ידי הנאצים ומשתפי הפעולה עימם.

ראיתי שמעתי

ביילין נעל במקום שמיר

אמש ננעל בירושלים סימפו־זיון שקיימו משרד החוץ ומכון דייויס באוניברסיטה העברית בירושלים בנושא "ישראל בעי־מים – ארבעים שנות נסיון". הכנס נפתח מכוונות של ותיקים הכוס שר החוץ לשעבר, הח"כ אבא אבן ונגעל על ידי ד"ר יוסי ביילין, המנכ"ל המדיני של משרד החוץ. הצי־מוק שבהופעתו של ביילין היה שדווקא האיש המקורב ביותר לשר החוץ, שמעון פרס, הו־פיע על גבי ההזמנות כבואם שיחליף את ראש הממשלה, יצחק שמיר, שכידוע אינו תמים דעים בימים אלה עם המדיניות הנקוטה בידי שר החוץ ועוזריו.

א. לם

טורקית כן – עברית לא

ראש משרד האינטרסים הה־ונגרי, ינו גניש, כיהן בעבר כנציג ארצו בטורקיה ומדבר טורקית שוטפת. בקבלת הפנים שערך לסגל ההונגרי דוד גלעדי, איש מעריב, ומי שהיה מיופה הכוח שלנו בבודפשט בשנים 63–67, נשאל אם ילמד גם עברית: "לא, אז הייתי הרבה יותר צעיר", השיב גניש בחיוך.

בין המוזמנים, ברובם על טהרת דוברי ההונגרית, היו הקריקטוריסטים זאב ודוש, הסופר איתמר יעוז קסט, מפכ"ל המשטרה, רב ניצב דוד קראוס, חבר הכנסת היחיד המייצג כ־200 אלף דוברי הונגרית בארץ, מיכה חריש. בנוסף לנציגי משרד החוץ ונציג העירייה, מ"מ ראש העיר יצחק ארצי, נכחו גם שגריר צרפת, אלן פיירה ולאנ־פייר קריש, שגריר שוויץ, המייצגת את האינטרסים הפוליטיים של הונגריה בישראל.

ההונגרים, שזו היתה להם קבלת הפנים הראשונה בישר־אל, הבטיחו כי מיד עם השלמת מצבת העובדים שלהם באמצע יולי ופתיחת הנציגות באופן רשמי, הם יתחילו בפעילות אירוח אינטנסיווית.

יהודית קטלר

תוכנה ירושלמית למשרד ההגנה האמריקאי

בימים אלה רכש משרד ההגנה האמריקאי מערכות תו־כנה משוכללות של חברת הנדסת התוכנה הירושלמית "ג'ן בריים". זהו השלב השני של הפרויקט, שחלקו הראשון בוצע עבור משרד ההגנה כבר לפני שנה, אך האמריקאים העדיפו לא לתת לו פומבי. שווי העיסקה הוא למעלה מ־300 אלף דולר. המערכת המכונה צ'ארם, היא פיתוח מיוחד המבו־סס על בסיס הנתונים היחסי של "אורקל", וכוללת מעדך מורכב המשמש לתצוגות גראפיות של

נתונים.

מחול בסופת חול

מכות טבע שונות ביתנו השבוע על 165 באי כנס המנ־היגות הבינלאומי של מכון ויצמן למדע ברחובות. תחילה סבלו האורחים, שבאו מ־17 ארצות (אמריקה הצפונית והדר־ומית וכן מאירופה), מגל החום הכבד שירד על המדינה.

משהחלו הטמפרטורות לרדת מעט והאורחים ירדו לחוף ים המלח, פרצה שם סופת חול קשה. חרף הנסיבות לא התעצלו האורחים ופרצו במחול הורה סוער לחוף הים.

פוגורליץ' הופיע למרות דלקת הפרקים

הפעם הוא לא איכזב: תמיד ובהבעה מיוחדת התייצב אתמול הפסנתרן איוו פוגורליץ' בפני הקהל בהיכל התרבות בתל אביב. לדברי אמרגניו, היה האמן היוגוסלבי שרוי במתח רב, שכן מאז ביטל את הקונ־צרט שלו בארץ, סמוך ליום העצמאות, לא הופיע בקונצר־טים בעטיה של דלקת הפרקים בה לקה באצבעותיו. אחרי קונצרט המינחה אתמול הבטיח פוגורליץ' להזמין את אשתו־מורתו, אליס קזראדזה, לארו־חת ערב סינית ואחריה אמור היה לנסוע לים המלח כדי לקבל שם טיפול לאצבעותיו הדואבות.

איוו פוגורליץ': נוסע להתרפא בים המלח

פוגורליץ' ביקש לנוח ביום שישי ולהתאמן בשבת, אך עד כתיבת שורות אלה לא ברור אם יימצא לו פסנתר כנף, כדי שיוכל להתאמן על הפסנתר של היכל התרבות, היה צורך לכנס את "הנהלת הבית" זו תאלץ לפסוק בסוגיה.

סרטו האחרון של אורסון ולס

חודשיים לפני מותו, בשנת 1985, בהיותו בן 70, שיחק אורסון ולס את תפקידו הק־לנועי האחרון. היה זה בסרטו של הנרי יגלום (קרוב משפחה של נשיאת ויצ"ו העולמית), "מישהו לאהוב", שולס לא זכה לראותו מושלם. הסרט, המתאר מסיבה לבודדים, מוקרן עתה בבתי הקולנוע בארצות הברית.

בעריכת עירית רוזנבלום

שיחת היום / גדעון אלון

עם לילי מנחם, פסולת מנוי לבחירת רב ראשי בתל־אביב על פסיקת בג"ץ בעניין לאה שקדיאל

שנאה פתולוגית לנשים

האם שאבת עידוד מפסיקת בג"ץ לפיה לאה שקדיאל זכאית להיות חברה במועצה הדתית בירוחם?

ההחלטה מאוד שימחה אותי ונ־תנה לי עידוד רב. אם בית המשפט העליון קבע אתמול שאי צירופה של שקדיאל למועצה הדתית מהווה אפליה מינית, קל וחומר שהחלטת מועצת עירית תל־אביב לפסול אותי ואת עו"ד חביבה אביגיא לשמש כחברות בגוף הבוחר את הרב הראשי האשכנזי של תל־אביב, היא אפליה חמורה ביותר.

את מאמינה שהחלטת בג"ץ מאתמול, תקל עלייך לזכות במאבק ב"חזית" שלך?

בהחלט. ההחלטה מוכיחה ש־השכל הישר ניצח. אם אנחנו רוצים להיווכח עד כמה הצדק איתנו, די לשמוע את התגובות של אנשי הדת ובעיקר את תגובתו של ראש המועצה הדתית בירוחם משה פרץ, שאמר כי לא יישב עם האשה הזאת. הדבר מו־כיח שהתנגדותו מונחית על פי שיקולים לא ענייניים ומקורה

בשנאה פתולוגית לנשים.

אולי המסקנה המתבקשת מפרשת שקדיאל היא שגם עלייך לעתור לבג"ץ?

גם אנחנו הגשנו עתירה לבג"ץ והיא עומדת להידון בשבוע הבא. יש לי יסוד להיות אופטימית, שאותם השיקולים שהינחו את השופטים בעניינה של שקדיאל, ידריכו אותם גם בפרשת הגוף הבוחר את הרב הראשי בתל־אביב.

המאבק שלך להיכלל בגוף הבוחר את הרב הראשי הוא עקרוני, או שבאמת חשוב לך להשפיע במינוי זה?

המאבק העקרוני שלי הוא נגד פסילתי, רק בגלל היותי אשה. לא ייתכן לפסול אדם רק בגלל שאלוהים לא ברא אותו כגבר. יש להתייחס אל הנשים כאל שוות ערך ולא לזלזל בהן. אבל יש לי גם כמובן עניין מעשי להיות חברה בגוף הבוחר את הרב הראשי. מוכות מסקבלי השרו־תים על ידי המועצה הדתית הן נשים הנאלצות להתמודד עם חוקים כגון אפוטרופסות ועד ובנות, שנקבעים על ידי הרבנים הרוחניים.

יש לך הסבר מדוע גברים ציבור חילוניים כמו ראש העירייה שלמה להט והאיירי נתן, התנגדו לצירוף נשים לגוף הבוחר?

אלה עניני "קואליציה" וקו־אליציה. ההחלטה נבעה רק משיקולים אינטרסנטיים.

בניגוד לדברי צה"ל: הסמל ששיתף גדנ"עים בהכאת ערבים – לא נשפט

מתברר שהסמל כלוא באחד מבתי הכלא הצבאיים בחשד שעבר עבירה אחרת לחלוטין

מאת ראובן פדהצור
סופרו הצבאי של "הארץ"

החייל שהיה מעורב בפרשת הגדנ"עים שהיכו עצירים ערביים, לא הועמד לדין צבאי בניגוד מוחלט לתגובת דובר צה"ל אשר מסר במי־פרש, ביום בו התפרסמה הפרשה, כי "הסמל הועמד לדין".

מתברר כי רק אתמול הורה הפרקליט הצבאי הראשי תת אלוף אמנון סטרשנוב, על פתיחתה של חקירת המשטרה הצבאית בפרשה. בכוונת הפרקליטות הצבאית לקבל את ממצאי החקירה ולהחליט אם יש מקום להעמיד את החייל לדין.

אם יתברר שיש מקום לנקוט בצעדים נגד הגדנ"עים, תעביר הפרקליטות הצבאית את פרטי החקירה ליועץ המשפטי לממשלה.

כאשר נשאל דובר צה"ל על ידי עיתונאים ביום בו פירסם ח"כ יאיר צבן את פרטי הפרשה, השיב כי "העניין הובא לידיעת שלטונות צה"ל ונפתחה חקירה, פעילות הגדנ"עים במקום הופסקה והסמל הועמד לדין".

אתמול, כשהתבקש הדובר להגיב על הטענה כי תגובתו ביום פרסום המקרה לא תאמה את העובדות הפ־עולות שננקטו בעקבות המקרה, השיב: "התיק הועבר לחקירת מצ"ח (משטרה צבאית חוקרת) עקב נתונים סותרים בצה"ל. חקירת מצ"ח תקיף את כל שלבי הפרשה והיבטיה. לכן עד לסיום החקירה, לא תינתן כל תשובה על שאלות בנושא זה".

הדובר סירב לענות על השאלה המפורשת, האם אכן הועמד החייל לדין ומה היה העונש שהוטל עליו בעקבות משפטו.

מבדיקה שערך סופר "הארץ" עולה כי סמל אילן סבן, שהיה מעורב בפרשה זו, כלוא באחד מבתי הכלא הצבאיים ללא כל קשר לפרשת הגדנ"עים. סבן הוכנס לכלא לאחר שהוחשד בביצוע עבירה בתי־חום אחר לחלוטין ועתה הוא ממתין למשפטו בעניין זה.

עוד מתברר כי כבר ב־16 בפברואר שיגרה מדריכת הצופים מירוחם לאה אזולאי, מכתב מפורט ללישכת אלוף פיקוד המרכז ובו תיארה את השתלשלות העניינים בפרשת הגדנ"עים המכים, כפי שהיה ידוע לה. במכתבה הדגישה אזולאי כי למיטב ידיעתה השתתפו גד־נ"עים בהכאת עצירים ערבים. [illegible] לאלוף פיקוד המרכז וביקשה תשו־בה, תוך שהיא מציינת כי היא מקווה שלא תאלץ לפנות לעיתונות.

על מכתב זה קיבלה תשובה מלישכת אלוף הפיקוד שבו סופר לה כי החייל המעורב בפרשה תחוקר על ידי מפקדיו ובגלל שהכחיש את הדברים, לא ניתן להעמידו לדין רק על סמך עדות השמיעה של מדריכת הגדנ"ע.

חבר הכנסת יאיר צבן, אשר חשף את הפרשה, אמר אתמול כי הוא נדהם להיווכח שהמידע שנמסר על ידי דובר צה"ל היה מוטעה, שכן התברר שהחייל כלל לא הועמד לדין.

ח"כ צבן גם מתח ביקורת חריפה על כך שתלונתה של מדריכת הצו־פים לאה אזולאי, לא נחקרה כראוי. הוא קרא לשר הביטחון להפיק את הלקחים ולהנחות את צה"ל שבכל מקרה של חקירת תלונה על אלימות בלתי חוקית תימסר הודעה לפרק־ליט הצבאי הראשי, כדי שיוכל לפקח על החקירה ותוצאותיה, כפי שהדבר קיים בתחום האזרחי.

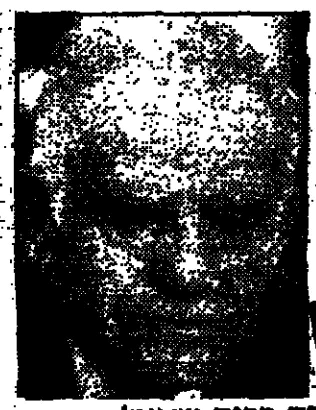

יקי אשרי

יצחק שמיר, כשהיית לוחם חרות ישראל
נרדפת וגורשת מארצך
ולא הרכנת ראש בפני השלטון הזר
עד אשר אתה וחבריך האמיצים
העניקו לאומה עצמאות
במוקדם או במאוחר אתה תאלץ או תאולץ
לדבר עם טרוריסטים נעדרי זכות הגדרה עצמית

"אפריים חוזר לצבא"

מחזהו של יצחק לאור, הוא בעל משמעות
אנושית ממדרגה ראשונה
במציאות של המשך הכיבוש והדיכוי
המתנגד להעלותו על במת החיים
הינו שותף אכזר להתבהמות החברה

עבר שמואלפלד
סימנים גאולוגים
רישומים בברזל

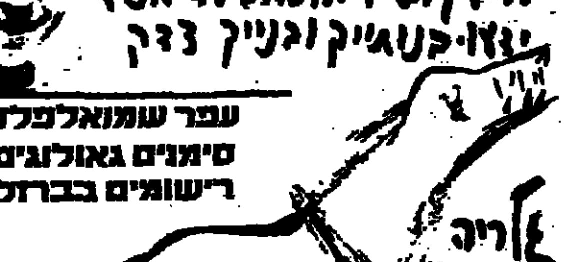

שמיר לטלוויזיה בארה"ב

(סוף מעמוד 1)

על פעמים חילוקי דיעות. צריך להתייחס לנושאים, לא לאישים. ארה"ב מנסה לשכנע, לא ללחוץ ואני מקווה, כי שולץ יעמוד בזה גם בביקורו הבא".

בהתייחסו לוועידה בינלאומית, אמר שמיר: "ועידה בינלאומית זה אנטי־פתרון. היא מרחיקה אותנו ממו"מ ישיר ומסבכת את כל העניין. הוועידה דרושה כדי להביא לנסיגה לקווי 67'. מי שאינו רוצה תוצאה כזו, צריך להתרחק מהוועידה".

על פגישת פרס עם שגריר בר־יה"מ הגיב שמיר: "זה להולטין לא נורמאלי. נורמאלי הוא ששר החוץ הישראלי נפגש עם שגריר בריה"מ בישראל".

בסיור שקיים אתמול בעפולה אמר שמיר, כי הוא שואף לטיפוח היחסים בין ישראל לברית המועצות, אך אינו רואה יותר מדומים לגבי הפשרה בעמדות הקרמלין. "העובדה כי הסובייטים מגדילים את מיכסת היהודים היוצאים מדי חודש לכאורה, אינה מספקת אותי. ברוסיה מחכים שני מיליון יהודים הרוצים לצאת".

שמיר סירב להתייחס לצעדים בהם ינקוט נגד ממלא מקומו: "ממלא העם עומד להחליט בקרוב את מי הוא רוצה לניהול מדיניות החוץ שלו. הכל ישתנה אחרי הב־חירות", אמר שמיר.

במאמר מערכת קבע "ניו־יורק טיימס" כי הנשיא רייגן התכוון לראש הממשלה שמיר כאשר דיבר על מרבני השלום.

"נראה, הצדק, כי רייגן ניסה להשפיע על הבחירות בישראל שית־קיימו בסתיו הבא. ביום שלישי, במהלך ביקור בבית הלבן, הרעיף רייגן שבחים על פרס אשר את גישתו החיובית לשלום הוא הציג בניגוד לנגאטיביזם של אחרים, מנ־היגי עולם נטולי שם "אשר בתוכן מתמיד רוחים רעיונות חדשים", כותב העיתון.

העיתון מוסיף כי "אין צורך במנ־חשים כדי להסיק שרייגן התכוון לשמיר, אשר בעקשנות דוחה כל הצעה לחילופי שטחים בשלום. הראיה לכך, התנהגותו של שמיר אחרי ביקורו בארה"ב בחודש מרץ. הוא התקבל באדיבות רבה בבית הלבן, אך לא ויתר על אינץ' אחד לטובת הצעות ארה"ב למשא ומתן".

סופר "הארץ" בניו יורק, שלמה שמיר, מוסיף: שר החוץ, שמעון פרס, אמר אתמול בטרם צאתו חזרה לישראל: "אינני מתרשם ממה שר־דיו מוסקווה משדר. אני מנהל שי־חות עם הסובייטים ולא עם רדיו מוסקווה".

עוד הוסיף פרס: "מצאנו דרכים להמשיך בתהליך השלום, ומי שרו־תר להפסיק התהליך או להמיתו, מתעלם מהאלטרנטיווה, ואני מצטער שיש הרואים בשלום חטא".

בתשובה לשאלה אמר פרס, כי מטרת ביקורו הנוכחי לא היתה גיוס כספים, אך הוסיף כי קיים כמה פגישות פרטיות. בהתייחסו להצעה שהמפלגות יפרסמו את מקורות הכספים והתרומות שהן מקבלות, אמר פרס כי המפלגות חייבות בדיווח למבקר המדינה.

יומן פסטיבל ישראל

מוסיקה / הרי גולומב

היפה מאוד והיפה מדי

איוו פוגורליץ' ברסיטל מיצירות בטהובן, סקריאבין וראוול.

בשתי הסונאטות של בטהובן שנוגנו הערב (אופוס 31 מס' 2 ואופוס 111) הפגין פוגורליץ' קסם פסנתרני נדיר: צירוף כוח של קשת בעלת עושר אינסופי של גוני צליל ודמות עוצמה עם טכניקת פגינים מזהירה (אף כי לא מושלמת) הוא יקר המציאות. התהוות התעוררות בעניין אחד: נדמה שהפסנתרן מאוהב יותר בפסנתרנותו הנהדרת מאשר בתכנים הרוחניים של היצירה. קשה היה לשרטט את דמותו של עמוד שדרה פרשני, הנשען על מערכת מוצקה ועקבית של שיקולים. היופי הצלילי נשאר כמטרה לעצמה, ובמהלך העמד־לשרותו. היה זה בטהובן מרוקן מהאורדי מרי בעל עודף הושגיות ומוסר בדרוניות: שונה, בלתי שגרתי, אבל לא אלטרנטיבה של ממש לתפיסות המקובלות. כנפי מלאכים מפוזות במקום כוח כובד וכוח משיכה; ניצוצות נפרדים שלא עמדה מאחוריהם אש בטהובנית.

גדולה סכבית ומוסיקלית אמיתית הושגה במחצית השניה של הקונצרט. בסונאטה מס' 2 של סקריאבין וב"גספאר של הלילה" של ראוול, הורגשה התמזגות בין היצירות לפרשנותו של פוגורליץ'. ניכר עליו שכאן הוא יותר "בבית". הגלים הסוערים, על שיאיהם והתמוטטותיהם עתיר הגוונים של המבע הטכניקה המסחררת והתלכדו לביצועים מרשימים ומרגשים.

חרפה אמיתית היתה בהתנהגות מיעוט מתוך הקהל, שלא חסך מאמץ לשבש את הקונצרט לרוב המאזינים – הן במשיק, ברעשנות ובכיוון שעונים דיגיטאליים, הן בעקיפין – על ידי הפרעה לריכוז של האמן.

מחול / נתן מישורי

האומנם "הכל יפה"?

להקת המחול של לאר לובוביץ' (ארה"ב) בתיאטרון ירושלים.

אצל הכוראוגרף לאר לובוביץ', עליך לחוש ולתפוס לא את הצורות הנעות בחלל, אלא את תשליליהן – צורות זרמי האנרגיה העלומים, מהן כאילו מורכב החלל ואשר צורות גליהן הם המפלצים את הרקדנים לנוע כך או אחרת. השוב על קרקעית ים, על יצורים שבה ספק הם, הבעים בתנועות אך סופיות של נשימה נשימה ובתגובה לגע סביבם, תתקרב למתרחש ב"כוכב הצפון" (1978). [illegible]

"קונצ'רטו 622" (1986), אינו המשך ראוי ל"כוכב הצפון". הגילוי, לפיתוח "הכל זורם" עד למעין הינתקות מן הקרקע. לשמי הבמה, לפחות, אינה מתממשת. כאן מוצגר ש"הכל יפה". לובוביץ חש ב"שדות האושר" הצמיח גזע אנשים טובים ומאושרים שדבר לא מטרידם, פרט לצורך להתמזג בצלילי הקונצ'רטו לקלרניט מאת מוצארט, הנשמעים מן הרמקולים שהועמדו למטה בפאתי ה"שדה". ורראציה ואפילו יפה, על יופי מקובל, ואף מבוצעת יפה, אינה הדבר שהתבקש כאן. בבחירת "סימפוניה" (מס' 3) (1985) כסיום, ולא מוסיקה בת זמננו, היה רק סיכוי קל לשינוי, לניפוץ הבועה שאכן "הכל יפה". ואמנם רק לרקות ספורות נתעכרה המציאות המזוקקת ונרמז שהיופי העשיר עשויים לגנו בגוונים "אציליים ופטיסמטליים". לובוביץ החש והמוסר יופי בידי רקדני הסימפטיים, חייב להם ולהנובביץ נסיקות של ממש הן בפיתות המגנן הן בתוכן.

ה"תנועתרון" באולם רבקה קראון בירושלים.

הכל בכל, מכל הבא ברוך הבא, הם הדברים הקודמים, מבחינות תנועה המוסיקה, ב"מבראשית" של דורית שימרון בביצוע ה"תנועתרון" – להקת המחול הייצוגית של "הפועל".

בחולם מרשים לראות כיצד בנות צעירות הצעירות מאוד, מבצעות כהלכה ובמשמעת לטופת תנועות מהקצעות היטב. אין בו לזלזל בהישג החזותי, אפילו שהוא ראוחני. אך ראוי לזכור שקשר בין סמלים ותנועות אינו תמיד ערובה לתוכן, ושיגיעים בתנועות, בקווים ובכיוונים, מאורגנים ומגוונים בכל שיהיו, המודקים יהודי ברבק "מעשה הבריאה", אינם בהכרח עשיה אמנותית מלאה. אך אמנות יש ויש, ההישגים של שימרון ועשרות התלמידות ראויים על כן לברכה של ממש.

היום בפסטיבל

- תנועתרון, בתכנית חדשה "מבראשית". אולם רבקה קראון, 14.30
- להקת בז'אר־לוזאן, בתכנית א' (כולל "שולחן האביב" ו"בולרו" ושני מחולות חדשים) בהיכל התרבות בתל אביב. 15.00
- להקת ארבן ברש וזימן, מוזיאון תל אביב, 11.00
- להקת המחול של לאר לובוביץ', אולם התיאטרון הקאמרי, 22.00

שבת בפסטיבל

- ה"אינדיאדה" בביצוע תיאטרון השמש בהנגר ביפו. יותר מ־4 שעות, בצרפתית. במקום ניתן לרכוש את תרגום המקסט ויש אפשרות לשכור תרגום סימולטני. מוצ"ש, 20.30. כל הכרטיסים נמכרו.
- להקת המחול של לאר לובוביץ', אולם התיאטרון הקאמרי, מוצ"ש, 22.00
- מתיאוס פסיון, בביצוע סולנים, תזמורות ומקהלות מגרמניה, בכנסיית הדורמיציון, 11.00. כל הכרטיסים אזלו.
- שלישית בוזאר בתכנית א', קאמרי, 11.00

מוצאי חג בפסטיבל

- "קי 1". מחזמר באנגלית בביצוע תיאטרון "גריפס" מברלין, תיאטרון שרובר, 20.30
- שלישית בוזאר, בתכנית הכוללת יצירות ראוול, היידן ומנדלסון. אולם הנרי קראון, 21.15
- "סקאפינו", על פי מולייר בעיבוד ובימוי של פרנק דנלופ ובביצוע תיאטרון ראש מבלגיה. התרגום [illegible] הפסטיבל. אולם רבקה קראון, 21.00
- רסיטל של איוו פוגורליץ' ביצירות של בטהובן, סקריאבין ושופן. בנייני האומה. 21.00
- אנסמבל 13 מבצע יצירות של המלחין הגרמני וולפגנג ריהם. תיאטרון החאן, 21.00
- שלישית הג'ז של טומי פלנגן, במוזיאון רוקפלר. 21.00
- מתיאוס פסיון, בכנסיית הדורמיציון, במקום [illegible]. 20.00 כל הכרטיסים נמכרו
- "האינדיאדה", בהנגר בנמל יפו. 20.30. כל הכרטיסים נמכרו.
- "בעקבות הזהב" בביצוע האופרה הישראלית הצעירה, [illegible] 20.30
- להקת המחול של לאר לובוביץ', אולם התיאטרון הקאמרי בתל אביב, 21.00
- "הדיבוק" בביצוע התיאטרון הלאומי הבימה. אולם ק, 21.00
- להקת בז'אר לוזאן בתוספת יצירה של תכנית "מונוציה ליוון". הבולרו כוראוגרפיות למוסיקה של ויוואלדי [illegible] התיאטרון הרומי קיסריה, 21.00
- "אל תתנו למות". תיאטרון רחוב מאת ליאור נחמן, תיאטרון ירושלים, 20.15

נציג הליכוד זכה בבחירות באוניברסיטת בר־אילן

נורית אמיתי
סופרת "הארץ"

רונן בר־יהודה, יו"ר אגודת הסטודנטים באוניברסיטת בר־אילן, ימשיך בתפקידו שנה נוספת. בבחירות שהתקיימו אתמול ושלשום באוניברסיטת בר־אילן זכה רונן בר־יהודה באלף קולות, ואלו מתחרהו, ציון אמסלם, ב־925 קולות. בר־יהודה הוא ראש רשימת "אתגר" המזוהה עם הליכוד, ואמסלם, המזוהה עם המפד"ל, מייצג את תנועת "יחדיו".

בבחירות השתתפו 2500 בעלי זכות בחירה מכלל עשרת אלפים סטודנטים באוניברסיטה זו. הב־חירות התנהלו בשני מישורים: לתפקידי יו"ר וגזבר, ולנציגות מועצת הסטודנטים.

במועצת הסטודנטים יהיו 12 נציגים ל"יחדיו", 12 נציגים ל"אתגר". בשנה שעברה, היו לליכוד 22 נציגים והמפד"ל לא יוצג.

לרשימה המזוהה עם צומת התחיה, "ההתחדשות", לא יהיו נציגים במועצת הסטודנטים. מועמדם בבחירות ליו"ר זכה ב־400 קולות בלבד.

חידוש השנה: סטודנטים למען השלום – סל"ה קבוצת סטודנ־טים שהתארגנה לקראת הב־חירות ואשר הוכרה ימים מספר לפני תחילת של הבחירות. קבוצה זו לא זכתה במספר קו־לות המאפשר לה להציב נציגים במועצת הסטודנטים.

תפוקת הזהב בעולם עלתה ב־4 אחוזים

לונדון (ע"ר). תפוקת הזהב בעולם, להוציא המדינות הקומוניס־טיות, עלתה בשנה שעברה בארבעה אחוזים, לשיא של 1,341 טון.

בדו"ח השנתי של חברת "סמואל מונטגיו" נאמר, כי העלייה בתפוקה באה בגלל ייצור מוגבר של זהב בצ־פון אמריקה ואוסטרליה. לעומת זאת, תפוקת הזהב בדרום אפריקה ירדה בגלל ניצול עפר ברמה נמוכה ובגלל שביתות.

תפוקת הזהב של דרום אפריקה ירדה ל־605 טון לעומת 638 ב־1986. דרא"פ מייצרת כיום 45 אחו־זים מן התפוקה העולמית, בהשוואה ל־90 אחוזים ב־1984.

ביחד עם העלייה בתפוקה בארה"ב, קנדה ואוסטרליה, היתה עלייה בתפוקת הזהב גם בארצות דרום אמריקה. בראזיל היא מפיקת הזהב הגדולה ביותר בדרום היבשת עם 75 טונות ב־1987.

הערכה במדריד: בגלל ארועי השטחים לא תזכה תעש"א בהזמנה

מדריד (ע"צ). מקורות מהימנים בחוגי התעשייה הביעו אתמול את הדעה, שבגלל המהומות בשטחים קלושים הסיכויים, שהתעשייה האווירית תשתתף בשיפוץ של 25 מטוסי "מיראז' 3" של חיל האוויר הספרדי.

עלות מבצע זה נאמדת ב־200 מי־ליון דולר, והתעשייה האווירית שיגרה משלחת לספרד כדי לקדם חתימת העיסקה בנושא זה.

דובר משרד החוץ הספרדי, שנ־תבקש להגיב על הידיעה, סירב להתייחס אליה.

זכו בפיס

בהגרלת רב־פיס של מפעל הפיס מס. 20/88 שהתקיימה ביום 19.5.99 זכו הכרטיסים הבאים:

בסך 250,000.00 + 16,668.00 ש"ח זכה המספר: 251010
בסך 15,000.00 + 1,668.00 ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב: 51010
בסך 1,500.00 + 168.00 ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב: 1010
בסך 150.00 + 18.00 ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב: 010
בסך 15.00 + 3.00 ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב: 10
בסך 3.00 ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב: 0; 2; 6

ערך את העמוד: משה רייכפלד

אוניברסיטת חיפה

הפקולטה למדעי הרוח - החוג לאמנות

כנס

בנושא

אמנות ברשות הציבור

לרגל חנוכת ציור הקיר

ישראל - חלום ושברו

של אברהם אופק

יתקיים ביום רביעי, ט' בסיון תשמ"ח, 25 במאי 1988, באולם 712, בבניין הראשי, באוניברסיטת חיפה.

בתכנית

10.00-12.30 מושב ראשון: ציורי הקיר של אברהם אופק
יו"ר אבישי אייל (אוניברסיטת חיפה)
אברהם קאמפף (אוניברסיטת חיפה) ציורי הקיר באוניברסיטת חיפה
חיים שאהם (אוניברסיטת חיפה) "סוד הכאב של שתי המולדות" [illegible] בשירה העברית
אברהם רונן (אוניברסיטת ת"א) ציורי הקיר של אברהם אופק
גדעון עפרת לאן שטה ספינתה של האמנות הישראלית?

14.00-16.00 מושב שני: אמנות ברשות הציבור
יו"ר: עזה צ'ויקובר (אוניברסיטת חיפה)
אסתר לינגר (אוניברסיטת חיפה) אנדרטאות לנופלים בישראל
עדינה מאיר (אוניברסיטת תל־אביב) היחס בין אדריכלות ואמנות בבניין "הבאוהאוס" של דיזנ
[illegible]

16.30-18.30 מושב שלישי: אמנות ואדריכלות בישראל
יו"ר אברהם קאמפף (אוניברסיטת חיפה)
דיון בהשתתפות:
מיכה אולמן · אמן · אבא אלחנני · אדריכל
[illegible]

אל על

	טמפ' מינימום	טמפ' מכסי'	הטמפרטורות אתמול		
אמסטרדם	8	15	מעונן	7	14
אתונה	25	14	בהיר	17	30
בוקרשט	27	16	בהיר	–	–
בריסל	9	12	גשום	5	13
וינה	12	22	גשום	12	20
ז'נבה	10	15	גשום	13	18
לונדון	7	13	מעונן	7	14
ליסבון	11	18	מ. חלקית	12	19
מדריד	10	20	מ. חלקית	9	21
ניו־יורק	14	18	גשום	14	16
פאריס	10	14	גשום	12	21
פרנקפורט	8	18	מעונן	12	13
ציריך	9	17	גשום	–	–
קהיר	24	40	בהיר	20	39
קופנהאגן	3	14	גשום	6	14
רומא	14	23	מ. חלקית	12	25
שטוקהולם	3	14	מעונן	9	14

EL AL אל על

אהובנו

דוד פרנס

כפר גבתון

איננו

פרטים על מועד ההלוויה בטל' 08–464091

כואבים:
בנו וכלתו: מרדכי וניצה פרנס
נכדיו: מיכל, דני, אורי

למר **אריאל שרון**
שר התעשיה והמסחר

איתך באבלך הכבד
על מות אימך היקרה

דבורה ז"ל

בנחמת ציון וירושלים תנוחם ולא תדע לדאבה עוד

הנשיא, ההנהלה והחברים
בורסת היהלומים הישראלית בע"מ

רשות הגנים הלאומית הפסיקה עבודות ללא היתר של חברת החשמל ליד טבריה

מאת אלי אלעד
סופר "הארץ" לאיכות הסביבה

רשות הגנים הלאומיים הפסיקה עבודות שבוצעו על ידי חברת החשמל מבלי שקיבלה את ההיתרים הדרושים לכך, בתחום הגן הלאומי ארבל, שבקירבת הכנרת.

המדובר בעבודות להחלפת קו מתח גבוה העובר למרגלות מצוק הארבל והמספק חשמל לטבריה, בקו מתח חדש שיאפשר תיגבור משמעותי של יכולת אספקת החשמל לעיר.

הממונה על השטחים הפתוחים בצפון ברשות הגנים הלאומיים, דני בריעה, מסר אתמול כי במהלך ביצוע העבודה בקטע שבין צומת מיגדל לבין טבריה, נגרמו נזקים לשטח המוכרז של הגן הלאומי מעבודת כלים כבדים שפרצו דרכים. חברת החשמל, אמר, לא קיבלה אישור ולא תיאמה מראש את העבודות עם הרשות.

דובר חברת החשמל, אברי רביב, מסר בתגובה: הבעיה של אספקת החשמל לטבריה היא חמורה ביותר. בעיר נוספה עוצמה אדירה של מיזוג אוויר בבתי המלון החדשים. אם הקו לא יושלם תוך שבועות אחדים, לא יהיה די חשמל לטבריה בקיץ הלוהט ויגרמו הפרעות חמורות. חברת החשמל, אמר הדובר, הודעה כבר לפני כ־3 שבועות. לא ידענו שרשות הגנים הלאומיים היא בעלת הקרקע.

אין ויכוח שצריך היה לבוא עמם בדברים. מיד עם הפסקת העבודה נפתחו מו"מ והובא לשטח על ידי הרשות אדריכל נוף. הסכמנו להזיז שניים מהעמודים בקו החדש וגם שני עמודים אחרים בקו קיים בשטח. ביקשנו שיאפשרו לנו לפתוח את הקו לקיץ זה בעמודים הקיימים והחברה תתחייב מיד לאחר מכן לבצע את העבודה. גם ביקשנו שיאפשרו לנו לעבוד בחלקים שאינם שנויים במחלוקת. בינתיים לא נענינו בחיוב ואם לא יאפשרו לחברת החשמל לחדש מיד את העבודות, האחריות להפסקות החשמל שיגרמו בטבריה תחול על רשות הגנים, אמר דובר חברת החשמל.

ח"כ שאקי יפשר בסכסוך בין העובדים והנהלת בנק מזרחי

מאת אריה לביא

ח"כ אבנר שאקי שנבחר באחרונה למנהיג המפד"ל יפעל במטרה להביא לסיום הסכסוך בין ההנהלה לוועד עובדי בנק מזרחי, נודע לסופר "הארץ".

ח"כ שאקי נפגש השבוע עם ראשי ועד עובדי בנק המזרחי לפגישה שהוגדרה דיסקרטית ובה העלו חברי הוועד שורה של טענות כלפי הנהלת בנק המזרחי. מנכ"ל בנק המזרחי מיכאל צביניר אמר שלא ידוע לו דבר על הפגישה. גם יו"ר ועד עובדי בנק המזרחי סרב למסור פרטים כלשהם בעניין זה.

לסופר "הארץ" נודע שח"כ שאקי גילה עניין רב במוסדות הכלכליים של המפד"ל ושל הפועל המזרחי ובמיוחד במתרחש בבנק המזרחי. נראה שבקרוב ייזום פגישה עם צמרת הבנק בניסיון לפשר בין הצדדים.

למקורביו אמר שאקי בעקבות הפגישה שבערכה כי הופתע לשמוע על "ועדת שכטר" שטיפלה במוסדות הכלכליים להם יש למפד"ל זיקה ואשר בה היו חברים בין היתר השרים זבולון המר יוסקה שפירא וכמה בכירים אחרים במפד"ל. שאקי הביע דעתו שהמוסדות הכלכליים צריכים להתנהל באופן דמוקראטי ושיקדיש לכך מזמנו בעתיד הקרוב.

סופר "הארץ" מציין כי בעבר נמנע בנק המזרחי מלהדגיש את הקשר בינו לבין מוסדות המפד"ל והפועל המזרחי. מנכ"ל הבנק בעבר אהרן מאיר גרס שיש בכך משום גרימת נזק לבנק שצריך להתנהל כגוף כלכלי טהור ככל האפשר.

בריתות שלפני בחירות

הסכם ראשון מסוגו בין תנועת המושבים לתק"ם נחתם אתמול לקראת הבחירות הפנימיות במפלגת העבודה, שיתקיימו בסוף השבוע הבא. ההסכם קובע, כי שני גופים אלו יתמכו זה במועמדי זה לקראת קביעת רשימת מפלגת העבודה לכנסת. לתק"ם ולתנועת המושבים 250 חברי מרכז מתוך 1200 חברי מרכז העבודה, והליכה משותפת עשויה להעניק יתרון משמעותי למועמדיהן. ההסכם בין התק"ם לתנועת המושבים מתייחס לשני סיבובי הבחירה במפלגת העבודה. ביום חמישי הבא עתיד מרכז העבודה להתכנס ולבחור ב־29 מועמדים שיתוספו ל־23 אישים שכבר נבחרו. יחד ירכיבו את פאנל מועמדי מפלגת העבודה לכנסת. ב־16 ביוני יתקיים הסיבוב השני, ואז יודרגו 52 המועמדים לקביעה סופית של הרכב העבודה לכנסת. ההסכם קובע, כי ביום חמישי הבא יתמכו נציגי תנועת המושבים בשני מועמדי התק"ם, השר יעקב צור ומגן השר אברהם כץ עוז, ואילו בבחירות החודש הבא יתמכו 250 הנציגים בשני מועמדי תנועת המושבים, רענן נעים וגדליה גל, ובששת מועמדי התק"ם, עדנה סולודר, חגי מירום, מנחם גלעד, יוסף בר ציון, יעקב צור וכץ עוז. בתמונה משמאל: כץ עוז, נעים, צור וגל.

(כתב: אילן שחורי, צילום: ודד פאר)

תיווך סופר בטאבה מוטל עתה בספק בעקבות רכישת העתיקות

אגף העתיקות ישלח ליועץ משרד המשפטים האמריקאי מכתב נזיפה

מאת עקיבא אלדר
סופרו המדיני של "הארץ"

אגף העתיקות במשרד החינוך והתרבות ישלח בימים הקרובים מכתב נזיפה ליועץ המשפטי של משרד החוץ האמריקאי אברהם סופר. האגף יציין כי הוא רואה בחומרה הוצאת עתיקות מהארץ בניגוד לחוק, אך לא יתבע ככל הנראה את החזרתם וישאיר זאת לשיקול דעתו של סופר. בעקבות הידיעה שפורסמה אתמול ב"הארץ" הדגישו אנשי יחידת הפיקוח של אגף העתיקות כי אין להוציא עתיקות מהארץ בלא רשות, אף אם נרכשו מסוחרים מורשים. האגף בודק אצל הסוחרים וביניהם הסוחר רגב שעסק בשוד עתיקות, אלו "נעשית לה"מ. בפעולה של היחידה למניעת שוד עתיקות באגף העתיקות והמוזיאונים של משרד החינוך והתרבות נתפס ונעצר לחקירה בשבוע שעבר אחד מסוחרי העתיקות הידועים בצפון הארץ.

בחקירתו במשטרה מסר הסוחר [illegible] תיק הקונה בארץ עתיקות מזה 15 שנה. עד כה לא ביקש מאגף ממצאים ארכיאולוגיים רכש מהם סופר. גורמים מדיניים בירושלים אמרו כי בעקבות פרסום הפרשה נראה כי יתעורר בעתיד קושי להשתמש בשירותי התיווך של סופר בסכסוך הגבול בטאבה.

[illegible] העתיקות אישור ייצוא לחפצים שרכש. כמתחייב מחוק העתיקות 1978 פסקה 22 חייבת כל הוצאת [illegible] מורשה. אגף העתיקות מוצא לנחוץ לשוב ולהתריע כי אין להוציא מן הארץ עתיקות מן הארץ ללא אישור ייצוא. הוראה זאת ידועה וחייבת להמצא במקום גלוי אצל כל סוחר עתיקות. הארץ עתיקות ללא אישור ייצוא שניתן לקבלו אך ורק באגף העתיקות והמוזיאונים של משרד החינוך והתרבות בירושלים.

"שלום עכשיו" מתכננת מצעד בגדה לציון 21 שנות כיבוש

מחר – משמרות מחאה של תנועות נגד הכיבוש מול מתקני כליאה לעצירים פלשתינים

מאת לילי גליל
כתבת "הארץ"

לציון 21 שנות כיבוש בתחילת חודש יוני, מתארגנות תנועות המחאה לפעילות מוגברת בתחומי הקו הירוק ובשטחים. בשבת הבאה ייצאו פעילי שלום עכשיו מכל רחבי הארץ בשני מסלולים לקרבת מבואות שכם, לקיים שם עצרת שלום [illegible] ברכה. בדרך יהלכו ברחובות ויקיימו שיחות עם תושבי הכפרים ביתא ותרמוס עיא, שהיו באחרונה במוקדי ההתרגשות.

בדיונים לקראת הפעולה נתגלעה מחלוקת בקרב אנשי שלום עכשיו. קבוצה של פעילים ביקשה לקיים עצרת אל מול אחת ההתנחלויות ולסקר את המחאה בהתנחלות. קבוצה אחרת ביקשה להפוך את הפעולה למסע רגלי סמלי של יציאה מן הגדה. הצעה זו נדחתה, כיוון שהפעילים ראו בכך עידות בתפיסתה של התנועה, שלא צידדה מעולם בנסיגה חד צדדית.

לבסוף הוחלט להתעלם בפעולה זו גם מן המתנחלים ולרכז את הפעילות במגע עם אוכלוסיית השטחים, בשיחות ובחלוקת כרוזים אותם ניסח הח"כ לשעבר, מרדכי בראון, בקריאה ברוחנית לישראלים ולתושבי השטחים.

הפעולה לא [illegible] לאחר הבטחה שנתן להם רבין בפגישה [illegible], יתאפשר קיום הפעולה בשטחים.

מחר יקיים מטה הפעולה של גופי המחאה נגד הכיבוש, 6 משמרות מחאה ליד מתקני המעצר בישראל ובשטחים, במחאה על מעצרים המוניים של פלשתינאים ותנאי המעצר במתקני הכליאה. המשמרות יוצבו לפני בתי המעצר ברמלה, בגוש תרצה, בכלא 6, במחנה עופר, ובשני מתקני כליאה בשטחים.

מסקר דעת קהל של הליגה למניעת השמצה עולה:

המהומות בשטחים לא גרמו לסחף בשיעור התמיכה בישראל בארה"ב

מאת שלמה שמיר
סופר "הארץ" בניו־יורק

ניו־יורק, (מיוחד ל"הארץ"). המהומות המתמשכות בשטחים לא גרמו לסחף משמעותי בשיעור התמיכה בישראל בדעת הקהל האמריקאי – זאת עולה מסקר דעת קהל שנערך על ידי הליגה למניעת השמצה ופורסם אמש. נרשמה ירידה קטנה בתמיכה שנותנים האמריקאים לישראל ולמדינות ערב גם יחד. מסתמנת עלייה באלה שהשיבו כי אין להם דעה נחרצת בנושא המזרח התיכון. בתשובה לשאלה את מי אתה אוהד יותר – השיבו 44 אחוז כי הם אוהדים את ישראל, 13 אחוז אוהדים את הערבים, 22 אחוז השיבו כי לא גיבשו דעה בשאלה זו.

בסקר דומה שנערך בינואר האחרון, 47 אחוז אמרו כי הם אוהדים את ישראל ו־15 אחוז אוהדים את הערבים ו־17 אחוז לא ידעו מה להשיב. נרשמה עלייה בשעור של אלה הסבורים כי על ארה"ב להגביל את תמיכתה בישראל וירידה באלה התומכים בחיזוק התמיכה האמריקאית בערבים. 44 אחוז אמרו כי יש לחזק את התמיכה בישראל, 7 אחוז אמרו זאת לגבי הערבים ול־20 אחוז לא היתה דעה. הסקר נערך בין ה־19.4 וה־1.5 והשתתפו בו 800 איש.

32 אחוז מהנשאלים אמרו כי האמצעים שישראל נוקטת לדיכוי המהומות בשטחים אינם קשים מדי, 26 אחוז אמרו כי האמצעים נכונים ו־11 אחוז אמרו כי הצעדים אינם קשים די. 30 אחוז אמרו כי אין להם דעה בנושא זה. 38 אחוז אמרו כי אש"ף אשם במהומות, 14 אחוז הטילו את האשמה על ישראל ו־11 אחוז אמרו כי הערבים אשמים. בסקר דומה שנערך בינואר 43 אחוז האשימו את אש"ף ו־16 אחוז את ישראל. 33 אחוז הביעו דעה כי המהומות פרצו כתוצאה מכך שאש"ף גייס את הפלשתינים, 28 אחוז אמרו כי הגורם למהומות הוא הרגשת אי צדק והתמרמרות בין הפלשתינים. ו־30 אחוז לא ידעו מה להשיב.

23 אחוז אמרו כי הערבים מוכנים למו"מ לשלום ו־44 אחוז אמרו שהערבים אינם רוצים במו"מ.

שחל: ישראל מפגרת בהקמת מערך מידע לאומי מודרני

מאת אור ברנר
סופר "הארץ"

שר האנרגיה, משה שחל, אומר, כי ישראל מפגרת כמעט בדור שלם ביישום נושאים בהקמת מערך מידע לאומי מודרני ובהפעלתו. לדבריו ישראל מפגרת בניצול נכון וחכם של מידע, הנחשב בארצות מתקדמות לנכס לאומי.

השר שחל דיבר בכנס משתמשי ציוד דיגיטל, שנערך אתמול בכפר המכביה.

שר האנרגיה אומר, כי עד היום אין למקבלי ההחלטות – ממשלה השרים – מערכת כלים ממוחשבת שתעזור להם בקביעת סדרי עדיפויות לאומיים ובקבלת החלטות. "אפילו ראש הממשלה מקבל החלטות גורליות מבלי שיוצגו בפניו האלטרנטיבות להצעות השרים", אמר שחל.

הוא קרא להקמת יחידת מומחים צמודה לממשלה, אשר תבחן באופן אובייקטיבי עמדות שונות ומידע, ותגבש הצעות חלופיות, שניתן יהיה לבחור ביניהן בממשלה.

ד"ר יונתן לוי נבחר למנכ"ל המרכז הרפואי "שערי צדק"

מאת עדנה אבידור
כתבת "הארץ"

הוועד המנהל הבינלאומי של המרכז הרפואי "שערי צדק" בירושלים בחר אתמול פה אחד את ד"ר יונתן הלוי, למנהל הכללי של המרכז. ד"ר הלוי בן 40, נולד בתל־אביב. בשנת 1973 סיים לימודי רפואה באוניברסיטת תל־אביב. בשנים 1976־73 שימש רופא צבאי. עד למינויו שימש כסגן ומ"מ של מחלקה פנימית במרכז הרפואי "בילינסון" בפתח־תקווה. הוא משמש מרצה בכיר בבית ספר לרפואה ע"ש סאקלר. תחום התמחותו הוא ברפואה פנימית ומחלות דרכי עיכול וכבד. הוא השתלם באוניברסיטת ייל.

ערכה את העמוד: אורית גליל

★★★★★

עמיר כהן (יעקבסון)

להביט מלמעלה על צפון ת"א

שכונה ברמה של 5 כוכבים

ברח' איינשטיין, במרכז רמת אביב, נבנית שכונת מגורים שרמת התכנון והבנייה בה עולה על כל שכונה יוקרתית אחרת, בסביבה הקרובה והרחוקה – צמרת אביב.
תושבי השכונה המשקיפה על צפון ת"א, נהנים מיתרון כפול: השקט של הסביבה והשלווה שמעניק הנוף הפסטורלי של הים ושפלת החוף – עם הקירבה למרכז מסחרי בו פועלים סופרמרקטים וסופרפארם הפתוחים עד שעות הערב המאוחרות.

כל בניין – מכב!
מבנה כל בנין הוא דמוי מכב. המבנה מצופה קרמיקה איטלקית מהמסד עד הטפחות. הלובי רחב הידיים – מפואר! מרוצף שיש איטלקי, קירותיו זכוכית ויש בו תאורה מיוחדת וצמחיה עשירה. בנוסף ללובי הראשי יש לובי מאור נוסף בכל קומה. דגש מיוחד מושם על הבטחון: 2 חדרי מדרגות – נפרדים, מעליות אוטומטיות "חושבות", מערכת אינטרקום – טלויזיה משוכללת, גנרטור לשעת חרום ודלתות פלדלת, מבטיחים בטחון מכסימלי. בבנין חניה עילית צמודה, חניון תת קרקעי ומחסנים.

מכב נוסף – המרפסת!
כל דירה, הבנויה כיחידה פרטית אוטונומית ממוקמת באגף נפרד ופונה כלפי חוץ ל־4 כיוונים! הקיר המשותף היחידי שיש לדירה עם השכנים מבטיח שקט ופרטיות מירביים.
בחלק מהדירות קיימת אפשרות למרפסת, רחבת ידיים, הצופה על הנוף היפה המשתקף מסביב.
ואלו רק חלק מהמעלות ההופכות כל דירה בצמרת אביב – לדילה!

תכנון הדירה בשליטתך!
הדירות מתוכננות בדרך המעניקה מכסימום נוחות ופרטיות לדיירי הבית. תוכלו לבחור בדירה ששטחה 125, 134, 140, או 149 מ"ר ולחלק את החדרים כרצונכם. בכל דירה מטבח מודרני, פינת אוכל ל־6 אנשים, מרפסת שירות גדולה, חדר שינה הורים עם חדר אמבטיה צמודה ואפשרות לחדר אחנות.
דירות הגג המוצעות בצמרת אביב הן יצירה ארכיטקטונית יוצאת דופן. צריך לראות כדי להתרשם.

לפרטים נוספים:
קיימת אפשרות למשכנתאות ומסלולי תשלום גמישים. אנשי אפריקה ישראל ישמחו להפגש איתכם, להראות לכם את המקום ולתת הסברים נוספים.

משרד מכירות באתר:
רח' איינשטיין ימים א'-ה' בין השעות 19.00־17.00 שבת 14.00־10.00.

משרד ראשי:
רח' אחד העם 13, טל. 650281
ימים א'-ה', 17.00־09.00.

אפריקה ישראל להשקעות בע"מ
מקבוצת בנק לאומי

ביצוע: ש.א.פ. בע"מ

צמרת אביב

ברגע זה ממש
מישהו
חותר נגדך
האם אתה מוגן?

• חקירות מסחריות
• חקירות כלכליות
• חקירות נזיקין
• חקירות פליליות
• חקירות אישות (גירושין)

לשם חקירות
ת"א, אחד העם 93, 03-292871

صورة عن الاصل

חיים הברפלד, יו"ר האגף לאיגוד מקצועי בהסתדרות, בוגר כפר הנוער בן שמן, חוזר לימי הנעורים בבנם מחורים, שנעקר אתמול בכפר. (תצלום: שאול רחמים)

אגף העתיקות יוצא במבצע להצלת אתרים ארכיאולוגיים

החברה להגנת הטבע תקיים בחג השבועות סיורים ללא תשלום

מאת אלי אלעד

"הצילו את עתיקות ארצנו", תחת קריאה זו ייצאו אגף העתיקות והחברה להגנת הטבע, המקיימים בחג השבועות מבצע סיורים ללא תשלום, בדגש על שימור עתיקות ברחבי הארץ.

בדף עמדה שהוציא אגף העתיקות נאמר, כי בשנים האחרונות נפגעו יותר מ־6000 אתרים ארכיאולוגיים ברחבי הארץ, כתוצאה מפעילות שוד והרס. מדי שנה נמכרים בארץ כמאה אלף פריטים עתיקים בסכומים הנאמדים במיליוני דולרים. חוק העתיקות הקיים, המתיר סחר בלתי מוגבל בחפצי עתיקות, הוא הגורם העיקרי לביזות אלפי מערות קבורה ומערות תת־קרקעיות ולפגיעה חמורה בתילים ארכיאולוגיים.

אגף העתיקות מציין, כי "הגורם חיוני יותר לטיפול. אם סוחרי העתיקות ימשיכו למכור את מורשתנו, נאבד נכס יקר זה. פריטי העתיקות הנמכרים כוללים כלי חרס וזכוכית, חפצי אמנות, תכשיטים, מטבעות ועוד".

אגף העתיקות מסר, כי על מנת לספק את הביקוש הגדל לעתיקות, מתקיים בארץ שוד אתרים נרחב. בידי האגף עדויות לכך שסוחרי עתיקות אף מעסיקים חוליות שודדים. "מהרגע שהסחורה הגנובה מוצגת על מדפי בית המסחר, אין כמעט אפשרות להוכיח כי מקורה בחפירת שוד. כך מאפשר החוק 'הלבנת' סחורה גנובה זו. רק איסור על המסחר בעתיקות יאפשר שמירה על נכסי התרבות הלאומיים".

במסגרת המבצע, יתקיימו סיורים ללא תשלום בכל רחבי הארץ, שבמסגרתם יציגו הארכיאולוגים בפני המטיילים את בעיות השימור, החל משוד ועד עתיקות וכלה בשיקום ושיחזור אתרים לאחר החפירה.

מוניטור חדש שיעריך מצב העובר ברחם יפחית את מספר הניתוחים הקיסריים

מאת ידית גל
סופר "הארץ" בחיפה

מכשיר חדשני, המאפשר הערכת מצב העובר בעודו ברחם אמו עם תחילת תהליך הלידה ובמהלכה, פותח על ידי צוות מחקר הכולל את ד"ר ראובן לוינסקי, רופא בכיר במחלקה הגניקולוגית בביה"ח "רוטשילד", בשיתוף המעבדה לעיבוד אותות רפואיים בפקולטה להנדסת חשמל בטכניון ונמצא כבר בשימוש בחדר לידה בבית החולים.

הצורך בפיתוח המערכת התעורר בעקבות ריבוי מקרי אזעקות השווא במיכשור הקונבנציונלי הנמצא בחדרי הלידה. המוניטור הקונבנציונלי רושם את קצב לב העובר במהלך הלידה ומראה לעיתים סימנים פתולוגיים, אשר גרמו בעבר לערוך בדיקת דם העובר על מנת לוודא או להפריך מצוקתו. הבדיקה מתבצעת בדרך פולשנית, כאשר נעזרים במחט להוצאת דם מקרקפת העובר. הבדיקה אינה נעימה, ואף עלולה לגרום לעובר דימום או זיהומים. כמו כן אזעקות השווא של המוניטור גרמו לעיתים להחלטה לבצע ניתוח להוצאת העובר, כאשר ניתן היה להוסיף באותן פעולות מכוון שלמעשה העובר חש בטוב.

הודות למכשיר החדש נמנעו עד כה 21 ניתוחים קיסריים. בשלב זה משמש המכשיר את היולדות הנתונות בסיכון גבוה, כאשר הכוונה בהמשך לבנות מוניטורים נוספים שישמשו את כלל היולדות.

33 הרוגים ו־309 פצועים קשה בתאונות הדרכים בחודש אפריל

מאת דן סגיר
סופר "הארץ"

בחודש אפריל השנה נרשמו ע"י משטרת ישראל 1,072 תאונות דרכים עם נפגעים, מהן 30 תאונות קטלניות ו־232 תאונות עם פצועים קשה. בתאונות אלו נפגעו 1,660 איש, מהם 33 הרוגים ו־309 פצועים קשה. מספר התאונות באפריל היה הנמוך ביותר שנרשם בחודש כלשהו מאז סוף שנת 1985. על כך מסר דובר הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה על סמך נתונים ארעיים שנמסרו ע"י משטרת ישראל.

לאחר ניכוי הגורמים העונתיים נמצא, כי בשליש הראשון של השנה היה מספר התאונות הממוצע לחודש גבוה ב־7% לערך ממספר התאונות בשליש האחרון של שנת 1987, אך דומה למספר התאונות שאירעו בתקופה המקבילה אשתקד. מספר ההרוגים בשליש הראשון של השנה היה 162, מספר המהווה ירידה של 8% במספר ההרוגים בתאונות בהשוואה לשליש האחרון של 1987, אך עלייה של 17% לערך בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד.

2 עובדות בכירות באל על טוענות כי הן מופלות בקידום בגלל מינן

הגישו מועמדותן במכרז לתפקיד מנהל תחנה ברומא – ונדחו

מאת זוהר בלומנקרנץ
סופר "הארץ" לענייני תעופה

שתי עובדות בכירות בחברת "אל על" בתחום השרות לנוסע, עתרו לבית הדין לעבודה בטענה, כי הן מופלות לרעה על ידי חברת התעופה בשל היותן נשים, במכרז לקבלת תפקיד "מנהל תחנה" ברומא.

מתנועת נעמ"ת נמסר אתמול, כי בדיון שהתקיים בבית הדין הסכימו הצדדים להצעה, כי אם יפסוק בית הדין לטובת העותרות, לא תמנע מהן חברת "אל על" לקבל את התפקיד בטענה, כי הוא כבר מאויש.

על פי כתב התביעה פירסמה חברת התעופה מכרז לתפקיד בנובמבר 1987. שתי התובעות, שהגישו את מועמדותן, נדחו בנימוק שלא עברו קורס "מנהלי תחנות". לתפקיד התקבל עובד אחר, שלטענת התובעות חסרות לו שתי דרישות בתנאי המכרז בתחום נסיונו בעבר.

בטרם הוגשה התביעה לבית הדין על ידי עורכת הדין ד"ר פרנסיס רדאי, פנו התובעות מספר פעמים להנהלה בבקשה לשתפן בקורס "מנהלי תחנות", המהווה תנאי לתפקידים בכירים בארץ ובחו"ל. הן נענו, כי עליהן לשרת תחילה בתפקידי מבצעים, אף כי לטענתן הן ביצעו תפקידים אלה מינואר 1987 ועד יולי אותה שנה. למרות זאת לא אפשרו להן לעבור קורס "מנהלי תחנות" שהיה אמור להיפתח באותה תקופה. מועד פתיחת הקורס נדחה פעמים מספר, ולא התקיים עד היום.

בכתב התביעה טוענות עוד התובעות, כי ניהול מסלולי קידום נפרדים לעובדות ולעובדים מהווה אפליה לרעה. הן מבקשות שחברת "אל על" תפתח מיד קורס "מנהלי תחנות" ותאפשר להן לקחת בו חלק; עוד הן מבקשות לפסול את המכרז "למנהל תחנת רומא" בו זכה עובד אחר; לצוות על חברת "אל על" להקים ועדת מכרזים חדשה לצורך אותו תפקיד; לאסור על אותו אדם, שנבחר, מלמלא את התפקיד עד למתן החלטת ביה"ד. לחילופין הן תובעות פיצויים בסך 126 אלף ש"ח בשל הנזק הכלכלי שייגרם להן כתוצאה משלילת ההזדמנות למלא התפקיד וכן בגין הנזק שנגרם להן בעבר, הפגיעה במעמדן המקצועי, בכבודן ובשל עוגמת הנפש שנגרמה להן.

נאות הככר – לגלות עולם נסתר

לגלות עולם נסתר עם מדריכי נאות הככר

מסלולים בלתי שגרתיים בחמש יבשות עם צוות מדריכים מובחר

אפריקה
הספארי המקיף 16 ימים: 7.7, 28.7, 4.8, 11.8, 8.9, 15.9
ספארי בקניה 9 ימים: 7.7, 28.7, 4.8, 11.8, 8.9, 22.9
דרום אפריקה 22 יום: 12.9, 7.11
דרום אפריקה במחיר זול מטיול באירופה: 14 יום: 11.7, 1.8, 15.8

יבשת אמריקה
ארצות הברית וקנדה 33 ימים: 9.6, 23.6, 30.6, 14.7, 28.7.
מקסיקו גואטמלה והים הקאריבי: 23 ימים 12.7, 10.8.
דרום אמריקה 35 ימים: 29.7, 23.9.
דרום אמריקה 31 ימים: 9.9.
דרום אמריקה 23 ימים: 9.9.

תורכיה
מערב תורכיה 22 ימים: 23.5, 20.6, 22.7, 10.8, 16.9.
סביב אנטוליה 18 ימים: 15.7, 29.7, 12.8, 2.9, 16.9.
מזרח תורכיה 19 ימים: 18.7, 8.8, 23.9.
תורכיה בכיף 15 ימים: 20.7, 3.8, 17.8, 23.9.
חגיגה בתורכיה 10 ימים: 20.7, 3.8, 17.8, 7.9, 28.9.

המזרח הרחוק
מיפאן לתאילנד 30 ימים: 24.7, 28.8, 8.9, 22.9, 16.10.
מיפאן להודו 39 ימים: 24.7, 28.8, 8.9, 22.9, 16.10, 30.10.

מזרח אירופה איטליה והבלקן
הונגריה יוגוסלביה 17 ימים: 15.5, 12.6, 3.7, 17.7, 14.8.
יוגוסלביה מקיף 15 ימים: 17.5, 14.6, 14.7, 4.8, 18.8, 1.9.
הונגריה יוגוסלביה אוסטריה 23 ימים: 21.6, 2.8, 10.9.
פולין והונגריה 15 ימים: 16.6, 14.7, 4.8, 1.9, 22.9.
יוגוסלביה איטליה 18 ימים: 20.5, 17.6, 15.7, 5.8, 16.9.
יוון 15 ימים: 7.7, 27.7, 16.8, 11.9, 23.9.

ספרד פורטוגל צרפת
ספרד פורטוגל 15 ימים: 26.5, 9.6, 23.6, 7.7, 21.7, 4.8.
ספרד פורטוגל והפירנאים 20 ימים: 26.5, 9.6, 23.6, 7.7.
חצי האי האיברי 22/23 ימים: 23.5, 20.6, 22.9.
צרפת ספרד ואנדורה 19 ימים: 4.7, 1.8, 15.8, 29.8, 5.9.

סקנדינביה
סקנדינביה הקלאסית 17 ימים: 11.7, 25.7, 8.8, 15.8.
סקנדינביה סביב סביב 18 ימים: 23.7, 13.8.

טיולי דגש לחובבי טבע, אמנות והרפתקה. פרטים במשרדינו.

הרצאות וייעוץ עם מדריכי נאות הככר בחודשים מאי יוני. פרטים במשרדינו ובעיתונות.

ואצל סוכן הנסיעות שלך.

משרדי נאות הככר:
* ירושלים: קרן היסוד 36, טל. 02-636494
* תל־אביב: הירקון 252, טל. 03-5463111
* חיפה: הרצל 57, טל. 04-672605

מועדון קוראי ידיעות אחרונות
רח' בן־יהודה 1 ת"א (כפכפ)
טל. 03-5101094-6

מביקורות שנערכו באל־על ובארקיע עולה:

הנוסעים ממשיכים לעשן בחדרי שירותים במטוס למרות האיסור

מאת זוהר בלומנקרנץ
סופר "הארץ" לענייני תעופה

ביקורות בחברות התעופה "אל על" ו"ארקיע" העלו, כי נוסעים ממשיכים לעשן בחדרי השירותים במטוסים, למרות התקנות החדשות של משרד התחבורה, האוסרות על עישון בכלי טיס.

בעקבות ממצאים אלה ביקש מינהל התעופה האזרחית במשרד התחבורה נהלים חדשים להגברת האכיפה והפיקוח בנושא זה בחברות התעופה הישראליות. על פי נהלים חדשים אלה יחויבו חברות התעופה של ישראל בהתקנתו של חיישן נוסף בתאי השירותים בקרבת האסלה לגילוי עשן סיגריות. בבדיקות שיערכו הדיילים בשירותים תוך כדי הטיסה יבדקו גם המאפרות. שילוט מתאים, גדול ומאיר עיניים ייקבע בתוך תאי השירותים במטוסים וגם על הדלת משני צדדיה. דפי הסבר ימצאו בכל מושב יחד עם דפי ההסבר לפעולות בשעת חירום הקבועים היום. עפ"י הנוסח המוצע של דף ההסבר יוזהרו הנוסעים מקנס כספי גבוה או העמדה לדין פלילי, אם ייתפסו מעשנים בחדרי השירותים במטוסים.

מינהל התעופה האזרחית במשרד התחבורה אף פועל לנקוט צעדים שיאפשרו מסירתו של נוסע לידי המשטרה, מיד עם נחיתתו של המטוס בנתב"ג. על פי התכנון המקורי אמורים היו הנהלים החדשים להיכנס לתוקפם כבר היום. אולם נציגי שתי חברות התעופה ביקשו שהות, כדי לבחון את ההצעות ולהעלות את השגותיהם לגבי כל אחד מהסעיפים המוצעים. נציגי חברות "אל על" ו"ארקיע", חוייבו איפא להעביר את התייחסותם לנושא לא יאוחר מה־1 ביוני.

הליכוד לוחץ על המפד"ל שלא תצטרף ליוזמה של הפרדת הבחירות לרשויות

מפלגת העבודה תגיש לכנסת ביום רביעי הבא הצעת חוק לפיו יידחו הבחירות לעיריות ב־4 חודשים ויתקיימו במארס 1989

מאת אילן שחורי
סופר "הארץ" לענייני מפלגות

הליכוד מפעיל בימים האחרונים לחץ כבד ביותר על ראשי המפד"ל, כדי שיתנגדו להצעת החוק שמטעם מפלגת העבודה להגיש לכנסת ביום רביעי בשבוע הבא, לפיו יידחו הבחירות לעיריות בארבעה חודשים ויתקיימו במארס 1989. ראשי הליכוד קיבלו לפני מספר שבועות החלטה לפעול לאיחוד הבחירות לכנסת ולרשויות בעיקר מתוך הנחה כי במקרה שכזה קיים סיכוי מבחינתם לצבור תהודה הצלחה גם בבחירות לעיריות.

אתמול נועדו לשיחה ארוכה השר משה ארנס, יו"ר מטה הבחירות של הליכוד וח"כ דוד מגן ראש המגזר המוניציפאלי, עם מנכ"ל המפד"ל הרב יצחק לוי [illegible] שאול יהלום, וניסו להשפיע עליהם לשנות את עמדתם ולהתנגד ליוזמתה של מפלגת העבודה. מבדיקה שנערכה בליכוד הסתבר כי ללא המפד"ל מערכת הבחירות בכנסת עשויה להיות שקולה ועל כן חשובה ביותר עמדת המפד"ל. אולם ראשי המפד"ל השיבו גם אתמול בשלילה לדרישת הליכוד והרב לוי הסביר לשר ארנס כי האינטרס של המפד"ל הוא להפריד בין הבחירות לכנסת ולעיריות. נודע כי עמדת המפד"ל אינה מקובלת על [illegible] מהאולם. בישיבת לשכת המפד"ל שהחליטה על הפרדת הבחירות היו אלו השר זבולון המר וח"כ אבנר שאקי שצידדו באיחודן של הבחירות.

בעניין אחר התכנס אתמול מטה הבחירות של הליכוד בו הוחלט באורח סופי כי מרכז תנועת החרות יתכנס בראשון ביוני בכפר המכביה לבחור ביצחק שמיר כראש רשימת הליכוד לכנסת.

2 חברות אמריקאיות תבעו את חברת ענני על העתקת תוכנות

מאת אגד גונדר
סופר "הארץ"

חברת התוכנה האמריקאית "אשטון טייט" ונציגתה בישראל, "פרי אינטרנשיונאל", הגישו תביעת נזיקין נגד חברת "ענני בע"מ", מרמת גן, בגין הפצת חבילות מועתקות של תוכנות "דייבייס 3 פלוס", שמקורן במזרח הרחוק.

לפני כשנה השיגו התובעות צו מניעה נגד ענני, האוסר המשך שיווק התוכנה על ידה. ביהמ"ש המחוזי בתל אביב הורה אז על מינוי רואה חשבון לבדיקה הערכה של היקף הפצת התוכנות ומקורן.

רואה החשבון אהוד יער, שמונה לתפקיד בהסכמת הצדדים, קבע בדו"ח שהגיש לבית המשפט, כי רישומי המכירות של ענני אינם יכולים לשמש בסיס למסקנות כל שהן. לדבריו, אין לו צל של ספק, כי נתוני המכירות אינם נותנים תמונה מלאה.

חברת ענני טענה בפני הבודק, כי 89 דיסקטים ותוכנות הדרכה, אותן רכשה במזרח הרחוק תמורת 3 דולר ליחידה, הן בגדר "דוגמאות". הבודק מטעם ביהמ"ש ביקש להציג בפניו את הדוגמאות האלה, על מנת לבדקן ולהבטיח כי לא נמכרו כתוכנות תוכנה לכל דבר – אולם הנתבעים לא נענו לבקשתו. הבודק קבע, כי קיים חשש כבד, כי אכן מדובר בתוכנות שאינן מקוריות.

בהסתמך על נתונים אלה, תובעים אשטון טייט ופרי אינטרנשיונאל את ענני, בגין הפצת תוכנות מועתקות, שהזכויות עליהן מצויות בידי התובעים.

8 חודשי מאסר לחייל שצעק לשוטר צבאי – "מניאק"

מאת נורית כהנא
סופרת "הארץ" בחיפה

חייל בדרגת טמל נידון אתמול בבית דין צבאי לשמונה חודשי מאסר בפועל ול־13 חודשי מאסר על תנאי, על שצעק לעבר שוטר צבאי "מניאק".

השופטים, בראשות אב בית הדין סא"ל משה גינת, הרשיעו את הנאשם באיומים ובהפעלת אלימות כלפי שוטר בתפקיד.

החייל הורשע גם בכך שהשליך תפוח לעבר שוטר צבאי במרכז המסחרי בנשר ביום 13.3.88 והיכה באגרופו בפניו.

400 דונם חיטה עלו באש באזור קרית־גת

מאת איתן רבין
סופר "הארץ"

400 דונם של חיטה עלו אתמול באש באזור קרית גת. הדליקה פרצה בשעות הצהריים, ולמקום הגיעו כוחות גדולים של מכבי אש ועובדי הקרן הקיימת, אשר עמלו שעות בכיבויה. הם גם הצליחו למנוע את התפשטות האש לכיוון יער המלכים הסמוך.

במכבי האש בודקים את נסיבות הדליקה.

עורכת את העמוד: אורית גלילי

לשכת המבקרים הפנימיים ישראל
ת.ד. 29285 תל אביב

כנס הקיץ – יוני 1988

8.30 – 8.00	התכנסות והרשמה
9.00 – 8.30	פתיחה וברכות מבקר המדינה ראש המועצה המקומית נשיא הלשכה
10.30 – 9.00	ביקורת תוך כדי תהליך או לאחר מעשה? רב־שיח בהשתתפות: אלוף (מיל') משה נדרון, מבקר מערכת הבטחון גב' דליה אבן צור חברת פורמולה בע"מ ואוניברסיטת תל־אביב מר שלמה יאנה, מבקר ע.ב.א תעשיה אוירית מנחה: מר ניסים מזרחי, מבקר סאיטקס סגן נשיא לשעבר
11.00 – 10.30	הפסקת קפה ועוגה
12.00 – 11.00	הליכי עשית החלטות והביקורת ד"ר תדי וינשל, פרופ' אמריטוס אוניברסיטת תל־אביב מנחה: מר אליעזר ולטנר, נשיא לשעבר
12.45 – 12.00	הרצאת אורח: מר יורם אלסטר, יו"ר מועצת המנהלים – בזק מנחה: רו"ח יוסף פרינסטונר, נשיא הלשכה
14.30 – 12.45	ארוחת צהריים
16.15 – 14.30	הביקורת הפנימית במשרדי הממשלה – בעיות ופתרונן רב שיח בהשתתפות: אלוף (מיל') אברהם אדן, מבקר משרד המשטרה מר שמואל בריינבוים, מבקר משרד החינוך והתרבות מר זאב יפת, חבר מערכת "הארץ" ח"כ שמיר צבן, חבר הועדה לענייני ביקורת המדינה של הכנסת מנחה: רו"ח יואל זאגר, סגן נשיא הלשכה
17.00 – 16.15	תיאור סימולציה עסקית באמצעות המחשב מר משה שפירא – מנהל ביקורת ע.ב.א. בל"ל מנחה: מר שמואל גלייזנר, סגן נשיא הלשכה
17.30 – 17.00	קפה ועוגה

פרטים והרשמה בטלפונים 03-235946, 03-229423.

מלוא הטנא – לקשישים

140 פעוטות ממעונות נעמת תל אביב הביאו אתמול ביכורים לדיירי בית האבות שברחוב ברודצקי ברמת אביב. בתמונה: אחת הילדות מגישה סל ביכורים לסבתא מבית האבות. (צילום: יפפא)

תוצאות בדיקת הרקמות של הזוג מברזיל יימסרו בשבוע הבא לבית הדין הגבוה לצדק

(ע). על פי הוראת בג"צ בוצעה אתמול בדיקת סיווג רקמות, שתקבע מי הם הוריה של הילדה המאומצת מברזיל. הבדיקה בוצעה ביחידה לסיווג ותיאום רקמות שבבית־החולים הדסה עין כרם בירושלים.

פרופ' חיים בראוטבר ערך את הבדיקה לבני הזוג הברזילאי רוסילדה קנטלוס ומרקו לחיים לואיס אמריקו וסקנטלוס ולתינוקת שבני הזוג טוענים כי היא בתם ברונה שנחטפה מהם.

פרט לבדיקת סיווג הרקמות נערכו שתי בדיקות נוספות, בדיקת איזואנזימים ובדיקת סוגי דם.

מבית חולים הדסה נמסר, כי שילוב תוצאות שלוש הבדיקות מאפשר להגיע לקביעה מהימנה ביותר לגבי ההורות. תוצאות הבדיקות שיוודעו כנראה באמצע השבוע הבא, יימסרו ישירות לבית הדין הגבוה לצדק, שיתכנס לאחר קבלתן לדיון נוסף בעתירה.

המלצה: כל המשאיות המובילות חומרים כימיים יחויבו להתקין "קופסה שחורה"

מאת איתן רבין, סופר "הארץ"

שתי ההמלצות החשובות של הוועדה שבדקה את אסון משאית הברום קובעות, כי כל המשאיות של מפעלי תובלה המובילות חומרים כימיים רעילים יחויבו להתקין בהם טכוגרף ("קופסה שחורה") לרישום כל פעולות הרכב, מהירות נסיעתו, זמני עצירה, סיבובי מנוע ושעות עבודה.

המלצה זו באה בעקבות אסון משאית הברום ולאור טענות הנהגים על שעות עבודה רבות ולחץ מצד המנהלים לנסוע בשעות לא רגילות.

המלצה נוספת, חשובה, של הוועדה, שהיתה מורכבת מאנשי חברת הברום ומפעלי תובלה, אומרת, כי משאיות המובילות חומרים רעילים יובילו מכולה אחת בלבד של חומרים, ולא שתי מכולות, כפי שהיה עד עתה. מטרת ההמלצה להקטין את רמת הסיכון של התהפכות משאית.

מנכ"ל מפעלי תובלה, יעקב שן צור, אמר ל"הארץ", כי "ההחלטה להתקין מכשיר טכוגרף על כל משאית נתקבלה בשיתוף עם משרד התחבורה". המכשירים יותקנו ב־37 משאיות המובילות חומרים כימיים מרמת חובב.

ל"הארץ" נודע, כי בקרב נהגי תובלה יש תסיסה נוכח הכוונה להתקין מכשיר כזה, שלמעשה הוא מעין שוטר בתוך המשאית.

חברת הברום תחדש את הובלת הברום בבקבוקים בסוף החודש הקרוב, לאחר שיסתיים יישום כל ההמלצות.

תייר מגרמניה כבן 40 נמצא מת בשדה התעופה

החשד שמותו נגרם משימוש יתר בסמים

מאת זהר בלומנקרנץ, סופר "הארץ" לענייני תעופה

משטרת נתב"ג חוקרת נסיבות מותו של תייר מגרמניה המערבית, קורט פיטר פרדריק, כבן 40, אשר נמצא שרוע ללא רוח חיים באולם הנוסעים היוצאים בשדה התעופה אתמול לפנות בוקר. על פי השערת המשטרה אין מדובר במעשה פלילי וכיוון החקירה מתמקד בשימוש יתר בסמים. פרטים על המקרה הועברו לשגרירות גרמניה המערבית בישראל, כדי שתפעל לאיתור קרובי משפחתו.

חובש התחנה מגן דוד אדום בנתב"ג הוזעק אתמול סמוך לשעה 01.30 אחר חצות על ידי אורחית, שסיפרה על גבר אשר נמצא שרוע באולם הנוסעים. החובש שהגיע למקום מצא את האיש ללא הכרה. הוא החל להנשימו ואחר כך הוא הועבר לבית החולים שם נקבע מותו. עדי ראיה מסרו לחוקר המשטרה, כי זמן קצר קודם לכן נראה האיש כשהוא מתנודד באולם.

נעצר מנהל בית המלון היחיד בכרמיאל בחשד שגנב שלושים אלף דולר מתיירת

4 חודשים לפני מותה הפקידה התיירת את הכסף בכספת המלון

מאת נורית כהנא, סופרת "הארץ"

היום יוארך מעצרו של מנהל בית המלון היחיד בכרמיאל "כלנית", מאיר בשור, בחשד שגנב שלושים אלף דולר, שהופקדו בכספת על ידי אורחת במלון. עמו נעצרו עוד שניים: אורח במלון, תושב אילת בעל עבר פלילי, שהיה בקשרים הדוקים עם מנהל המלון ובן חברו של האורח, תושב אחד הכפרים הערביים בסביבה.

המקומון "העיר צפון" חשף לפני שלושה חודשים את סיפורה של גיטה הופר ז"ל (86), תיירת ערירית מארה"ב, שגרה במלון במשך מספר חודשים. ארבעה חודשים לפני מותה הפקידה בכספת המלון 30 אלף דולר. לא היה מי שידאג לסדרי קבורתה, מלבד העיתון המקומי, בשיתוף עם המועצה הדתית בכרמיאל.

לאחר הלוויה הגיעה קרובת משפחה מראשון לציון, ששמעה על מותה של התיירת. ממשפחתה נודע לה על סכום הכסף שהופקד, אך הוא לא נמצא. לאחר שהוגשה תלונה, ולאחר מספר פרסומים בעיתון, פתחה המשטרה בחקירה. מפקד משטרת כרמיאל, רב פקד מיכאל שייט, מסר שבבית מנהל בית המלון נמצא חלק מן הכסף החשוד כגנוב.

מלון "כלנית" שייך לחברה הכלכלית של עיריית כרמיאל.

זקוק דחוף למודעה!?
מודספון
לשירותך 24 שעות ביממה
03-38 38 38
לבעלי כרטיסי אשראי בלבד

מושב כפר אוריה שבתיו נפרצו ע"י מעקלים הכריז על שביתה

סך חובותיו כ־5 מיליוני ש"ח ● בהתערבות תנועת המושבים ינסו להכניסו להסדר

מאת אבי גנאור, סופר "הארץ" לענייני כלכלה

מושב כפר אוריה שבפרוזדור ירושלים הכריז על שביתה כללית, סגירת המושב ואי שליחת התלמידים לבתי הספר במחאה על הפעלת צווי עיקול נגד כמה ממשפחות במושב, שבתיהן נפרצו על ידי מעקלים. המעקלים הוציאו מן הבתים מכשירי חשמל.

המושב, שהיקף חובותיו כ־5 מיליוני ש"ח, חייב לבנק הפועלים כ־700 אלף דולר בגין חוב ישן שהאגודה נטלה על עצמה על פי דרישת ארגון הקניות האזורי, "ארגון קניות תבואות ירושלים". הארגון ביקש מהאגודה ליטול את ההלוואה כדי להקטין את חובו בבנק ולאפשר הרחבת אשראי נוסף. בסופו של דבר התמוטט הארגון, כשחברי המושב הספיקו לשלם רק מחצית החוב.

איתן לנסברגר, חבר מטעם המושב, סיפר אתמול כי בעבר הוצעו לחברים הסדרים שונים לתשלומי החובות, והמכבנת אף הגיעה "דולר מול דולר" אלא שחברי המושב הממתינים להסדר עם מינהלת הסיוע חששו שיידרשו לעשות הסדר נפרד עם כל נושה ונושה, ובינתיים לא שילמו את חובם.

אתמול לאחר ביצוע העיקולים התקיימה פגישה בין נציגי המושב ובין מזכיר תנועת המושבים, גדליה גל, ובהשתתפות מיכאל אילון, שהוא הרכז האיזורי מטעם מינהלת הסיוע. בסיומה סוכם, שבתוך שבועיים תסיים המינהלת את בדיקת מצבם של חברי האגודה ותפעל לצירופם להסדר.

מושבים נוספים מאותו האיזור הסתבכו בשל נפילת ארגון הקניות: אחד מהם, צלפון, כבר הגיע להסדר והורמו לו כספים, אך בשל־שחר הסמוך נתקלים אנשי המינהלת בקשיים, וההסדר עם חבריו תקוע.

דפנה ארגאסטי שבעלה וילדיה נספו בדליקה בגבעתיים תובעת את חברת הבנייה, את העיריה וחברת החשמל

(ע). דפנה ארגאסטי (40) ששיכלה את בעלה וילדיה בדליקה שפרצה בסוף ינואר אשתקד בבניין המגורים שלה, ברחוב הרצוג בגבעתיים, הגישה תביעת פיצויים לבית המשפט המחוזי בתל־אביב.

הנתבעים הם חברת קרת ושיכון שהקימה את הבניין בן 11 הקומות, עיריית גבעתיים, שאישרה את איכלוס הבניין וחברת החשמל, שבדקה את בטיחות הבניין בכל הנוגע לחשמל ואישרה את איכלוסו.

טרם הוגשו כתבי הגנה.

בתביעה נאמר, כי הדליקה פרצה עקב רשלנותן של הנתבעות, ולכן זכאית דפנה ארגאסטי לפיצויים שייקבעו על פי הערכת בית המשפט.

חברת קרת לא נקטה בתיכנון הבניין ובהקמתו באמצעים הדרושים להגנת הבניין ודייריו מהתפשטות אש, ועשתה מעשים שחברת בניה סבירה וזהירה היתה נמנעת מלעשות, כדי למנוע שריפה.

עיריית גבעתיים לא מנעה באמצעות מהנדס העיר איכלוס הבניין לפני נקיטת אמצעי בטיחות מספקים, ואילו חברת החשמל אישרה את איכלוס הבניין ללא בדיקת אמצעי הבטיחות במידה מספקת, נאמר בכתב התביעה.

דפנה ארגאסטי טוענת בתביעתה, כי היא כבציגת העזבונות של בעלה וילדיה המנוחים, זכאית לפיצויים בשל הנזקים שנגרמו לה: אובדן תוחלת חיי בעלה וילדיה, הפסד תמיכה של בעלה שהיה מפרנס יחידי, ואובדן תמיכה עבור אם בעלה המנוח.

בת 42 מחיפה נורתה בשוגג ע"י בעלה שחזר מסיור המשמר האזרחי

מאת נורית כהנא, סופרת "הארץ" בחיפה

שרה ברקוביץ (42), גננת בשכונת כרמליה ואם לשניים, נורתה אתמול בלילה בראשה, כנראה בשוגג, על ידי בעלה, עורך הדין דוד ברקוביץ.

עו"ד ברקוביץ סיפר לשוטרים, שחזר מתורנות שמירה במשמר האזרחי, שעם פעיליו הוא נמנה, וכעת שפרק את מחסנית נשקו הפרטי, אקדח טוטו המוחזק ברשיון, נפלט ממנו כדור.

האשה נפצעה קשה בראשה. ניידת מגן דוד אדום העבירה אותה לבית חולים רמב"ם, שם נותחה. האשה מאושפזת במחלקה הנוירוכירורגית, ומצבה מוסיף להיות קשה.

עו"ד ברקוביץ נעצר לחקירה. "אנו זוג אוהבים" הוא אמר לחוקרים ששאלו אותו על יחסיו עם אשתו.

ברקוביץ שוחרר בערבות.

לתרצה וליצחק אריאל
לטובית ולניר
להולדת הנכד — הבן הבכור
אחולי בה לחי
צמיחות 81

חברת חשמל תרכוש שתי טורבינות גז לייצור בהספק 214 מגוואט

מאת אלי אלעד, סופר "הארץ"

מועצת המנהלים של חברת החשמל אישרה אתמול את התוכנית לרכישתן של שתי טורבינות גז תעשייתיות לייצור חשמל בהספק כולל של 214 מגוואט, מחברת ג'נראל אלקטריק.

ההשקעה מסתכמת ב־56 מיליון דולרים והיא תמומן ע"י הלוואה נוחה שתקבל החברה מהבנק האמריקאי ליבוא וליצוא. בשבוע הבא עומדים נציגי ג'נראל אלקטריק להגיע לארץ לפתיחת המו"מ.

המדובר בטורבינות שחברת החשמל נאלצת, כתוצאה משיאי הביקוש הגבוהים לחשמל, לרכשם בהליך מזורז. הטורבינות שבהם מדובר נחשבות ליעילות ולחסכוניות יותר מטורבינות הגז הסילניות הקיימות בחברה.

הטורבינות החדשות מותקנות באזור רמת חובב, מדרום לבאר שבע, ומקווים שהתקנתם תושלם עד לקיץ 1989, כדי שתוכלנה לסייע באספקת חשמל עד לכניסתה לפעולה של יחידת הפחם הראשונה בתחנת הכוח החדשה, הנמצאת בשלבי הקמה מתקדמים באתר רוטנברג מדרום לאשקלון. יחידה זו אמורה להיכנס לפעולה לקראת סוף 1989.

ערכה את העמוד: אורית גלילי

יום הולדת 15 שנה ל"קול־השלום"

הציבור מוזמן השבת להרמת כוסית עם צוות קול השלום.

ספינת השלום תעגון מול מלון הילטון ת"א. שרות סירות לשייט מסביב לספינה יוצא מהמרינה בת"א, בשבת החל מהשעה 11.00 בבוקר.

פירוט שידורים בימים ששי שבת וראשון.

שעות	ששי – 20	שבת – 21	ראשון – 22
08-09	ירדנה ארזי	מיטב להיטים	יגאל בשן
09-10	ג'ורג' בייקר		בולי בזאל
10-11	בנזין	מיטב להיטים	מרינה מלרון
11-12	אריק קלפטון		הקרפנטרס
12-13	ג'קי מייקה	קאסאת	קאסאת
13-14	נקודת זינוק	שבת ספורט	רוד סטיוארט
14-15	לפני שבת	מיטב להיטים	הביטלס
15-16	המצעד העברי		
16-17	מצעד לועזי	מיטב להיטים	ב. סטרייסנד
17-18			אולדיס
17-19	לומי מוניס	א. הומפרדינק	א. פיצ'רלד

מרוויחים יותר בבנק הבניה!

מבצע סופריבית על תוכניות החסכון ופקדונות זמן קצר

בנק הבניה מציע לך היום שני מסלולים המאפשרים לך להרוויח יותר: פתח עוד חשבון בבנק הבניה.

תוכנית סופריבית × 3

הפקד 50,000 ש"ח ויותר לתקופה של 3 חודשים ותקבל ריבית בגובה 18% (ריבית שנתית מתואמת של 19.25%). קיימת אפשרות* למשיכת הפקדון גם בתום 30 או 60 יום.

"סופריבית × 3"

התוכנית הגמישה כדי שתרוויח... יותר!! ניתן להפקיד גם סכומים עד 50,000 ש"ח. פרטים מלאים בבנק.

* לאחר 30 יום 14%; לאחר 60 יום 15%.

אוצר לתשואה

תוכנית החסכון "אוצר לתשואה" מיועדת להפקדה חד־פעמית מ־30,000 ש"ח ויותר. התוכנית מבטיחה:
★ הצמדה מלאה למדד
★ רווח של מדד חודש קודם
★ ריבית שנתית של 5% פטורה ממס
★ אפשרות למשיכת החסכון בתום שנתיים בלבד
★ אפשרות לקבלת הלוואה למימון פתיחת החסכון

תנאי המבצע מוצעים לתקופה מוגבלת. הבנק רשאי להפסיק את התוכניות בכל עת. הבנק יקבל פקדונות פר"ק וחסכון עפ"י שיקולו הבלעדי. פרטים מלאים בבנק הבניה בשעות 08.30 עד 14.30

שירות אישי

בנק הבניה לישראל בע"מ
ת"א, רח' מקוה־ישראל 18
טל' 03-615783/612483/622824-5

صورة عن الأصل

גלגל הבורסה / יהודה שרוני

השחיקה נמשכת

שבוע המסחר בבורסה הסתיים אתמול בהמשך מגמת השחיקה בשערי המניות. מדד המניות הכללי ללא בנקים ירד, בסיכום שבועי, ב-1.7 אחוז.

המסחר עבר אתמול, כמו בכל השבוע האחרון, בסימן צמצום אחזקותיהם של מנהלי תיקים וקרנות (בעיקר "לאומי פיא"), אלה נבעו למה שמכונה "עמדת המתנה", בשל אי ודאות באשר להתפתחויות המקרו-כלכליות הצפויות. הסיבה העיקרית לכך היא מדד חודש אפריל, שעלה בשיעור גבוה מהצפוי.

ספסופי המכירות בוצעו אתמול על ידי בנק מזרחי, בנק כללי, ציוד משאבים, החברה המרכזית ו"לאומי פיא". קרנות בנק הפועלים המשיכו "במאמציהן" לבלום את הסחף במדד המשתנים, אך הצלחתן בכך היתה חלקית.

הפעילות בבורסה הצטמצמה ומחזורי המסחר ירדו לכדי מחצית מהיקפם בשבוע שעבר. מחזור המסחר במניות ובאופציות ירד אתמול והסתכם ב-6.4 מיליוני שקלים. עם זאת היו בשבוע האחרון ניירות ערך אחרים (דוגמת ולקס), שהפעילות בהם היתה ערה למדי.

הבורסה יוצאת היום לפגרת חג עד יום ב'.

"בנקאות" השבוע: בנק כללי

אין ספק כי מניית בנק כללי, אשר אינה נסחרת במסגרת "ההסדר", זכתה לתואר "בנקאות השבוע", לאחר שבמשך השבוע האחרון לא היה אף לא יום אחד שבו ירד שערה. אתמול רשמה המניה עלייה נוספת, 4.2 אחוזים.

התעודדות הדולר הביאה להמשך הביקושים לבנקאיות שבהסדר, והם סופקו בעליות של עד 1 אחוז.

תשואה שנתית דולרית ב-%	מרווח אפ' 88	פדיון אפ' 89
בל"ל 0.1	12.35	5.70
הפועלים ש	12.51	5.16
אי.די.בי. רג	11.67	5.21
דיסקונט א	13.01	5.85
המזרחי ש	11.89	5.18

פעילות סלקטיבית

השבוע היתה הפעילות במניות המופשטות סלקטיבית למדי. היו ניירות ערך אחדים שהפעילות בהם עוררה תשומת לב רבה. כך למשל מניות פרומאגרים, ששערה עלה במהלך השבוע כולו, אך אתמול ירדה ב-2.3 אחוזים. כך גם במניות ישרס ואורגד (ביקוש גדול שסופק ללא שינוי שער במחזור מצטבר נאה). לעומת זאת, העליות במניות כור נבלמו ובשני ימי המסחר האחרונים נרשמו בהן ירידות שערים. ירידה נרשמה גם במניית ניקוב-5.

ביקושים לאג"ח

מדד המחירים הגבוה, יחסית, עודד את סוחרי הבורסה להצטייד לצמודים, ביקושים גדולים יחסית נרשמו לאגרות החוב ארוכות הטווח. אתמול, כמו בכל השבוע, נרשמו ביקושים בכל ענפי האג"ח, והם סופקו בעליות של עד 1 אחוז. בנק ישראל גייס אתמול 130 מיליון שקל בשתי סדרות של אג"ח. היקף הפעילות במלוות קצרי-המועד היה מצומצם אתמול, 4.6 מיליוני שקלים.

	מדד יומי	שינוי ב-%
מדד מניות כללי	99.38	+0.02
כללי ללא בנקים	88.83	-0.45
מדד משתנים	89.96	-0.78
מדד אג"ח כללי	110.55	+0.14
אג"ח צמוד מדד	110.91	+0.14
אג"ח צמוד מט"ח	107.33	+0.06

הנפקה	ימים לפדיון	שער	תשואה שנתית
548	5	99.81	15.00
618	12	99.54	15.05
628	19	99.27	15.10
638	26	98.99	15.35
648	33	98.69	15.70
658	40	98.41	15.80
718	47	98.12	15.90
728	54	97.74	16.70
738	61	97.45	16.75
748	68	97.09	17.20
818	75	96.84	16.90
828	82	96.52	17.10
838	89	96.26	16.90
848	96	95.98	16.90
858	103	95.62	17.20
918	110	95.38	17.00
928	117	95.09	17.00
938	125	94.77	17.00
948	131	94.58	16.80
1018	138	94.30	16.80

הודעות בורסה

- ירדן השקעות סיימה את 1987 בהפסד של 328 אלף שקל לעומת הפסד של 4.4 מיליוני שקלים בשנה הקודמת.
- מלונות הירדן סיימה את 1987 בהפסד של 953 אלף שקל לעומת הפסד של 183 אלף שקל בשנה הקודמת.
- התבוף סיימה את 1987 בהפסד של 211 אלף שקל לעומת רווח של 272 אלף שקל בשנה הקודמת.

ספר חובה לכל בעל תפקיד כלכלי

הספר הופק במתכונת מהודרת, 378 עמ'. כל עמוד מתאר דיוקן של חברה בורסאית, ערוך בצורה עניינית ונאה המבליטה את הנתונים המאפיינים את החברה, מהבחינה העיסקית והבורסאית ב-5 השנים האחרונות.

שוק ההון 1987/8 מהדורה שניה

ניתן לרכוש את הספר בחנויות המובחרות בכל הארץ

לא מכרת לא שילמת
לקבלת מודעות
לוח העיר ודרושים
03-625015
5365759
עד חצות ובאשראי

שערי קרנות הנאמנות

הקרן	מחיר יחידה	מחיר פדיון	השינוי נקודות	השינוי אחוזים
אב	5551.31	5511.41	-0.08	-0.00
אבוקה	432.14	423.69	-3.94	-0.92
אגוד	281.40	276.01	0.43	0.16
אגם	112.22	110.05	0.03	0.03
אדיר	1901.99	1864.62	5.17	0.28
אדים	174.80	171.42	-1.00	-0.58
אופיר	172.61	171.44	0.46	0.27
אור	434.70	430.89	0.99	0.23
אורין	136.22	133.54	0.55	0.41
אורלי	307.83	305.62	0.22	0.07
אורן	872.76	855.70	1.04	0.12
אייל	5646.89	5536.84	6.93	0.13
איריס	5822.44	5700.99	10.65	0.19
איתן	833.65	817.19	1.62	0.20
אלון	684.86	670.99	1.83	0.27
אלמוג	723.50	709.40	1.29	0.18
אלפא	102.91	100.47	-0.02	-0.02
אגיח	108.38	106.91	0.20	0.19
אמיות	100.41	97.96	-0.66	-0.67
ארז	333.62	327.11	-1.34	-0.41
אש	146.07	142.87	-0.92	-0.64
אשל	195.01	191.20	0.42	0.22
אתגר	92.77	90.98	-0.31	-0.34
אתרוג	271.91	269.26	0.47	0.17
ברוש	166.23	163.07	-0.71	-0.43
ברקת	552.63	541.96	-0.85	-0.16
[illegible]	493.11	[illegible]	-0.41	[illegible]
[illegible]	1662.01	[illegible]	1.07	-0.07
גבע	122.90	121.09	0.33	0.27
גורן	485.79	476.57	0.55	0.12
גיא	109.94	108.32	0.37	0.34
גיל	3482.92	3416.47	-1.01	-0.03
גלית	685.89	677.49	2.36	0.35
גלבוע	371.10	367.53	-0.48	-0.13
גפן	537.49	527.06	0.29	0.06
דולב	260.41	255.05	0.87	0.34
דורון	1668.24	1638.47	0.28	0.02
דוכן	287.21	282.09	0.19	0.07
דליה	603.24	592.80	0.45	0.08
דרור	355.01	348.70	-0.47	-0.13
דקל	380.47	373.12	-1.87	-0.50
הדס	413.26	410.42	0.21	0.05
הילה	429.73	427.79	1.22	0.29
הדר	579.65	569.72	1.08	0.19
זהבית	2040.19	2000.19	-0.84	-0.04
זוהר	117.39	115.68	0.35	0.30
זיו	144.59	142.49	0.58	0.41
זינוק	108.62	106.29	-0.56	-0.52
זמיר	480.86	471.56	-1.64	-0.35
חוחית	174.84	171.01	0.65	0.38
חליפין	153.14	152.72	0.20	0.13
חלמיש	225.32	223.81	0.87	0.39
חן	158.71	158.08	0.17	0.11
חופר	121.47	118.81	0.26	0.22
טל	6632.39	6559.37	4.29	0.07
יובל	497.77	488.17	0.58	0.14
יהלום	181.01	177.58	-1.04	-0.58
יהודית	381.51	378.06	-0.71	-0.19
יערה	486.19	476.85	0.97	0.20
כוכב	321.46	315.23	-1.32	-0.42
כחל	135.06	132.42	0.37	0.28
כלנית	660.21	648.66	0.59	0.09
כספית	283.30	281.19	1.52	0.54
כרמל	143.16	140.95	0.20	0.14
כתר	1273.81	1255.41	2.48	0.20
להב	5056.20	4958.82	4.17	0.08
למשקיע	133.63	132.18	-0.01	-0.01
לסיד	354.28	347.39	-3.65	-1.04
לבם	2068.94	2027.52	6.60	0.33
לשם	410.02	407.33	1.07	0.26
מגשר	1481.70	1453.68	2.40	0.17
מכבית	4215.43	4188.90	8.19	0.20
[illegible]	[illegible]	270.01	0.29	0.11
[illegible]	3964.88	3928.89	4.32	0.11
[illegible]	[illegible]	[illegible]	0.58	[illegible]
מורן	909.83	898.68	-1.02	-0.11
מטה	26037.95	25638.34	38.98	0.15
מימד	1102.76	1081.65	2.40	0.22
מניף	4932.19	4838.74	-5.87	-0.12
מעיין	793.78	779.08	1.63	0.21
מקשה	414.54	411.80	1.61	0.39
מגלול	104.16	102.17	-0.59	-0.57
מרווה	134.09	133.39	0.50	0.38
מרום	1451.36	1424.29	4.08	0.29
נהה	158.21	155.88	0.49	0.32
נפריך	296.41	294.39	-1.14	-0.39
נמען	489.55	482.21	-0.64	-0.13
ניליי	147.90	145.72	-0.63	-0.43
סביון	664.02	652.22	-0.33	-0.05
סגולה	148.76	145.83	0.34	0.23
סלע	402.04	399.37	1.44	0.36
סגנית	578.04	566.77	1.81	0.32
סהר	403.61	395.83	-0.51	-0.13
סמיר	178.29	177.84	0.84	0.47
סרפ	382.32	375.13	-0.71	-0.19
עדית	809.29	803.55	0.78	0.10
עידן	525.25	517.68	1.26	0.24
עובר	117.14	114.65	0.31	0.27
ענת	2435.20	2417.01	-11.66	-0.48
עפרוני	548.73	538.04	1.11	0.21
ערמון	132.70	130.19	0.22	0.17
פיא	1739.44	1705.86	-3.26	-0.19
צבר	566.30	555.01	1.58	0.29
צופית	512.06	502.07	0.28	0.06
צוק	134.97	134.44	0.32	0.24
צמיד	1219.01	1194.67	2.83	0.24
צמרה	545.29	537.49	0.01	0.00
צמרת	153.61	152.47	0.37	0.24
צריח	107.81	106.36	0.02	0.02
קלע	179.13	178.24	-0.14	-0.08
קשת	114.33	112.08	0.08	0.07
רותם	18664.87	18505.47	-44.13	-0.24
רימון	141.46	141.21	0.09	0.06
רקפת	920.77	905.53	0.10	0.01
רשף	440.35	431.28	0.22	0.05
שביט	490.06	480.69	0.84	0.18
שחם	362.76	359.30	1.28	0.36
שחף	108.58	106.47	-0.36	-0.34
שירה	473.89	470.44	-0.63	-0.13
[illegible]	446.42	437.76	0.77	0.18
[illegible]	721.16	718.64	-3.53	-0.49
[illegible]	[illegible]	[illegible]	-2.84	-0.38
שקד	198.70	194.83	0.55	0.28
תאנה	259.00	256.56	-0.50	-0.19
תדהר	540.31	537.62	-1.56	-0.29
תירוש	588.20	581.03	1.99	0.34
תנופה	111.21	109.00	0.10	0.09
תמר	274.51	269.23	0.36	0.13
תמה	213.24	211.73	0.52	0.25
תרשיש	122.47	120.14	0.19	0.16
תשרי	568.90	564.35	0.37	0.07

שערי אגרות החוב

שגיא 4.25%

סדרה	שער	שינוי בנק'
4101	440.5	+3.6
4102	178.1	+1
4103	171.2	+1
4104	166	+1
4301	166	+1
4302	158	+1.5
4303	157.2	+1.6
4304	155	+1.6
4105	139.2	+1.9
4106	135.7	+1.8
4107	151.8	+1.8
4108	129.6	+1.8
4109	124.9	+0.1
4110	123.6	+0.1
4201	155.2	+1.1
4204	144.9	+1.1
4205	142.3	+1
4206	143.5	+0.1
4207	143.1	+0.1
4208	141.3	+0.1
4209	138.4	+0.1
4210	135	+0.1
4211	131	+0.1
4212	128.9	-0.1
4213	125.9	-0.2

3% מלווה מדינה (100% הצמדה)

סדרה	שער	שינוי
3601	47950	+20
3602	44218	+19
3603	41174	+17
3604	37038	+58
3605	33839	+46
3606	31908	+45
3607	29644	+237
3608	28076	+231
3609	26762	+226
3610	28959	+11
3611	23159	+10
3612	22501	+9
3613	21494	-41
3614	20645	-41
3615	19069	-40
3616	17544	+69
3617	16558	+67
3618	15723	+65
3619	14526	+106
3620	13737	+105
3621	13059	+100
3622	11711	+61
3623	10954	+5
3624	10383	+40
3625	9625	+4
3626	8925	+60
3627	8287	+63
3628	7655	+48
3629	7145	+50
3630	6760	+55
3631	6194	+5
3632	5861	+5
3633	5540	+2
3634	4870	-56
3635	4608	-35
3636	4462	+25
3637	4275	+25
3638	3960	-17
3639	3627	-16
3640	3803	-14
3641	2605	-12
3642	2338	-11
3643	2824	-10
3644	1833	+19
3645	1654	+17

גליל 4.25%

סדרה	שער	שינוי
3701	1378	+1
3702	1084	+12
3703	947.8	+5.1
3704	812.5	+4.4
3751	425.4	-2.4
3752	173.5	-2.1
3753	166.6	-2.1
3901	158.8	+1.5
3902	151.3	+1.4
3903	150.5	+1.4
3904	148	+1.4
3754	148.5	+0.2
3755	143.7	+0.1
3756	138.2	+0.1
3757	135.7	+0.1
3758	136.8	--
3759	136.5	+0.1
3760	134.7	+0.1
3761	131.8	--
3762	128.5	+0.1
3763	124.6	+0.1
3764	122.5	+0.1
3765	119.6	+0.1
3766	118.3	+0.1
3791	127.5	+1
3792	125.3	+1
3826	149.6	+0.3
3827	146.9	+0.3
3828	141.9	+0.3
3829	139.4	+0.3
3830	140.6	-1
3831	148.3	-1
3832	138.5	-1
3833	135.4	-1
3834	132.2	-1

4%, 6%, 7% פיתוח (הצמדה 80%)

סדרה	שער	שינוי
3526	166300	--
3527	163320	--
3528	159200	--
3529	157401	+500
3530	153500	+300
3531	154243	+100
3532	151800	+2500
3533	149580	+100
3534	142460	--
3535	140500	+500
3536	141070	+100
3537	141200	+500
3538	133200	+500
3539	135200	--
3540	133100	--
3541	128500	--
3542	129900	+1500
3543	122600	--
3544	124700	+1700
3545	119600	--
3546	119700	--
3547	119500	--
3548	128420	+1000
3549	113100	--
3550	113700	--
3551	112900	--
3552	104000	--
3553	108500	--
3554	104200	--
3555	104100	--
3556	99200	--
3557	100900	-100
3558	99600	--
3559	96400	-100
3560	95200	+100
3561	95000	+200
3571	94600	+100
3572	95700	+200
3573	95300	+200
3574	87600	--
3575	87100	--
3576	86900	--
3579	81200	+1200
3577	86800	--
3578	80700	--
3580	74500	--
3581	67650	+150
3582	62660	+300
3583	58350	+300
3584	55710	+298
3585	52936	+296
3586	48004	+281
3588	48182	+292
3589	43926	+268
3587	48651	-75
3591	44423	-70
3592	44388	-71
3593	44335	-71
3590	45800	+269
3595	41831	+267
3594	41744	+181

5% מלווה פיתוח (בדירה כפולה)

סדרה	שער	שינוי
2009	163000	--
2010	164000	--
2011	160500	--
2012	159800	--
2013	161900	-500
2014	156000	+800
2015	154800	+1000
2016	155800	+400
2017	151400	+600
2018	152500	+300
2019	152050	+400
2020	146800	--
2021	147500	+600
2022	141800	+1400
2023	139700	--
2024	130400	--
2025	133300	+400
2026	131400	+400
2027	126900	--
2028	127400	-1100
2029	121700	--
2030	125733	+1000
2031	119600	+2000
2032	119400	--
2033	111500	--
2034	112200	--
2035	103309	--
2036	103589	--
2037	110240	--
2038	98530	+180
2039	96819	+2820
2040	97773	--
2041	92000	+200
2051	92415	--
2052	84800	+200
2053	86953	--
2055	79680	--
2054	83954	--
2056	77816	+2266
2057	82326	-2546
2058	76612	--
2059	83125	-2571
2060	99355	--
2061	47981	-168
2062	43800	-71
2063	43055	+16

צמודות זהב

	שער	שינוי
5 יהד	108.3	+1.1

רמון

סדרה	שער	שינוי
7006	280.1	+0.3
7007	185.5	-0.3
7008	176.3	-0.4
7009	170.7	-0.4
7010	162.6	-0.3
7011	153.7	-0.3
7012	148.4	-0.3
7013	139.8	-0.3
7014	126.2	-0.3
7015	105.7	-0.4
7016	104.5	-0.5
7017	103.9	-0.5
7018	103.7	-0.5
7019	107.3	-0.4
7020	107.1	-0.4
7021	106.1	-0.4
7201	105.4	-0.4

גלבוע

סדרה	שער	שינוי
6101	13810	+272
6102	8502	+52
6103	7635	+68
6104	6986	-16
6105	6606	-15
6106	6647	+44
6107	6386	+45
6108	4621	+39
6109	4385	+37
6110	4306	+37
6111	3561	+30
6112	3448	+30
6113	2368	+16

סדרה	שער	שינוי
6151	916.8	-6.3
6152	877.7	-6.1
6153	769.3	+8.4
6154	755	+8.3
6155	502.8	+6.4
6156	398	-0.9
6157	296.5	--
6158	280.5	--
6159	243.2	-0.3
6160	230.9	+3.1
6161	222.6	+3
6162	196.3	-0.4
6163	184.7	+2
6164	178.2	+2
6165	164.4	-0.3
6166	157.6	+1.2
6167	154.2	+1.1
6168	151.7	+1.2
6169	142.6	+1.5
6170	132.8	-0.3
6171	96.3	+0.6
6172	97.4	+0.7
6801	100.9	-0.3

100% מט"ח

	שער	שינוי
אל אופ	1510	+1
אלביט	215.6	--
אלונא	1298	--
אלמוג	2461	--
קומיסקו	1197	+15
הדר 84	98.5	+0.5
זב הים	242.5	-6
דיס הש	202.3	+2.9
כור	162.1	+1.1
כלל	492	+8
מצם ד	192.3	--
מצם מ	272	--
מצם י	314.2	--
ת	138.9	--
סול בנ	190.1	--
תישים	257.9	+7.5

מדד/מט"ח

	שער	שינוי
בל.ת.	164.1	+3
דיס הש	168.6	--
כור	159.2	-0.1
כלל	196.1	+1.1
בנ דים	164	+0.2
משא מג	162	-0.1
משא מג	153	+0.4
משא מג	150.5	+1.7
לאומי	144.5	+1.4

במבנה 5
המסעדה
ארוחות צהריים עסקיות
בין 18-22 ש"ח
תפריט ילדים בשבת
המסעדה ממוזגת
פתוח ברציפות מ-12 בצהריים
אל תוך הלילה
7 ימים בשבוע • חניה במקום
נמל יפו - שער ראשי

לתשומת לבכם!
במהלך חודש זה יפרסם
עיתון "הארץ"
מוסף מיוחד לנושא
היצוא
לפרטים נוספים ניתן לפנות
לשלמה אמדדי
טלפון: 03-5121118
פקסימיליה: 03-810012

שערי המניות 19.5.88

שם החברה	השער אתמול		המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	הצע/ביקוש
בנקים שאינם נכללים בהסדר ההצמדה						
אגוד ש	22451		16	+1		+4
המספנות 0.1	1299		954	-60	-4.4	-1483
המספנות א 0.5	697		700	+10	+1.5	+323
כללי לא מוסדר	18420		162	+750	+4.2	+408
בנקים הנכללים בהסדר ההצמדה ל 88						
אדיבי רג 100.0	108350		327	+800	+0.7	+1484
אדיבי ב 100.0	108100		42	+1300	+1.2	+812
אדיבי בב א	649400			+1500	+0.2	+10
אגוד 0.1	80750		89	+600	+0.7	+306
דיסקונט ב	138150		10	+700	+0.5	+56
דיסקונט א	137550		10			+494
דיסקונט ש"ה ב	15999		3			-3
המזרחי ש	44550		510	+250	+0.6	+1585
המזרחי מ	45050		254	+1015	+2.5	+850
הפועלים מבב	97894	שב				
הפועלים ש	73350		659			-501
הפועלים מ	73220		13			-13
כללי א 1.0	186400		18	+50		+194
כללי ש"ה 7	8970	שב				
בלל 0.1	46635		1255	+150	+0.3	+3969
בלל ש"ה 11	17290		1048			-782
מימון המזר 1.0	61800	שב				
מימון המזר 5.0	31420	שב				
בנקים הנכללים בהסדר ההצמדה ל 89						
אדיבי רג 100.0	136300		154	+1600	+1.2	+483
אדיבי ב 100.0	133800	לנ				+59
אדיבי בב א	805810	לנ				
אגוד 1 ש"ח	100900		2	+450	+0.4	+132
דיסקונט ב'	170270	לנ				+5
דיסקונט א'	172477	שב				
מזרחי ש'	56111		55	+550	+1	+254
מזרחי מ'	55100	לנ				
הפועלים ש'	92670		162	+920	+1	+322
הפועלים מ'	93200		8	+1500	+1.6	+58
כללי א'	233700		1			+9
בל"ל ססק	58450		204	+50	+0.1	+88
בנקים למשכנתאות						
אדנים 0.1	25530		39	-550	-2.1	-36
לאומישכ' ש	9629		51			-11
לאומישכ' מ	10812	מב		-569	-5	-108
כרמל ש	7716		108	-157	-2	-258
פת משכ ש	2660		1307			+33
משכן ב ש	4385		450			-950
עצמאות 0.1	18450	שב				
מרב 1.0	7548		176	-300	-3.8	-428
טפחות מבכ ש	29000		34			
טפחות רג ש	27950		536	+650	+2.4	+430
מוסדות מימון						
הלוואות מבכ א	492765	לנ				
הלוואות מבכ ב	220000	לנ				
לאומי תעש' א ש	17100		104	+100	+0.6	+58
פתוח תעש' מבב	143000	לנ				
פת תעש' בב 3	486000	לנ				
פת תעש' בב בג	293000	לנ				
פת תעש' בב גג	293500	לנ				
פת תעש' בב ד	307000	לנ				
פת תעש' בב דד	68200	לנ				
מרכז עסקים 5.0	2580		1097			-1057
תיירות בב	232810	לנ				
כלל ליסינג 0.1	21300		14	+700	+3.4	+5
כלל ליסינג 0.5	17150		15	-849	-4.7	-39
ביטוח						
אילון	116					
איתן	103		10946	-1	-1	-4427
אררט 0.1	1439	שב				
אררט 0.5	1162		20	+11	+1	+20
בטוח משנה 0.1	450		100			-108
בטוח משנה 0.5	215		1470	+6	+2.9	+7807
משנה אפ	305		1101	+15	+5.2	+1899
משנה הש	112.5		1000	+5	+0.4	+1000
הדר 1.0	164		11321	+1	+0.6	+10245
הדר 5.0	135		15966			
הדר אפ סד 2	131.5		12819	-1	-0.8	-8681
הפניקס 0.1	548		2110	-8	-1.4	-1655
הפניקס 0.5	480		2850	-2	-0.4	-820
הסנה-הראל 1.0	5903		116	+3	+0.1	+19
הסנה-הראל 5.0	5040		486			-426
כלל ביטוח	302		5313	-4	-1.5	-5786
כלל ביטוח אפ	64.5		10000			
כלל ביטוח אג"ח	102		44520			+6380
מנורה 1.0	981		295	+20	+2.1	+305
מנורה 5.0	734	בח	16	-13	-1.7	-1442
ביטוח מור	162.5		13924	+2	+1.2	+4924
סהר 0.1	1007		502	+10	+1	+502
צור ש	267		1000	+3	+1.1	+500
ציון השקעות 1.0	2711	תב	15	-180	-6.2	-41
ציון השקעות 5.0	964		67	+9	[illegible]	[illegible]
מסחר						
אינטר גאמא 1 ש	792		2392	+2	+0.3	+1077
אינטר גאמא 5 ש	666		1500	+4	+0.6	+2850
מאיר עזרא 1.0	485		2608	-20	-4	-2677
מאיר עזרא אפ	132		2768	-6	-4.3	-5569
כלל אופ 4	286		6250	-5	-1.7	-5330
כלל אגח 2	145		845			-845
קריסטל 1.0	—		—	הפסקת	מסחר	—
רמק 0.1	12000	שב				
רמק 0.5	15279					
שופרסל א 2.0	1060		1250			+1685
שופרסל אפ	4155		420			+6
שופרסל אגח	113		82524	+1	+0.9	+88274
שירותים						
אמנוא	318		2800			-985
ספנות הנפקה 0.1	411		475	-21	-4.9	-2758
ספנות הנפקה 0.5	183.5	בח	5971	+5	+0.3	+158
ספנות אפ	168		17765	-8	-4.5	-39653
ספנות אג"ח	99.5		43010	+1	+1	+81990
קרור 0.1	515		545	-20	-3.7	-1539
קרור 1.0	197		8914			
מגור עוצבה 0.1	1294			-5	-0.4	-208
מגור עוצבה 0.5	800		114	-14	-1.7	-364
מלונות ושירותי תיירות						
גלי זהר 1.0	—		—	הפסקת	מסחר	—
גלי זהר 5.0	—		—	הפסקת	מסחר	—
מלונות דן 1.0	1352		220	+1	+0.1	+728
מלונות דן 5.0	980		300			+450
חוף האלמוג 1.0	8280		35	+10	+0.1	+38
מלונות הירדן	—		—	הפסקת	מסחר	—
ים סוף	240		17580			-3220
ים סוף אפ	161		5247	-6	-3.6	-12828
מחשבים ושירותי מחשבים						
תיל.ב 1.0	157					+6000
תיל.ב אפ	41		21471			-6105
תיל.ב אג"ח	108		700	-1	-0.9	-22700
יעבא 1.0	5500		124	+100	+1.9	+36
מל.ל. 1.0	5058	תב	118	-540	-9.6	-118
מל.ל. 5.0	1560					
ניקוב מחשבים 1	752		1170			+1091
ניקוב מחש' 5	297	תב	4764	-35	-10	-4139
ניקוב אפ סד 2	537		1768	-3	-0.6	-803
רום מחשבים 1.0	580	שב				
נדל"ן, בינוי ופיתוח						
אזורים אפ	562		1530	-5	-0.9	-2997
אזורים אגח	138.5		60800			+61940
אלקו 1.0	100		12002	-2	-2	-7998
אלקו אפ	43.7		33340	-3	-2.9	-87922
אל-רוב 1.6	354		2872	-1	-0.5	-572
אפריקה 0.1	38100		15	-400	-1	-15
אפריקה אפ	17441		55	-1		-32
ארזים	562		808	+7	+1.3	+1962
אילנד 0.1	3098		155	-2	-0.1	-34
אילנד 0.5	2496		261	-25	-1	-261
ברנוביץ 1.0	2720	שב				
ברנוביץ 5.0	2480					
דנקנר 1.0	5180		50			-30
דניר 0.1	184		1400	-1	-0.5	-400
דניר 0.5	132		45	-5	-1.1	-1655
הרלין 1.0	1500	תב	550	+100	+7.1	+1331
המכלול 1.0	819	לנ				
המכלול 5.0	465	לנ				+300
תלב 0.1	—		—	הפסקת	מסחר	—
תלב 0.5	—		—	הפסקת	מסחר	—
ירושלים אפ	88		18020	-1	-1.1	-9909
נבים 0.1	3744		322	-31	-0.8	-150
נבים 0.5	3125		396	-100	-3.1	-486
מבני תעשיה	75		157479			
מבני תעשיה אפ	25		513614	-2	-0.8	-290125
מבני תעשיה אג"ח	104		37780	+1	+1	+80000
ישפר 0.1	4500		1370			-585
ישראלום 1.0	1309		250	-1	-0.1	-20
ישרס 10.0	19620		400	+720	+3.8	+971
בנין פיתוח 1.6	6400		145	+50	+0.8	+60
לוסיד 1.0	6250	תב	173	+380	+6.5	+413
לוסיד 5.0	1920		101			-148
מ.ת.ב 1.0	377	בח	4500	-8	-2.1	-4729
מ.ת.ב אפ 2	169	תב	2560	-11	-6.1	-2560
מ.ת.ב אגח	130		1			-9581
מבנה בניה 1.0	641		1950	-1	-0.2	-1205
מישבל 5.0	165		6930	+6	+3.8	+5664
מישבל אפ	151		6200			-5155
מנרב 5.0	1331		214	-30	-2.2	-214
ליבנשטין 1.0	292		1020	+6	+2.1	+1020
ליבנשטין 5.0	120		3680	+2	+1.7	+1018
לייטיש 1.0	262		255			+235
לייטיש 5.0	113		8559	-5	-4.2	-13759
לייטיש אפ 1	58	תב	22920	+5	+9.4	+68071
לייטיש אגח	96.5		12000			-12800
בנות אביב 0.5	3495		25	-40	-1.1	-95
נכסי אזורים	258		2246	+3	+1.2	+4334
כהד תקשות 1.0	616	שב				
קנה 1.0	1445	שב				
קסריה 0.1	3675	מב		-193	-5	-300
קסריה 0.5	1329		813	-1	-0.1	-84
רוטשין 1.0	194		3662	-5	-2.5	-2255
רוטשין 5.0	152		2578			
רוטשין אפ	576					

שם החברה	השער אתמול		המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	הצע/ביקוש
[illegible] אג"ח	1295			+5	+0.4	+10000
חקלאות						
מטע הדר 0.1	2352		19			
מטע הדר 0.5	2266					-1
מהדרין 0.1	5560		200			+900
מהדרין אפ	2425		114			+86
פרי הדרים 1.0	1510		452	-30	-1.9	-452
פריאור 0.5	1951	בח	851	-40	-2	-615
מזון וטבק						
דובק מב ש	2150		26	-40	-1.8	-26
דובק מב מ	2160	שב				
עלית 1.0	322	תב	2040	-30	-8.5	-2340
עלית 5.0	500		200	-11	-3.5	-200
עלית אגח	103.5		10000	+5	+0.5	+10000
סוגר בירה 1.0	31500	תב	4	+2099	+7.1	+45
סוגר בירה 5.0	24000		4			-4
ינבר 1.0	1090		935	+55	+5.3	+5884
ינבר 5.0	689		1568			+5706
ינבר אפ 2	309	תב	2033	+18	+6.2	+2219
מן 1.0	369		303	+14	+3.9	+2458
מן 5.0	292	תב	2200	+27	+10.2	+4500
סנפרוסט 1.0	15645		50	+300	+2	+100
עסיס ב 0.5	352		2280	-18	-4.9	-3850
אבגל שלל 1	1975		620			
שמן מבכ א	1311		380	-1	-0.1	-148
טכסטיל והלבשה						
ארגמן מ 1 ש	343		818			+9190
ארגמן אפ	120.5		1995			-2086
ארגמן אגח	112.5	שב				
אופים 1.0	478	בב	1223	+20	+4.4	+468
אופנת ביוך 1.0	260		200	-3	-1.1	-200
אופנת ביוך 5.0	187		500	+4	+2.2	+1000
אופ א	238					
ארגמן רג ש	8514		25	-86	-1	-25
דלתא-גליל 1.0	1190		3971	-2	-0.2	-827
דלתא-גליל א 3.0	1040		2190	-20	-1.9	-3755
מכוניות מסחר 1	867	שב				
מכוניות מסחר 5	410	שב				
ריסלנ 1.0	245					
ריסלנ 5.0	190	בח	150	-5	-3.8	-258
הדייגן 1.0	4975		15			-70
דקית 1.0	1659		100			+200
דקית 5.0	1450		800	-11	-0.8	-811
דקית אפ	438		66	-10	-2.2	-172
טפר	131		414			-414
טפר אפ	52	תב	1200	+5	+11.8	+4700
לודזיה 0.1	606	תב	1000	-44	-6.8	-1400
לודזיה 0.4	497		1000	-3	-0.6	-700
ליגת 1.0	127		4000	+3	+2.4	+6072
עים 1.0	330		1010	-1	-0.3	-190
עים 5.0	158		5965			+2940
עים אפ	114		6300			-8015
עים אגח	106.5			+1	+0.9	+1000
עסק מרינה 1 ש'	147.5		4981			-2586
עסק אפ	57.5		4000	+5	+4.5	+3500
פולגת א	667		1545	-13	-1.9	-1815
פולימן א 0.5	7694	בח	51	-77	-1	-49
פרטר	1050		100	-40	-3.7	-100
ביגוד מגרינה	5381		70			
מתכת ומוצריה						
אורדן 0.1	6860		375	+60	+1	+162
אורדן 0.5	5170		130			-58
אלומית 1.0	6700					
אלומית 5.0	4970	שב				
כבלים ש	341		1320	-1	-0.3	-1100
כבלים אפ	85		4250	-2	-2.3	-9056
כבלים אג"ח	102.5		5000			-15000
כבלים אגח	102.5		31176			-6994
התבוף 1.0	—		—	הפסקת	מסחר	—
התבוף 5.0	—		—	הפסקת	מסחר	—
התבוף אפ	—		—	הפסקת	מסחר	—
דיקה 1.0	1650		697	-59	-3.5	-287
דיקה 5.0	1135			+4	+0.4	+300
קופסאות מת 5.0	3110		117	+8	+0.3	+13
כבלי ציון 1.0	2707	בח	479	+27	+1	+322
כבלי ציון 5.0	1420		2022	-15	-1	-1002
קרמר 1.0	199		2204	-1	-0.5	-2002
קרמר 5.0	110		3412	+3	+2.8	+5334
נחושתן 0.1	24745	בב	6	+246	+1	+4
קינג 1.0	380		151			
קינג 5.0	330		2500	+9	+2.8	+2500
קליל 1.0	2646		1210	+26	+1	+3390
קליל 5.0	2549		1800			
קליל אפ	1268		588	-2	-0.2	-2035
קליל אגח	127		9707			
שלדות 5.0	4220		220	-180	-4.1	-298
תעשיות לכיש 1.0	590		180	-2	-0.3	-100
תעשיות לכיש 5.0	400		320	+12	+3.1	+220
חשמל, אלקטרוניקה ואופטיקה						
אלביט 3.0	280000		12			+15
אלקו 0.1	—		—	הפסקת	מסחר	—
אלקו 0.25 ש	—		—	הפסקת	מסחר	—
אלקטרה 0.1	2070		906	+70	+3.5	+1381
אלקטרה א 0.5	1490		1280	-5	-0.3	-791
אמ 5	925		742			-2170
אגח 5	147.5		11000	-5	-0.3	-23000
אורית 1.0	14350		205	+80	+0.6	+188
אלקטרוניקה אפ	481		3100	-19	-3.8	-15157
כלל אלק אג"ח	106.5		95586			-2900
מסקטרוניקס 1.0	1130		1742			+1105
מסקטרוניקס 5.0	830		411			+1171
פיזכנגר 1.0	485		300	-5	-1.2	-300
פיזכנגר 5.0	317		850	-8	-2.5	-850
ציקלון 1.0	2552	בח	349	-26	-1	-108
ציקלון 5.0	1530		820	-20	-1.3	-945
קנטשטין אילד 1.	2760	תב	239	-220	-7.4	-439
קנטשטין אילד 5.	1990	תב	150	-200	-9.1	-450
תאגת 1.0	845		15	-4	-0.5	-25
תאגת 5.0	426		1915	+4	+0.9	+4255
תדאה	755		1460	-10	-1.3	-2885
מוצרי בניה						
אי.מ. תעשיות 1.	167		8526	-2	-1.2	-9226
אי.מ. אפ	546		670	-10	-1.8	-670
אי.מ. אגח	139		9000	+1	+0.7	+72200
אקרשטין 1.0	400		807			-807
אקרשטין 5.0	298		2606	+12	+4.2	+20905
אקרשטין אפ	346	שב				
אקרשטין אגח	135.5		2500			+17500
אבן בלוס	97		10000			
בלוס אפ	48		3875	-5	-5	-4000
מודל הסק ב.ומע	—		—	הפסקת	מסחר	—
מנואקה ולבמן 1	1801	לנ				
מנואקה ולבמן 5	1392	שב				
נגב קרמיקה	300		2490	+4	+1.4	+326
נגב קרמיקה אפ	120		7623	+3	+2.6	+3132
כימיה, גומי ופלסטיק						
אבן 5.0	1778		3465			+874
אליאנס ב	—		—	הפסקת	מסחר	—
גל תעשיות 1.0	325		3398	+1	+0.3	+2082
גל תעשיות 5.0	247		818	+8	+3.5	+255
גל אפ	84		1390			
גל אגח	110		10000	+5	+0.5	+11685
רשפים 0.1	3406		500	-20	-0.6	-445
רשפים 0.5	1694		60	-8	-0.5	-238
חושה כמי 10.0	—		—	הפסקת	מסחר	—
ליטפוק 1.0	1750		140	-35	-2	-245
מקסימה 1.0	795	אק		-15	-1.9	
מקסימה 5.0	482	אק		-15	-3	
כתר 1.0	24650		16	-500	-2	-26
כתר 5.0	22540		35	-500	-2.2	-55
פיקאס	575		5451	-7	-1.2	-5591
פיקאס אפ	159		9376	-3	-1.9	-8377
קים כימיקל 1.0	4965	שב				
קים אפ	3150					-100
קים אגח	114		700	-5	-0.4	-700
תיא 5.0	4670		123	-23	-0.5	-192
פרוטרום 10.0	658		19444	-15	-2.3	-31923
עץ, נייר ודפוס						
כתר	120.5		7617	-3	-2.4	-11517
דפרון 1.0	6299	שב				
דפרון 5.0	4102		50	-100	-2.4	-50
חבת 1.0	6021		150	-60	-1	-101
יפה 1.0	2126		238	-10	-0.5	-178
לבידי אשקלון 1	744		730	+17	+2.3	+1580
מלס ב 0.5	34000		5	+1000	+3	+5
קיאל	667		1268	-12	-1.8	-4903
קיאל אפ	351		4043	-18	-5.2	-3488
רים 0.1	315		2380	-5	-1.6	-680
רים 0.4	152		2200			
תעל ב 0.2	16150		45			-35
תעשיות שונות						
אברין 1.0	244	תב	5736	-22	-8.3	-7123
אברין 5.0	132		6198			+2627
המישה יהד	1940		155	+37	+1.9	+55
הנבחלק 1.0	998		30			
הנבחלק 5.0	982	שב				
השקעות בתעשיה						
תרכות	10800		250			-270
מרב בב ש	6990		985	-240	-3.3	-972
תעשיות אפ	156		17095			
תעשיות אגח	112		18780			-4097
חברות השקעה						
אמיק ש	5960		14	+150	+2.6	+14
אמיקב. אפ'	3440		1005	-149	-4.2	-1290

שם החברה	השער אתמול		המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	הצע/ביקוש
אידיבי. אג"ח	106.5		73500	-5	-0.5	-77000
אלגר ש	1250		3506	+30	+2.5	+1794
גחלת 1.0	1060	שב				
גחלת אפ	840		50	-10	-1.2	-50
גחלת אגח	113.5		6800			
דנבר 1.0	560		927			-479
דנבר 5.0	421		2	+9	+2.2	+358
הכוח לישראל 5.0	2950		223	-19	-0.6	-268
הלפמן 0.1	115900	שב				
הלפמן 1.0 ש	19580		10	-1		-20
אבנא א 0.5	18800		12			+18
דיסקונט השק אפ	875		3210			-126
דיסקונט השק אגח	112.5		18000	-2	-1.7	-25800
מגדר השק ש	32000		27	+900	+2.9	+28
מגר השקעות 12.0	14650	שב				
הירון 1.0	1278			-22	-1.7	-208
הירון 5.0	630		404	+10	+1.6	+734
יעסוד 1.0	2290			-37	-1.6	-138
יעסוד 5.0	1786		1	-20	-1.1	-174
יצוא ש	14200		30			-30
ירדן א 0.1	—		—	הפסקת	מסחר	—
ישום והשקעה	79		7961	+2	+2.6	+6591
ישום אגח-אופ	68.5		2883	+1	+1.5	+2117
כלל 50.0	993		56			-56
מגור 0.1	576		383	-4	-1.1	-383
מגור א 0.5	376		100	-2	-0.5	-1033
מגור אפ	135.5			-5	-3.6	-1200
אבנה 1	135		3000			+4000
סהר ב 1.0	341		700	-3	-0.9	-700
פז השק ש	2474		225			+150
פזה א 0.1	4824	שב				
פמה 0.5	3750		47	+50	+1.4	+183
פריון ב 2.5	11000		156	-40	-0.4	-57
קרדן 1.0	114		8600	-2	-1.7	-4768
קרדן 5.0	68		14032	-3	-2.9	-11892
קרדן אפ	52		25175			-21975
קרדן אגח	113.5			+5	+0.4	+9480
נסחרות במט"ח						
בויה ש	235					
חיפושי נפט						
דלק נפט 1	2420	בח	467	-40	-1.6	-248
דלק נפט 5	1260		735	+20	+1.6	+45
ש חיפושי נפט	22980		36			-16
יואל אפ	89		7819	-5	-3.8	-12461
מ.ג.ב 1.0	4180		56	+40	+1	+46
מ.ג.ב 5.0	3220		658	-60	-1.8	-708
נפטא ש	385		4532	+4	+1	+1240

רשימה מקבילה

שם החברה	השער אתמול		המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	הצע/ביקוש
מסחר שרותים מלוואות מחשבים						
הראל 1.0	—		—	הפסקת	מסחר	—
יסקל	287		2500			-250
קונסורטיום 0.1	1180		273	-9	-0.8	-273
קונסורטיום 0.5	366		550			
קונסורטיום אפ	59	תב	5090	-5	-11.3	-5890
קופל 1.0	597		200	+1	+0.2	+80
תבל	181.5		2970			+352
בני הוד	103		5971	-3	-2.8	-8571
בני הוד אפ 1	65.5		580	+5	+4	+750
נתיבה הישראלית	44		5495	-1	-2.4	-4916
כנס מר 1 ש	1120					
איכות מחשבים	280	תב	1139	-19	-6.4	-2723
דשה מיכון 1.0	405		1411			-1428
דשה אפ	747		871			-871
כלל מחשבים 1.0	4565					
משהב מחשבים 1.0	89.5		4112	-5	-4.8	-1371
רשף	324		750			-355
נדל"ן בינוי חקלאות						
אמנונים 1.0	710		1839			-11
בן-יקר מת 1.0	2699			-27	-1	-133
דוסר 1.0	—		—	הפסקת	מסחר	—
דוסר 5.0	—		—	הפסקת	מסחר	—
עיר 1.0	1228	שב				
רסק מכבל	1220		134	-10	-0.8	-28
רסק רג	1180		282			
שטר 5.0	—		—	הפסקת	מסחר	—
אבנים	1800		234			-33
גלדפרוסט 1.0	751					
גלדפרוסט 5.0	396	תב	208	-44	-10	-1842
תעשיה						
יוניורס	232		2218	+6	+2.7	+1308
מקם 0.1	2222		114	+22	+1	+18
מקם 0.5	984		50			-50
תעש רנוחון 1.0	2250		240			-150
אוקטגן 5.0	1049	לנ				+109
מורגן 1.0	550	לנ				
משאבות סלע	82.5	שב				
מתכת מרום 1.0	51	תב	14785	-5	-8.7	-31585
מתכת מרום אפ	158		2288			
[illegible]	310	תב	2703	+40	+8.5	+10032
פרומאגרים 1.0	3080	שב				
פרומאגרים 5.0	1141		60	-8	-8.7	-68
מ.ל.ב 1.0	980	בח	200	+40	+4.7	+347
מ.ל.ב 5.0	680	תב	380	+38	+5.8	+287
אלדן-ספק	180		1572			-462
דקסטר 1.0	2250		47	+60	+2.7	+47
נקה כמיקל 1.0	4100		155	-90	-2.1	-155
תכל. 1.0	1270					
תכל. 5.0	1050			-25	-2.3	-23
חד א 5.0	6464		22			-22
אורדע פיתום	300					
סקטריה 1.0	6495		81			-81
גולן	386		500	-1	-0.3	-1450
רוסטון	148.5		2405	-4	-2.8	-7537
מן ונן	430		1462	-4	-0.9	-1342
מאור טכנולוגיה	125	שב				
השקעה						
ארבקנה 0.1	—		—	הפסקת	מסחר	—
אירום	275		2000	-5	-1.8	-6000
אירום אפ	59		2000			
אבישר בב'	407		150	+16	+4.1	+150
אמיק 1.0	440	לנ				
אמיק 5.0	236	לנ				
בזין ב' 5.0	12000					
לנדיק 0.1	1501	לנ				
לנדיק 0.5	265	לנ				
עד השק ב 0.1	1282	מב		-60	-5	-313
עד השק ב 0.5	860	שב				
חיפושי נפט						
פרוויל ב 0.5	4566		12	-5	-0.1	-9

שירותי נאמנות
בטוחה
הקבוצה כלל
ניהול תיקי השקעות, ניהול קרנות נאמנות וניהול קופות גמל

משתנים

בנק בינלאומי 0.5	1766	6652	6632	-0.5	3
מיבה 0.5	2082	7869	7850	-0.51	7
הבנה ש	55386	180	180.5	-1.37	10
שלמן אפ	1858	708	708		
כלל סחר	10972	371	364	0.54	6
שופרסל ב 10.0	4900	978	960	-1.02	4
דלק 1 ש	20082	2157	2148	-0.51	19
אפריקה 1.0	250	34492	34492		1
אורים 1.0	4249	899	887	-1	4
נכסים ובנין	2682	2773	2781	-1	5
הכשרת הישוב	124	64587	63274	-0.75	2
חברה לירושלים	12480	317	319	-0.94	1
כלל בניין	8560	686	690	-1.01	5
עלית	380	12998	12796	-1	1
פולגת ב 4	1510	548	548	-1.97	
קופסאות מת 1.0	1196	3257	3249	-1.51	4
כלל תעש אלק	4786	2199	2194	-1.36	8
אלהן 3.0	41	195562	195057	-1.25	6
פכבן ש	1923	8952	8930	-0.75	12
ים המלח	13460	2372	2336	-1	16
פטרוכימים 10.0	10676	902	902		5
מפעלי נייר 10.0	17	243028	244256	-1	6
כלל תעש' 1.0	61598	191.5	191.5	-0.28	8
אורביי מתח 2.0	679	7913	7948	-0.75	5
אלהן ש	3376	886	886	-0.78	2
חברה לישראל 1.0	1854	3706	3660		5
פקלים הסק ש	7742	729	724		7
דיסקונט השק ש	4243	2043	2027	-0.49	10
כלל 10.0	7364	1862	1873	-1.48	7
יובגל 5.0	11090	392	398	-0.75	3

שערים בינבנקאיים

אתמול, בצהריים, 19.05.1988 באירופה

מסירה מידית (ספוט)

ל"ז שטרלינג	$ ארצות הברית	1.8665/1.8675
ל-$1 ארה"ב	מרקים גרמניים	1.6975/1.6985
	פלורינים הולנדיים	1.9016/1.9026
	פרנקים שוויצריים	1.4140/1.4150
	פרנקים בלגיים	35.4600/35.4800
	פרנקים צרפתיים	5.7480/5.7520
	לירות איטלקיות	1262.00/1263.00
	ינים יפאניים	124.90/125.00
	$ ארצות הברית	1.3443/1.3448

שער הזהב 456.65$ ארה"ב לאונקיה

מסירה באחרות (פורוורד)

	$/ל"ש	פר"ש/$	מ"ג/$
1 ח'	1.8666/1.8677	1.4079/1.4091	1.6918/1.6930
3 ח'	1.8659/1.8672	1.3960/1.3974	1.6808/1.6820
6 ח'	1.8633/1.8648	1.3783/1.3799	1.6641/1.6656

הנתונים נמסרו על-ידי בנק דיסקונט לישראל בע"מ

הפגנות אלימות בערים גדולות של איראן נגד סיעת בנו של חומייני

פאריס (ע"צ). בכמה ערים גדולות באיראן וביניהן קום משהד ואיספהאן, נערכו בשבועות האחרונים הפגנות אלימות, שכתוצאה מהן נהרגו כמה אנשים. על כך מדווחים עדי ראיה שהגיעו לאחרונה מאיראן.

בעימותים אלו בא לידי ביטוי הניגוד בין כוהני הדת הנתמכים על ידי האוכלוסיה, לבין הסיעה המקורבת לבנו של חומייני.

עדי ראיה מציינים כי ההפגנות נערכו במהלך שבוע זה באיספהאן, בעקבות התפטרותו ומעצרו של האימאם של העיר ומנהיגהּ [illegible] ליד איספהאן, המתנגד לסיעה הקיצונית. תושבי איספהאן הפגינו לפני הבניין בו שוכנים משרדי התביעה הכללית. במהלך ההתנגשויות נהרגו שישה מפגינים, כאשר שלושה מהם הוצאו להורג – אמרו המקורות.

גם בעיר הקדושה קום, השוכנת דרומית לטהרן היו התנגשויות אלי־מות בשבוע שעבר, בעקבות נאום שהשמיע אחד מאנשי הדת לרגל הראמדאן. בנאום זה הוא מתח ביקורת גלויה על ההוראות האחרונות של חומייני, "המצדדות בקיצו־נים".

100 אלף הפגינו בבאקו על הצתת בית על ידי הארמנים

מוסקווה (ע"ד וע"צ). 100,000 איש הפגינו שלשום בבאקו, בירת אזארבייג'אן, במחאה על שארמנים העלו באש את ביתו של אזרי תושבים – כך מסר אתמול דובר משרד החוץ באזארבייג'אן.

היתה זו התקרית האחרונה במסגרת המתיחות האתנית באזור. ביום שלישי שעבר הפגינו 15,000 איש בירוואן, בירת ארמניה, בדרישה מהוועד המרכזי של אזארבייג'אן, להקור את המצב.

היפר קו־אופ שלי

פתוח במוצאי

חג השבועות

קונים במוצאי חג השבועות ומשלמים רק ב־2.8.88*

*על כל קניה מעל 100 ש"ח לבעלי כרטיסי אשראי ישראכרט וויזה לבעלי כרטיס קו־אופ זהב התשלום ב־2.8.88 או ב־9.8.88

לא כולל חנויות אלקטרוליין. לאלקטרוליין תכניות אשראי מיוחדות ונפרדות.

בכל ימות השבוע אשראי ל־2.7.88

סופר קו־אופ · היפר קו־אופ

של רשת הריבוע הכחול, קו־אופ רעננה, קו־אופ הרצליה ורמת השרון

קו־אופ

"נובוסטי": כ־15 אלף חיילים סובייטיים נהרגו באפגאניסטאן

מאז החלה הפלישה בדצמבר 1979

מוסקווה (ע"צ וע"ד). סוכנות הידיעות הסובייטית "נובוסטי" אישרה אתמול שכ־15,000 חיילים סובייטיים מתו באפגאניסטאן, מאז החלה הפלישה בדצמבר 1979.

ארתור רוזנטאל, מראשי "נובוסטי", אמר במסיבת עיתונאים כי אין לו סיכומים מדוייקים על האבידות במלחמה, אך הוא סבור כי ידיעה שהופצה על ידי סוכנות ידיעות זרה, אשר לפיה במלחמה מתו בין 12,000 ל־15,000 חיילים, "היא פחות או יותר מדוייקת".

רוזנטאל, היסטוריון ופרשן מדיני, מסר זאת יום לאחר שה־חיילים הסובייטיים הראשונים חזרו מאפגאניסטאן לברית המועצות.

נודע כי גופותיהם של החיילים שנהרגו הוחזרו לקבורה בבתי הקברות שבערי מגוריהם, אולם על מצבותיהם לא צויין היכן מתו.

הצבא הסובייטי מגלה לאחרונה פתיחות וגמישות כלפי כלי התקשורת המערביים באפגאניסטאן ואף לקח לראשונה עיתונאים לאזור הקרבות ואיפשר לקבוצה נוספת של עיתונאים להיכנס לברית המועצות ללא אשרות.

רופא בריטי: האיש שהתאבד בשפנדאו היה כפיל של הס

לונדון (ע"ד). רופא בריטי טען אתמול כי סגנו של היטלר רודולף הס, לא התאבד בכלא שפאנדאו בברלין, כפי שפורסם לפני שנה. לדבריו, האיש שנמצא מת בכלא היה כפיל של הס, שנרצח על ידי הס.ס.

הרופא, יו תומאס, בדק את האסיר הס ב־1973 בעת ששירת בבית חולים צבאי בריטי בברלין. מאז החל לטעון כי בגוף הברית מחזיקת בכלא אדם שאינו רודולף הס. "אין שום בסיס להנחה כי האסיר רודולף הס, התאבד בכלא שפאנדאו ב־17 באוגוסט 1987. "להיפך, קיימת עדות משכנעת כי בוצע רצח", אמר יו תומאס.

הדעת תומאס ראתה אור יום לפני שספרו החדש על רודולף הס יצא לשוק. תומאס טוען בספר זה כי הס נרצח על ידי ראש הגסטאפו היינריך הימלר, במסגרת קשר להדיח את היטלר.

תומאס מספר עוד בספרו כי לאחר שהמנהיג הנאצי נרצח, הוא הוחלף על ידי כפיל שהוכנס למטוס ונשלח לבריטניה.

יו"ר הפרלמנט הנורווגי נקרא להסביר מדוע לא הצהיר במכס על שלושה יהלומים

אוסלו (ע"ד). יו"ר הפרלמנט הנורווגי, [illegible], הוזמן אתמול למשטרת התנועה של אוסלו, כדי להסביר מדוע הביא עימו שלושה יהלומים מבלי להצהיר עליהם.

נתגלו פירות ותבלינים שהונחו לפני 3000 שנה בקבר פרעה

ב־1922 הועברו לגן הבוטאני המלכותי של בריטניה ומאז לא היה להם דורש

לונדון (ע"ד). זרעונים, פירות ותבלינים שנקברו לפני 3000 שנה בקברו של פרעה תות־ענח־אמון, נתגלו על ידי סטודנט צרפתי במחסן מאובק בגן הבוטאני המלכותי של בריטניה, כך [illegible].

הפריטים נשכחו מאז נמסרו לקיו־גארדן על ידי האמריקאי הווארד קרטר, הארכיאולוג אשר יחד עם הלורד קארנארבון גילה את הקבר בעמק המלכים של מצרים ב־1922. מאז הועברו לגן הבוטאני המלכותי של בריטניה, בלי שימצא להם דורש.

הסטודנט, כריסטיאן דה האר־טאואן (23) מפאריס מצא את מאגר המזון במהלך מחקר לקראת תואר מ.א. בבוטאניקה ארכיאולוגית בלונדון.

העיתון מסר כי גרעיני חיטה, שעורה, כוסברה, חילבה, כמון שחור, שומשום, תמרים, שקדים, ענבים, זרעוני אבטיחים, גרגירי־ערער ופירות [illegible] אחרים ב־30 קרטונים, הם רק חלק מהמזון שנמצא בקבר. [illegible] עדיין נמצא ב־116 סלים קלועים מקוריים ובמספר כדי חומר במוזיאון קהיר.

דוברים של הגן הבוטאני מסרו כי הם מסכימים לכך שפריטים אלה, משנת 1325 לפני הספירה, שייכים לממשלת מצרים ויוחזרו לה, אם תבקש זאת.

כפריות בסין נקנסות על אבדן בתוליהן בניגוד לחוק

פקין (ע"ד). נשים בסין נענשו בקנסות על שאיבדו בתוליהן לפני הנישואין, [illegible] לעסוק בזנות – כך מדווח הירחון "הכפר הסיני", במאמר ראשון מסוגו בנושא זה.

בגליון האחרון מספר העיתון, כי "שלטונות [illegible] במחוז יונאן הטילו על נשים קנסות בגובה 13 דולרים, לאחר שבדיקות שלפני הנישואין גילו כי אינן בתולות. כמה נשים איבדו עצמן לדעת בגלל כך", ציין הירחון. העיתון טוען כי הקנסות אינם חוקיים, אלא שהנשים הכפריות אינן יודעות את הזכויות המגיעות להן.

בדיקות רפואיות הן חובה בסין לזוגות המבקשים להינשא, אולם אין בסין חוק האוסר קיום יחסים לפני נישואין.

בחודש שעבר מסר העיתון [illegible], כי נערות שהיו לבושות בתחתונים בלבד [illegible] רשומים על גבן [illegible] להאמין כי הן [illegible] את בתוליהן, כדי ללמוד [illegible] לעבוד.

אשה בת 28 [illegible], סיפרה "עבדתי שלוש משמרות בבית חרושת. [illegible] ראיתי נשים עם תכשיטים [illegible] חשבתי, מדוע לא אכנס גם אני לעולם הזה [illegible] החלטתי גם אני לעסוק במקצוע [illegible] זה".

ערכה את העמוד: [illegible]

קבוצה של מודדים סיקים שהתבצרו במקדש הזהב הצער המקדש הסגירו עצמם אתמול למשטרה המקומית בתום מצור ממושך. (צילום א.פ.)

אנשי חיזבאללה חידשו הקרבות עם כוחות סוריים בפרברי ביירות

34 אנשים נפצעו ● פקיד איראני בכיר: השיחות הסוריות־איראניות נקלעו למבוי סתום

ביירות (ע"ד וע"צ). אנשי חיזבאללה הפרו־איראניים פתחו אתמול באש לעבר אזורים שבשליטת הכוחות הסוריים, המכתרים את הפרברים הדרומיים.

אנשי אמל הפרו־סוריים ואנשי החיזבאללה המשיכו להילחם, בניסיון להשתלט על שכונות העוני. הצבא הסורי העמיד במצב של כוננות, לאחר שפגזים שנורו ע"י אנשי החיזבאללה נחתו על הכביש לנמל התעופה, שם מרוכזים כ־10,000 חיילים סורים מאז פברואר 1987.

כ־5000 חיילים סורים נוספים הגיעו למקום לתיגבור הכוח הקיים, במסגרת ההכנות שעושה צבא סוריה להחזיר לפרברים של ביירות שבהם מתנהלים קרבות בין "אמל" לחיזבאללה.

אתמול גירש ארגון "אמל" ארבעה מנהיגים משורותיו, שהואשמו בקנוניה עם "החיזבאללה".

בקרבות שהתנהלו אתמול נפצעו 34 אנשים. עד כה נהרגו בקרבות 199 ונפצעו 1,152. רבבות תושבים נמלטו מהשכונות, בהן התגוררו 600,000 תושבים, רובם שיעים.

ראש שירותי המודיעין של צבא סוריה בלבנון גנראל ראזי כנען, אמר אתמול כי בכוונת סוריה להתערב בקרבות. אתמול הודיע ארגון החיזבאללה, כי יסכים לכניסת הצבא הסורי לפרברים, בתנאי שיגיעו בכוחות מוגבלים.

סוריה ואיראן לא הצליחו להגיע לכלל הסכם בדבר כניסת כוחות סוריים, כדי לשמור על השלום באזור. "השיחות הסוריות־האיראניות נקלעו למבוי סתום. סוריה קיבלה החלטה חפוזה בכוונתה על כיבוש הפרברים הדרומיים. היא לא נועצה באיראן בטרם פירסמה את ההודעה. איראן, מצד שני, נחושה בדעתה לנסות את כל הדרכים, כדי למצוא פיתרון פוליטי ולמנוע כניסה סורית לאזור", אמר פקיד איראני בכיר.

שר ההגנה הסורי, מוסטפה טלאס, אמר כי הקרבות בין המיליציות היריבות בדרום ביירות גורמות נזק לאומה הערבית.

טלאס מתח ביקורת על ביקורם של הדיפלומטים האמריקאים במזה"ת, ואמר כי הממשל האמריקאי מנסה להציל את ישראל מהבעיה שיצרה עבורה ההתקוממות של הפלשתינים בשטחים המוחזקים.

יצירה חדשה של בקט כוללת משפט אחד של 1200 מילים

הספר נכתב בשנות ה־50, אך פורסם רק אתמול

פאריס (ע"ד). יצירה חדשה לכאורה מאת הסופר האירי סמיואל בקט (82), ראתה אתמול אור בצרפת, דבר נדיר לגבי הסופר שטוען כי אין לו מה לומר בעולם ריקני וחסר משמעות.

הספרון החדש נכתב בצרפתית, ושמו "לאימאר" (התמונה). מדובר במשפט אחד והיחיד המכיל 1200 מלים, זוהי יצירתו הקצרה ביותר [illegible] שכתב בקט עד היום. למעשה אין זה חיבור חדש. השורה האחרונה בספר בן עשרת העמודים מגלה, כי הוא נכתב בשנות ה־50.

מקורות ספרותיים אמרו, כי בקט שוכנע על ידי המו"ל הצרפתי שלו, [illegible] להוריד את האבק מן היצירה, שפורסמה, פעם אחת, [illegible] 1959. בקט, [illegible] בפאריס מזה 60 שנים, לא פירסם דבר מאז 1981.

בקט התפרסם בעיקר בעקבות מחזהו, "מחכים לגודו", וגם פירסם את "סיפורים וטכסטים לשווא", "סוף המשחק", "רמז" ו"ימים מאושרים".

[illegible]

הצעה לציבור לרכישת כל המניות המוחזקות בידי הציבור

של

אלקו בע"מ ("אלקו")

1. סונומה בע"מ מזמינה את ציבור בעלי המניות של אלקו למכור לה את מניותיהם באלקו, במחיר 7,752% מהערך הנקוב של המניות בנות 0.1 ש"ח ע"נ ובמחיר 3,399% מהערך הנקוב של המניות בנות 0.25 ש"ח ע"נ. מחיר ההצעה נקבע בהתאם למחיר המניות בבורסה ביום 15.5.88.
2. סונומה בע"מ מתחייבת לרכוש כל כמות מניות שתוצע לרכישה כהענות להצעה זו.
3. ההצעה תהיה בתוקף ארבעה עשר (14) יום, מיום פרסומה ועד יום 2 ביוני 1988 שעה 12.30.
4. כל בעל מניות שירצה בכך יוכל למכור את מניותיו למציע באמצעות בנק דיסקונט לישראל בע"מ.
5. מכירת המניות לסונומה בע"מ תעשה כדלקמן:
בעל המניות ימסור לסונומה בע"מ באמצעות בנק דיסקונט לישראל בע"מ, אגף ניירות ערך, בכל יום עסקים, בין בעצמו ובין באמצעות חבר בורסה, פקודת מכירה חתומה על־ידו או בשמו כדין למכירת מניות שבבעלותו לסונומה בע"מ. כל אחת מן המניות שתמכר לסונומה בע"מ כאמור לעיל תהיה חופשית מכל שעבוד, עיקול, חוב או זכות כלשהן של צד ג'. כל פקודת מכירה שתתקבל על־ידי בנק דיסקונט לישראל בע"מ, לאחר שעה 12.30 ביום עסקים מסויים תחשב כאילו התקבלה ביום העסקים הבא.
6. התשלום למוכר המניות יבוצע על־ידי בנק דיסקונט לישראל בע"מ ביום העסקים הראשון לאחר יום העברת המניות לסונומה בע"מ בהתאם לאמור בסעיף 5 לעיל.
7. סונומה בע"מ נשלטת על־ידי מר גרשון זלקינד, יושב־ראש מועצת המנהלים של אלקו. מר זלקינד מחזיק 3,664 ע"נ במניות רגילות בנות 0.1 ש"ח ע"נ כ־א ו־26,640 ע"נ במניות רגילות בנות 0.25 ש"ח ע"נ, המקנות לו יחד כ־17% מהון החברה ומזכויות ההצבעה בחברה. יחד, מחזיקים בעלי העניין בחברה (כולל מר זלקינד, פושל אסושיאטס אינק, מייקל גולדברג ודירקטורים בחברה) בכ־50% בהון ובזכויות ההצבעה בחברה.
8. מובא בזאת לתשומת לב ציבור בעלי המניות שאם היענות הציבור להצעה זו תהיה נרחבת עלול הדבר לפגוע בסחירות המניות והבורסה עשויה לשקול את המשך רישומן למסחר. במקרה של מחיקת המניות מן המסחר עלולה מכירת המניות, לאחר מחיקתן מן המסחר בבורסה, לגרור חיוב במס רווח הון.
הבורסה הודיעה לחברה כי אם לאחר הצעת הרכש פיזור המניות יאפשר המשך רישומן למסחר ותתבקש החברה לאחד את שני סוגי המניות לסוג אחד. בעלי המניות העיקריים מסרו כי יתמכו בבקשת הבורסה.
9. החברה מתכוונת להמשיך את פעילויותיה בתחום העסקים הנוכחי שלה, גם לאחר גמר הצעת הרכש.
10. אישור הבורסה להצעה זו ניתן ביום 16 במאי 1988. אין באישורה של הבורסה להצעה משום אימות הפרטים המובאים בה או אישור מהימנותם או שלימותם ואין בו משום הבעת דעה על טיבם של ניירות הערך שרכישתם מתבקשת.
11. פרטים מלאים אודות ההצעה ניתן לקבל אצל כל אחד מחברי הבורסה.
12. ההצעה אינה מופנית אל בעלי העניין בחברה.
הדו"חות הכספיים של החברה התפרסמו ביום 26 באפריל 1988. ניתן לעיין בהם ובדיווח המיידי של החברה מיום 17 במאי 1988 במשרדי החברה וכן אצל חברי הבורסה.

תאריך: 20 במאי 1988

חברת החשמל לישראל בע"מ
אגף הצרכנות

חברת החשמל לישראל מודיעה על תחרות צרכן החשמל היעיל לשנת 1988

חברת החשמל מייחסת חשיבות רבה לייעול צריכת החשמל במגזרי המשק השונים במטרה להקטין הוצאות המשק הלאומי לייצור ואספקת חשמל. במסגרת פעולות החברה לניהול עומס בתחום הצרכנות, תתקיים השנה, זו הפעם השלישית, תחרות "צרכן החשמל היעיל".

בתחרויות הקודמות השתתפו עשרות צרכנים גדולים ומתוכם נקבעו הזוכים:

- התעשיה האוירית לישראל - נמל תעופה בן גוריון
- מקורות - חברת המים ■ מרכז רפואי ספיר - כפר סבא
- מרכז רפואי סורוקה - באר שבע ■ קיבוץ יפעת ■ אורדן תעשיות - נתניה
- נשר מפעלי מלט - הר טוב ■ נשיונל סמיקונדקטור - מגדל העמק
- פרדס מוצרי הדר - יבנה ■ קיבוץ עין גב.

לתחרות שתי מטרות עקריות:

- לעודד צרכנים לנקוט צעדים לייעול צריכת החשמל במתקניהם.
- להקנות מידע על דרכים אפשריות לייעול הצריכה לכלל אנשי המקצוע, על ידי הצגת ההשגים של הצרכנים המשתתפים בתחרות.

- בתחרות רשאים להשתתף צרכני חשמל המשלמים לפי תעו"ז (תעריף לפי עומס המערכת וזמן הצריכה) אשר יוכיחו כי ביצעו צעדים טכניים/אירגוניים שהביאו לשיפור ולייעול פרופיל צריכת החשמל שלהם.
- לצרכנים שיזכו בשלושת המקומות הראשונים יוענקו פרסים כספיים.
- המועד האחרון להגשת המועמדות לתחרות, בכפוף לתנאים המפורטים בתקנון הוא 14.10.88.
- את תקנון התחרות ניתן לקבל במחלקות הצרכנים הטכניות במחוזות החברה, או במשרדי המחלקה לייעול הצריכה:

בחיפה - שדי ההגנה 2, בנין "אגד" (התחנה המרכזית), קומה 11, טל' 04-548416 או 04-548436.

בתל-אביב - רח' החשמל 25, טל' 03-625963.

"שומר הניצוץ" – מחאה על סגירת "דרך הניצוץ"

מאת לילי גלילי

גליון של "שומר הניצוץ", עיתון חד־פעמי שיצא במחאה על סגירת "דרך הניצוץ", נמסר אתמול למטות על המחוז במשרד הפנים, שעל פי הוראתו נסגר "דרך הניצוץ" לפני יותר מחודשיים. את גליון המחאה הוציאה לאור תנועת "השנה ה־21", ועם חברי המערכת שלו נמנים אנשי אקדמיה ורוח ואנשי "דרך הניצוץ".

בשני דפי "שומר הניצוץ" יש מאמרים ושירים על חופש העיתונות, וניתוחים על האינתיפאדה.

במסיבת עיתונאים בירושלים אמרו היוזמים כי לא יעלה על הדעת שעיתון כלשהו בישראל ייסגר בגלל עבירה המיוחסת לאחד מעורכיו. לדעתם, סגירת העיתון אינה אלא חלק ממסע נגד זרימת אינפורמציה מן השטחים, ובמסגרתו כבר נעצרו 33 עיתונאים פלשתינאים. מסע זה לא ייעצר בקו הירוק, אם לא ייעשה מאמץ למנוע את הסוף.

הדלפות בעניין "דרך הניצוץ"

(סוף מעמוד 1)

לו בפרשה שבה כבר עצורים 5 מחברי מערכת "דרך הניצוץ".

אריב הובא לבית־המשפט כבול באזיקים. אימו נשקה ללחיו, והוא שוחח שיחה קצרה עימה ועם חבריו. האם, סונה אריב, שאלה לשלומו וסיפרה לו כי "יש ירידה בסיפורים" על אורותיו בעיתונות.

עורכת הדין פליציה לנגר איחרה מעט לאולם עקב עוד שהגישה בעניין מעצר העשורות בפרשה. לאחר כשעה המתנה מחוץ לאולם הגיעה, והסתגרה עם אסף אריב בחדר של הרשם.

אימו של אסף, סונה, שבן אחר שלה – אודי – ישב בבית הסוהר על עבירות בטחוניות, אמרה בתשובה לשאלות עיתונאים: לאודי אכפת מכל הסיפור, אך הוא מנוע מלהגיב. הארץ הזאת גורמת כל מיני דאגות להורים. לכל אור השתוררת אחרת סביב העניין הבטחוני. זה הגורל של כולנו, ונעמוד בזה. קשה להיות הורה בישראל.

ומה ידוע לה על פרשיית "דרך הניצוץ"? "עצרו את כולם, וזה ברור, מכיוון שהם היו מקור אינפורמציה אמין למה שנעשה בשטחים. הם היו מקור אמין לעיתונות בארץ ובחו"ל ויש עניין לעצור את המידע הזורם", אמרה.

אריב נראה שלו ורגוע, וחייך בחביבות לכל השואלים לשלומו. נציג המשטרה ביקש מהנוכחים באולם לצאת מכיוון שהדיון אמור להתקיים בדלתיים סגורות.

העיתונאים שנכחו במקום טרנו, בטענה שכבר פורסם די והותר על הפרשה. לדבריהם, ועדת עורכי העיתונים כבר תודרכה, והוכחה כי אם יוצא צו איסור פרסום על פרטים מסויימים – יכבדו אותו העיתונאים.

עו"ד פליציה לנגר הציגה בבית המשפט קלסר, ובו פרסומי עיתונים, שלטענתה יש בהם כל מה שאפשר להעלות על הדעת בפרשה זו. "לכן, הצווים של בית המשפט, בכל הכבוד, אינם מתקיימים, וכיוון שלא שמעתי על ועדת חקירה בעניין ההדלפות, אין טעם להשאיר את הדיון סגור. אין טעם להסתיר – אם לא "ייפגע בטחון המדינה", טענה לנגר באוזני השופט שלי סימן.

רפ"ק ורמן השיב כי הוא עומד על סגירת הדלתות ועל איסור הפרסום מטעמי בטחון המדינה וטובת החקירה. "הוי מקיים שאפילו עורכי דין העבירו אינפורמציה. אני סומך על לנגר במקרה זה, אך לא אוכל לסמוך על כל הפורום הזה", אמר נציג המשטרה.

השופט סימן קבע בהחלטתו כי הדיון יהיה בדלתיים סגורות. "על פי החומר, אין ספק שמדובר בעבירות על בטחון המדינה, והחקירה קשה ועדינה. פליטת פה או תשובה שתצא מכאן בצורה בלתי־מבוקרת עלולה לפגוע בחקירה או בבטחון המדינה, ולא אקבל עלי סיכון כזה, על אף זכותו של הציבור לדעת, ולמרות הבנתי את מצב החשודים ומצב קרוביהם".

עוד אמר השופט סימן בהחלטתו, כי לדעתו יהיה רצוי להתיר, בשלב כלשהו, פרסום מבוקר של הפרשה. "אבל אין דעתי קובעת, ואיני רשאי להתערב בעניינים הנוגעים לבטחון המדינה".

כאמור נעצר אריב לעשרה ימים. נציג המשטרה ביקש לעצור אותו ל־15 יום, אך, כאמור, אישר השופט לעצרו ל־10 ימים בלבד.

חשוד אחר העצור בפרשה, האני איסעיפי, בעצר עוד ל־6 ימים. לאחר מכן, תצטרך המשטרה לבקש מהיו"עץ המשפטי לממשלה לאשר את הארכת המעצר, כיוון שאיסעיפי כבר יהיה עצור 30 יום.

צבי הראל מוסר "הארץ" מוסר: "לכאורה, נראה כי אכן בידי התביעה ראיות ממשיות הקושרות את ארבעת העצורים לחשד בפגיעה בבטחון המדינה" – כך קבע אתמול שופט בית המשפט המחוזי בת"א אריה אבן־ארי, בדחותו את בקשתם של ארבעת החשודים, חברי מערכת "דרך הניצוץ", להשתחרר ממעצר.

השופט אבן־ארי הורה אתמול לקיים את הדיון בדלתיים סגורות, והתיר לפרסם את ההחלטה בלבד. השופט ציין, בין היתר, כי מקצת החשודים קשרו את עצמם לחשדות הפליליים המיוחסים להם. עם זה, הוסיף כי החשודים חזרו בהם מגירסתם המפלילה, אך בידי התביעה ראיות לכאורה והמצביעות בגירסה זו.

השופט כתב עוד בהחלטתו כי מדובר בחקירה עדינה, קשה ומסועפת, הדורשת מאמץ חקירה רב, ובית־המשפט רשם לפניו את הצהרתה של נציגת המדינה, עו"ד קלרה רג'יניאנו, כי בקרוב יוגשו כתבי אישום בפרשה.

סנגורי החשודים, עורכי הדין פליציה לנגר וחסן אבו־חוסן, קבלו אתמול על האמצעים הפסולים שהופעלו נגד החשודים. השופט ציין בהחלטתו כי יש לחקור טענות אלה. שני הסנגורים חזרו וטענו כי הם מבקשים להסיר את איסור הפירסום בפרשה זו, האיל והחשודים אינם יכולים להגן על פרסומים סלקטיביים נגדם. השופט מתח ביקורת על "שרות המדינה, על שאינם עושים "בר ותגי דבר למנוע פירסומים מסוג זה.

קובלים על החקירה

לילי גלילי מוסרת "הארץ" מוסרת: עורכת "דרך הניצוץ" העצורה, מיכל שוורץ, קבלה אתמול על שהחוקרים אמרו לה במהלך החקירה, כי "אם לא תודה יביאו אותה למצב שהתאבד בעלה, כפי שעשה בעלה". כידוע התאבד בעלה של שוורץ, איש השמאל, יגאל שוורץ, בשנת 1978.

יעקב בן אפרת סיפר, כי בעקבות פרסום תלונותיו על דרכי החקירה לפני כשבועיים, לא נתנו לו החוקרים לישון במשך יומיים תמימים והביע חשש, שגם הפעם צפוי לו סוף שבוע קשה במיוחד.

מזכ"ל ועד קהילות

(סוף מעמוד 1)

הנאצים. בחשבון זה הופקד בשבע השנים שחלפו 400 מיליון מארק. מסכום זה נגנב 33.14 מיליון מארק – הריבית שהצטברה מההפקדות.

אמש לא היה אפשר להשיג את תגובת גינצבורג. במשרדי ועד הקהילות אמרה המזכירה שגינצבורג אינגו במקום. בשיחות עם חברי הוועד אמר גינצבורג, כי לא ידע על הגניבות שביצע נחמן. אולם לאחר מכן הודה כי שנה משום שלא דיווח לחברי הוועד על המתרחש.

בוועד הקהילות מאשימים את גינצבורג ונחמן על שהסכימו לתת זה לזה זכויות חתימה בלעדיות על החשבון שבו הופקד כספי הפיצויים. מחשבון זה הועברו הכספים בהדרגה ל"וועדת התביעות" נגד גרמניה, המחלקת כספים אלה לניצולי השואה. הסכום המרבי שניתן לכל ניצול היה 5,000 מארק.

החקירה מתפשטת

בתוך כך מתפשטת החקירה בפרשת המעילה של נחמן. התביעה הכללית חוקרת כדי לוודא אם גם בדרג הפוליטי היו אנשים שידעו על מעשיו של היושב ראש לשעבר, שכיהן בתפקידו 22 שנה עד פטירתו בינואר השנה.

ורנר היה ידידם האישי של הקאנצלר הלמוט קוהל ושל שר החוץ הנס־דיטריך גנשר ושל פוליטיקאים בכירים אחרים.

אתמול נודע בקארלסרוהא, עיר מגוריו של נחמן ורנר, כי ב־1980 חשדו שלטונות המס המקומיים באי סדרים כספיים ובהתחמקות מתשלום מיסים והחלו לבדוק את ספרי החשבונות של החברות שבבעלותו. אולם כעבור פחות מיומיים הגיעה הוראה מן הדרג הפוליטי הבכיר בבון להפסיק את החקירה. זוהי אחת הדוגמאות לכך, שנחמן ניצל את קשריו עם אישים בצמרת הפוליטית כדי לקדם את עסקיו האישיים – ובסופו של דבר גם כדי למעול ולגנוב.

בינתיים נתגלה אתמול, כי ורנר העביר בשנים האחרונות שבעה מליוני מארקים מן הכספים שגנב, לרשת חנויות ביגוד וקוסמטיקה בבעלותו. בחשבונות של החנויות, הנקראות "איבון מודך" נרשמו הכספים כהשקעות, או שהיו חלק מן המחזור. אולם בפועל הם הועברו אחר כך לחשבונות אחרים, שחלק מהם היו באיטליה ובצרפת. נראה שהעברת הכספים לחנויות נועדה להסוות את יעדם הסופי האמיתי.

החוקרים סבורים שנחמן נהג באותה צורה גם בסכומים אחרים שגנב מכספי הפיצויים. תחילה העביר את הכספים אל מפעל הטקסטיל שבבעלותו, אך מאוחר יותר הם נעלמו. חלק גדול מן הכספים, יותר מתשעה מליון מארקים, הועבר לחשבונות של קרנות בלתי מוכרות הנושאות שמות מוזרים.

בינתיים התפטר אתמול פרופסור לאו רובינשטיין, יושב ראש הקהילה היהודית בבאדן– איזור מגוריו של ורנר נחמן. רובינשטיין אמר כי החליט להסיק מסקנות אישיות לאחר שנודע כי ורנר גנב חמישה מיליון מארקים מכספי הקהילה האיזורית, שם שימש כיושב ראש עד לפטירתו.

בית משפט בקארלסרוהא ברשות השופט הורסט רייפורט, התחיל אתמול בהליכי פשיטת רגל נגד עזבונו של נחמן. אברהארד בראון המנהל את העזבון, אמר שהוא מכין עתה רשימה של עשרות נושים המבקשים לגבות חובות מנחמן ומן העסקים שהיו בבעלותו. בראש רשימת הנושים נמצא ועד הקהילות היהודיות, שהגיש תביעה על סך של 33.14 מליון מארק.

בראון אמר, שאין בחשבונותיו של נחמן כספים אפילו כדי לספק חלק זעיר מן החובות שדורשים הנושים. גם לאחר מכירת הרכוש – בית הרושת לאשפרת אריגים, חנויות, מחסנים ובית מגורים – אין סיכוי לשלם [illegible] שים לדרוש את החובות מבני משפחתו של נחמן, ביניהם אמו הזקנה ואשתו הישראלית.

לחוקרים לא ידוע עתה באילו ארצות החזיק נחמן חשבונות ואם נמצאים שם כספים שגנב. כמו כן לא ידוע, אם לקרובי משפחה או לידידים יש שליטה על חשבונות סודיים אפשריים בחוץ לארץ, או אף בגרמניה עצמה.

ארכה לבנק הצרפתי

היינץ גלינסקי, שהיה מסוכסך בעבר עם נחמן, הודיע שלבנק הצרפתי "סוסייטה גנראל אלזאסיין", ניתנה ארכה של 24 חודש כדי להסביר את התנהגותו בפרשת המעילות בכספי הפיצויים לנפגעי הנאצים. נחמן החזיק בסניף של בנק זה בעיר מגוריו, חשבונות עסקיים ואישיים והחשבון שבו הופקדו כספי הפיצויים שהעבירה ממשלת בון. כפי שידוע עתה, נהג נחמן להעביר לעתים מזומנות כספים מחשבון הפיצויים אל חשבונותיו העסקיים. הוא חתם בעצמו על העברות הכספים, והשתמש בחותמות של הוועד המרכזי של הקהילות היהודיות בגרמניה.

מכריו של נחמן אינם מוציאים מכלל אפשרות, שמותו בחודש ינואר השנה לא היה טבעי. רשמית נמסר בשעתו, שנחמן מת מהתקפת לב, אולם לא בוצעה בגופתו בדיקה שלאחר המוות.

אחד מן האנשים הקרובים לנחמן אמר אמש ל"הארץ": "בשלושת השבועות האחרונים לחייו שינה נחמן לחלוטין את צורתו. הוא היה רזה, תשוש וחיוור. שבועיים לפני מותו ניהל בפרנקפורט ישיבה של הוועד המרכזי אך כמעט לא נטל את רשות הדיבור, ובקושי הגיב על המתרחש סביבו. היה ברור שהוא נתון במשבר גופני ונפשי קשה".

החוקרים העוסקים בפרשה ינסו לבדוק עתה, אם נחמן נטל תרופות כלשהן בשבועות האחרונים לחייו, או שאנשים אחרים ניסו להשפיע במתכוון על מצבו הגופני. מכל מקום נראה, שהסיבה המדויקת למותו של נחמן תהיה נושא לחקירה משטרתית.

גלינסקי יפגש היום עם הלפגנג שויבלה, שר בממשלת מערב גרמניה ואחד מעוזריו הקרובים ביותר של הקאנצלר הלמוט קוהל, כדי לדון בפרשת נחמן.

מכון היצוא הישראלי

שבוע האופנה אוגוסט 1988

מכון היצוא הישראלי מודיע כי נפתחה ההרשמה להשתתפות יצואנים – מציגים בשבוע האופנה קיץ 1989.
שבוע האופנה יערך במלון הילטון תל־אביב, 16–18 באוגוסט 1988.

בשבוע האופנה יוצגו:
בגדי נשים וגברים, בגדי ים וחוף, בגדי ספורט, בגדי עור וסריגים.

השתתפות יצואנים – מציגים חדשים מותנית בהחלטת ועדת קבלה ציבורית.
ליצואנים מתחילים תינתן הדרכה מתאימה.

ההרשמה תסתיים ביום 20 ביוני 1988

לפרטים נוספים ולקבלת טפסי הרשמה נא להתקשר:
מח' פרוייקטים מיוחדים במכון היצוא, טל' 630933 03־630907
מרכז האופנה במכון היצוא, טל' 630860 03־630813

חבר קופ"ח "מכבי"

מכבי פלוס
מועדון חברי קופת חולים "מכבי"

■ איך תחסוך הקיץ $636 בטיול זוגי לארה"ב?

■ איך תחסוך הקיץ $608 בטיול זוגי לאירופה?

■ איך תרכוש הקיץ כרטיס טיסה ב־10 תשלומים?

פרטים מלאים ב"מכביתון"

חברי קופ"ח "מכבי" נוסעים הקיץ לחו"ל באמצעות חברת הנסיעות הגדולה בישראל "דיזנהויז":

★ דיזנהויז [illegible], טל. 852140
★ דיזנהויז תל־אביב, בן יהודה 33, טל. 654676
★ דיזנהויז רמת השרון, סוקולוב 46, טל. 5400070
★ דיזנהויז ירושלים, קינג ג'ורג' 1, טל. 246869
★ דיזנהויז חיפה, שדרות העצמאות 104, טל. 521112
★ דיזנהויז תור מדע, קרית ויצמן, רחובות. טל. 464040
★ אקספרס תל־אביב, מנדלי 9, טל: 240155
★ אקספרס רמת־גן, ארלוזורוב 6, טל. 731061

דיזנהויז DIESENHAUS

מריאל עתונות

אל על מטענים לכל השערים

שערי מטבע חוץ

19.5.88

המטבע	בנק לאומי מזומנים קניה	בנק לאומי מזומנים מכירה	בנק לאומי העברות והמחאות קניה	בנק לאומי העברות והמחאות מכירה	בנק הפועלים מזומנים קניה	בנק הפועלים מזומנים מכירה	בנק הפועלים העברות והמחאות קניה	בנק הפועלים העברות והמחאות מכירה	בנק דיסקונט מזומנים קניה	בנק דיסקונט מזומנים מכירה	בנק דיסקונט העברות והמחאות קניה	בנק דיסקונט העברות והמחאות מכירה	שער יציג	השינוי היומי
1 דולר	1.53	1.60	1.5642	1.5838	1.53	1.60	1.5623	1.5817	1.53	1.60	1.5642	1.5839	1.5725	-0.0036
1 לי"ש	2.85	2.98	2.9188	2.9554	2.86	3.00	2.9120	2.9484	2.87	3.01	2.9212	2.9579	2.9339	0.0055
1 מארק גרמני	0.90	0.94	0.9212	0.9327	0.90	0.95	0.9187	0.9302	0.90	0.95	0.9214	0.9330	0.9255	0.0013
1 פרנק צרפתי	0.26	0.28	0.2720	0.2754	0.26	0.28	0.2719	0.2753	0.26	0.28	0.2721	0.2755	0.2734	0.0003
1 גולדן הולנדי	0.80	0.84	0.8213	0.8316	0.81	0.85	0.8215	0.8317	0.80	0.85	0.8225	0.8329	0.8263	0.0012
1 פרנק שוויצרי	1.08	1.13	1.1043	1.1181	1.09	1.14	1.1048	1.1186	1.08	1.14	1.1062	1.1201	1.1112	0.0028
1 כתר שוודי	0.26	0.27	0.2647	0.2680	0.25	0.27	0.2645	0.2678	0.26	0.27	0.2646	0.2680	0.2659	0.0001
1 כתר נורבגי	0.25	0.26	0.2527	0.2559	0.25	0.26	0.2522	0.2554	0.24	0.26	0.2525	0.2556	0.2542	0.0003
1 כתר דני	0.24	0.25	0.2409	0.2440	0.24	0.25	0.2405	0.2435	0.23	0.25	0.2409	0.2439	0.2420	0.0004
1 מרק פיני	0.38	0.40	0.3886	0.3934	0.38	0.40	0.3878	0.3926	0.38	0.40	0.3881	0.3930	0.3903	0.0009
1 דולר קנדי	1.23	1.29	1.2579	1.2737	1.23	1.29	1.2569	1.2726	1.23	1.29	1.2574	1.2732	1.2646	-0.0088
1 דולר אוסטרלי	1.14	1.25	1.2029	1.2179	1.16	1.25	1.2024	1.2174	1.17	1.25	1.2033	1.2185	1.2106	-0.0065
1 ראנד דרא"פ	0.46	0.55	0.7049	0.7137	0.42	0.58	0.7045	0.7133	0.45	0.62	0.7042	0.7131	0.7089	-0.0003
10 פרנקים בלגיים	–	–	0.4415	0.4470	–	–	0.4406	0.4461	–	–	0.4411	0.4466	0.4432	0.0004
10 שילינג אוסטריים	1.28	1.34	1.3092	1.3256	1.28	1.35	1.3080	1.3243	1.28	1.35	1.3111	1.3276	1.3164	0.0014
1000 לירטות איטלקיות	1.21	1.28	1.2414	1.2570	1.22	1.29	1.2399	1.2553	1.21	1.30	1.2385	1.2540	1.2470	0.0016
100 ינים יפאניים	1.23	1.28	1.2544	1.2701	1.23	1.29	1.2508	1.2664	1.23	1.29	1.2513	1.2671	1.2603	0.0049

חסוך לך זמן ומחיר והעבר את המטען שלך
בתובלה משולבת ים–אוויר.
מהמזרח הרחוק לישראל.

EL AL אל על

כלל חברה לביטוח בע"מ
CLAL INSURANCE COMPANY LTD.

דין וחשבון מקוצר ליום 31 בדצמבר, 1987

(מותאם להשפעת השינויים בכח הקניה של המטבע הישראלי)

מ א ז ן

(באלפי שקלים חדשים)

	ליום 31 בדצמבר 1987	ליום 31 בדצמבר 1986
אגרות חוב של הממשלה או בערבותה	129,809	94,509
ניירות ערך אחרים	–	2,293
הלוואות ופקדונות בבנקים	70,061	57,511
חברות בת ואחרות	6,748	6,138
רכוש קבוע ומקרקעין	16,398	16,571
חברות בטוח ותוכני בטוח:		
פקדונות וחשבונות אחרים	7,543	6,997
פרמיה לגביה ויתרות סוכנים	26,712	20,658
חייבים ויתרות חובה	3,015	2,563
פקדון בגוטר כספי	–	11,764
מזומנים ופקדונות בבנקים לפי דרישה	25,366	12,112
	285,652	231,116

	ליום 31 בדצמבר 1987	ליום 31 בדצמבר 1986
הון עצמי	17,806	15,440
עתודה למסים בעתיד	674	929
עתודות בטוח חיים	170,600(*)	130,676
עתודות בטוח כללי	25,048(*)	21,491
עתודות לסיכונים יוצאים מן הכלל	7,772	5,835
תביעות תלויות	36,956(*)	27,986
התחייבויות בגין רכישת מניות של חברת בטוח	3,376	4,122
חברות בטוח ותוכני בטוח:		
פקדונות וחשבונות אחרים	8,859	10,523
התחייבויות, אחרות ויתרות זכות	14,561	14,114
	285,652	231,116

דין וחשבון על עסקי בטוח כלליים (י)
(באלפי ש"ח)

	שנה 1987	שנה 1986
פרמיה	64,091	50,368
גידול בעתודות בטוח	(4,866)	(4,805)
הכנסות מהשקעות	7,187	5,009
תביעות לשנת הדוח	(58,285)	(39,815)
הפרשה לסיכונים יוצאים מן הכלל	(203)	(131)
דמי עמילות, ניהול והוצאות הנהלה וכלליות	(34,349)	(29,157)
דמי רישום ודמים אחרים	28,555	21,977
רווח לשנה	2,130	3,446

דין וחשבון על עסקי בטוח חיים (י)
(באלפי ש"ח)

	שנה 1987	שנה 1986
פרמיה	60,382	40,529
הכנסות מהשקעות	9,832	7,297
גידול בעתודות בטוח	(38,705)	(25,379)
תביעות לשנת הדוח	(12,037)	(9,212)
הפרשה לסיכונים יוצאים מן הכלל	(1,721)	(948)
דמי עמילות, ניהול והוצאות הנהלה וכלליות	(14,980)	(11,477)
רווח לשנה	2,771	810

דו"ח רווח והפסד
(באלפי ש"ח)

	שנה 1987	שנה 1986
רווח מעסקי בטוח	4,901	4,256
הכנסות מהשקעות שלא נזקפו לדו"חות עסקי בטוח	1,399	1,978
הוצאות ריבית	(1,014)	(1,153)
הוצאות הנהלה וכלליות שלא נזקפו לדו"חות עסקי בטוח	(440)	(402)
	4,846	4,679
הכנסות מיוחדות	193	769
השפעה מצטברת לראשית השנה עקב שינויים בשיטת חישוב עתודות בטוח חיים	(937)	(2,139)
רווח לשנה – לפני מסים על ההכנסה	4,102	3,309
הפרשה למסי־הכנסה ורווח	2,580	2,375
רווח נקי לאחר מסים על ההכנסה ולפני חלק החברה ברווחים של חברות בת	1,522	934
חלק החברה ברווחים, נטו של חברות־בת	610	187
רווח נקי	2,132	1,121

דו"ח על השינויים בהון העצמי לשנתיים שנסתיימו ביום 31 בדצמבר, 1987:
(באלפי ש"ח)

	הון מניות	קרנות הון	עודפים	סך־הכל הון עצמי
יתרה ליום 1 בינואר, 1986	3,856	2,199	6,899	12,954
הקצאת מניות במאזן	1,161	–	–	1,161
קרן הון מהערכה חדשה של מקרקעין, נטו	–	204	–	204
רווח לשנה	–	–	1,121	1,121
יתרה ליום 31 בדצמבר, 1986	5,017	2,403	8,020	15,440
קרן הון מהערכה חדשה של מקרקעין, נטו	–	234	–	234
רווח לשנה	–	–	2,132	2,132
יתרה ליום 31 בדצמבר, 1987	5,017	2,637	10,152	17,806

תקנות הפיקוח על עסקי בטוח (דרכי השקעת ההון, הקרנות וההתחייבויות של מבטח), התשמ"ז – 1986

א. לחברה חוסר בהשקעות בנכסים נזילים שיש להחזיקם כנגד ההון העצמי, לפי התקנות בסך 3,734 אלפי ש"ח.
ב. השקעות ברכוש קבוע בסך 619 אלפי ש"ח מוחזקות לכיסוי התחייבויות של בטוח כללי עצמי, בניגוד לתקנות.
ג. ביום 28 בפברואר, 1988, פרסמה חברת האם – כלל החזקות עסקי בטוח בע"מ – תשקיף והלק מכספי ההנפקה יושקעו בחברה, דבר שיתקן את חריגה בהשקעות.

מצב ההון הנפרע
(באלפי שקלים חדשים)

ההון הנפרע המינימלי המתחייב לפי התקנות	13,397
ההון הקיים – מחושב לצורך התקנות	13,030
גרעון	367
הון מניות נפרע המתחייב לפי התקנות	2,736
הון מניות נפרע הקיים, בנכוי ההפסד המצטבר	3,000
עודף	264

ביאורים:
(*) כל המספרים בשיור העצמי

הערות:
(1) דין וחשבון מפורט ומלא עם הביאורים של הנהלת החברה, כולל דין וחשבון של מבקרי החשבונות, יימסר במשרדי החברה, שדרות רוטשילד 44, תל־אביב לכל דורש.
(2) הפרסום הנ"ל נעשה בהתאם לחוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א-1981.

בשם מועצת המנהלים

א. דוברת — יו"ר הדירקטוריון (משותף)

רימון בר־שאול — חבר הדירקטוריון והמנהל הכללי

הטכניון
מכון טכנולוגי לישראל

התזמורת הסימפונית והמקהלה של הטכניון

כנס בוגרים

ומפגש עם המייסדת והמנצחת פרופ' דליה אטלס, לרגל שנת יובל ה־25 להיווסדן, יהיה ביום ג' 14.6.88. בערב זה תבוצע האופרה "קבלריה רוסטיקנה" מאת מסקאני, בבימוי מלא בניצוח פרופ' דליה אטלס. הבוגרים, מתבקשים בזה לשלוח אל תזמורת הטכניון, קרית הטכניון חיפה, טלפון 929735, שם וכתובת ע"מ שנשלח כרטיסי הזמנה.

טיולים
הכי מאורגנים
בטורקיה ויוון

15 יום (14 לילות)
מחיר שירותי קרקע: $945
מחיר כרטיס טיסה: $335
תאריכי יציאה: 24/6, 8/7, 15/7, 22/7

המחיר לאדם בחדר זוגי
המחיר אינו כולל היטל שרותים מיובאים ומע"מ.

פרטים אצל כל סוכני הנסיעות בארץ.

מילה של מליה

Melia
חברת התיירות השלישית בגודלה בעולם
מליה

סארק אבו תגילה
רחיד אבו ריח
אגנר אביר
סיגל אבידור
עדית אבידן
מירב אביזוב
מיכאל אביטן
בתיה אבידס
אמיר אבני
זיקה אבניק
גילה אברהם
תמרי אברמוביץ
זורית אברמוביץ
יהודה אברמוביץ
בני אבשלום
אילן אגוז
שלי אגוז
מיכל אגמון
דוד אגמי
צילה אגמי
רותי אגמי
אבי אדיר
אוה אדיר
סליה אדלבאום
שרגא אדלסבורג
רפי אדר
אריאל אדרי
אורית אדרת
מיכל אהרון
רחל אהרוני
מיכה אולמן
אליה און
יוסף אונגר
בקי אוסטרוצר
זוהר אופז
עדי אופיר
איילת אופיר
ארבית אופיר
נתן אופק
יעלינה אור
דוד אורבך
עליזה אורבך-עפרת
יניב אורגד
מיכל אורן
רות אורזה
אידיס-אורן
ורדה אורן
נעמה אורן-פטנקין
עתר אורנן
ארנון אורנר
ירום אזיה
אמיר אזרחי
ליה אטינגר
דפנה אטינגר
יעל אידיסיס
בן-ציון אידיסיס
נאוה איזין
אידה איזק
בנימין איזק
לילי איים-פרוזה
דני אילון
דורון איליה
מאיר אילן
גרדה אילתה
שפרה אינטרסטר
דביר אינטרסטר
פפה איצקסון
יוסי איתן
עפרי איתן
יהודית איתן
דפנה איתן
אודלה אכוך
אביב אל-חסיד
יוסף אלגזי
אשכר אלוך
תניר אלוהים
גיל אלון
אורי אלוני
גבורה אלוני
סימה אלוני
ענת אלוף
אלון אלטרס
איתי אלטשולר
דני אליאלי
אבשלום אליצור
אריק אלם
אלה אלמגור
חזי אלמוג
אורית אלמסר
גיני אלעזרי
עדית אלפנדרי
יהודית אלקבה
דליה אמוץ
ודה אמידי
גיצה אמינוב
פנינה אמיר
אברהם אמיר
עמי אמיר
זהיה אמיר
שמואל אמיד
סולי אנגיל
אראה אנוליס
פולי אסא
אפרים אסין
תמר אסל
דני אסן
אירנה אפס
ריקפת אפי
טל אפלבאום
דן אפלבים
משה אפרים
דוד אפשטיין
יונה אקדסן
רחל אראלי
נורית אראלי
רחל ארבל
בני ארבל
עינת ארגוב
עידו ארגמן
אורלי ארד
מיכל ארד
איתן ארד
רחל ארם
שלמה אריאל
מירה אריאל
נרי אריאלי
אבישי אריליך
אשר ארם
חגי ארמן
מיכל ארצי
רמה אשוח
יעל אשכנזי
רחל אשל
דוד אשל
ורדה אשלגי
נטליה אשר
יעקב באומגולד
ירום בבלי
שמואל בדאור
עדו בהט
מרק בובוביץ
פיליפ בולאקיה
משה בולסלבסקי
יהפה בולסלבסקי
רפי בולר
נצחיה בונגר
גדעון בונגר
גידי בוה
אוכי בוסי
דני בוסירן
יובל בועז
אפרת בורנשטיין
מאיה בורנו
סוליבה בייל
שמעון ביגלמן
ליפה ביוסל
מיכל ביטון
דיטה ביטרמן
ירום ביליו
עדה ביליו
ענה בילצקי
עופר בינדר
אילן בינקוביץ
אילן בינקובסקי
אבנון בירכן
דפנה בירנבוים
דן ביתן
אילקה ביתן
ליפה בלום
אלחנן בלומנטל
ברוך בליך
סלי בלסון
תאליר בליצום
שולמית בנבנרגר
דיבי בן אור
חנה בן ארצי

דוד בן בסט
ניר בן גל
צבי בן דב
ארנון בן דוד
צ'יזונה בן דוד
סי בן דרור
משה בן זמרה
דינה בן קיקי
דוה בן שלום
אבישי בן-אבא
עדאור בן-אבא
דנה בן-אור
ענת בן-ארי
תנה בן-ארצי
ידון בן-דוד
רות בן-דוד וולך
ירון בן-חיים
אתי בן-חיים
שרי בן-חיים
דני בן-טל
בריקת בן-יעקב
נעמי בן-יעקב
יגאל בן-נון
איתן בן-נתן
עירית בן-עזר
אבנר בן-עמוס
איילת בן-צבי
עמוס בן-פורת
נורית בן-צבי
דינה בן-קיקי
ענת בן-שאול
ניצן בן-שאול
יוכי בן-שלום
צפורה בנאי
אודליה בנאי
רות בני
אלעמרי בנימין
צביקה בנימיני
יהודית בנרמן
אוליביה בצלאל
אהרון בק
חיה בקרמן
שמואל בר
רות בר
דפנה בר אילן
אורי בר-זמר
אילן בר זמר
נועה בר חיים
ארנון בר-און
רנה בר-לב
ג'ניפר בר-לב
רנה בר-לב אליאלי
לויסלב בראון
ליבנה בראנסי
אבי ברג
נאורה ברגר
אני ברגר
יונתן ברגר
רוני ברגר
אולי ברדוש
ציק ברדזמן
איה ברדייר
שלומית ברדיר
עופרה ברדני
איתן ברונשטיין
עודד ברושי
דפנה ברזות
רוני ברזילי
עומר ברטוב
אדית ברטשני
קשרה בריסברג-סטל
רבקה בריסק
עמנואל ברמן
מרים ברנאי
אורנה ברנדסי
גל ברניר
אריק ברנשטיין
לגנית ברסס
רונן ברסמן
חיים ברעם
שלומית ברק
מלאכי ברקאי
פנינה ברקאי
גיצה ברקוביץ
יפתח ברקן
סמגלי ברקן
תגי ברקת
אליעזר ברקת
סיגל ברקת
גל ברש
חסן גיברין
איאד גידשאן
דוד ג'והוף
שושנה גבאי
שריף גבראן
רות גביזון
גיל גבילי
עמוס גבירץ
יעל גבעתי
נועה גדי
יגאל גדרון
מיכל גדרון
אני גוגנהיים
עמוס גוטמן
יוסף גוטמן
ענת גוטמן-סטרוזה
אילון גורשין
הרייט גורשין
ויויאן גולד
חיה גולדבלט
חניה גולדברג
איטה גולדברג
אילן גולדזמר
יעקב גולדזמר
כירה גולדזמר
אליה גולדמן
צילי גולדנברג
אלן גולדנברג
ענת גולדרס-פירסס
אריב גולדשטיין
דקלה גולובוב
שלומית גולן
רות גונן
גולדה גוס
מרים גוסק
גבריאלה גוסק
ישראל גוסק
טל גופנא
גרשון גופר
איתן גור
מיקי גור
אילן גור זאב
עומר גור-אריה
יערה גור-אריה
כרמבי גורדון
מאיה גורדון
אורנה גורליק
שניר גורן
שי גורן
שרה גורסקי
רחל גט
רחל גיורא
לוטה גייגר
נטע גיל
עבית גיל
עופר גיל
אליה גילדין
אורלי גילת
בתצבי גינסבורג
עדי גינצבורג
רותי גינצבורג
סמאית גיסיס
רונר גכטמן
כיה גל
נעמי גל
תכה גלאנץ
אמירה גלבלום
מיקי גלהמן
יהושע גלוסטן
דן גלזבסקי
אלי גלינר
דוד גלסמן
שפרה גליק
יעל גלס
עמיהוד גלעדי
עקב גלעד
תני גלעד
רחל גלעד
אורה גלעד
נגה גלעד
אבנר גלעדי
יפתח גלעדי
דורון גלעדי
דוד גלקין
חיים גנה
יעקב גפן
קליר גפנר

ג. גפן
מיה גפנר
אביבה גר
מיקי גרבר
נטע גרבר
יוסף גרודזינסקי
מיכל גרוסמן
ביורי גרין
סמדר גרינבאום
מיכאל גרינבלט
לב גרינברג
מיכאל גרינברג
תניה גרינשטיין
יצחק גרינשטיין
פתי גרנות
אסתר גרנות
רבקה גרנות
ענת גרנות
יצחק גרנות
יהודה גרניס
טל גרניס
צבנה גרנית
נורית גרץ
אפרת גרץ
מיכל גשף
דן דאור
סלאח דבאגיי
חוה דבעי
אירית דברת
חן דגן
רונית דגן
אביטל דגן
עדנה דהרי-דרורבק
רותי דואק
ולדימיר דוברון
ישראל דובי
גילה דוד
צפורה דולן
ולרי דמייבסקי
מלי דור
עדית דורון
לידי דורון
ענת דורון
אירית דוש
דניאלה די-נור
מרסל דיבוא
רן דיבון
רוני דינר
ליאון דינאל
רחל דיציר
חנן דירקסר
רות דירקסר
אבישי דלביא
ריטה דמרון
מיקה דני
פזית דניאל
רוחי דניאלי
רחביק דניאלי
יעל דסברג
מיכל דסברג
ורדה דסקל
מרסלו דסקל
דוד דקל
סליה דר
מיכאל דר
יעל דרוואנגר
מרים דרוקס
ליאת דרור
תמר דרור
עטורה דשא-דלמן
גלית האן
אילן הדס
עמית הדס
אירית הדר
רות הוכברג
אלכס הולבנך
אסף הולצר
טהוה הולד
מתי הוס
רבקה הוס
בועז הוס
ישראל הופין
משה הופמן
בהאריה הופמן
טלי הופמן
סימה הופמן
אביר הורוביץ
פועה הורוביץ
מיכל הורוביץ
אהרון הורוביץ
גליה הורוביץ
זמירה הייזר
אביבה היימן
אלי הירש
יפה הירש
צבי הירש
גדעון הירש
והאפש הירשברג
אנה הלבר
גבי הלמן
נעמי הלמר
ביף הלפר
אירית הלפרין
מירה הלפרין
חיים הלר
פרדריקה הלר
יואב הממר
אילנה הרמן
שרה הרמן
רוני הרמן
תלמה הרמן
יעל הספר
אברהם הצגר
קובי הראל
אמיר הראל
שרה הראל
גידה הראל
שי הרביץ
שולי הרטמן
מאיה הרן
מיכאל הרן
יואל הרצברג
צינה הרשקוביץ
מרילין ואן קספרד
יוסי ואנונו
אפרים וגנר
רחל ודשל
תגיה ואהט
סם וודמן
אהרון ויינגרוד
ג'וני ויינגרוד
שלום וינשטיין
יהושע וייץ
מיה וולמן
אביטל וולמן
שמואל וולף
גילה וולף
אילן וולף
אילן וומרק
אבנר וונגוש
זהר ויזר-כהן
אסא ויטיס
רוז ויטלה
מיה ויסמן
רונית ויטקובסקי
ישראלה ויסל
משה וייסמן
אנריק וייך
סבית וייל
אלון ויילר
אלכס ויינגרוד
ברכה ויינגרוד
גיסי ויינריב-גורן
מריו וינשטיין
אילנה ויס
זיוה וייסמן
לדי וינקלמן
ישראל וינקלר
תכדה וינר
קרן וינר
אבילה וינר
גדעון וינטסוק
נורית ויסמן
דפנה ויסמן
אלן ויסמן בר-זמר
יונה וירן
ליאור וכסל
חנה וכסל
ברכין וליך
הילדה וליך
דן וליך
ענת ולגרובסקי
דניאל וקסמן
ענת ורדיגון
ירום ורטה

רני גרטה
אילנה הרניק
אורי הרניק
רקפת זהר
אילנה זהר
ליב זהר
הרמה זועבי
בועז זילמן
נועם זיו
נטע זיו
עמליה זיו
בורית זהר
תגית זיפמן
תמי זילברג
אמילי זילברמן
יעקב זילברשטין
איזבל זילברשטין
הלה זלוקוביץ
הלה זלמנוביץ
תגית זלצברג
רועי זלצמן
ענן זכיר
ורדה זמר
שלמה זנד
יוסי זעירא
דניאל זק

שושנה חסון
אלי חסון
יצחק חסון
שרה חסון
אבי חסון
רמי חסון
מגילנה חפץ
נמרוד חפץ
דליה חרובי
רענן חריש
מירי חרמון
לודי חרמון

ברכה חרש-הדר
צבי טאובר
אלדה טדסקי
בר טדסקי
איתן טולה
שרה טואל
ארנת טמין
אלכס טיאר
רונן טיילר
אורלין טיפר-לאופר
צבי טל
נני טל
יהודית טל

מירה יוסף
חן יחזקאלי
אליענה יידוב
אלי יכיני
מרק ינאי
ניצה ינאי (בן-טר)
עדי ינב
משה יענס
עירית יער
תגית יערי
רות יפה
אודי יצהר
שרגא יצחקוף
טלי יצחקי
נועה יצחקי
ארנון יקותיאלי
שירלי ירדן
סמירה ירדני
תמר ירון
איריס ירון
זלמן ירושלמי
דב ירמיה
גיל ישועה
אנה ישראלי
דוני ישראלי
תמר כאהן

נועה כהן-רז
יריב כהנא
תומר כהנא
מאיה כהנוב
רון כחר
טל כוכבי
נורית כנען-קדר
זיוה כנרות
דבורה כספי
דולה כספי
דפנה כץ
אודי כץ
חורחה כץ
עמוס כץ
ישראל כץ
חזי כץ
שושי כץ-גרשוני
יוסף כרמון
ס. כרמי
משה פאול כרמי
מיכל כרמל
תקוה כת
ארון לאופר
נועה לב
ערן לב
ערן לב

שרה לוי
אורלי לוי
אלדד לוי
שבתאי לוי
דרור לוי
כריסטינה לוי
מרב לוי
אורנה לוי
יאיר לוי
גל לוי
דורית לוי
מיכל לוים
מיכל לוין
דליה לוין
יקיר לוין
שלומית לויר
חיים לוסקי
רמה לוסקי
גיא לוקרן
איתמר לוריא
אריה לורים
דינה לחמן
שלומית ליבוביץ
גד ליבוביץ
חדד ליבנה
חנן ליבר

בת שבע לקס
חנה לרמן
סמבן לרר
תמר לשם
רונן לשם
יכמן מאור
אודי מאור
שילה מאור
אלה מאור
שולמית מאיר
דורית מאירוביץ
רותי מאירי
פטריק מאכטרטר
איריס מגר
עינת מהדוד
יותם מדידי
דני מוגה
כרמלית מוהר
נגה מוס
חנן מוס
רז מוסטוביץ
פרדי מוסטקי
חדד מוסקונן
נאוה מוסקו
דוד מוסקו
נועה מופקין

אמנה למאבק בכיבוש.

השנה ה-21

שנה ה-40 לעצמאות מדינת ישראל היא השנה ה-21 לכיבוש הישראלי בגדה וברצועת עזה. יותר מעשרים שנה היא מדינה כובשת. הכיבוש היה לחלק מהותי של משטר הישראלי. ישראל מאבדת את זהותה הדמוקרטית. המשך קיומו של המשטר פרלמנטרי בתחומי הקו הירוק [illegible] ליחסי השליטה בין כובשים ישראלים לנתינים [illegible] מדיני מתמשך אלא מצבה [illegible] של [illegible].

הכיבוש [illegible], השפעתו [illegible] בכל [illegible] חיינו: כתוצאה [illegible] ותפיסת [illegible] הכיבוש. [illegible] הישראלית [illegible] הפלסטיני ופיהוה מבנה [illegible].

מערכת החינוך מיוסדת על מסר כפול: [illegible] דמוקרטיה" היא משלימה עם משטר דיכוי השולט [illegible] בטולי זכויות אזרח ומכשירה את פקדיו מיליו.

מערכת המשפט האזרחית ממלאת תפקיד מרכזי בהענקת הכשר להפרת זכויות האדם בשטחים הכבושים ומשתתפת כך בהענקת הלגיטימציה של משטר הכיבוש. מערכת המשפט הצבאית כופפת את שיקולי הצדק המשפטי לצרכיה השוטפים של מדיניות הכיבוש.

עמדתה המוסרית של התרבות הישראלית רחיה שביעות רצון עצמית ואילו מעורבותה הפוליטית היא עקרה בדרך-כלל.

השפה העברית מדהמת והולכת. היא מספקת לכיבוש אוצר מונחים מרגיע ומסלף, המחפה על מעשי דיכוי ברוטאליים.

המחשבה הפוליטית בישראל מידלדלת ומסתאבת. היא נשבתה בתפישה סטריאוטיפית של האויב הפלסטיני ובתיאור דמונולוגי של פעולות ההתנגדות שלו.

דפוסי המחאה המקובלים נגד הכיבוש נותנים כסוד הקונסנזוס ומגבלים לכלים שמקצה להם משטר הכיבוש. הישראלי היפה יורה, בוכה, מוחה ומוסיף לשתף פעולה עם משטר הכיבוש.

מכונת הכיבוש היא טוטלית. מאבקנו בכיבוש יהיה לכן מאבק טוטלי.

סדר היום המדיני של החברה הישראלית הוא שדה-סגור של אפשרויות המוכתב על-ידי הכיבוש ותורם להנצחתו. הרטוריקה של המערכת הפוליטית השלטת מפטפטת "שלום" בעוד כל נרעות הביצוע שלה מסמרות את הכיבוש ומשרישות אותו. הישראלים מתמכרים להתנצחויות סרק על "שטחים תמורת שלום" ובינתיים מסיחים את הדעת מן המציאות הקולוניאלית המתממשת בפועל בין עזה ותל-אביב ושכם.

היום, השאלה הפוליטית המוסרית האמיתית שעל הפרק איננה עוד שאלת מחיר השלום אלא שאלת מחיר הכיבוש.

מול מכחזות ההטבקה-כל של הכיבוש אנו מציבים מסגרת חדשה למחשבה ולדיון ביקורתי ולפעולה פוליטית. מול סדר-יום פוליטי מסלף ומגביל אנו קוראים לפתיחת שדה חדש של אלטרנטיבות לעשייה ציבורית במדינה כובשת.

אנו נאבקים במחאה על [illegible], עד ידי [illegible] של מוסדות הכיבוש, עד הפרה של זכויות האדם [illegible] [illegible] של [illegible]. נאתר את [illegible] הכיבוש [illegible] חיינו, [illegible] מקום בו נכל [illegible] ניל...ם בו מתוך נכונות לשלם [illegible] אישי של ממש.

נסרב לשתף פעולה עם משטר הכיבוש בדרכים [illegible] להלן, או בחלקן, לפי מצפוננו ושיקולינו הפוליטיים המעשיים:

■ לא נפקיד את הסמלים הלאומיים לפרשנות המעוותת של הכיבוש. לא נשתתף בתנועה, טקס או אירוע סמלי המתקיימים באזורי הכיבוש או מעניקים לו לגיטימציה מכל סוג שהוא.

■ לא נטייל בשטחים הכבושים כאורחים לא קרואים. לא נחפש בהם שווקים זולים ואתרי-בילוי באשת כידוני צה"ל.

■ לא נשלים עם חשיפת ילדינו להטולת הכיבוש באמצעות מערכת החינוך ובמסורה של תוכנית הלימודים הממלכתית.

■ לא נשתף פעולה עם ניצול הפועלים הפלסטינים המתנהל בחסות הכיבוש. נקיע במפעלי ומוצרים מקומות בילוי ותוצרת מפעלים שפלסטינים העובדים בהם אינם זוכים לכבוד אנשי ותנאי עבודה הוגנים.

■ לא נשלים עם התעללויות בפלסטינים המופצות ברחוב הישראלי. נפעל כדי לבלום אותן, נתריע על כל מקרה ונקוט את כל האמצעים המשפטיים לביעורן.

■ לא נשלים עם מעשי הדיכוי, ההשפלה וההתעללות הנעשים בתושבי השטחים הכבושים: עונשים קולקטיביים, גירושים, מעצרים בלא משפט, עינויים והתעללויות בידי היום-יום. לא נדחק אותם מתודעתנו ולא ניאשם להם: נעקוב אחריהם ונצמיה עליהם בכל דרך אפשרית, לרבות נוכחות פיסית במקומות התרחשותם.

■ לא נקנה את תוצרת ההתנחלויות ונימנע מכל קשר כלכלי עם תושביהן.

■ לא נשלים עם טשטוש הגבול בין המחאה וההתגוננות של העם הפלסטיני כלפי הכובש הישראלי לבין מעשי הטרור הפלסטיני.

■ לא נאמץ לנו את המילון החדש שמספחת מציאות הכיבוש. נקפיד להשתמש בשפה הנאמנה למצב הפוליטי והמוסרי שהכיבוש יוצר.

■ לא נציית לפקודה שתורה לנו לקחת חלק בפעולות שיטור ודיכוי בשטחים הכבושים.

■ לא נחדל מלחפש דרכים חדשות למאבק בכיבוש הן בעיון הביקורתי והן במעשה הפוליטי.

הסירוב הוא צורת ההשתתפות שלנו בחברה הישראלית בעידן הכיבוש. הסירוב הוא פתח תקוה לקיומנו המוסרי כישראלים. הסירוב הוא צורת המאבק שלנו עד [illegible] הפלסטיים וההתהבות החוץ [illegible] ישראל [illegible] הכיבוש [illegible] דרך השלום.

✂ --

הבאנו על החתום:

שם	עיסוק	כתובת	טלפון

למעלה מ-500 אזרחים ישראלים חתמו עד היום על האמנה. חתום החתום על האמנה למאבק בכיבוש ושלח אלינו:
ת.ד. 24099 ירושלים.
השתתף בהוצאות 4067943 בנק [illegible]
לקבלת פרטים נוספים - 02-384282

השנה ה-21

אסתר זקהיים
יובי זקס
אריה זקס
הדס זריז
ביק חביב
חנן חבר
יעל חבר
אביל חבורס
מתאמיד חולד
זוהר חולה
אייל חוננסקי
ורדה חזן
תמר חזן
גליה חזן-רוקם
רב חיין
פנחס חכמן
אירב חלבי
כנן חליק
בסאם חמדאן
יאיל חנוש
רז חן
דורון חן

חדד טל
נעמי טלמס
רוני טלמור
רותי טמיר
מאירה טמיר
זאב טנא
עופרה טנא
דורית טנא
ירחל טנן
אדם טננבאום
אסנת טרבלסי
טרייסמן טרודרס
דוד טרטקובר
ליאור טרלו
יעל יאדיי
יובל יאדיי
רוני יבין
זאה יבלונקה
נורית ידלין
גילי יהב
דניאלה יואל
רמי יובל
יורזן יובל
אופיר יונגלסר
נגה יוסיפון
אלון יוסף

אלה כבדי
אברהם כגן
יונן כהן
אודה כהן
סמדר כהן
יוסף כהן
גדעון כהן
ססן כהן
אורית כהן
רות כהן
ורוניקה כהן
גילי כהן
רון כהן
משה כהן
רעיה כהן
בנימין כהן
דניאל כהן
הדצה כהן
אילה כהן
בועז כהן
ארי כהן
דוד כהן
גיזה כהן
אתי כהן-רז

עינת לב-טוב
מיכל לביא
יעל לביא
רותי לביא
יובל לבל
אודי לבנטל
נאוה לדין
תמר לדין
חמיד להב
ירום להמן
תמר להן
סידני לוב
מיקי לוב
איציק לובלסקי
מנחם לוז
דפי לוטם
יובל לוטם
אפרים לוטם
יהודית לוסן
חיים לוטנר
נורית לוטנר
דניאל לוי
עבי לוי
שבתאי לוי
לאה לוי

מוניק ליברמן
רפי ליבסטוביץ
אילנה ליבנייג
אריק ליגוד
אלה ליפמן
אודי ליפשיץ
אורה ליפשיץ
נירה ליפשיץ
מאיה ליקורניק
אודה ליר
רימל לנדאו
סטיב לנגפורד
רונית לנד
יוסי לנדו
נעמי לנצמן
כלוהה לנצנר
נועם לסטר
צופיה לסמן
ארנסט לפקה
חזי לסקלי
ארנון לפיד
ענת לפידות

גבריאלה מרקין
עמוס מודקן
אסתר מורדוק
מיה מוהבל
בני מורן
בירה מורן
סיגל מוקכל
רלה מילי
בבולי מזהי
רונית מטלון
ענת ממר
שולי מיורקס
אמנון מיילס
שרי מיילס
שולי מינבר
רמאל מיכאל
אידה מיכאלי
מגל מילס
שולי מיצבר
אסתי מיצנבכר

ניל' מודסקי
יונת מכלוביץ
הני מכלור
רפאל מלאך
נירה מלין
ינקי מלכה
יהודה מלצר
כולי מלצר
אנבל מלצר
אלון מלצר
א. מלר
פול מנדס פלור
דיטה מנדס פלור
ישי מנוחין
אהוד מנור
אברהם מנסבאך
אייבון מנסבאך
יעל מסטבאום
פטריק מסטט
אילן מסיקה
דני מסיקה
ינאי מסק
יוסף מר-חיים
צביקה מרחב
אמנון מרחב
אורנה מרטון
רוחמה מרטון
אתי מרקוביץ
שרה מרקוביץ
הון משיח
ניר נאדר
מאארנה נאדר
מיכל נאמן
רחל נאמן
ענת נבות
יעל נביא
גליה נדלמן
רויטל נוי
מייקל נוירטון
נתום נוף
גילה נחום
כוסי נחום
ליאור נחמן
משה ניצן
שולה ניר
אילה נירנר
לידון נירנד-גיא
רן נירנד-גיא
עבד נסיראת
אנבו נפי
רון נשיאל
פרלה נשר
דן נשר
אפרת נתן
יוסי סאליאד
עדה סבירובסקי
גילה סבירסקי
כרסלו סבירסקי
גילה סבן
אילן סבן
ענת סברדן
אורלי סברנסקי
חגית סגל
אודי סגל
מיכאל סגן-כהן
מירי סגר
מוסא סהילה
דורון סופר
עמר סולד
אסתר סולסר
אילנה סומבקר
ריצ'ארד סטרפמן
גיון סיימונס
גבריאלה סילון
הילה סלע
מיכל סלע
אדו סלע
מיכל סלע
בדב סמדר
רות סמואל
לגנית סמואל
נאוה סמל
אתי סמל
אורי סנדל
הסאב סנד
גייל ספירו
מידו ספירו
גדעון ספירו
הדס ספקטור
לאו ספקיאר
שי ספרים (גורן)
סניה סקסל
סוני סרוגי
תמי סתו
יהודה עדין
אינס עדין
רון עובד
הדס עובדיה
אברהם עוזי
אורה עזיאל
אביד עזיאל
מרגנית עופר
דליה עופר
חבגה עורב
שלמה עזריה
אביבה עין-גיל
אהוד עין-גיל
איילת עינבר
עצום עיסא
עדי עליה
כאיד עבור
עודד עבדי
אליעזר עמיר
יהלי עמית
שי עמית
דרור עמר
פנינה עמרה
פואד ענאד
דליה ענבר
בינס ענבר
נחום ענבר
ביאנקה ענבר
אירים עגמי
נת עפרון
גדעון עפרת
משה עצמון
חינה עצמון
שלמה ערד
גרנה ערן
דגי עשת
בנימין פארן
ענת פזן
יצחק פודארוה
רחל פומר
רונית פוטרמן
סמדר פולי
נאוה פולני
נאוה פולנר
נאוה פולק
אבנון פולקוב
אורי פוצגר
נאוה פוקס
מיכל פוקס
רביב פוקס
אביר פוקס
מיקל פוקס
צחי פוקס
רונית פורגון
ירון פורגס
פבלו פורמס
אלון פורה
עידית פורת
ניסים פורת
אירית פורת
אפי פז
אורי פיינבלט
איתמר פיטובסקי
אבי פיטסון
דניאל פייכן
פזית פיין
אליזבט פיינגולד
אבנר פינצוק
עמוס פיק
יוספה פיק
יעל פיקרסקי
א. פיקרסקי
ברק פיקרסקי
מיכל פיקרסקי
כלוסר פיקרסקי
גל פיקרסקי
בת-חן פירסט
ברק פירסקי
מיכל פירסקי
מנחם פיין
דניאלה פישר
ניל' פישר
משה פלאטו

ענת פלג
תמר פלג
גבי פלג
מיכה פלד
דב פלד
עינת פלד
רינה פלד
אביגדור פלדמן
פרומית פלדנקרייז
אביר פלדשטיין
תגית פלונה
גלי פלוצקר
נצני פלט
אריה פלט
נורה פלטינוביץ
גדעון פליטמן
נצבי פנסון
אילנה פנקינבסקי
יעל פפרנה
רוני פפרנה
אילן פפרנה
תמר פפרנה
אפיפה פרגי
דורית פרגנן
אילנה פרדס
סרונה פרדריך
רחל פרוידנטל
גדעון פרוידנטל
חנה פרוינד
גלעון פרום
חיים פרי
אורן פריד
אתנטו פריד
צליזה פריד
גילי פרידברג
דבי פרידמן
חנה פרידמן
שמעון פרידמן
זהבית פרידמן
שרה פרידמן
נתי פרידמן
אריאל פרידמן
איריס פריי
מינה פריידקין
סיגל פריכוד
תמי פריסן
מיכל פריס
אילן פרייס
טלי פרלסטיין
צער פרמינגר
מיכל פרמינגר
רינת פרנקל
עמית פרנקל
נורית פרסקן-עבוד
מיכאל פרסקר
דן פרת
תמי פרה
חמוטל פרת
אורנה צ'ילג
גד ציקי
אלכסנדרה צאן
דינה צבירסקליס
סמדר צבן
נעמי צבר
דניאל צבר
דורון צברי
מירי צדוק
נירה צוקר
דודו צוקר
צפורה צוקר
אבנר צור
נגה צור
ודורית צורטמל
צביקה צורף
עתי ציטרון
עפרה ציכבליסטה
משה צימרמן
דפנה צינגל
תמי צרפתי
שמואל צרפתי
לליאן קאופמן
עבדל קדר קאסם
אלון קדיש
נסים קדם
ירום קדמן
תבה קדר
גדעון קדר
חנן קוביצקי
רחל קוביצקי
דליה קוזה
חדד קוזניק
כרמית קוטליאר
עטרה קוטליארד
אורי קולהדני
יעקב קולניק
לילי קולניק
אודי קוליבנסקי
ניצן קוסטנטין
דן קופסר
ירום קופרמינץ
ראובן קופרמן
יהודית קורין
אלינה קורן
אבי קורן
עפרה קורת
משה קיים
מרים קיני
דורון קיפגים
מיכל קירשנר
תגית קיש
נסים קלדרון
אתי קלדרון
אדם קלר
יעל קלר
חוה קלר
דורית קמחי
ראובן קמינר
דפנה קמינר
ירום קנדק
פרדי קנלשטיין
בוס קנר
רוחי קנר
נאוה קס
הרי קסטן
תגא קסים
אסתר קסלר
ליאת קפלן
כופר קפלנסקי
לידן קפלנסקי
אורי קצנשטיין
יואב קראוטהמר
גודי קרביץ
רינה קרביץ
אילנה קרבר
פנחס קרדן
דנה קריביצקי
שי קריביצקי
עדית קריביצקי-רגע
אפרת קריטנר
כוסא קריצי
אורלי קרינס
מיכל קריפנר
שרה קרמן
דני קרכן
תומר קרמן
רחל קרני
אבי קרני
מאיר קרסו
מירה קרסין
נחמה קרפל
וויאנה קרפציק
לאה ראובני
דוד ראש
זאב רביד
דבי רבינא
כולי רבינא
אסנת רבינוביץ
איתן רבן
רוזו רבניצקי
אבי רבניצקי
סלמה רגב
אפרת רובין
דניאל רובינשטיין
ארנה רוגדי
דינה רוזה
סימון רוזוויל
רות רוזנובסקי
יהושע רוזין
רעיה רוזין
באוטריקס רוזן
מינה רוזן
רן רוזן
טובה רוזן-טורק
אהוד רוזנטל

אנגדיי רוזנטל
הגן רוזנפלד
קלוד רוזנקוביץ
ליגוה רוזנר-כוגיה
יעקב רוס
חנה רוס
יעל רוט-ברקאי
אבנר רוטנברג
סיבי רוטשילד
אלון רוטשילד
אבשלום רום
משה רון
יוסי רון
אלדד רון
אביהו רונן
גילה רונן
רעיה רונן
הגר רונן
צביקה רוק
הגר רותלב
רעיה רותם
גיא רותם
ג'ודא רז
נתן רז
רוני רז
כיקי רז
יונה רז
דפנה רז
בולי רז
צבי רזי
הני רזי
רעיה רחן
רינה רחניק
דרור רחלבבן
אריאל ריבלר
רות ריביר
רמי ריבלין
דורית ריבקין
גד ריגנפלד
רענן ריין
חן רייגר
אסתי ריכמן
נחשון ריכר
י. רינגר
סניה רינהרט
פולה רינסקי
גבהרד ריפתין
אורי רם
לילך רן
מבורד רנן
חנוך רעים
יובב רעם
ביאטריס רענן
טל רפאלי
מאירה רפופורט
דני רפים
שרה רפפורט
ירמיהו רשף
משה שאנס
טללית שבים
ג'ודא שבים
מאולה שביט
יוסי שבים
נגה שבים
אורי שבים
חוה שגל
זמירה שגב
רונה שגב
יעל שגב
הרצל שוהם
רוני שוהם
אילנה שוהמי
יעל שוורץ
רחל שוורץ
ארנון שוטלנד
יהודית שוטן
תמר שולברג
יעל שולברג
צבי שולדינגר
רובי שוטנברגר
אוה שונברגר
סימונה שוני
חזי שוסטר
רות שוסטר
נעל שור
גלית שור
הגי שור
רבי שור-צוברי
אושרה שורץ
צילה שורץ
יעקב שורץ
אודי שחם
שרון שחם
תגי שחם
ישראל שחק
אפרת שטגליץ כהן
גניה שטוק
יהויקים שטיין
שרה שטיין
נורית שטייבר
עבי שטייגר
משה שטיינר-פלר
רחל שטרן
לביאה שטרן
גדי שטרנבך
זיוה שטרנהל
כידי שטרנק
דליה שיין
דינה שיין
אודי שיינק
צביבי שיבמן
יעל שילוני
ההולד שיבל
ענה שיבה
רות שיבצר
דוד שיין
נכבי שיר
מיכל שכטר
תמר שכטר
כרמל שלו
דבי שלו
דן שלו
אורית שלום
מיכלה שלומי
אורית שלוש
אורי שלזינגר
אריאל שליט
נורית שליפבן
איריס שלם
מיכל שלף
ודד שמאל
דפנה שמאלי
מרגיד שמילוביץ
יעל שמיר
רונן שמיר
גליה שמיר
נופר שמעוני
הגר שמעוני
יזיב שמעוני
דניה שמש
גילי שנהב
רקפת שנהב
מיכאל שני
נורית שניאור
יואב שניאור
גוסטבו שנייברג
סילביה שנידר
מרים שניר
באיר שניר
כורן שניר
דיאנה שנקר
יהודית שפיגל
עטליה שפיר
שרית שפירא
אריק שפירא
אלי שפירו
גרשון שפע
דפנה שפרוק
דפנה שפריר
אורי שקד
אילן שקד
יוסף שרון
כמדר שרון
דלית שרון
סימונה שרוני
יוחאי שריד
נאוה שריבר
אוריאלה שרון
אורנה שרון-לוי
רות שרשבסקי
עליזה ששון
דן תבור
רבקה תל
רוזה תמיר
חגי תמיר
יהודית תמיר-הילריין
רהזי תפוח

هكذا عن الأصل

ספורט

בעריכת יחיאל ארזי

המזכ"ל אופק: התנגדות בהפועל לשיתוף זרים כבר בעונה הבאה

יסכימו לתכנית מעונת 1989/90 בתנאי שהליגה תצומצם ל־12 קבוצות

כדורגל

מאת משה הר־געש
כתב "ספורט הארץ"

הפועל לא יסכים, ככל הנראה, לשיתוף זרים בליגה הלאומית בכ־דורגל כבר בעונה הקרובה. מזכ"ל הפועל יצחק אופק אמר אמש כי להערכתו, בעקבות שיחות עם חברים, קיימת בשלב זה התנגדות טוטאלית בהפועל לשיתוף זרים בעונה הקרובה. אופק נימק את התנגדות בכך, שבהפועל לא יהיו מוכנים לשתף זרים לפני שהליגה הלאומית תצומצם ל־12 קבוצות. עקרונית, לא שוללים בהפועל את שיתוף זרים, אך מוכנים להתחיל בזאת רק בעונת 1989/90, אם בעונה הקרובה תצומצם הליגה הלאומית ל־12 קבוצות.

בתחילת השבוע הציע כזכור עזריקם מילצ'ן, מ"מ יו"ר ההתאחדות וראש סיעת מכבי במוסד זה, לשתף זרים עם הסכמת מכבי לצמצום הליגות ל־12 קבוצות. אלא שמילצ'ן תבע כי שיתוף הזרים יהיה מיידי, כבר מהעונה הקרובה 89/1988, בד בבד עם צמצום הליגות ל־12 קבוצות.

מרכז הפועל ידון רשמית בנושא זה ב־5 ביוני. לדברי אופק, יועלו לדיון שלוש הצעות: לקבל את הצעת מכבי, לדחות לגמרי שיתוף זרים, או להסכים לשיתוף זרים רק אחרי צמצום הליגה הלאומית ל־12 קבוצות.

אופק סבור כי שיתוף זרים לא יעורר בעיות כלכליות ועשוי להצ־ליח, אם תמנה הליגה 12 קבוצות בלבד. לדבריו, "עשוי מימד זה להחיות את הכדורגל ולגרום להגדלת מספר הצופים".

אריה קרמר, יו"ר סיעת בית"ר בהתאחדות, אמר כי מרכזו מצדד בהצעה של מילצ'ן שהועלתה לאחר תיאום עמדות בין מכבי ובית"ר. לדבריו, בכל מקרה אין הם נוטים לוותר והמגמה היא להיאבק באופן רציני על מימוש ההצעה.

עליה במספר צופי הכדורגל באנגליה

לונדון (אי־פי). זו העונה השניה, שבאנגליה עולה בהת־מדה מספר הצופים במישחקי כדורגל. כמעט שני מליון איש (1,960,322 בדיוק) חזו העונה בכל מישחקי ארבע הליגות הב־כירות – ממוצע של 19,252 צו־פים בכל מישחק בליגה הראשונה, כ־3.2 אחוזים יותר מאשר בעונה שעברה.

למעשה, מדובר בעליה רי־אלית גדולה יותר, עקב הפחתת מספר הקבוצות בליגה הראשונה מ־22 ל־21.

אנגליה – סקוטלנד מחר בפעם ה־106

לונדון (שירות "ספורט הארץ"). כשלושה שבועות לפני מישחקה הראשון באליפות אירופה בגרמניה, תבחן מחר אנגליה כוחה במישחק השנתי המסורתי מול סקוטלנד, שי־היה הפעם באיצטדיון וומבלי. יהיה זה המיפגש ה־106 בין שתי היריבות המושבעות, שיתמודדו במסגרת על גביע סר סטנלי ראוס. בטורניר משתתפת השנה גם נבחרת קולו־מביה, שביום שלישי השבוע סיימה בתיקו 0–0 עם סקוטלנד בגלזגו.

הבעיה העיקרית הניצבת בפני המנהל האנגלי בובי רובסון היא כשירות ההגנה שלו. לאחר שהבלם טרי בוצ'ר הודיע כי לא ישחק באליפות אירופה בגלל הפציעה בר־גלו. רובסון נראה עצבני מאד בתום מישחק ההוקרה לאלן האנסן שהיה ביום שני השבוע, בו הפסידה אנג־ליה 3–2 לליברפול.

גם סקוטלנד לא הרשימה מול קו־לומביה, אולם על הכל יחפו כמובן המסורת, היריבות הנצחית ועשרות אלפי הסקוטים שעשו דרכם דרומה ללונדון. אשתקד בגלאזגו הסתיים המישחק ב־0–0 מאכזב.

ביום שלישי יסתיים הטורניר כאשר אנגליה תארח בוומבלי את קולומביה.

בונדסליגה

לוורקוזן תחגוג לפני המישחק עם באיירן

לוורקוזן (שרות "ספורט הארץ"). מחזור הסיום של הבונדסליגה יעמוד מחר בצל הזכיה המזהירה של באייר לוורקוזן, השבוע, בגביע אופ"א.

לוורקוזן, המדורגת רק שמינית בטבלה, עשתה מה שכינה לאחר מכן הקשר שלה כריסטיאן שרייר "הפלא השמיני של העולם". היא הצליחה למחוק בתוך 25 דקות במ־חצית השניה את יתרון שלושת השערים של אספניול הספרדית מן המישחק הראשון, ולאחר מכן לנצח בדו־קרב של בעיטות 11 מטר.

"כעת אנחנו צריכים לנסות ולז־כות בעונה הבאה באליפות", אמר המגן קלאוס טאובר שהבקיע בכ־דור ה־11 המכריע. אגב, הזכיה בגביע אופ"א היתה שווה ללוורקוזן כמעט 5 מיליון דולאר, כתוצאה ממכירת כרטיסים בלבד. כל שחקן קיבל מענק של 14 אלף דולאר על הניצחון. למאמן בן ה־50 אריך ריבק היתה זו זכיה ראשונה בתואר כלשהו בקריירה בת 23 שנים. אולם הוא לא ימשיך בעונה הבאה ואת מקומו יתפוס ריינוס מיכלס, כיום מאמן נבחרת הולנד.

לוורקוזן תחגוג את זכיתה לפני מישחקה הביתי מחר מול באיירן מינכן. האלופה החדשה ורדר ברמן תסיים את העונה ההיסטורית שלה במישחק חוץ מול היורדת לליגה השניה שאלקה. יתר המישחקים: האמבורג – דורטמונד, האנובר – קלן, קייזרסלאוטרן – מנשנגלדבאך, בוכום – נירנברג, קארלסרוהה – פרנקפורט, אורדינגן – הומבורג, שטוטגארט – מאנהיים.

נוער

מכבי ת"א אלופה

קבוצת הנוער של מכבי תל־אביב זכתה אמש בתואר בכתר האליפות לאחר שניצחה במישחק השלישי הד־קובע בגמר הפליי־אוף, את הפועל גבעתיים 104–91. במחצית הוליכו בני גבעתיים 48–47.

למכבי הירבו לקלוע: אמיר כץ 33 נק' (שישה סלי 3), ציון קובה 22 (ארבעה סלי 3), ברגשטיין 19. לגבעתיים: מיכאל הרמן 31, אשכנזי 19, שרקי 16, הרמן 15.

שפטו שי שטריק ויצחק רמות, 2,000 צופים, בחולון. יוסי הבס

המירוץ לבכורה: המפתח בידי הפועל פ"ת וכפ"ס

מארחים מחר את הפועל ת"א ונתניה

ליגה לאומית

מאת משה הר־געש

ממחזור למחזור, הולך שעון החול של מכבי נתניה ואוזל, כאשר הפועל תל־אביב אינו מאפשר למתחרתו היחיד על הבכורה להקטין את הפער המשמעותי, שהתייצב על ארבע נקודות.

מעניין אם המחזור ה־31, מחר, יביא שינויים בפיסגה. למוליך הד רולק אחריו צפויים מישחקי חוץ לא קלים: הפועל תל־אביב יתארח אצל הפועל פתח־תקוה, שהביס בשבת 1–5 את בית"ר תל־אביב. מכבי נתניה יתמודד בכפר־סבא עם הפועל המקומי בדרבי של השרון. להזכירכם, הכפר־סבאים מוצו את נתניה בסיבוב הראשון 5–1, ובשבת נכנעו 0–1 להפועל תל־אביב בב־לומפילד. הפועל תל־אביב יוכתר כבר מחר אם ינצח בפתח־תקוה, ואילו נתניה תפסיד בכפר־סבא.

יתר המישחקים יהיו פורמאליים בלבד. שש קבוצות הבית התחתון יסיימו את העונה, זמן רב יוסית אחרי שכבר נקבעו היורדים, מכבי פתח־תקוה והפועל לוד, שיפרדו מחר מהליגה הלאומית. מישחק אחד בכל זאת יעורר תשומת לב בלתי־שגרתית: הכל סקרנים לדעת, איך יתנהגו שחקני מכבי תל־אביב מתבוסת ה־10–0 למכבי חיפה, שגרמה סערה גדולה במועדון הד־תיק. המכבים יארחו ברמת־גן את בני־יהודה. השעה הראשית למישחקים: 17.00.

טבלת הבית העליון

1. הפועל ת"א	30	21–38	59
2. מכבי נתניה	30	32–52	55
3. ה. באר־שבע	30	18–29	48
4. ה. כפר־סבא	30	28–32	44
5. שמשון ת"א	30	31–33	44
6. הפועל פ"ת	30	38–43	42
7. בית"ר ת"א	30	33–37	40
8. הפ. חולון	30	33–28	34

טבלת הבית התחתון

9. מכבי חיפה	30	33–52	44
10. בני־יהודה	30	22–26	41
11. מכבי ת"א	30	41–42	36
12. בית"ר י־ם	30	42–36	35
13. הפועל לוד	30	65–17	18
14. מכבי פ"ת	30	47–19	17

תכנית המישחקים

בבית העליון:
- ה. כפר־סבא – מ. נתניה
- הפועל פ"ת – הפועל ת"א
- הפ. באר־שבע – ב. ת"א
- שמשון ת"א – צ. חולון (בלומפילד: 15.00)

בבית התחתון:
- מכבי ת"א – בני־יהודה
- בית"ר י־ם – מכבי פ"ת (בלומפילד: 17.00)
- הפ. לוד – מכבי חיפה

פורזה התאחדות הכדורגל המצרית – בגלל בעיטת 11

קהיר (עי"ז). התאחדות הכדורגל המצרית פורזה אתמול על רקע החלטה שנויה במחלוקת בענין בעיטת 11 מטר. עבד־אל ג'מאל אדין, ראש המועצה העליונה לנוער ולס־פורט, פיזר את ההתאחדות ומינה מועצה זמנית.

"ההחלטה נתקבלה משום שההתאחדות הפרה את החוק", מסר ג'מאל אדין, לפי סוכנות הידיעות המצרית. השופט איברהים אל־נאגי פסק בשבוע שעבר בעיטת 11 מטר, דקות אחרות לפני תום המישחק בין קבוצות הליגה הראשונה, אל־אהלי ומהאלה, והתוצאות מקומות שני ושר לישי בדירוג. הבעיטה נפסקה לזכות אל־אהלי, אולם בלחץ שחקני מהאלה ולאחר שנועץ בקוון, קבע השופט בעיטה חופשית בלתי ישירה. מהאלה הובילה אז 1–0. למרות מחאות וביקורת, אישרה ההתאחדות את התוצאה.

אל־אהלי, המחזיקה בגביע האלו־פות של אפריקה וזכתה שלוש פעמים בטורניר מחזיקות הגביע של היבשת, איימה לפרוש מתחרויות מקומיות, אם לא יהיה מישחק חוזר.

המועצה החדשה, שמנתה לשנה אחת, אמורה לגבש תכניות לטיפוח הנבחרות הלאומיות ולהציע שיטה חדשה למישחקי הליגה הראשונה. מישחקי הליגה הנותרים יידחו עד שתגיש המועצה החדשה את הדו"ח שלה.

על ההתאחדות נמתחה באחרונה בקורת חריפה בעקבות כשלונות הנבחרת הלאומית. הבוסה מידי טוניסיה בשנה שעברה, במצרים, הדיחה את הנבחרת המצרית ממישחקי האולימפיאדה בסיאול. מצרים גם הודחה במארס מגביע האומות של אפריקה, ובעקבות כך היו הדחות רבות בקרב השחקנים וראשי הענף.

הגליל יבחן שחקן זר בחנוכת האולם בכפר־בלום נגד הנבחרת

מישחק ההצדעה ביום א' ● פרימן לעונה נוספת

כדורסל

מאת יצחק ברזנא
כתב "ספורט הארץ"

נבחרת ישראל בכדורסל תקיים ביום א', מוצאי שבועות, מישחק הצדעה לגליל כאשר תתמודד בכפר־בלום עם מחזיק הגביע הפועל גליל־עליון. המישחק החגיגי, שי־חנוך את האולם החדש של הקבוצה, מעורר התעניינות רבה באיזור, והכרטיסים (5 עד 8 ש"ח) נחטפים. תכולת האולם החדש 1,700 מקו־מות, והוא יהיה מלא עד אפס מקום.

במישחק יבחן בשורות הגליל שחקן זר, בובי קאסט' (110 ק"ג, 2.06 מטר), בן 29, ששיחק בעונה שעברה בקאונה מדריד הספרדית (קבוצת הבת של ריאל) ובקבוצת פולי מן הליגה השניה באיטליה. הסטאטיסטיקה שלה: 10 כדורים חוזרים ו־18 נק' בממוצע למשחק.

קאסט' ישול היום חלק באימון הקבוצה. אם ייענה לציפיות, תוותר הקבוצה על שירותיו של טרי טרסין.

אתמול הוחתם דיין פרימן לעונה נוספת, וביום שלישי הוא ינותח בבית־החולים אסותא על ידי פרופ' גור־אריה. פרימן סובל זה תקופה ארוכה מבקע בבטן.

● נבחרת הנשים של שווייץ חוללה הפתעה בגביע העולם בריסלרות, כאשר ניצחה את ארגנ־טינה 1:2. ארה"ב הכניעה את צרפת 3–0.

נקודה נגד בית"ר בנתניה תציל את הכח ר"ג מירידה

בצמרת: טבריה מחכה ליהוד, חיפה בחדרה

ליגה ארצית

מאת אילן פיש

שני מוקדי מתח נותרו בליגה הארצית: האחד בצמרת, שם מאבקים הפועל חיפה והפועל טבריה על המקום הפנוי לליגה הלאומית; והשני בתחתית, בה יהיה מחר מאבק של "להיות או לחדול" בין בית"ר נתניה להכח ר"ג.

שבוע לאחר ניצחון החוץ רב־המשמעות בחיפה, שב הפועל טבריה לביתו, עם ציפיות לניצחון על הפועל יהוד שנחלש בשבועות האחרונים. חיפה תשחק בחדרה עם הפועל המקומי.

יתר המישחקים בבית העליון: מכבי יבנה – הפועל ירושלים, מכבי שעריים – הפועל ר"ג.

אם בכדורגל העליון יוותרו עוד שני מחזורים לסיום העונה, בתום מישחקי השבת, הרי שמישחקי הבית התחתון יגיעו לסיומם מחר. המוקד בנתניה – הקרב שלאחריו אין עוד מה לתקן – בית"ר נתניה מול הכח ר"ג. לשתי הקבוצות מאזן נקודות זהה (30), אך להכח הפרש שערים טוב יותר. לכן חייב בית"ר לנצח אם ברצונו למנוע גלישה לליגה הש־לישית, בתום שנה בלבד מאז צנח מהלאומית. עוד בבית התחתון: הפועל בת־ים – הפועל עכו, מכבי רמת־עמידר – מכבי יפו. תחילת המישחקים 17.00.

טבלת הבית העליון

1. הפועל ים	30	30–57	65
2. הפועל חיפה	30	19–30	59
3. הפועל טבריה	30	41–61	57
4. מכבי יבנה	30	28–34	49
5. הפועל חדרה	30	40–48	44
6. מכ. שעריים	30	41–40	42
7. הפועל ר"ג	30	32–30	40
8. הפועל יהוד	30	46–39	35

טבלת הבית התחתון

9. מכבי יפו	30	35–34	37
10. הפ. בת־ים	30	37–32	34
11. רמת־עמידר	30	42–32	33
12. הכח ר"ג	30	34–26	30
13. בי. נתניה	30	46–38	30
14. הפועל עכו	30	44–22	24

כדורגלן שהורחק רצח את השופט

זימבאבווה (אי־פי). שאומן צורו, שופט כדורגל מזימבאבווה, מצא השבוע את מותו בידי שחקן אותו הרחיק במהלך מישחק ב־8 במאי.

הכדורגלן שהורחק בגלל מישחק פרוע נטל סלע והלם בראשו של השופט עד לאבדן הכרתו. לאחר ימים אחדים מת השופט מפצעיו בבית־החולים. התוקף יואשם ברצח ממדרגה ראשונה.

הנשים הפסידו ליוון 17–14 בכדוריד

נבחרת הנשים של יוון רכשה אמש מיקדמה משמעותית במישחק הראשון עם ישראל במסגרת קדם הגביע העולמי. היווניות ניצחו במר־לון 14–17. הגומלין יהיה בשבוע הבא ביוון.

לישראל הירבו להבקיע גוזר חובסקי 4 שערים (כולם ממכות 7 מ') ומיכל כהן 3 שערים.

1,000 צופים חזו במישחק בקרית־שרת. יוסי הבס.

אן.בי.איי.

ג'ורדן הודח, בוסטון בצרות

ניו־יורק (אי־פי). החיים יהיו מעתה אפורים יותר, והפליי־אוף האמריקאי משעמם יותר, כי. זאת לדעת: מייקל ג'ורדן ושיקאגו בולס אורזים את המזוודות לאחר הפסד 102–95 לפיסטונס, וכשלון 4–1 בסידרה בחצי הגמר של האיזור המזרחי.

ההגנה של דטרויט למדה את הפאטנט: כדי לעצור את שיקאגו, צריך להחזיק את ג'ורדן על מאזן נמוך. 23 נקודות קלע הסופרסטאר במישחק השלישי בסידרה, 24 במישחק הרביעי – ואחר לאתמול רק 25 נק' (9 בלבד במחצית השניה). הבולס הובילו בפעם האחרונה 77–80 כשנותרו 9 דקות. מאז עברה השליטה לאייזאה תומאס (25 נק') ביל ליימביר (19) וחבריהם, שהע־פילו העונה השניה ברציפות לגמר האיזורי במזרח.

היסטוריה בגארדן של בוסטון: בראשונה לאחר 13 הפסדים רצופים באולם זה, הצליחה אטלאנטה לנצח את בוסטון במבצרה 112–104, ולעי־לות ליתרון מבטיח ביותר, 3–2 – כשהמישחק הבא (הששי) יהיה הלילה באטלאנטה, ועשוי להיות גם האחרון בסידרה. אם יתרחש הבלתי־צפוי ובוסטון תפסיד, תהיה זו הפעם הראשונה זה ארבע שנים שלארי בירד וחבריו לא יופיעו בגמר הפליי־אוף. אם יהיה צורך במישחק שביעי, הוא ייערך ביום ראשון בבוסטון. להוקס קלעו קווין ויליס 27 (שיא אישי בפליי־אוף), וילקינס 25 וד־יוורס 21. לבוסטון: פאריש 24, בירד 22 ודניס ג'ונסון 20.

הלילה היו שני מישחקים נוספים באיזור המערבי. ניצחונות של הלייקרס והדאלאס יעלו אותן לגמר האיזורי. בפורום של לוס־אנג'לס, מישחק מספר 6 בחצי הגמר בין הלייקרס ליוטה. ללוס־אנג'לס היה יתרון 3–2. בדאלאס, מישחק שישי בין המאווריקס לדנוור (ביתרון 3–2 לדאלאס).

כל ה"מי ומי" באים לפאריס: רק ללנדל ולווילאנדר יש מה להפסיד

טניס

מאת סרג'יו ליבדינסקי

קרוב ל־4 מיליון דולאר יוענקו בתחרות הגראנד־סלאם השניה השנה, שתיפתח ביום שני על מיגרשי החימר של רולאן־גארוס, ביער בולון בפאריס. למעשה, זו אליפות העולם בטניס על מיגרשי חימר.

התחרות, הנערכת שם מאז 1928, הפכה במרוצת השנים להרבה יותר מאשר אירוע ספורטיבי גרידא. מדובר בעצם באירוע חברתי, שכל המחשיב עצמו כ"מי־ומי" לא יעז להחמיצו. אשתקד נהרו למיגרשים 329,537 מבקרים – מספר ללא תקדים, ובכל שנה נקבע שיא חדש בתחום זה.

רק 15 מבין ה־104 הראשונים בעולם לא נרשמו הפעם לתחרות, מה שמנבא קשיים רבים למועמדים לכתר. אגב, חמישה מדורגים נשרו אשתקד מהתחרות כבר בסיבוב הראשון. לשני שחקנים בלבד יש הפעם מה להפסיד: המוצב מס' 1 בעולם ואלוף השנתיים האחרונות, איוואן לנדל, והשוודי מאטס וי־לאנדר, פינאליסט אשתקד ומנצח תחרות הגראנד־סלאם הראשונה השנה, באוסטרליה.

יאניק נואה ואחרי לקונט ייצגו את הצרפתים בחבורת 16 המדורגים בתחרות. נואה, אלוף 1983, המלהיב בין הטניסאים, מוטרד מפציעות ארוכות בברכיו, ועל כן קשה להאמין שיוכל לפלס את דרכו לגמר, בטורניר החשוב והמתיש ביותר מבחינה פיסית ומנטאלית. לקונט, שהגיע לחצי הגמר ב־1986, נשר אשתקד כבר בסיבוב הראשון. אין לדעת מה לצפות ממנו. ג'ון מקנרו ניצב על סף קבלת הכרטיס לחבורת המדורגים, עזרה העשויה לסייע לו בשלבים הראשונים.

למקנרו שתי סיבות לרצות מאד בתואר: א) מעולם לא זכה בה ב) הטניסאי האמריקאי האחרון שניצח בתחרות (טוני טראברט) עשה זאת ב־1955. קטנים הסיכויים שהכבוד יפול דווקא בחלקו של מקנרו, בן ה־29.

תור־הזהב של ארה"ב הוא הצעיר אנדריי אגאסי (18), זוכה טורניר האלופים בפורסט־הילס. המפציץ מלאס־וגאס, בעל חבטת קדמית קטלנית, מסוגל לנצח כל טניסאי. השאלה היא אם יוכל לעשות זאת יום אחרי יום במיגרשי החימר, וב־מישחקי הטוב מחמש מערכות.

קנט קארלסון, שוודי בן 20, הוא מהטובים בעולם על חימר. מקבוצת מגיל 16, הספיק לעבור שלושה ני־תוחים בברכו השמאלית, חזר למיגרשים אחרי שבעה חודשי מנוחה וזכה בשתי תחרויות, במדריד ובהאמבורג.

רק עמוס בטוח

גיירמו פרז־רולדאן, ארגנטיני בן 18, זכה אשתקד במינכן ובטורניר הנוער של רולאן־גארוס. בשבוע שעבר נתן קרב בן ארבע שעות ו־39 דקות, לפני שנכנע ללנדל בגמר ברומא. אם יצליח להתאושש עד יום שני, יהיה אגוז קשה לכל הגדולים. אגב, וילנדר זכה בגמר '82 שנה לאחר שניצח בטורניר הנוער, ופרז־רולדאן הוא אלוף הנוער של המפעל בשנתיים האחרונות.

רק עמוס מנסדורף ייצג השנה את ישראל בטורניר. רביב ויידנפלד וער־מית נאור יצטרכו לעבור ארבעה סיבובים קשים במוקדמות לפני שיצטרפו אליו, אם בכלל. דירוגו של גלעד בלום לא היה טוב דיו כדי להיכנס ישירות לתחרות, והוא העדיף את טורניר פירנצה על פני מוקדמות הרולאן־גארוס.

בחודשיים האחרונים לא השתתף מנסדורף בתחרויות רשמיות. בזמן הפנוי הופיע בשלוש תחרויות ראווה, שהכניסו לו 92 אלף דולר אך אף לא נקודת אי־טי־פי. אחת. נקודת התורפה של מנסדורף על מיגרשי החימר היא התנועה. מישט־חים איטיים אינם חביבים עליו, אך אתמול יצא את הארץ רעב לטניס והדור אמונה שהפעם, אם יקבל הגרלה טובה, יאירו לו שמי פאריס פניהם.

לנדל: עצבים מתוחים

לנדל, קבוע במישחקי הגמר מאז 1984, זכה שלוש פעמים בתואר. השנה זכה בשתי תחרויות (במונטה קארלו ולפני שבוע, ברומא), אבל לא הרשים וחשף עצבים מתוחים.

וילאנדר '88 הוא מודל משופר יותר מאשר ב־'82 וב־'85, השנים בהן זכה בתואר. הוא שיפר משמעו־תית את חבטת ההגשה, ועל כן הפך תוקפני יותר ויציב פחות. השנה זכה בשתי תחרויות: במלבורן ובקי־ביס־קיין. האם ימשיך בדרכו לזכיה בארבע תחרויות גראנד־סלאם בשנה אחת?

שטפן אדברג ובוריס בקר, שד־גשת־הגיף שלהם אינה מתאימה למישטח האיטי של רולאן־גארוס, ערכו הכנות מיוחדות כדי להתגבר על מכשול זה. פאט קאש, אלוף ווי־מבלדון, ותים מאיוט אלוף פילדל־פיה, גם הם בעלי סגנון דומה, נר־שמו כמשתתפים לתחרות – אך קשה להניח שיצליחו לסכן את אמני החימר הרבים שכה.

במלאת שנה לפטירתה של
בתנו אחותנו היקרה

מעיין איזודרכת ז"ל

תערך אזכרה בבית הקברות בקבוץ גנוסר
ביום ד' 25.5.88 בשעה 17.00.

משפחת איזודרכת
פ"ת – בית גנוסר.

במלאת שנתיים לפטירת יקירנו

ולטר הנגבי ז"ל

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו
בבית־העלמין בהרצליה ביום שלישי, ח' בסיון
תשמ"ח (24.5.88) בשעה 17.00

המשפחה

במלאת ארבע שנים למות אהובנו

פרופ' אוריאל טל ז"ל

נעלה לקברו ביום שני ז' סיון תשמ"ח 23.5.88
בשעה 17.00, בבית העלמין בכפר־שמריהו.

המשפחה

למאיר לשם

איתך באבלך הכבד
עם מות

א ב י ך

מחבריך באינטל אלקטרוניקה

אוניברסיטת תל־אביב
הפקולטה לאמנויות
האקדמיה למוסיקה ע"ש רובין
מוריה עובדיה ותלמידיה

משתתפים בצערה של

לאה בן־שחר

על מות **א מ ה**

הנהלת מע"צ ועובדיה
משתתפים בצער החבר

מנחם קינגסברג

על מות אביו

י צ ח ק ז"ל

לאבי ויוסי פרידמן

תנחומינו הכנים במות

ה א ם ז"ל

ח. נועם, עו"ד
ועובדי המשרד

לאבי פרידמן
מנכ"ל דיזנהויז

אתך באבלך על מות

א מ ך ז"ל

גדעות הר־חרמון
מנכ"ל פלמן טורס
וצוות העובדים.

למשפחת מדמון, ראש העין

אתכם באבלכם הכבד על מותו הטראגי של יקירכם

עמנואל מדמון ז"ל

מי יתן ולא תוסיפו לדאבה עוד

תמי ורמי יהושע
וכל צוות פרסום "סער"

אבלים על מותו ללא עת של

עמנואל מדמון

סוכננו בשומרון

ומשתתפים בצער המשפחה

"הארץ"

דחפון

שרות הודעות טלפוני של "הארץ"
לבעלי כרטיס אשראי

03-611001

אנו מתאבלים על מותו של חברנו

יצחק שמואלי ז"ל

מראשוני ומפעילי הסתדרות העובדים הלאומית

הלוויה תצא היום, יום ששי, ד' סיון תשמ"ח – 20.5.88 בשעה 10
לפנה"צ מבית הלוויות בסנהדריה להר־המנוחות.

חבריו ומוקירי זכרו מתבקשים לחלוק לו את הכבוד האחרון ולהשתתף בהלוויה.

הועד הפועל
של הסתדרות העובדים הלאומית ומוסדותיו

למנהלנו היקר

שלמה ערד ובני משפחתו

איתכם באבלכם על מות האם

מרת **פרידה הרט ז"ל**

בת רבי יעקב אלברחט

בית פיאט
סוכנות מכוניות לים התיכון
צוות העובדים וההנהלה

לידידנו ומנהלנו היקר

שלמה ערד ובני משפחתו

משתתפים בצערכם ובאבלכם על מות אם המשפחה

מרת **פרידה הרט ז"ל**

בית פיאט
אגף חלפים ארצי, רמת החייל
צוות העובדים

לידידנו היקר
מנכ"ל פיאט בישראל

מר **שלמה ערד ומשפחתו**

יחד אתכם, משתתפים באבלכם על מות האם

מרת **פרידה הרט ז"ל**

בת רבי יעקב אלברחט

אברהם־דולפי וסטלה גולדשטיין
אלכס, ויויאן, מיכאלה וג'ימי גורן
ובני משפחותיהם

למר שלמה ערד
מנכ"ל סוכנות מכוניות לים התיכון

איתך באבלך על מות אמך

מרת **פרידה הרט ז"ל**

תנחומינו לכל המשפחה

בית פיאט
מוסך פיאט מרכזי – רמת החייל
מוסך טכנו רכב – חיפה
מוסך פיאט איזורי – ירושלים
צוות המנהלים והעובדים

ועדת השרים פסלה משיקולים זרים

(סוף מעמוד 1)

המוליפו זבולון המר, שלא לאשר את מינויה של שקריאל לחברה במועצה הדתית.

השופטים גם מבקרים את חברי ועדת השרים לענייני חוק שיפוטי הדת היהודיים, על שדנו בפרשה תוך סחבת ארוכה ולבסוף פסלו את מועמדותה של שקריאל.

"גם השר, וגם ועדת השרים, השתהו בהקמת המועצה הדתית בירוחם במידה שאין למצוא לה שום הצדקה עניינית", נאמר בפסק הדין. שקריאל עתרה לבג"ץ לפני יותר משנה בסיוע האגודה לזכויות האזרח.

פרקליטה, עורך הדין יהושע שופמן, מהשירות המשפטי של האגודה לזכויות האזרח, אמר בעתירה כי פסילתה לחברות במועצה דתית היא אפליה מטעמי מין שאין להשלים עמה.

בפסק דינם אומרים על כך השופטים: "מסקנה ברורה היא שאי-הכללת מועמד במועצה דתית משום שהוא אשה, נוגד את עקרון היסוד של מערכת המשפט הישראלית, שלפיו אסורה אפליה מטעמי מין", אמר בפסק דינו השופט אלון.

השופט ברק מתח בחלקו בפסק הדין ביקורת על עמדת מועצת הרבנות הראשית, שפרסמה פסק הלכה, שלפיו אסור לאשה לכהן במועצה דתית, וקבע כי הוא בלתי חוקי. "יש לבחון אם מוצו כל האמצעים החוקיים המיועדים להביא לכך שהרבנות הראשית, אשר ממנה יצאה ההלכה כי אין לשתף נשים במועצות הדתיות תפעל אף היא במסגרת החוק". השופט ברק הוסיף: "אין לשכוח כי גם הרבנים הראשיים פועלים במסגרת החוק, ועקרון השוויון חל על כולם חל גם עליהם".

לאה שקריאל מונתה לחברה במועצה הדתית בידי המועצה המקומית של ירוחם, במסגרת מכסת ארבעת נציגי המועצה המקומית, הרשאים לכהן במועצה הדתית.

שקריאל, חברת המועצה המקומית מטעם מפלגת העבודה, נבחרה עוד בינואר 86', אך שר הדתות וועדת השרים נהגו סחבת ארוכה באישור המינוי, תוך שהם אינם מכנים את כל חברי המועצה הדתית החדשה של ירוחם. לאחר שקצה נפשה בסחבת עתרה שקריאל לבג"ץ.

התנגדות ועדת השרים ושר הדתות למינויה של שקריאל הו־סברה באי־התאמתה לתפקיד, וב־חשש שמינויה יגרום נתק בין המועצה הדתית לבין הרב של ירוחם, הרב דוד מלול, שהתנגד בתקיפות למינוי.

על כך אומרים השופטים בהחלטתם: "ערים אנו לרגישותו של הנושא, מבחינה הלכתית, חברתית וציבורית, ומודעים אנו ללבטים הקשים המתלווים לנושא זה, ול־קבלת הכרעה בו על ידי אלה הממונים על כך מטעם החוק ומבקשים בצדק שלא לבוא לכלל עימות אידיאולוגי ומעין־הלכתי עם נושאי הסמכות ההלכתית בישראל כיום", אומרים השופטים.

הם גם מודעים לחשש של תקלות אפשריות לתקופה קצרה בפעילות השוטפת של המועצה הדתית בירו־חם, אך לדעתם, אין בכל אלה כדי לפטור אותם מעולו של החוק בישראל האוסר את הפלייתה של לאה שקריאל מלכהן כחברה במוע־צה הדתית.

השופטים אומרים כי חברים במועצה דתית אינם מחליטים על עניינים דתיים או הלכתיים, אלא על אספקת שרותים דתיים, ולכן אין לדרוש מחברי המועצות כישורים מבחינת הדת וההלכה. "מעולם לא נדרש מגברים וחברים במועצות דתיות, שיהיו יודעי תורה ומקפידים על קלה כחמורה בשמירת תורה ומצוות, ומעולם לא שמענו כי גם אחד מרבנים אלה ישמש עילה מב־חינתו של גבר לפסול אותו מלשמש במועצה הדתית", אומר השופט אלון, וקובע שאין לומר על לאה שקריאל שהיא אינה מתאימה לכהן בתפקיד הזה ולייצג את תושבי ירוחם.

השופט אלון מאמץ את טענתה של שקריאל כי לא מונתה רק בשל היותה אשה.

הוא אומר כי אם התנאים להתקבל כחבר במועצה דתית הוא בקיאות בהלכות, מקוואות ודיני כשרות, כפי שקבעה ועדת השרים, היה צורך לשנות מיד את הרכבן של רוב המועצות הדתיות במדינה, ול־השיב בהן יודעי דת ודין".

בנימוקי ועדת השרים לפסול את שקריאל לכהונה במועצה הדתית, נאמר גם כי ההחלטה נובעת גם מדעותיה ועמדותיה בנושאי דת ומ־דינה כפי שפורסמו בכלי התקשורת. השופט אלון אומר כי נימוק זה תמוה ביותר ומהווה פגיעה קשה בכבודה של הנושא ובכבודה של העותרת.

"אנו רואים בחומרה רבה הכנסת קטע זה בהחלטת ועדת השרים", מציין השופט אלון ואומר כי לא מצא בחומר שהיה לפני בג"ץ אפילו זכר לעמדות ולדעות האלה. לדבריו, איש גם לא טרח להסביר לשקריאל ולבאי־כוחה למה באמת מתכוונים כאשר שוללים את עמדותיה. לכן לדעת השופט אלון, נוח היה שה־דברים לא ייכתבו. השופט אומר שהוא נוקט בנושא זה לשון המעטה משום כבודם של השרים המעורבים בו.

בג"ץ: שקריאל – למועצה הדתית

(סוף מעמוד 1)

ד"ע להם על מינוי לאה שקריאל לחברה מן המעניין במועצה. "יותר, איפוא, מצב שלאה שקריאל תשב לבדה במועצה הדתית בירוחם.

משה פרץ אמר אמש: אני מכבד את החלטת בג"ץ, למרות שאיש לא שאל לדעתי. אני מכבד את לאה שקריאל, אך לא אשב איתה במועצה הדתית. מספיק לי שאני יושב איתה במועצה המקומית. אם אשה יכולה לשבת במועצה – אפשר לתת גם לערבי או לנוצרי לכהן בה, ולבקש להקים מסגד או כנסיה.

70% מתושבי ירוחם הם דתיים. כמה תושבים אמרו ל"הארץ": איש אינו תומך במינוי חוץ מראש המועצה המקומית, ברוך אלמקייס.

"המשימה הראשונה שלי במועצה הדתית בירוחם תהיה ללמוד את הנושא. לעניות דעתי, כל שרותי הדת בעיירה ירוחם הם מתחת לכל ביקורת" – כך אמרה אתמול לאה שקריאל. בתשובה לשאלה אם תכהן לבדה במועצה, אמרה שקריאל: "היו"ר משה פרץ שכח כי הוא לא יכהן במועצה הדתית החדשה. אני אכהן עם חברים חדשים שלמעשה כולם תומכים בי ואף הודיעו לי על כך. אין לי חשש, יש לי תמיכה מש־דולת הנשים, מבעלי, מראש המועצה המקומית ברוך אלמקייס, מהתושבים, ואני אעשה את עבודתי על הצד הטוב ביותר".

מזכ"ל נעמ"ת, מאשה לובלסקי, אמרה כי החלטת בג"ץ היא נצחון לדמוקרטיה ולשלטון החוק בישראל. במברק ששיגרה אל שקריאל ציינה לובלסקי: מאבקך במשך שנתיים, מאז נבחרת לתפקיד, ראוי להערכה רבה. לדבריה, המסקנה היא שאם ימשיכו הנשים להיאבק, ולא יוותרו על זכויות המגיעות להן עפ"י החוק ועקרון השוויון, סופו של הצדק לנצח.

המר"ת (ועד ציבורי למען חו־פש,מדע,רת ותרבות) קבע כי החלטת בג"ץ היא עוד צעד בקידום זכויות האשה בישראל, ובכלל זה האשה הדתית. המר"ת פנה לכל ארגוני הנשים כדי שיפעלו, כל ארגון במקומו, למען הדרת נשים למועצות הדתיות.

הרצוג:

(סוף מעמוד 1)

התחשבות במצבה הכלכלי של המדינה.

נסים:המערכת סובלת מחוסר יעילות

בתגובה להצעת נשיא המדינה להקים ועדת חקירה ממלכתית מסר אמש שר האוצר משה נסים את תגובתו: "לאחר שעיינתי בהצעת נשיא המדינה, דעתי היא שעל הממשלה להיענות להצעתו ולפנייתו. מערכת הבריאות סובלת מחוסר יעילות ותיפקוד לקוי ונדרשת רפורמה יסודית כדי להוציא אותה ממצבה הנוכחי".

נסים הדגיש עוד כי הנשיא הדגיש בדבריו שקיימת חובה לש־מור על המגבלות המשאבים שהמדינה יכולה להעניק לשירותי הרפואה.

ארבלי־אלמוזלינו: דרוש גם פתרון מיידי

שרת הבריאות שושנה ארבלי־אלמוזלינו הודיעה כי אינה מתנגדת להקמת ועדת חקירה ממלכתית. "שום דבר אינו חסר במערכת, מתפקידה של הוועדה יהיה להצביע על מקור הבעיות ולהציע פתרונות שיחייבו את הממשלה".

ארבלי הודיעה כי לוועדת חקירה ממלכתית יידרש זמן רב לפעילות, לכן במקביל להקמת הוועדה היא תובעת מהממשלה שלא להתחמק מאחריותה למתן פתרונות מיידיים לבעיות הבוערות לרבות סכסוכי עבודה כי "חיי החולים בסכנה". היא ציינה כי לפני חודש וחצי הגישה מספר הצעות לאישור הממשלה שטרם נדונו בשל התנגדות שר האוצר.

הכוח הארצי

לחברת התקליטים הגדולה בישראל
דרוש (ה)
INTERNATIONAL PRODUCT MANAGER
אם אתה(ה) "חולה" על מוסיקה
בעל(ת) ידע מעמיק במוסיקת הפופ
לכל סוגיה בעל(ת) שליטה שוטפת
באנגלית (דיבור וכתיבה)
כושר ארגון וראש מסחרי
ואישיות כאחד
יכול להיות שאת(ה)
מי שאנחנו מחפשים
להתקשר למשה מורד טל: 03-800191

להעשיה הצבאית
באיזור תל־אביב
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
בעלת ידע ונסיון בתמחיר תעשייתי
משרה 50־20
- נדרש נסיון בעבודה במערכות ממוחשבות
- הכרת דף חישוב אלקטרוני (לוטוס)
- רצוי ידע ונסיון בהכנת מאזנים
- סוג 3 לפחות בהסה"ש
מועמדים/ות מתאימים/ות יפנו בפרוט קורות חיים ליחידת התעסוקה ת"ד 1044, רמת השרון מיקוד 47100.
נא לציין מספר תעודת זהות
רק פונים מתאימים ייענו

מ. בן גיאת ובניו
חברה להנדסה ובנין בע"מ
דרושים
1. מהנדס בנין (ביצוע)
בעל נסיון 10
שנים לפחות
2. מנהל עבודה
להתקשר לטלפון 2-661131־02

למחלקת תביעות
למדור רכוש
דרוש/ה
פקיד/ה
עם נסיון של 3 שנים
לפנות לאלכס
03-5430718
מנורה
חברה לבטוח בע"מ

משרד החינוך והתרבות
אגף כח אדם בהוראה

הודעה מס' התשמ"ט/4 על

משרות ניהול פנויות

אגף כח אדם בהוראה מודיע על משרות ניהול פנויות של מנהלים בבתי־ספר יסודיים ובחטיבות הביניים לקראת שנת הלימודים תשמ"ט.

מן המועמדים נדרשים כישורים בתחומי ההשכלה הפדגוגית והאקדמית, הכשרה מיוחדת בניהול החינוך מינהל כללי וותק בהוראה של חמש שנים.

התכונות פורסמו בפירוט בחוזר מנכ"ל מיוחד ד' שבט (התשמ"ח) בפברואר (1988) נוהל מינוי מנהלים במוסדות חינוך רשמיים. המעוניינים להציג מועמדותם ימלאו טופס בקשה למשרת ניהול שאפשר לקבלו בכל לשכה מחוזית של משרד החינוך והתרבות. הטופס ימולא בשני העתקים. האחד יישלח אל מנהל המחוז שבו נמצאת המשרה הפנויה, ואחר אל המפקח על בית הספר שבו מועסק המועמד.

היום האחרון לקבלת בקשות בלשכות המחוזיות – יום שישי י"ח בסיון התשמ"ח (3 ליוני 1988).

רשימת המשרות

א. מחוז ירושלים – רחוב דוד המלך 18, ירושלים מיקוד 94101 טלפון 238211־02

1. ביה"ס הממלכתי "ז'בוטינסקי" בבית שמש. 16 כיתות א'-ו'.
2. ביה"ס הממלכתי "גבעת זאב" בגבעת זאב. 18 כיתות א'-ו'. 2 כיתות ח'. המשרה פנויה לשנה.
3. ביה"ס הממלכתי לחינוך מיוחד "אלונים" בירושלים. 4 כיתות ז'-ח'. ביה"ס חדש.
4. ביה"ס הממלכתי "אלישר" בירושלים. 9 כיתות א'-ו'.
5. ביה"ס הממלכתי לחינוך מיוחד "אריאל" בירושלים. 7 כיתות א'-ו'.
6. ביה"ס הממלכתי דתי "דוגמא עזיאל" בירושלים. 11 כיתות א'-ו'. 4 כיתות ז'-ח'.
7. ביה"ס הממלכתי דתי "חב"ד – עיר גנים" בירושלים. 5 כיתות א'-ו'. כיתה אחת ז'-ח'.
8. ביה"ס הממלכתי "יסודי" בירושלים. 12 כיתות א'-ו'. כיתה אחת ח'. המשרה פנויה לשנה.
9. ביה"ס הממלכתי דתי "מימוני" בירושלים. 14 כיתות א'-ו'. 6 כיתות ז'-ח'. המשרה פנויה לשנה.
10. ביה"ס הממלכתי דתי "צאר דוד" בירושלים. 8 כיתות א'-ו'. 2 כיתות ז'-ח'. המשרה פנויה לשנה.
11. ביה"ס הממלכתי דתי "ציון עצי" בירושלים. 13 כיתות א'-ו'. 4 כיתות ז'-ח'. המשרה פנויה לשנה.
12. ביה"ס הממלכתי "רמת מוריה" בירושלים. 6 כיתות א'-ו'. ביה"ס חדש.
13. ביה"ס הממלכתי "שרוך" בירושלים. 10 כיתות א'-ו'.

ב. מחוז המרכז – בית הדר דפנה, שד' שאול המלך 39, תל־אביב מיקוד 64928, 5435276־03

1. חטיבת הביניים הממלכתית בגני תקוה. 4 כיתות ז'. חטיבה צומחת. ביה"ס חדש.

ג. מחוז הדרום – בית הממשלה – דרך הנשיאים – באר־שבע טלפון 663511־057

1. ביה"ס הממלכתי דתי "חב"ד ישא" באשדוד. 4 כיתות א'-ו'. ביה"ס חדש.
2. ביה"ס הממלכתי דתי "יד שבתאי" באשדוד. 6 כיתות א'-ו'.
3. ביה"ס הממלכתי "מבואות" בבאר טוביה. 20 כיתות א'-ו'.
4. חטיבת הביניים הממלכתית "אומר" בדימונה. 24 כיתות ז'-ט'. המשרה פנויה לשנה.
5. ביה"ס הממלכתי דתי "מקור חיים" בדימונה. 6 כיתות א'-ו'. 2 כיתות לחינוך מיוחד. המשרה פנויה לשנה.
6. ביה"ס הממלכתי דתי "הראל" בקרית מלאכי. 11 כיתות א'-ו'. המשרה פנויה לשנה.
7. ביה"ס הממלכתי דתי "שורשי" בברכיה. 6 כיתות א'-ו'.
8. ביה"ס הממלכתי דתי "מצפה אל" במצפה רמון. 8 כיתות א'-ו'. 2 כיתות ז'-ט'. המשרה פנויה לשנה.
9. ביה"ס הממלכתי "מבועים" בנגב. 16 כיתות א'-ו'.
10. ביה"ס הממלכתי "לבאות" בערד. 15 כיתות א'-ו'. המשרה פנויה לשנה.

ד. מחוז חיפה – רח' סנט לוקס 7, חיפה. מיקוד 35055 טלפון 562323־04

1. ביה"ס הממלכתי "שרת" באור עקיבא. 5 כיתות ז'-ח'.
2. ביה"ס הממלכתי "גלילות" בבן דור/נשר. 14 כיתות א'-ו'.
3. ביה"ס הממלכתי דתי "ביל"ו" בחדרה. 6 כיתות א'-ו'. 2 כיתות ז'-ח'.
4. ביה"ס הממלכתי לחינוך מיוחד "אופקים" בחיפה. 6 כיתות א'-ו'. 4 כיתות ז'-ח'.
5. ביה"ס הממלכתי לחינוך מיוחד "אחוות ילדים" בחיפה (אחוזה). 12 כיתות ז'-ח'.
6. ביה"ס הממלכתי "בארי" בחיפה. 13 כיתות א'-ו'.
7. ביה"ס הממלכתי "זכרון יוסף" בחיפה (אחוזה). 20 כיתות א'-ו'. המשרה פנויה לשנה.
8. ביה"ס הממלכתי "ישראליה" בחיפה. 20 כיתות א'-ו'. המשרה פנויה לשנה.
9. חטיבת הביניים הממלכתית "כל ישראל חברים" בחיפה. 18 כיתות ז'-ט'. המשרה פנויה לשנה.
10. ביה"ס הממלכתי דתי "כרמל" בחיפה. 13 כיתות א'-ו'. המשרה פנויה לשנה.
11. ביה"ס הממלכתי לחינוך מיוחד "מרכז לשיפור הלמידה" בחיפה. 8 כיתות א'-ו'. המשרה פנויה לשנה.
12. ביה"ס הממלכתי "נריה" בחיפה (נוה דוד). 15 כיתות א'-ו'. המשרה פנויה לשנה עם אפשרות הארכה.
13. ביה"ס הממלכתי לחינוך מיוחד "מרכז טיפולי" בטירת הכרמל. 5 כיתות א'-ו'. המשרה פנויה לשנה.
14. חטיבת הביניים הממלכתית בביה"ס התיכון המקיף שש שנתי בטירת הכרמל. 19 כיתות ז'-ט'. המשרה פנויה לשנה.
15. ביה"ס הממלכתי דתי "שילה" בפרדס חנה. 8 כיתות א'-ו'. (מלל כיתה אחת טיפולית וכיתה אחת מפגרים).
16. ביה"ס הממלכתי "עצמאות" בקרית אתא. 7 כיתות א'-ו'. המשרה פנויה לשנה.
17. חטיבת הביניים הממלכתית "אורט" בקרית ביאליק. 29 כיתות ז'-ט'. המשרה פנויה לשנה.
18. ביה"ס הממלכתי דתי "יבנה/חב"ד" בקרית טבעון. 6 כיתות א'-ו'. המשרה פנויה לשנה.
19. חטיבת הביניים הממלכתית דתית בתיכון דתי מקיף ע"ש לינסקי בקרית ים. 11 כיתות ז'-ט'.
20. ביה"ס הממלכתי "זבולוני" ברכסים. 7 כיתות א'-ו'. כיתה אחת טיפולית. המשרה פנויה לשנה.

ה. מחוז הצפון – בית הממשלה, נצרת עלית. מיקוד 16000 טלפון 572960־06

1. ביה"ס הממלכתי בקיבוץ הזורע. 6 כיתות א'-ו'.
2. ביה"ס הממלכתי בקיבוץ גבע. 4 כיתות א'-ו'.
3. ביה"ס הממלכתי בקיבוץ יפעת. 6 כיתות א'-ו'.
4. ביה"ס הממלכתי בקיבוץ שריד. 6 כיתות א'-ו'.
5. חטיבת הביניים הממלכתית ע"ש "בן גוריון" בעפולה. 26 כיתות ז'-ט'. פרסום חוזר.
6. ביה"ס הממלכתי דתי באביבים. 5 כיתות א'-ו'.

ו. מחוז תל־אביב – בנין הדר־דפנה, שד' שאול המלך 39, תל־אביב. טלפון 5435406־03

1. ביה"ס הממלכתי "הורים" באור יהודה. 7 כיתות א'-ו'. ביה"ס חדש.
2. ביה"ס הממלכתי דתי "לפידות" בבני ברק. 8 כיתות א'-ו'. 2 כיתות ז'-ח'. כיתה אחת טיפולית.
3. ביה"ס הממלכתי דתי "מעלות" בבני ברק. 10 כיתות א'-ו'. 4 כיתות ז'-ח'. 4 כיתות מקדמות.
4. ביה"ס הממלכתי דתי "מקור חיים" בבני ברק. 12 כיתות א'-ו'. 4 כיתות ז'-ח'. 3 כיתות לחינוך מיוחד.
5. ביה"ס הממלכתי "ההגנה" בבת־ים. 12 כיתות א'-ו'. 4 כיתות ז'-ח'. 4 כיתות לחינוך מיוחד.
6. ביה"ס הממלכתי דתי "עקיבא" בבת־ים. 12 כיתות א'-ו'. 4 כיתות ז'-ח'. 2 כיתות לחינוך מיוחד. המשרה פנויה לשנה.
7. חטיבת הביניים הממלכתית "יד גיורא" בהרצליה. 15 כיתות ז'-ח'. 8 כיתות ז'-ט'. 2 כיתות מקדמות. המשרה פנויה לשנה.
8. חטיבת הביניים הממלכתית "יד התשעה" בהרצליה. 12 כיתות ז'-ט'.
9. ביה"ס הממלכתי ע"ש "גולדה מאיר" בחולון. 15 כיתות א'-ו'. 5 כיתות ז'-ח'. כיתה אחת לחינוך מיוחד. המשרה פנויה לשנה.
10. ביה"ס הממלכתי "ויצמן" בחולון. 12 כיתות א'-ו'. 4 כיתות ז'-ח'. 2 כיתות לחינוך מיוחד. המשרה פנויה לשנה.
11. ביה"ס הממלכתי "עלומים" בקרית אונו. 14 כיתות א'-ו'. 4 כיתות לחינוך מיוחד.
12. ביה"ס הממלכתי "אורנים" ברמת השרון. 20 כיתות א'-ו'. כיתה אחת לחינוך מיוחד. המשרה פנויה לשנה.
13. ביה"ס הממלכתי "הדר" ברמת השרון. 19 כיתות א'-ו'. כיתה אחת לחינוך מיוחד. המשרה פנויה לשנה.
14. ביה"ס הממלכתי "עליות" ברמת גן. 12 כיתות א'-ו'. 4 כיתות ז'-ח'. כיתה אחת טיפולית.
15. ביה"ס הממלכתי לחינוך מיוחד. "אגף" בתל־אביב. 5 כיתות א'-ו'. 3 כיתות ז'-ח'. כיתה אחת ז'-ט'. כיתה אחת טיפולית.
16. ביה"ס הממלכתי דתי "בעש"ט" בתל־אביב. 8 כיתות א'-ו'. 3 כיתות לחינוך מיוחד. המשרה פנויה לשנה.
17. ביה"ס הממלכתי "הגליל" בתל־אביב. 12 כיתות א'-ו'. 2 כיתות לחינוך מיוחד. המשרה פנויה לשנה.
18. ביה"ס הממלכתי לחינוך מיוחד "מבדוד" בתל־אביב. 6 כיתות א'-ו'. 2 כיתות ז'-ח'. כיתה אחת טיפולית. המשרה פנויה לשנה.
19. ביה"ס הממלכתי לחינוך מיוחד "ציב" בתל־אביב. 9 כיתות א'-ו'. 3 כיתות ז'-ח'. כיתה אחת טיפולית. המשרה פנויה לשנה.
20. ביה"ס הממלכתי לחינוך מיוחד "נתיב" בתל־אביב. 3 כיתות א'-ו'. כיתה אחת ז'-ח'. כיתה אחת ז'-ט'.
21. ביה"ס הממלכתי דתי "עמיאל" בתל־אביב. 6 כיתות א'-ו'. כיתה אחת לחינוך מיוחד. המשרה פנויה לשנה.
22. ביה"ס הממלכתי דתי "שרשים" בתל־אביב. 12 כיתות א'-ו'. 2 כיתות ז'-ח'. 3 כיתות לחינוך מיוחד. המשרה פנויה לשנה.
23. ביה"ס הממלכתי "תל־חי" בתל־אביב. 21 כיתות א'-ו'. 8 כיתות לחינוך מיוחד. המשרה פנויה לשנה.
24. ביה"ס הממלכתי לחינוך מיוחד "תקומה" בתל־אביב. 4 כיתות א'-ו'. כיתה אחת ז'-ח'. כיתה אחת ז'-ט'.

זאת הכתובת

מנוי הארץ, מלאת את טופס ההצטרפות ל"דיינרס הארץ"?

אל תלך לבנק.
אין צורך.
קח את המעטפה - אין צורך
בדואר עם טופס ההצטרפות
אל תשכח לחתום.
שים לב לפרטים החשובים
- בהרשאה לחיוב חשבון
(מס' סניף, כתובת, מספר
- אין למלא את הספח המיועד
- חתימתך דרושה בשני מקומות
(בסופו);
- ציון התאריך שבו אתה בוחר לחייב את חשבונך בבנק
(1 או 15 בחודש);

- אין צורך לגשת לבנק: הכנס את הטופס למעטפה, ואת המעטפה - לתיבת הדואר הקרובה. תודה!

דיינרס הארץ
כרטים לאנשים חושבים
Diners Club

صورة عن الأصل

חדשות הכלכלה

בעקבות המהומות בשטחים

דרישה מוגברת לחיילים משוחררים בשוק העבודה

מאת אבי בנאור
סופר "הארץ" לענייני כלכלה

בשוק העבודה הישראלי מורגשת בחצי השנה האחרונה דרישה מוגברת לחיילים משוחררים, אך מספר המשתחררים המבקשים עבודה באמצעות לשכת ההכוונה לחיילים המשוחררים קטן בהרבה מהביקוש.

בחודשי הקיץ משתחררים חיילי מחזור מאי, כאשר לחלקם הגדול חסרה הכשרה מקצועית והשכלה מתאימה המספיקה כדי להיקלט בעבודה סדירה. חלק מהחיילים מחפש רק עבודות מזדמנות עד לתחילת הלימודים, או כדי לחסוך כספי לקראת נסיעה לחו"ל.

הלשכה להכוונת חיילים משוחררים מטפלת בכ־15,000 חיילים משתחררים בכל שנה. אתמול נמסר כי המאפיין את הביקוש לחיילים המשוחררים כיום ככוח עבודה הוא הגידול המשמעותי בדרישה מצד ענפי התעשייה, הבניין והחקלאות. ענפים אלה סובלים בחודשים האחרונים ממחסור בכוח אדם בגלל שיבושים בהופעתם הסדירה של הפועלים הערביים מהשטחים ומהעובדה שהמעסיקים אינם ששים לספק עבודה גם לאלו מהם שמתייצבים לעבודה.

"נותני העבודה מעריכים את החיילים המשוחררים יותר מבעבר ומוכנים לשלם להם משכורות גבוהות מהממוצע", מסבירים אנשי הלישכה.

מידי שבוע מתייצב נציג של התאחדות התעשיינים בלשכת ההכוונה ומסביר למשתחררים על האפשרויות בתעשייה ומנסה לשכנע אותם לבסס את עתידם בתעשייה. כיום מציעים התעשיינים למשתחררים משכורות חודשית של כ־1,000 שקלים ברוטו, לעומת 600–700 שקלים שהוצעו להם לפני כחצי שנה.

גם קואופרטיב "דן", המבקש להכשיר נהגי אוטובוסים חדשים, פונה לחיילים המשתחררים עם הצעות לתנאים משופרים ומציע לבעלי רשיון נהיגה הכשרה ללא תשלום, דמי כיס ואפשרות לתעסוקה זמנית נוספת עד לגמר ההכשרה. ביקוש גדול לעובדים קיים גם בענף תעשיית הדפוס והצייד ומפעל "יקיגל" לדוגמה מחפשים עובדים יהודיים.

מעמד של "חייל משוחרר" תופס במשך שלוש שנים ממועד השחרור וחלק מהם אף מקבלים דמי מחצית מדמי האבטלה אם הם משתלבים במקצועות היצרניים ומוכנים לעבוד במקום המרוחק יותר מ־40 ק"מ, אם הם עובדים באותו מקום חצי שנה ברציפות.

עובדי תדיראן יהנו גם השנה מהנחות חריגות בביטוחי רכב

למרות הביקורת שנמתחה על חברות הביטוח שנתנו הנחות אשתקד

מאת אריה לביא

עובדי קבוצת תדיראן יהנו גם השנה מהנחות חריגות בביטוחי רכב. כך מתברר מהצעה שהועברה לעובדי החברה. ההנחה החריגה תינתן למרות הביקורת הקשה שנמתחה על החברות שנתנו הנחות אלו אשתקד (בשנה המסתיימת במאי).

צי הרכב של עובדי תדיראן הינו מהגדולים במשק ומוערך בקרוב ל־6000 מכוניות. בכל שנה מתחרות חברות הביטוח על הזכות לבטח את עובדי החברה, כאשר בשנים האחרונות מתבצע הביטוח באמצעות סוכנות הביטוח "א. לוונטהל", המייצגת את החברות "כלל ביטוח" ו"פרודנשל".

על פי מידע שהגיע לראשי ענף הביטוח, יקבלו עובדי תדיראן הטבות מיוחדות באמצעות שתי החברות "כלל ביטוח" (70%) ו"פרודנשל" (30%). תעריפי הביטוח מגיעים לכ־30% מהתעריפים הרגילים ובנוסף לכך נהנים העובדים משורה של הנחות חריגות כגון ביטוח חובה לפי תעריף חודש מאי, שישולם על ידם חודש מאוחר יותר, וכן הנחה של 9.5% בביטוח החובה, למרות שתעריפים אלו זהים בכל החברות.

הטבות נוספות: תשלום עבור ביטוח מקיף, שינוכה מהשכר בארבעה תשלומים חודשיים שווים ללא הצמדה וריבית. העובדים רשאים לבטח בדרך זו עד שני כלי רכב, תוך ניכוי דמי הביטוח משכרם. עובדים שיש להם רכב שלישי, יוכלו לבטח אותו בתנאים זהים דרך סוכנות הביטוח. ביטוח צד שלישי הוגדל עד ל־70 אלף שקל, לעומת 50 אלף שקל במקובל.

ראשי ענף הביטוח הודיעו שבדעתם לפנות למפקח על הביטוח כדי שיבדוק את ההנחות שניתנו לעובדי תדיראן. הנושא גם יועלה לדיון במוסדות חברות הביטוח תוך תביעה לנקוט צעדים נגד המבטחים.

אמש לא ניתן היה להשיג את תגובת ראשי חברת "כלל ביטוח".

גרמניה ייצאה לישראל ב־'87 סחורות בהיקף 2.5 מיליארד מארק

(ע). שגריר מערב־גרמניה בישראל, וילהלם האס, מסר אתמול כי בשנה האחרונה ייצאה גרמניה לישראל סחורות בהיקף של 2.5 מיליארד מארק ואילו הייצוא הישראלי לגרמניה הגיע ל־1.2 מיליארד דולר. השגריר דיבר בלישכת המסחר התעשייה ישראל־אמריקה.

הפיקוח על הבנקים מונע הרחבת מערך ההשקעות הבנקאיות בחו"ל

מאת יהודה שרוני
סופר "הארץ" לענייני כלכלה

הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל מונע מהבנקים המסחריים את הרחבת מערך השקעותיהם בשלוחות בחו"ל, חרף בקשות חוזרות ונשנות בנושא מצד הבנקים.

הבנקים המסחריים, בראשות בנק לאומי ובנק הפועלים, מבקשים בחודשים האחרונים להרחיב את מערך פעילותם בחו"ל, מתוך הנחה כי הפוטנציאל העסקי במקומות אלה יתרום לשיפור ריווחיותם.

הבנקים מבקשים לשנות בחלק מהחברות הבת בחו"ל את מערך הפעילות, ולצורך זה הם מבקשים להזרים כספים. רשויות הפיקוח בחו"ל דורשות מהבנקים להגדיל את ההון העצמי, אך גם פעולה זו לא אושרה. אי מתן האישורים על ידי בנק ישראל מאלץ את הנהלות הבנקים לפעול בדרכים אלטרנטיביות ומורכבות, על מנת להמשיך ולפתח את העסקים בחו"ל.

בצמרת בנק ישראל קיימים חילוקי דעות בנוגע לסוגיה זו, אך אמנון גולדשמיט, המפקח על הבנקים, איתן בדעתו שלא לאשר הוצאת כספים לחו"ל.

חוגים פיננסיים גורסים, כי עמדתו הקשוחה של גולדשמיט נובעת מחשש כי תופעות שאיפיינו בעבר את המערכת הבנקאית בעת ויסות המניות, יחזרו על עצמן. מבנק ישראל נמסר בתגובה, כי מדיניות השקעות הבנקים בחו"ל נבדקת בימים אלה.

שגריר ארה"ב בישראל:

"חילוקי דעות פוליטיים לא יפגעו בסיוע ארה"ב לישראל"

מאת צבי זרחיה
סופר "הארץ" לענייני כלכלה

"חילוקי הדיעות בתחום הפוליטי בין ישראל וארה"ב לא יפגעו בסיוע הכלכלי שמקבלת ישראל מארה"ב", כך אמר אתמול שגריר ארה"ב בישראל תומס פיקרינג, בעת פגישה בין משלחת אמריקאית של ראשי תאגידי השידור בארה"ב לבין ראשי משלחת ישראלית לשיחות על קידום הסכם הקמת "קול אמריקה" בערבה.

פיקרינג הוסיף, כי איש בממשל האמריקאי לא הציע או חשב על קיצוץ בכספי הסיוע האמריקאי, בשל חילוקי דיעות הקשורים בתוכנית שולץ. הוא אמר, כי ארה"ב איננה נוהגת כך בידידותיה ולאור ביטול פרוייקט הלביא תמשיך ארה"ב להעניק את הסיוע כפי שהתחייבה. עוד ציין השגריר, כי ארה"ב דואגת לקיים את העליונות האיכותית של ישראל בתחום הביטחון.

שר הכלכלה והתקשורת גד יעקבי אמר, כי ישראל לא תגיע להסדר שלום עם המדינות השכנות בלי עזרת ארה"ב. יעקבי ביקש משר החוץ האמריקאי לחדש את יוזמת השלום שלו בהקדם האפשרי. לדבריו, ברור שהשתתפות סובייטית בתהליך השלום נחוצה ביותר.

יעקבי ופיקרינג הביעו אמש על תחילת הביצוע של הקמת תחנת "קול אמריקה" בישראל. משלחת אמריקאית בת 12 חברים מתאמת השידור הביעה שלום לישראל, על מנת לקדם את הפרוייקט להפעלתה של התחנה המשדר. בפרוייקט זה יושקעו 300 מיליון דולר ע"י ארה"ב, מהם 180 מיליון דולר שיושקעו בישראל. עד כה העבירה ארה"ב 16.5 מיליון דולר לתועלת יישובי הערבה. בפרוייקט "קול אמריקה" יועסקו לאחר השלמתו, בעוד כחמש שנים, כ־100 ישראלים.

ערכה את העמוד: עדה ארשטיין

הנהלת כלל החליטה להדיח את כל הצמרת הניהולית של כלל ליסינג

לאור התחזית המבשרת ירידה דראסטית בפעילות העסקית של החברה בשנים הקרובות

מאת יהודה שרוני
סופר "הארץ" לענייני כלכלה

הנהלת קונצרן "כלל" החליטה על הדחת כל הצמרת הניהולית של כלל ליסינג, שהיא חברה בת של הקונצרן. ההחלטה תיושם בקרוב.

גדעון אייגס, מנכ"ל כלל ליסינג, קיבל לפני מספר ימים ממשה שטיינברג מנכ"ל כלל סחר את ההודעה על החלפתו הצפויה. אייגס ניסה לשנות את רוע הגזירה, אך פגישה שקיים עם אהרן דברת, מנכ"ל קונצרן כלל, לא העלתה דבר. לא מן הנמנע כי אייגס ישולב בתפקיד אחר במסגרת הקונצרן.

מנהל בכיר אחר שעומד להיות מוחלף הוא יהושע קלמן, סגנו של אייגס. הודעה על החלפתו נמסרה ימים ספורים לאחר שנמסרה ההודעה לאייגס. אפשרות נוספת הנשקלת במסגרת השינויים הניהוליים, היא הדחת בכירים אחרים, בכלל מקומות, כי החלפת ההנהלה תצעיד מחדש את החברה. על דיד המלך.

ההחלטה על החלפת הצמרת הניהולית של כלל ליסינג התקבלה לאור התוצאות העיסקיות שהיו בחודשים הראשונים של 1988, ולאור התחזית המבשרת ירידה דראסטית בפעילות העיסקית של החברה בשנים הקרובות. התחזית לירידה התקבלה לאור התגברות העוה מצד חברות הליסינג הפועלות במסגרת הבנקים המסחריים (תחרות הבאה לידי ביטוי בעיקר בריבית), זאת ועוד, ביטול ההקלות המיסוי שהיו בשנים האחרונות לגבי עיסקות ליסינג, הפחיתו מאוד את כדאיות ביצוען של עיסקאות כאלה.

כלל ליסינג, שמניותיה נסחרות בבורסה, עוסקת בהחכרת ציוד ובאפשרות רכישתו בתום תקופת החכירה. בשנים האחרונות הציגה החברה רווחים נאים. גורם בכיר בקונצרן כלל תקף את הממשלה על כך שמצד אחד היא דוגלת במדיניות של צמיחה, אך מצד שני, היא מבטלת את תמריצי המס הנוגעים לביצוע עיסקות ליסינג.

נפתח המשא ומתן על הסכם עבודה כלל־ארצי בתיירות

עובדי הילטון, למעט מלצרים והדרגניות, יעברו לשבוע עבודה מקוצר

מאת זהר בלומנקרנץ

המשא ומתן על הסכם עבודה כלל ארצי חדש בענף המלונאות נפתח אתמול אחר הצהריים במלון דן פנורמה בתל־אביב, בפגישה בין נציגי התאחדות המלונות להסתדרות עובדי האירוח.

על פי הסדר שהושג במלון "הילטון" בת"א בין מועצת הפועלים, ההנהלה והועד, יעברו העובדים, למעט מלצרים והדרגניות, לשבוע עבודה מקוצר בן חמישה ימים. ההסדר הושג לאחר שהנהלת המלון התכוונה לפטר 20 אחוזים מעובדי האחזקה ועוד בעשרה אחוזים מהמלצרים, בשל השפל המסתמן בתנועת התיירות.

ההסדר החדש לא יפגע בשכרם של העובדים, כיוון שהוסכם כי היום השישי ינוכה מחשבון ימי החופשה השנתית. ב"הילטון" ת"א 650 עובדים קבועים ועד תחילת החודש שעבר פוטרו 180 עובדים ארעיים.

במלון "דן" בת"א, המעסיק 300 עובדים קבועים, פוטרו עד אותו מועד 60 עובדים זמניים. הסתדרות עובדי האירוח דרשה אתמול לבטל את שיטת השכר המשולב ולהנהיג שיטת שכר קבועה לכל בתי המלון.

16.4% — שיעור הריבית הממוצעת על ההלוואה המוניטארית של בנק ישראל לבנקים

מאת דן מגור

שיעור הריבית הממוצע שנקבע אתמול בשיטת המיכרז על ההלוואה המוניטרית שמעמיד בנק ישראל לבנקים בסכום כולל של 400 מיליון ש"ח, הוא 16.4 אחוזים.

עלותה הממוצעת של ההלוואה הינה שוות ערך לשיעור ריבית של כ־15 אחוזים, בגיוס פיקדונות מהציבור במסגרת הפק"מ לשבוע, עליהם חלה חובת הנזילות.

ח"כ רמון: ועדת הכספים תיפקדה כסניף של חרות

"הוזמנו רק חברי מושבים על טהרת הליכוד, תוך התעלמות מתנועת המושבים ונציגי הסוכנות" ● ח"כ קופמן: חברי תנועת המושבים יתבקשו להסביר את עמדתם בישיבה הבאה

מאת צבי זרחיה
סופר "הארץ" לענייני כלכלה

מרכז סיעת המערך ח"כ חיים רמון, תקף בחריפות את יו"ר סיעת הליכוד ח"כ חיים קופמן, שניהל את ישיבת ועדת הכספים של הכנסת אתמול. רמון אמר כי "הוועדה תיפקדה כסניף של תנועת החרות, כאשר לישיבה שדנה בגורל המושבים החקלאיים שבמצוקה, הוזמנו רק חברי מושבים על טהרת הליכוד, תוך התעלמות מתנועת המושבים ונציגי הסוכנות".

רמון אמר כי "זהו ביזיון וניצול החקלאים ומצוקתם, לצורכי חרות". לדבריו, ח"כ קופמן ניצל את מצוקת המתיישבים למיקוח פוליטי על מנת לקדם את מעמדו במרכז תנועת החרות, תוך כדי השליית המתיישבים כאילו יש בידו פתרון למצוקתם.

ח"כ קופמן אמר בתגובה כי מרכזית הנציגים של הסקטור החקלאי שהוזמנו לישיבה הם חברי מפלגת העבודה בעבר ולא נציגים של מושבי חרות. הוא אמר כי לישיבת הוועדה ביום רביעי הקרוב, יוזמנו חברי תנועת המושבים כדי שיסבירו את עמדתם.

קופמן אמר כי נציגי מושבי הדרום טוענים שבמסגרת הסדר הסיוע שנחתם עם הממשלה והבנקים, מנסים לאלצם למכור את המפעלים שבידיהם כמו: משחטת "הוד אווז" ומפעל "מתמור", באמצעות מכרז ובמחיר נמוך מערכם הריאלי.

ח"כ יהושע מצא דרש לקבל רשימה של כל המושבים שמקבלים סיוע ממשלתי. ח"כ קופמן הוסיף ואמר כי לא ברור מה הסמכות החוקית ומה מעמדה של מינהלת ההסדר.

ראש מינהלת הסיוע למושבים אברהם סנפירי אמר כי לאחר שהושלמו כל ההליכים, יקבלו בכל שבוע סיוע שני ישובים נוספים. כל אירגוני הקניות. למעט אחד, קיבלו החלטות להצטרף להסדר על בסיס המלצות ועדת רביד. ההלוואות שניתנות למושבים הם זולות מכל הלוואות אחרות שיכולים המושבים להשיג.

טיולים זה השטח שלנו!!

סיני ההר הגבוה
7 ימים ברכב, ברגל ובליווי גמלים

קניה
בחודשי הקיץ והסתו מיגוון טיולים בני 9, 16 יום בלודג'ים. 23,16 יום, בקמפינג.
טיולי הקמפינג מותאמים גם לבוגרי י"א, י"ב

מע' תורכיה
6.7, 13.7, 10.8, 31.8, 19.9, 23.9

מז' תורכיה
20.5, 30.9

אנגליה
10–30.8.88

יוגוסלביה
22.6, 13.7, 10.8, 18.9

ספרד
19.9–6.10.88 (סוכות)

אוסטרליה וניו־זילנד
ספטמבר 88 - 35 יום בהדרכת עוזי פז

יוון
14.7, 11.8, 22.9

מרכז איטליה
25.7, 23.9

להרי האלפים והדולומיטים
19.7

נפאל
אוקטובר 88

צפון ספרד והפירנאים
17 יום בחודש יולי, במסלול טיול ייחודי בהדרכת ספי בן יוסף

בטיולינו ניצול זמן מירבי, תכנית מלאה, אמינות מנהלית והדרכה מעולה, כל אלה מבטיחים תמורה מלאה למטיילים.

טלפן וקבל חוזר טיולים לביתך.

החברה להגנת הטבע. טיולי חו"ל
רח' השפלה 3 ת"א 66183
טלפון: 381044, 8–03-375063
בשיתוף אל על

אגודת "יד ביד" — קרן להצלת חיי אדם

במלאת שנה להקמת הקרן מודה מקרב לב לכל התורמים והמתנדבים בארץ ובחו"ל, שעזרו להציל את חייהם של חולים שנזקקו להשתלה בחו"ל באישור משרד הבריאות.

תודה לחב' "אל על" ולכל צוות עובדיה על התרומות ועזרתם בהטסת החולים המלווים.

תודה לחב' "אלביט" חיפה למנהלה ועובדיה על הושטת יד לעזרה.

תודה למשרד האוצר, אגף המכס ומס ערך מוסף ירושלים. תבורכו !!! לחולים בלונדון, ניו יורק, פיטסבורג, בוסטון, בריסל ופריז — רפואה שלמה ולכל עם ישראל — חג שבועות שמח!

אגודת "יד ביד" ותנופה
קרן להצלת חיים
סמטת יבנ 4 ת"א

ת.ד. 11570 מיקוד 61114 ת"א
חשבון בבנק לאומי סניף 816 557871/78
טלפון: 222732, 226027

מבצע
מכירת מכוניות בדגמים שונים:
בחודש מאי בלבד סיאט מארבלה 87 רק 11,900 ש"ח
עד גמר המלאי
אפשרות לתנאי אשראי
europcar rent a car
ת"א, המסגר 43, טל. 03-337951
חיפה, אלנבי 3, טל. 04-671348

SOTHEBY'S
FOUNDED 1744

ציור פיסול ורישום
המאות ה־19 וה־20
המכירה
הילטון תל־אביב, 26 במאי בשעה 8 בערב

מרק שאגאל (1887–1985), "משה עם לוחות הברית"
גואש ופסטל על נייר. 66.5x66.5 ס"מ. הערכה: $150,000–$200,000

תצוגה מוקדמת:
הילטון תל־אביב, יום ב' 23 במאי עד יום ד' 25 במאי, משעה 10.00 בבוקר עד 8.00 בערב.
יום ה' 26 במאי, משעה 10.00 בבוקר עד 01.00 אחה"צ.

קטלוגים
במשרדי סותבי'ס ובתצוגה המוקדמת, במחיר 25 ש"ח.

סותבי'ס ישראל
• ייעוץ והערכה בכל תחומי האמנות
• השתתפות במכירות סותבי'ס ברחבי העולם
רח' גורדון 38 תל־אביב 63414, טל. 246897/ 03-223822

האזינו היום
בשעה 14.00 "לקול השלום"
לתוכנית "לפני שבת"
בה יראיין איתן דנציג את: צחי הנגבי — מנהל לישכת ראש הממשלה; מיכה גולדמן — ראש מועצת כפר תבור; פתחיה וינשטיין — עונת הרחצה וחופי הים;
הזמר היום: דורון מזר

03-611001

מכונות וציוד לתחזוקה ונקיון
המבחר הגדול ביותר של:
★ מקרצפות בכל הגדלים
★ שואבי אבק
★ שואבי אבק/מים בכל הגדלים
★ מכונות משולבות לניקוי רצפות
★ מבחר מכונות לנקוי שטיחים
★ מכונות לטאטוא כבישים ומדרכות בכל הגדלים
מבחר גדול של ציוד עזר וחומרים לנקיון
מעבדה לתיקונים ושרות
מחצ
מיכון, חומרים, ציוד לתחזוקה ונקיון
מקבוצת "השמירה" בע"מ
חדר תצוגה מרכזי: תל־אביב: איזור התעשיה, רחוב 1274 מס 12
טל: 374113, 370121, 378473
חדרי תצוגה איזוריים:
ירושלים: טל. 242865
חיפה: טל. 674814
עפולה: טל. 595766
מדינה אחת לנו שתהיה לי נקי!
ישראל יפה

ASCONA
EXCLUSIVE
*סדרה יוקרתית שעוצבה במיוחד למדינות השוק האירופי. כמות מוגבלת גם בישראל.

אסקונה אקסקלוסיב*
הדבר היחיד שנשאר עוד לשפר הוא... הכביש עליו היא נוסעת.

על אסקונה אין צורך להרחיב את הדיבור. ובית "אופל", ממנו היא באה - הוא ערובה לאיכות מעולה עד הפרט האחרון.

מכונית מושלמת כמו "אקסקלוסיב", מתאימה רק לאנשים רציניים, הדורשים מעצמם ומאחרים את המקסימום, ויודעים להעריך אותו. גם במכונית.

אקסקלוסיב - לא רק בשם:
* ריפוד פנימי קטיפה מפואר
* גלגל הגה ספורטיבי בעיצוב מיוחד
* תאורה פנימית מיוחדת
* השהיית כיבוי תאורה פנימית
* 2 מראות חיצוניות בצבע ותואם לצבע המכונית.
* פסי קישוט לאורך המכונית.
* צמיגים 165R-13
* צלחות גלגלים מיוחדות.

משרד ראשי ותצוגה:
פ"ת:
ק. אריה, היצירה 6, טל. 9231873
אולמות תצוגה ליאו גולדברג בע"מ.
ת"א:
דרך פ"ת 86, טל. 336911
ירושלים:
שלומציון המלכה 15, טל. 234536
חיפה:
דרך יפו 132, טל. 530281
ב"ש:
סודרי הגיסאות 96, טל. 70507
סוכנים: חיפה:
"בית המכונית", יפו 19, טל. 512251
פ"ת:
"כהן את מילר", בר כוכבא 39, טל. 911159
חדרה:
"מוסך כהן", שכונת ביאליק, טל. 31379
רחובות:
"מוסך צמד", דרך יבנה. טל. 461591
נצרת:
בשאדה ויוסף סרוג'י, פאולוס השישי טל. 70030
נתניה:
אוטו מרכז רח' הרצל 50, טל. 24967

OPEL
GM
Backed By The Worldwide Resources of General Motors
ליאו גולדברג בע"מ המניע להצלחת אופל בישראל

הלוח הארצי

הארץ חדשות

הארץ

לא מכרת לא שילמת
רק בלוח העיר
קבלת מודעות
מ־20.00-8.00
03-383322

חדשות העיר כלהעיר צומת השרון כאן דרום הלוח הבטוח

כלהעיר ירושלים

דירות למכירה

קבלנים מציעים

פנטהאוזים

4 ויותר

וילות ובתים

קוטג'ים

דירות בשכ"ח

דירות בדמ"פ

ביקוש דירות

דירות מרוהטות

2–2.5 חדרים

3–3.5 חדרים

1–1.5 חדרים

מכוניות

משאיות

אודי

אוטוביאנקי

אופל

אוסטין

אלפא

אמריקאיות

ב.מ.וו.

דייהטסו

דלתא

וולבו

מנועים

מרצדס

מסחריות

מרצדס

סובארו

פורד

פיז'ו

אופנועים

הצעות עבודה

פיאט

סיאט

סיטרואן

סימקה

סוסיתא

פולקסוואגן

פורד

רנו

קריירה
שרותי כח אדם בע"מ
לסניפנו בירושלים
דרושים/ות
★ כרסמים קונבנציונליים / C.N.C, בוגרי בי"ס מקצועי + נסיון רב.
★ מכונאי מטוסים מנוסים.
★ קלדניות דיסקטים מנוסות.
תנאים מצוינים, ארוחות הסעות ותנאים סוציאליים מלאים.
ירושלים, מרכז כלל מפלס C חדר 348 (כניסה מרח' כי"ח - שער 4)
טל. 02-245001
הכח שלנו הוא כח אדם, קריירה.

סולל בונה
מרחב ירושלים
למכירה
פלטות שיש גולמי
וחומרי בנין
במחיר הזדמנות.
בעניין פרטים נא לפנות למשרד הראשי
המלך ג'ורג' 47 ירושלים טל אלגרה
02-226576 או 02-240051

מכרזים

הילטון ירושלים
מכרז 5/88
מציע למכירה
שטיחים משומשים
1500 מ"ר
לפרטים נא לפנות לעקיבא
מחלקת חשבונות, טלפון 02-536151

מועצה מקומית מבשרת ציון
מכרז מס' 6/88
במסגרת פרוייקט הביוב הארצי

هكذا عن الأصل

هكذا من الأصل

תנודי אפייה

קורסים

קייט ונופש

נקיון ופוליש

פסנתרים

אומנות

בריאות

שידוכים

הכרויות

רפוי והרזיה

מוכרים

קונים

חנויות

בעלי־חיים

חברה טובה

חוגים

מבני־תעשייה

מגרשים

משרדים

עבודת פרך

קורת־גג

שעורים פרטיים

בל־גניגה

וידאו

מחשבים

מערכות סטריאו

מקררים

רהיטים

מציעים למכירה

הלוואות

מחסנים

מחשבים

אביב

שחרות ומטפלות

מנפאואר

עסקים

ביקוש עבודה

חבר

לתושבי ירושלים והסביבה

המוכשרים להצליח

אם את הבוטח בעצמך ויכול ה להוכיח שאת ה מסוגל ת להצליח ולעבור את המיון הקפדני,

יש לך הזדמנות להצטרף

לקורס המקצועי של מגדל

ללמוד ביטוח חיים וגם ביטוח כללי

לעמוד במבחני רישוי מתמחה של משרד האוצר, להתמחות כסוכן ת ביטוח במגדל

ליהנות מהכנסה חודשית הולמת מסיום הקורס.

והעיקר – להצליח ולהגיע לעצמאות.

טלפן י לדורס: 02-231486

דבר אחד בטוח. מגדל

חברה לביטוח בע"מ

כאן דרום

אזור הדרום

ביקוש עבודה

עסקים

דירות למכירה

4 חדרים ויותר

3.5 — 3 חדרים

2.5 — 2 חדרים

שכ"ח

ביקוש דירות

מכוניות

אוטוביאנקי

סובארו

סיאט

פולקסוואגן

פורד

פיאט

רנו

מסחריות

הצעות עבודה

משרדים

מכירות ושירותים

שחרות ומטפלות

פקידים/ות

נהגים

ריפוי והרזיה

להשכרה / למכירה

מבנה תעשייה

בגדלים שונים

גבי הידראוליקה

08-437335

בית: 08-436326

למפעל באשקלון

דרושה

פקידה

לניהול משרד + הדפסה

נא לפנות בכתב יד עם צרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 101 מכיון לציין עבור "פקידה באשקלון" — סודיות מובטחת —

ליחידת אבטחה בנמל אשדוד

דרושים

מאבטחים ובודקי מטענים

לדבות בחורות

לעבודה אחראית וקבועה במשמרות

דרישות התפקיד:

★ בעלי הופעה נאה עד גיל 45 שנה

★ לאחר שירות צבאי או משטרתי עם עבר נקי

★ 11 שנות לימוד (לפחות)

★ מצב בריאותי תקין (פרופיל 82 לפחות)

★ שליטה מלאה בעברית וידע בסיסי באנגלית

★ תושב העיר אשדוד/ק.גת/אשקלון/רחובות/ק. מלאכי

לעובדים יוצע שכר חודשי של 1000 ש"ח לפחות, בתוספת שעות נוספות, בונוסים ונסיעה להרל בתום שנת עבודה. עדיפות לבעלי רשיון נהיגה. המועמד יידרש לחתום על התחייבות של עבודה רצופה ל-6 חודשים לפחות. לתושבי קרית-גת ושובי הסביבה התקיים ועדת קבלה בלשכת העבודה קרית גת בתאריך: 23.5.88 בשעות 08:30-11:30

לפנות בכתב יד לת.ד. 33149 ת"א עבור מס' 12

רק מועמדים מתאימים יוזמנו לראיון

כפר הנוער ניצנים

דואר נע אבטח

דרושים לשנה"ל תשמ"ט

מורים:

* מתמטיקה

* הוראה מסייעת

* אנגלית

* מחנכות מטפלות

* מיכון חקלאי

* ומקצועות עבריים

נא לפנות בכתב או טל: 051-27122

יחסי ציבור לעניין אפשרות למשרה בלתי רגילה בחברה המובילה בירושלים. לרציניים ומוכשרים בלבד. אנגלית (מדוברת – בלבד), מוטיבציה גבוהה בכתיבה יוזמה ובשווק בעברית. קורות חיים + המלצות כתובות מיידית

למכירה

חנויות

בשוק החדש

קרית-גת

טלפונים: 08-401097, 08-476229

נורקייט בע"מ

למפעל בטחוני באזור המרכז

דרושים

★ עובדים/ות לחדר־אוכל

★ עובדי נקיון למטבח

★ עוזרי טבחים

שעות העבודה 7.00-16.30

5 ימי עבודה בשבוע.

ביום שני לפנות לטלפונים

03-5426465, 03-5426456

מכון דור

בעל/ת פלפל ומרץ

לעבודת שיווק מעניינת

★ יכולת מכירה ★ התמדה ★ גיל עד 30 ★ יחסי אנוש טובים

למתאימים: ★ בסיס + עמלות ★ צוות צעיר ודינמי ★ אוירה טובה

לפנות מכון דור רוזנבאום 4 ת א טל: 03-203656 203652

יותר טוב מנפאואר

לסניף באר־שבע

רמב"ם 31, א'-ה' 08:00-14:00

טל: 057-79523

דרושים

למחלקה הטכנית

* מהנדס אזרחי

לעבודה בתכנון קונסטרוקציות ובטון.

* מהנדס חשמל

בעל ניסיון בתכנון ופיקוח בתעשייה.

* מכונאי תעשייה

נדרש ניסיון בתעשיה הכימית (משאבות, מנועים וכדומה..)

* חשמלאי ראשי

מוסמך, בעל רשיון מתח גבוה וידע ב־PLC. רצוי טכנאי חשמל

* מפעילי מתקנים כימיים

רק בעלי ניסיון בתעשייה כימית

* מחסנאי

נדרש רקע בחשבונאות.

למחלקה המשרדית

מעבדות תמלילים

עברית־אנגלית

אפשרות לעבודה בשעות גמישות

שכר גבוה וכל התנאים הסוציאליים – כחוק

פנו למנפאואר בהקדם – זה משתלם!

מנפאואר

MANPOWER

החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית

המשרות במודעה זו מוצעות לנשים ולגברים.

מדליון הכסף ניתן כאות הוקרה והכרה למצטיינים שבין עובדי מנפאואר

דלתא DELTA

דרוש

בחור צעיר

יוצא צבא

בעל רקע טכני

★ רצוי ידע במכונות תפירה ★ מגורים בכרמיאל

המעוניינים יפנו בכתב לת.ד. 137 כרמיאל 20101 עבור מיקי איילון

RAMADA RENAISSANCE HOTEL JERUSALEM

למלון רמדה רנסנס

דרושים

★ פקיד קבלה לילה

★ מזכירה אנגלית – עברית

★ פקידי קבלה עם נסיון

לפנות למחלקת כח אדם 02-528111

למוסד ציבורי גדול

דרושה/ה

עובד(ת) שיקום

דרישות התפקיד:

תואר ראשון בעבודה סוציאלית.

לאחר שירות צבאי.

מקום העבודה: ירושלים.

נא לפנות בכתב לת.ד. 7093 ת"א. מודעה מס' 568 או טלפונית לטל. 02-660253

פונים מתאימים יענו.

חברת קטלוגים גרמנית

5,000 פריטים למוצרי בית ואופנה – המודלים האחרונים

מחפשת

סוכן/ת

דובר/ת גרמנית

למכירה ישירה לפרטיים ולארגון חוגי בית

MEMO services הרצליה פיתוח.

טל. 052-574736/574373

הבלון השמח

הליצן עם הבלונים

העיר צומת השרון תל אביב גוש דן והשרון

דירות למכירה

לא מכרת לא שילמת
רק בלוח העיר
קבלת מודעות
מ־8.00–20.00
03-383322

גוש דן

4 חדרים ויותר

3–3.5 חדרים

2–2.5 חדרים

1–1.5 חדרים

איזור השרון

חולון ובתים

תל־אביב

דירות נופש

וילות ובתים

קבלנים מציעים

בתי כפר ומשקים

פנטהאוז דירות גג

קונים זהב מהציבור
ויהלומים גדולים
ZAMLER
טל: 03-235924

פרוטה את אדלשטיין
טל: 5560851 / 807390
★ בצוע עבודות סורגים
• מדרגות לולייניות
★ סככות למכוניות
• פרגולות
3 תשלומים
• אחריות •
• אספקה מהירה •
• שרות אישי •
רח' התבור 5 אזור התעשיה חולון

קידמה
למוכרים ולמחפשים!
מידע על אלפי דירות למכירה באזור המרכז ללא דמי תיווך!!
מתפשלה!!
תמורת 39 ש"ח בלבד (בכרטיס אשראי בטלפון) תקבל רשימה מפורטת של דירות המתאימות בדיוק לך.
מוכרים!!
פרסום דירתך בחינם!! עד למכירתה!!
קבלן בנין
פרסם דירתך תמורת 20 ש"ח (חד פעמי) עד למכירתה!!
"קידמה מאגרי מידע"
בן יהודה 192 ת"א
03-5449973/4

קנין
חב' לנכסים בע"מ
טל: 03-242192-3-4-5

דורש דירה?
ביקורת ליקויים לפני קניה, בעת בצוע ובתום שנת האחריות
"בדק בית"
סוקולוב 41 רמת השרון
03-485174, 03-498452

בכפר סבא בכרמל 32
בבניה
דירת 5
עתיקות + מרפסת פתוחה + דירת גג
350 מ"ר
מירצקי 03-413501

יצמן 85 כפ"ס
052-32343
052-449482
85

ישראהאוז
רח' אחוזה 77, רעננה
052-441088, 052-456049

מבנים כיפתיים
שיטת חפץ
יוצאים מהקופסה!!! לבית עגול!
דומקריט בע"מ
03-477968, 03-5449708
domecrete

"רון נכסים"
גבעתיים כצנלסון 11
מציע:
• בר"ג 3 יפים מיידי.
• בגבעתיים בגולומב, 4, חדשה, מיידית.
• בגבעתיים ברמבם בית פרטי, שקט, מיידי.
• בגבעתיים בשנקר 3 + גג.
• בבניה 3, 4, 5 בגבעתיים ובר"ג.
טל: 03-313482, 03-321541

תווך גבי את רפי
סירקין 19 גבעתיים

טניס 20+
מועדון הטניס הישראלי לגילאי 20 ומעלה
בהנהלת דליה אלואב
אצלנו תמיד יש עם מי לשחק
03-232938

Oscar
אוסקר
מסעדה ★ פאב
בתוכנית: יום ו' – לוס רומנוס (החל משעה 17.00)
מוצ"ש – יוסי יפה
שבת – שרה גור והארכנגז
יום א' – אלביס פרסלי
יום ב' – יוסי דרום
יום ג' – חני יפה
יום ד' – יוסי דרום
יום ה' – חני יפה
אוסקר – דיזנגוף 210 תל־אביב טל 03-220456

באת. קיבלת. משכנתא.
בנק משכן בבנק הפועלים
פרטים מלאים בנציגויות משכן בסניפי בנק הפועלים

מכאן עין הבוטן

מכאן من الاصل

הלוח הארצי

הארץ חדשות

המשך ת"א גוש דן והשרון

לידיעת המפרסמים ב"לוח העיר"

מודעה באחריות / לא מכרת – לא שילמת

כללי פרסום

● "חודש פרסום" משמעו פרסום אותה מודעה 8 פעמים בתשלום בארבעה שבועות

● המבצע חל על פרסום מודעות מילים (לא שטח) בלוח העיר בלבד ולגבי נכס או שירות. (להלן: נכס) המוצעים באזור ת"א גוש דן והשרון בלבד

● אם בתום חודש פרסום ועד להגשת הבקשה להחזר כספי כאמור להלן לא נמכר הנכס בדרך כלשהיא זכאי המפרסם להחזר התשלום עבור המודעה או לפרסום חודש נוסף במקום ההחזר

● מודעה בה הוצעו יותר מפריט אחד ונמכר אחד מהם לא יהא המפרסם זכאי להחזר

● בקשות להחזר כספי או לפרסום חודש נוסף יתקבלו במשרדי הלוח ישירות (לא באמצעות משרדי פרסום) רח' י.ל. פרץ 6 ת"א.טל 03-383322 בימים א'-ד' בין השעות 8.00-15.00 ולא יאוחר משבועיים מתום חודש פרסום

● בפנייתכם ללוח נא להצטייד במספר קוד המודעה ובמספר חשבון הבנק. ההחזר ייעשה באמצעות העברה לחשבון הלקוח.

2—2.5 חדרים

● בחולון 1/2 2 מסודרת אפשרות בניה בגובה השטח 03-5050447 17322428א

תיווך לוי

יסוד המעלה 38 ת"א

03-372670

● דרושות דירות/נכסים, אולמות ומשרדים להשכרה ולמכירה ללקוחות רציניים ללא עמלה.

● בתחנה המרכזית 2 מסודרת, ק"ב – 30,000 $ – 2, ק"ג 26,000 $ + מבחר דירות.

● חנות בנוה שאנן 42 במ"ר מטבח + בלוינסקי על יד התחנה המרכזית החדשה לכל מטרה.

● בשכ"ח – בתחנה המרכזית: למחסן שיווק – 160 מ"ר, ק"ק מסודרת + גישה.

● תווך לוי מקבל ומציע דירות, אולמות עסקים – מחסנים, משרדים ונכסים.

חדרים מרוהטים

שותף/שותפה

מאגרי רכב ממוחשבים

נתניה

4 חדרים ויותר

2—2.5 חדרים

1—1.5 חדרים

ראשל"צ

4 חדרים ויותר

דירות בשכ"ח

ביקוש דירות

דירות מרוהטות

מכוניות

אאודי

3—3.5 חדרים

דירות בדמ"פ

אופל

אמריקאיות

ב.מ.וו.

איסוזו

אלפא רומאו

ג'יפים

אוסטין

אוטוביאנקי

דייהטסו

דייהטסו

חלון

לא מכרת לא שילמת

לקבלת מודעות

לוח העיר

ודרושים

03-625015

5365759

עד חצות ובאשראי

וקסהול

מלבוש

לנציה

דלתה

מיני מיינור

● מיני-מינור 79 רגא 052-474121 אחרי 07.00 בערב 16571019א

מרצדס

● בהזדמנות 300 1985 כמונית שלישית + תוספות בערב 03-252896 17280425ב

● מרצדס E 230 1982 אוטו' כיסא-כל התוספות, שניה 03-626320 03-911320 17452028ב

● חייבת למכור 230 1976 כל התוספות שמורה המשפחה 03-5022425 20080328ב

● 190 E 1984 מיסל + כל התוספות בצב מעולה 03-5466008 16532002ד

נ.ס.או.

סאאב

סובארו

סיאט

פיאט

פורד

סימקה-קרייזלר

פולקסוואגן

סיטרואן

סוזוקי

סוסיתא

מאגרי רכב ממוחשבים

קונה .מוכר רכב?
עשה זאת באמצעות המחשב
ותחסוך זמן כסף ועצבים
אצלנו תמצא מידע מעודכן
ומגוון ביותר על כל סוגי הרכב
פתוח עד 21.00 בערב
אלון, מיטרונים 9, ת"א 03-625552

Oscar
אוסקר

ארוחות עסקים
בין השעות 12.00-16.00
-.16 ש"ח בלבד

מבחר סלטים / מרק / עוף בטלטלה /
שניצל / המבורגר / נקניקיות / דג סול /
מוס שוקולד / מוס לימון

אוסקר • דיזנגוף 220 תל-אביב טל. 03-220456
המסעדה פתוחה מ-12.00-16.00 וכן בערבים

מכזז עוזמן

הלוח הארצי

הארץ חדשות

המשך ת"א גוש דן והשרון

משאיות

אוטובוסים

מוניות

טרקטורים

קרוואנים

אופנועים

תלקי רכב

עתיקות

הצעות עבודה

ל"א.ו.ת"
דרושים
* עובדים בעלי רקע טכני
פ"ת, בני ברק, חולון
* מתקין מיזוג אוויר לרכב, נתניה, פ"ת, ב"ב
* עובדי ביטחון
פרופיל גבוה, משמרות בלוד
תנאים מצוינים למתאימים
03-372465

הוצאת עקד
תל-אביב
מחפשת
אדם מתאים לאירגון ארועי תרבות ותערוכות
להתקשר טל.
03-281044, 283648
בין השעות 15:00-11:00

דפוס

הנהלת חשבונות

חרטים/מסגרים

חשמל / אלקטרוניקה

מכונאים / הנדסאים

אחיות

גזירה ותפירה

עובדי מוסך

יהלומים

מסחריות

טנדרים

קומן

דעו

מאגרי רכב ממוחשבים

פיז'ו

בנה לך מעבדה לתיקון רדיו/טייפים בביתך

להכנסה צדדית ולהנאה
כל זאת בחמש חוברות הדרכה לבניית המעבדה וללימוד המקצוע.
שלח 75 ש"ח לפקודת ט.ת.א. אלקטרוניקה ת.ד. 23405 ת"א.
החוברות ישלחו לביתך תוך שבועיים
ניתן להזמין גם בטלביזיה

דוגמניות צילום

סוכנים/ות

קופאים/יות

מחסנאים

נערים

שליחים/ות

תגבור

חברה ארצית לשירותי כח־אדם

משרד ראשי: רח' תל־חי 7, טל. 03-282257-8

משרדים

מגרשים

חנויות

ריפוי והדרה

גינון

בריאות

מזלים

ניקוי ופוליש

נופש וקיט

שיפוצים

אותיות דביקות

קופות רושמות

מוצרי חשמל

צילום

הלוואות

מכירות ושירותים

מציעים למכירה

חקלאות

מבני תעשיה

בתי מלאכה

מחסנים

אולמות

שמירה ואבטחה

ביקוש עבודה

עסקים

נהגים

ספרים/יות

ל.א.ו.ת.

דרושים

★ מזכירות אנגלית
קורספונדנטית, הדפסה, ת"א – משרה מלאה

★ מזכירות אנגלית + עברית

★ כתבניות אנגלית
רמת שרת אם. ת"א, פ"ת, חולון

★ מעבדות תמלילים
עברית אנגלית
מנוסות

עובדי מתכת

שרטטים וגרפיקאים

רפואת שיניים

מכירות

מקדמי מכירות

עובדי מטבח

פועלים/ות

פקידים/ות קלדניות

מורות וגננות

תופרות ומספלות

סוכנים/ות

صكذا عن الاصل

הלוח הארצי — הארץ חדשות

מוסד הטכניון למחקר ופתוח בע"מ

דרוש/ה:

הנדסאי/טכנאי
בנין/מכונות/כבישים
למיקוח על קידוחים ובדיקות קרקע ביום וביבשה

הכישורים הדרושים:
כושר ביטוי טוב בשפה העברית, רצוי גם באנגלית, לאחר שרות צבאי, בעל רשיון נהיגה.

הערה: המשרה מחייבת עבודה בשעות נוספות והרינות, נסיעות ולינות ברחבי הארץ.

מכרז מס' 31/88

הנדסאי/ת טכנאי/ת לבורנט/ית כימיה

הכישורים הדרושים:
בוגר/ת בי"ס להנדסאים במגמת כימיה, לאחר שרות צבאי, בעל/ת רשיון נהיגה.

הערה: המשרה מחייבת עבודה בתנאים קשים בשדה ובמעבדה, המשרה מחייבת עבודה בשעות נוספות.

מכרז מס' 32/88

עוזר למחסנאי טכני
לעזרה בניהול שוטף של המחסן הטכני.

עדכון מלאי המחסן, קבלת ציוד, הנפקה ורישום חומרים, ציוד וכלי עבודה, היתוך חומרים, דרוש נסיון של 5 שנים לפחות בעבודה במחסן טכני.

הערה: המשרה הינה זמנית וחלקית 40%

מכרז מס' 34/88

פקידה כללית

הכישורים הדרושים:
נסיון בעבודה פקידותית ובהנהלת חשבונות. שליטה מלאה בהדפסה עברית ואנגלית, נכונות לעבוד בשעות נוספות.

מכרז מס' 23/88

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב אל מחלקת משאבי אנוש, מוסד הטכניון למו"פ בע"מ, קרית הטכניון חיפה — 32000, עד יום 29.5.88 בציון מס' המכרז המתאים.

למוסד חינוכי דתי בחיפה
דרושה

מזכירה ראשית

* התמצאות בהנה"ח ברמה סוג ב.
* שליטה מלאה בהדפסה במעבד תמלילים
* 5 ימי עבודה בשבוע

נא לפנות אל מר יצחק הריש
טלפון: 04-211947, 212683

למפעל מתכת המעסיק למעלה מ-100 עובדים, דרוש:

מנהל ייצור

בעל נסיון של 5 שנים לפחות.
כישורים דרושים:
● נסיון בארגון וניהול הייצור
● ידע ונסיון בתהליכי תכנון, כפוף וניקוב פחים קונסטרוקציות מתכת.
● יחסי אנוש טובים.

ת.ד. 33997, חיפה 31339, עבור מנהל ייצור.

למפעל תעשייתי בחיפה
דרוש:

מהנדס ייצור

הכישורים:
* נסיון של שנה — שנתיים
* נסיון בעבודה עם מחשב

לפנות בכתב לת.ד. 6250 חיפה
מקוד 31062

לחברת קוסמטיקה בעלת שם עולמי דרושות

יועצות יופי מעולות לאיזור חיפה

אם את:
* בעלת הופעה נאה ומטופחת
* בעלת ידע באנגלית או צרפתית
* בעל כושר מכירה ועבודה עם קהל
* בין הגילאים 25-45

אנו מציעים לך משרה קבועה ומלאה. הכשרה והדרכה יינתנו למתאימות לא דרוש נסיון קודם נא להתקשר ביום ב' בלבד ליפה 04-573291

סנוקרסט שיווק 1980
בסניפנו בטבעון דרוש

עובד קרור

* נכונות לעבודה בשעות לא שגרתיות
* תושב טבעון והסביבה
* גיל 22 — 28

המעוניינים לפנות 04-833602, 04-831178

הטכניון
מכון טכנולוגי לישראל

דרוש/ה:

מתכנת/ת במדור ייעוץ

תאור התפקיד:
הדרכה, התקנה, תחזוקה, הפצה וייעוץ תוכנה מתימטית, השתתפות במשימות השונות של המדור.

הכישורים הדרושים:
תואר שני במדעי הטבע או ההנדסה, ידיעת השפות עברית ואנגלית, נסיון עבודה במחשב.

הערה: המשרה הינה בהיקף 50%.

מספר המשרה: מת/132.

מועמדים/ות מתאימים/ות המעוניינים/ות יפנו בכתב בצירוף קורות חיים, נסיון קודם, שמות ממליצים ומספר המשרה עד יום 29.5.88, אל: אגף כח-אדם, קרית הטכניון, חיפה 32000

לחברה ציבורית בחיפה דרושים

1. מפעילי מחשב י.ב.מ. 43XX

(עבודה ב-3 משמרות)
כישורים: הנדסאי מחשב רצוי נסיון.

2. הנדסאי/ת מחשב

נא לפנות בכתב בצירוף קורות חיים
לת.ד. 44755 חיפה

לחברת כץ אריה
דרושים

רתכי ארגון

לצנרת נירוסטה, לעבודה קבועה
אפשרות לתושבי עפולה והסביבה
להתקשר מיום ב' טל' 04-723990

למלון נוף העמק מגדל העמק

דרושים
★ קניין
★ מחסנאי
★ עובדי אחזקה
★ פקיד קבלה ללילה

נא לפנות בצירוף קורות חיים
אל רוני פל — סמנכ"ל המלון

לחב' ביטוח בחיפה

דרושים:

1. מפקח רכישה בביטוח חיים
[illegible]
שעות עבודה לא שיגרתיות
נסיון קודם בענף
תנאים טובים למתאים

2. פקידה למח' תביעות
בעלת נסיון של שנתיים לפחות

נא לפנות בצירוף קורות חיים בכתב יד לת.ד. 4353 חיפה מיקוד 31040 עבור משרה מס' 2240.

פרסום שפי

מלון נוף
שדי הנשיא 101, חיפה

דרושים:

טבחים

לפנות [illegible] בשעות: 8.00-15.00, בטלפון: 04-388731

לחברת "לויס" באוניברסיטה חיפה
דרושים:
לעבודה קבועה (חודשית)
או לעבודה מזדמנת (לפי שעות)

★ טבחים/יות
★ לעבודות הכנה והגשה
★ מלצרים/יות
★ עובדי/ות נקיון

לקבלת פרטים נוספים יש לפנות בימי א'-ה' מ-12.00 עד 16.00 למשרד לויס במזנון בבניין הראשי, למר שוקי גולדשמיט
או לטלפון 04-257743 04-240936

לרשת מרפאות שיניים
לסניפנו בירושלים
דרושות
★ סייעות מוסמכות/מתלמדות
★ שיננית
טלפון: 02-226152, 03-5446132

לקונצרן שטראוס נהריה
דרושה:

מזכירה

לחצי משרה
* הכרחי ידע ונסיון בהדפסה
* יכולת לעבודה בשעות גמישות לפי הנדרש
* העבודה בנהריה
* בין השעות 12.00-16.00
* מקום מגורים נהריה, עכו והסביבה.

לקביעת ראיון נא לפנות לציפי מחלקת כח אדם
טלפון 04-927791

לתעשיה הצבאית אזור חיפה
דרושים/ות

1. מהנדס/ת/ הנדסאי/ת חשמל
לתיכנון מערכות תעשייתיות הכולל פיקוד ובקרה, רצוי ניסיון של 3 שנים.

2. חשמלאי/ת
תחזוקת מערכות תעשייתיות, דרוש ידע וניסיון בפיקודים.

המתאימים/ות יפנו בכתב בצירוף קורות חיים והתעודות המעידות על השכלה (כולל מס' טלפון לצורך התקשרות) לת.ד. 437 חיפה מיקוד 31003

לסאן פלסט בע"מ
כפר-אזר צומת תל-השומר, דרושה

מ ז כ י ר ה

אנגלית מושלמת, צרפתית יתרון, ידע ביבוא ויצוא
(לפנות לעמוס) 03-353084 ובערב 03-353887

דרוש/ה

מהנדס/ת מנוסה

לתכנון קונסטרוקציות
בעל/ת 7 שנות נסיון לפחות
03-452244/5/6

דרוש
מנהל בי"ס בירושלים
לבי"ס ממ"ד בסביבת אוכלוסיה בעלת רצון ויכולת לאתגרים בכל התחומים
לפנות בצירוף קורות חיים לת"ד 23631 ירושלים

החברה להגנת הטבע
מזכירה
משרה מלאה, הדפסה, נסיון קודם בעבודה
כרמלה 02-713536/7
14.00-08.00

דרוש
מכונאי
בעל נסיון
במכונות בנין
טל: 051-23721

למוסד ציבורי
דרוש
רוקח/ת חצי משרה
טל' 03-5103781
בוקר

אם את שאפתנית, משכילה ויודעת מה את שווה

מקומך איתנו!

אנו מציעים הכנסה חודשית נאה — שעות עבודה גמישות והכשרה מקצועית

בסוכנות ביטוח דינמית

לפנות בצירוף קורות חיים לת.ד. 33265 חיפה מיקוד 31332

להדסה עין-כרם
דרושים

1. מאבטחים
2. שומרים

עבודה במשמרות, לפי סידור אישי
לקביעת ראיון להתקשר לטלפונים: 02-245421, 02-233966

לבית אבות במרכז ירושלים
דרושים
אם בית בעלת נסיון
עוזרים למטבח
עובדי מטבח
תורניות
איש תחזוקה — חשמל
פיזיותרפיסטים
טלפון: 02-347111

דרושים
מקדמי מכירות

לשיווק מופעים ואירועים
א. לבתי-ספר ומוסדות חינוך בירושלים והסביבה
ב. לתיירות נכנסת בכל הארץ
העסקה מיידית.
נא לפנות טל' 03-813205
(לשבתאי או לרון)

בנתב"ג
דרוש/ה
פקידת יצוא
נסיון הכרחי ביצוא
טל: 03-430333

אמריקן קמפינג
גריאה 18, גבעת שמואל טל' 537184
מסגר ברזל / אלומיניום
ניסיון מקצועי + ניסיון קודם

המשרד לקליטת העליה
מינהל הסטודנטים והתלמידים
דרושים

רכזי תרבות וקליטה — ומדריכים חברתיים — רכז תרבות ארצי
במעונות לסטודנטים עולים ובקמפוסים בחיפה, תל-אביב, ירושלים ובאר-שבע

דרישות התפקיד:
א. שרות צבאי.
ב. נסיון קודם בעבודה והדרכה.
ג. תלמיד מן המניין במוסד להשכלה גבוהה, מהשנה השניה ואילך
ד. ידיעת שפות.
ה. מגורים במעונות.

המעוניינים מתבקשים להגיש מועמדות בטופס מתאים שימסר במקומות הבאים:
באר-שבע — מינהל הסטודנטים בנין הנגב שד' הנשיאים באר-שבע.
חיפה — מינהל הסטודנטים בנין צים פלי"ם / חיפה.
ירושלים — בנין גולדשמיט חדר 508
תל-אביב — מינהל הסטודנטים אסתר המלכה 6 תל אביב או במינהל הסטודנטים בירושלים רח' הלל 15 ירושלים.
התפקיד כרוך בשעות עבודה לא מקובלות.
דרגת המשרה: רכזי תרבות משרה מלאה, מדריך תברותי חצי משרה, רכז תברותי ארצי בירושלים — משרה מלאה.
את הבקשות יש להגיש עד לתאריך 15.6.88

חצי חינם

● צבע ישום לפתח. מכונית כבר, מכונת מלוניות בלילות שיש, כסה. ריקודים ומצב חוזה 03-201198 15330619א
● 2 מזרני גומי אויר קורדרי קסיפה 1.90 ש"ח + פרדיי 200 2.20X2.20 03-771911 ש"ח 180 1.40X1.90 195340057
● לצעדים כם סלון 250 1+2+3 195429057 03-9825924
● קולר ווים בהמיתה אוסטרלי כולל אחריות 042-81079 195508057

מחשב

● מחשב אטארי 1040 + תוכנות מדיסק. גרפיקה ויאו 03-249276 165231253
● קומודור 64 + כונן + תוכנות, חרש 800 ש"ח 194303286
● קונטון ST 1040 אטארי + תוכנה 03-398757 163700123
● MACINTOSH + HARDDISK מחשב דיסקטים ועוד 03-231925 14350219א
● תואם A.T. אמריקאי 12MHZ 03-312216 4500 EGA.40MB 195353193

שידוכים

ציפי אמבטיות

שיעור

בקיזוג

חיות בית

אמנות/עתיקות

כספות

סורגים

אסטרולוגיה

הברזות

מלפונים ומכשירי קשר

קורסים וחוגים

מכונות כביסה

תנורי אפיה

מכונות תפירה

מכונות כתיבה

מלונות

מדיחי כלים

סירות וגלשנים

רוצים לקנות

מוני אויר

וידאו

רהיטים

כלי נגינה

הלבשה והנעלה

מלגזות ושינוע

ציוד אלקטרוניקה

מאזניים ומאזני גשר

מקרר

ספרים

מערכת סטריאו

● בגלגת 2 HASSELBLAD ערשות, גב פולרואיד וחלקים 170320283 03-474478
● מכונת צילום N.T 480 + מונו אוטומט + אוטומט (SORTER) כוחנות ל-2,500 דפים, במצב עבודה 173354283 03-216291
● מצלמה M.E.S עדשות 28 מ"מ אורגינליות 03-318817 160949058

● מצלמה "SONY" 8 מ"מ קונפלט, כחדשה, 3,580 ש"ח 182336283 052-73530

● מגבר אלקטרוני 3 לאחור, 5 מגבר STEREO בגוד ל...
[illegible]

לצה"ל דרושים

מועמדים לשרות קבע בתחום חקירות פליליות

על המועמדים לענות על התנאים הבאים:

א. בוגרי 12 שנ"ל.
ב. גילאים 28-21.
ג. מסיימי שירות צבאי סדיר
ד. סוג בריאות 97-65.

עדיפות תינתן למועמדים בעלי ניסיון קודם בחקירות ו/או אנשי משטרת ישראל.
על המעוניינים לפנות בכתב יד קריא וברור תוך ציון קורות חיים. יש לצרף צילומי תעודות ומסמכים על השכלה, הכשרה או ניסיון לשולחם לד.צ. 02607 צה"ל.
יענו מועמדים מתאימים בלבד

לוז

משרות אלו מיועדות לנשים ולגברים כאחד.
מקום העבודה ירושלים
נא לשלוח קורות חיים בציון שם המשרה ומס' טלפון למחלקת משאבי אנוש
חברת לוז תעשיות ישראל בע"מ
ת"ד 7929,
ירושלים 91079
סודיות מובטחת

דרושים:

1. מהנדס רכיבים – לכתיבה טכנית
כשורים נדרשים:
* מהנדס אלקטרוניקה.
בעל נסיון מוכח בהנדסת רכיבים
* נסיון בתכניות AUTOCAD
* שליטה מלאה באנגלית
* הכרת סטנדרטים אמריקאים ובינלאומיים
* ידע בעבודה עם מחשב אישי
עבור תמלילים – יתרון
התפקיד כולל הגדרת רכיבים והכנת המסמכים בהתאם.

2. מהנדס קונסטרוקציות
כשורים נדרשים:
* מהנדס קונסטרוקציות עם נסיון של כ-3 שנים בתכנון מבני פלדה
* נסיון באנליזה בעזרת מחשב
* ידיעת תקני ארה"ב – יתרון

3. מהנדס מכשור ובקרה
כשורים נדרשים:
* נסיון מוכח בתחנות כח
* שליטה מלאה באנגלית
העבודה דורשת תכנון ורישון של מכשור בשדה. אפיון ונסיון במכרזים

4. הנדסאי אלקטרוניקה
* נסיון בעבודה במעבדת אלקטרוניקה

5. מנהל/ת חשבונות
כשורים נדרשים:
* בעל סוג 3 בהנה"ח
– השכלה אקדמאית יתרון
* נסיון של 3 שנים לפחות
* נסיון במערכות שכר – יתרון
* ידיעת השפה האנגלית – יתרון

6. מזכירה בכירה
כשורים נדרשים:
* השכלה אקדמאית – יתרון
* שליטה מלאה בעברית ואנגלית – כולל נסות והדפסה
* נסיון במעבד תמלילים

ד. מבקר איכות ראשי
כישורים נדרשים:
* בעל הכשרה מקצועית בבקרות איכות
* 5-7 שנות נסיון בתעשיות המתכת והאלקטרוניקה

לוז תעשיות ישראל בע"מ-
האור של המחר. היום

שלמה כהן ושו"ת למוסכם בירושלים דרושים

1. חשמלאי רכב בעל ותק ונסיון
2. מחסנאי פקיד למחסן חלפים
המעוניינים, להתקשר לטלפון 02-526393

למפעל באזור התעשיה בעכו
דרוש/ה

פקיד/ה למשרה זמנית

מסוף מאי עד ספטמבר

הכישורים:
– שליטה בשפה האנגלית ברמת גבוהה.
– הדפסה וניסוח מכתבים באנגלית.
– מיומנות בהפעלת טלקס.
– ידע בהדפסה על מעבד תמלילים IBM.
– רצוי ידע כללי בהדפסה בשפה העברית.

המועמדות המתאימות יפנו בתאריכים 24-25/5 בין השעות 7-15 לטלפון 04-853668

אדם
מכון אדם לאבחון ויעוץ במשאבי אנוש
למרכז קניות גדול באזור הצפון
דרוש

מנהל לחברת הניהול

תחומי אחריות:
- תאום ופקוח על פעילות בעלי החנויות במרכז
- ייזום וארגון אירועים ומבצעי שיווק.
- ארגון ותאום, תחזוקה, בטחון ונקיון.

נדרש נסיון בתחומי ארגון וניהול, רצוי בתחומים דומים.
עדיפות לגילאי 35-40
נא לפנות בכתב, בצירוף פירוט תולדות חיים, למכון "אדם" רחוב ד' יזרעאלי 54, חיפה.

-סודיות מובטחת-

למפעל תעשייתי במפרץ חיפה
דרושה:

שרטטת טכנית

טל' 04-729874/5/6 לעירית

יותר טוב מנפאואר

סניף חיפה

למח' הטכנית
-הנדסאי/מהנדסי מכונות נסיון בתחום הינע-גלגלי שיניים
ללא הגבלת גיל. אפשרות לשעות גמישות בשעות הבוקר. לעבודה ממושכת במפעל עתיד ידע בחיפה.
-שרטטי מכונות מנוסים בחלקי חילוף למכונות
-חשמלאי ראשי רשיון למתח גבוה ויכולת ניהול צוות,
לעבודה ממושכת במפעל עתיר ידע באזור חיפה.

למח' המשרדית
-קלדניות מנוסות נסיון על י.ב.מ./דיגיטל/אלביט. לעבודה מיידית וממושכת. רצוי מאזור כרמיאל והקריות.
-לפנות ליהודית-

העצמאות 104, א-ה 8:00-14:00
טל: 04-530051 (גם בשבת)

מנפאואר
MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
ירושלים • תל-אביב • חיפה
באר-שבע • רחובות

מדליון הכסף ניתן כאות הוקרה והכרה למצטיינים שבין עובדי מנפאואר

שח"ל שרותים רפואיים בע"מ
לאור הדרישה הגוברת לשרותי שח"ל
אנו מרחיבים את שרותינו
דרושים לנו בעלי מקצועות מעולים

1. אחים/ות מוסמכים
לעבודה בניידות לטיפול נמרץ
2. חובשים/ות (שעות גמישות)
3. שליח + רשיון לטוסטוס
לפני או אחרי צבא
לקביעת ראיון נא לפנות החל מיום ב' 03-330851

למשרד אדריכלים
בנצרת עלית
דרושים

אדריכלים

בעלי נסיון
06-573534

אוניברסיטת חיפה
דרוש/ה

מהנדס/ת אזרחי/ת

מס' 5/88

תחומי הטיפול:
1. עבודות בינוי חדשות באוניברסיטה.
2. עבודות שיפוץ ושינויים במבנים הקיימים.
3. הכנת מפרטים ומכרזים לקבלנים.
4. ארגון, תכנון וביצוע עבודות, תיאומן ופיקוח עליהן.

כישורים:
1. מהנדס/ת אזרחי/ת הרשום/ה בפנקס המהנדסים והאדריכלים.
2. בעל/ת נסיון בתכנון, בביצוע ובפיקוח על עבודות בינוי.
3. רצויה הכרה של מערכות אלקטרו-מכניות במבנים.
4. בעל/ת כושר ניהול.

בהצעות יש לפנות בכתב לאגף כח-אדם אוניברסיטת חיפה, הר הכרמל, חיפה 31999, עד תאריך 29.5.88, בציון מס' המכרז.

קבוצת

השמירה בע"מ

ליחידת אבטחה עילית בנמל חיפה

דרושים

1. משוחררי צה"ל/מ"י/מג"ב
2. משוחררי צה"ל/מ"י/מג"ב, בוגרי קורס פיקוד
3. משוחררי צה"ל/מ"י/מג"ב, בעלי דרגות קצונה

★ תושבי חיפה, הקריות, עכו, נהריה והסביבה.
★ פרופיל 65 ומעלה ★ גיל - עד 45.

תנאי שכר מצויינים + הסעות למקום העבודה וחזרה
בתום שנת עבודה - טיסה לחו"ל

הקבלה לעבודה מותנית במעבר קורס.
ועדות קבלות תתקיימנה בימים שני (23.5.88) ושלישי (24.5.88), בין השעות 10.00-17.00, בנמל חיפה, במבנה מס' 12 (כניסה דרך שער פלמר).
על המועמדים להצטייד בתעודת זהות, פנקס מילואים, תעודת שחרור, פנקס שבוי ו-3 תמונות.

הג'וב הזה מתאים לך בקריירה!

■ פוטנציאל לניהול במשרד ובשטח.
■ יכולת פיתוח, מעוף, יוזמה וכישורים אישיים בשטח המכירות.
■ תנאים כספיים ואפשרויות קידום מהירות ביותר.
■ נשוי ובעל רכב (רצוי).
לקביעת ראיון: שישי 709924
שני ושאר ימי השבוע 709924,
510226/7

המר אלקטרוניקה בע"מ
דרושים/ות

טכנאי/הנדסאי אלקטרוניקה

לתחזוקת מערכות מחשבים קופות רושמות
* העסקה כרוך בנסיעות
* נסיון קודם בתחזוקת מחשבים או קופות

עוזרת למנהל חשבונות

למשרה חלקית, בשעות גמישות
נא לפנות בכתב לת.ד. 2324 חיפה מיקוד 31022
– סודיות מובטחת –

למכון רפואי פרטי
★ רופא פנימי/כללי
★ שליח לחצי משרה
טלפון: 02-669513

CI
INFRARED RADIOMETRY
ELECTRO-OPTICAL SYSTEMS
TESTING AND MEASUREMENTS

אנו חברה צעירה עתירת ידע המפתחת ומיצרת מערכות מדידה אלקטרו-אופטיות באינפרא-אדום
דרושה

מנהל הנדסת ייצור

שירכז את כל הפעילות ההנדסית הקשורה לייצור בחברת סי.אי.
כגון: 1. אחריות על הכנת תיקי ייצור.
2. אחריות על הנדסת התצורה.
3. אחריות על כל נושא הקטלוג.
4. אחריות על מערך הציוד של החברה ועוד.

רקע נדרש:
1. מהנדס אלקטרוניקה עם נסיון של 3 שנים בעבודת הנדסת ייצור בתעשיה.
2. כושר ניהול צוות עובדים.
3. בעל יוזמה ומרץ.
4. ידיעה טובה באנגלית.
5. נסיון בעבודת הנדסה בפרויקטים צבאיים.
6. הכרת מערכות מחשב.

העבודה המוצעת מהווה אתגר מקצועי גדול ומעניין בסביבה נעימה.
5 ימי עבודה, הסעות, ארוחות במפעל.
ת.ד. 147 אזה"ת מגדל העמק 10551

למוסד ציבורי בחיפה
דרוש/ה

תמחירן/ית תקציבן/ית

פניות עם פירוט נסיון בעבודה ותעודות.
נא לשלוח לת.ד. 7288 חיפה.

למשרד תכנון בחיפה
דרוש

מהנדס כבישים

עם נסיון של שנתיים לפחות
04-511876-7
תנאים טובים למתאימים

אורט ישראל

דרושים

מורים מהנדסים ומדריכים

אילת

לבי"ס תיכון מקיף אורט ע"ש גולדווטר
ת.ד. 595 - אילת.
טלפון: 059-72105/6/7

● מורים למקצועות:
★ אלקטרוניקה
★ חשמל
★ חשבונאות
★ מכונאות ימית (מעשית)
★ מכונאות רכב
★ תושב"ע

ערד

לבי"ס תיכון מקיף אורט ע"ש צימטבאום
ת.ד. 1 - ערד
טלפון: 057-957388
057-958319

● מורים למקצועות:
★ מתמטיקה (חטיבה עליונה)
★ כימיה
★ ערבית
★ פיסיקה
★ אלקטרוניקה
★ מלונות
★ מחשבים
★ מכניקה (מקצועות עיוניים)
★ הסטוריה ואזרחות (לחטיבה עליונה)

בת-ים

לבי"ס תיכון טכנולוגי אורט ע"ש מלטון
סמטת הדקל, רמת הנשיא
טלפון: 03-5519943
03-5510324

● מורים למקצועות
★ אנגלית
★ ספרות
★ תנ"ך
★ הסטוריה
★ פיסיקה
★ שרטוט
★ גאוגרפיה (משרה חלקית)
★ מחשבת ישראל (משרה חלקית)

קרית מוצקין

לבי"ס מקיף עירוני אורט
שד' בן גוריון
טלפון: 04-762820
★ מורה לתנ"ך
(לחטיבה העליונה - נסיון בהכנה לבגרות)

לתושבי חיפה והצפון

המוכשרים להצליח

אם את ה בוטח ת בעצמך ויכול ה להוכיח שאת ה מסוגל ת להצליח ולעבור את המיון הקפדני, יש לך הזדמנות להצטרף לקורס המקצועי של מגדל

ללמוד ביטוח חיים וגם ביטוח כללי

לעמוד במבחני רישוי מתמחה של משרד האוצר, להתמחות כסוכן ת ביטוח במגדל ליהנות מהכנסה חודשית הולמת מסיום הקורס.
והעיקר – להצליח ולהגיע לעצמאות.

טלפן י לרותי: 04-660010
בימים א'-ה' בין השעות 9.00-15.00

מגדל
חברה לביטוח בע"מ
דבר אחד בטוח.

אתגר הראוי לך
אתגר שתוכל להעריך

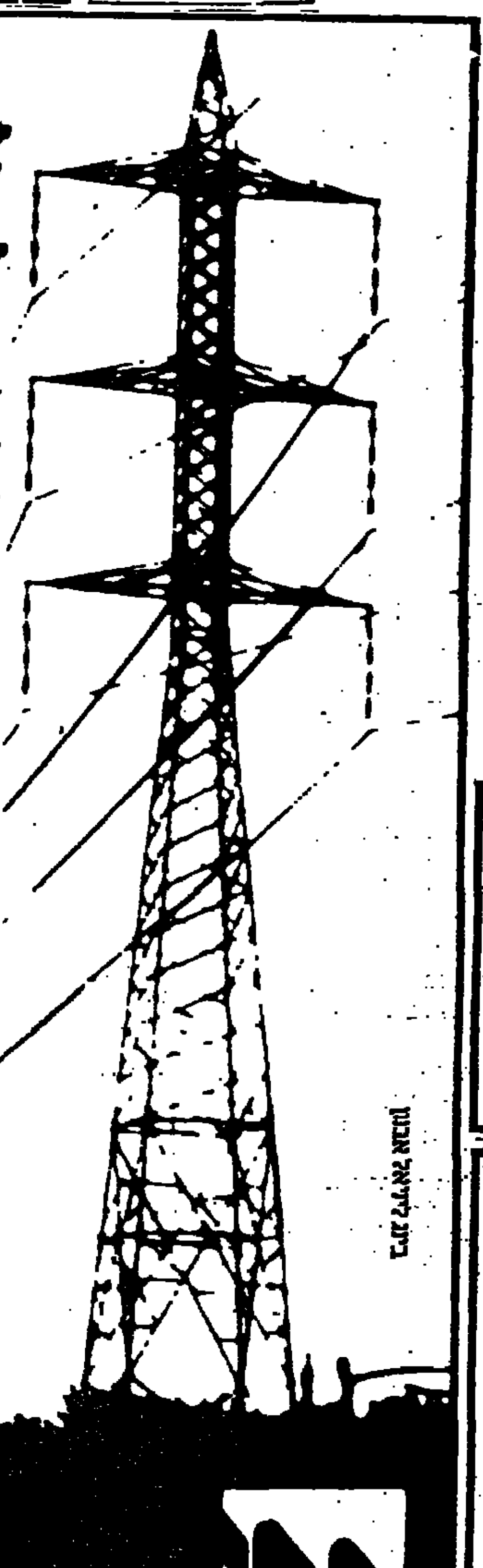

חברת החשמל לישראל, במסגרת הכנת העתודה ההנדסית שלה, פותחת את שעריה לקליטת מהנדסים חדשים, שיהוו צוות איגום.
בשלב זה מעוניינת החברה בקליטת בוגרי אוניברסיטאות טכנולוגיות במקצוע **הנדסת חשמל**

המהנדסים שיתקבלו לחברת החשמל במסגרת תכנית האיגום יעברו תקופת השתלמות ביחידותיה השונות של החברה, הקשורות למקצוע שלמדו. תקופה זו תאפשר להם היכרות מקרוב של היחידות השונות ותסייע בקבלת החלטה לגבי היחידה שבה הם ישתלבו.

מהנדסים וסטודנטים העומדים לפני סיום לימודיהם, בעלי ציון ממוצע מצטבר של 75 ומעלה, מוזמנים לפנות בכתב בצירוף קורות חיים וגליונות ציונים מעודכנים לפי המען:
חברת החשמל לישראל בע"מ מחלקת תכנון כ"א - "איגום מהנדסים" ת.ד. 8810, חיפה 31086.
המועד האחרון להגשת הבקשות: 15.6.88

מודעה זו מיועדת לנשים ולגברים

חברת החשמל לישראל בע"מ

למוסד רפואי ציבורי בחיפה
דרוש:

טכנאי/ת אולטרה סאונד

* בוגר/ת קורס הדמיה על קולית,
לעבודה בתחום הגניקולוגיה והמיילדות.
המעוניינים יפנו טלפונית לד"ר שטראוס לתיאום פגישה.
טלפון: 04-568330 או 04-568301, בשעות הבוקר.

מכירות וניהול ביטוח

בוא ללמוד מקצוע מעניין דינמי ומכניס. את.
עכשיו שנה את עיסוקך והפסק לחזר אחר מקומות עבודה אחרים.
אנחנו נכשיר אותך נעניק לך שרותי משרד, חברה נעימה והכנסה הולמת. פניות מבוקשות מבני 27 ומעלה המוכנים ללמוד ובאמת לעבוד

לבדיקת התאמה התקשר לטלפון 04-374090

هكذا من الأصل

הלוח הארצי הארץ חדשות

זמיר
לכל סניפינו
דרושים/ות

מסגרים/רתכים מנוסים קוראי שרטוט
חשמלאי ראשי/בכיר/מוסמך/עוזר
איש אחזקה מנוסה במפעל תעשייתי
עובדי ייצור יוצאי צבא לעבודה במשמרות
מזכירה מנוסה בהדפסה עב/אנ למשרה מלאה

חיפה: רחוב החלוץ 3, טל' 04-670373
קרית ביאליק: צומת צבר, טל' 04-709284
תל-אביב: רח' בן יהודה 26, טל' 03-284494
רחובות: רח' הרצל 202, טל' 08-473832
אשדוד: רח' רוגוזין 22, טל. 08-535455
ב"ש: רח' ההסתדרות 73, טל. 057-73118
רמלה: רח' הרצל 100, טל. 08-237858
שרותי כח אדם בע"מ

לרשות
שמורות הטבע
דרוש/ה רכז/ת
הדרכה בחצי משרה
תאור התפקיד: ניהול צוות הדרכה שב"סיסו בקרית שמונה והוא פעל בשמורות הטבע באזור. דרישות: השכלה אקדמית * ידע בטבע * נסיון בכתיבת תוכניות הדרכה * נסיון בניהול צוות.
המשרה מיועדת לבעלי רכב בלבד, מגורים בקרית שמונה
המעוניינים יפנו לרשות שמורות הטבע למילוי שאלונים עד לתאריך 27.5.88.
ירושלים – ירמיהו 78, צפת – בית הסוכנות שמורת הבניאס ותל-דן

קבוצת הביטוח
הראל המשמר שלוח
סניף ירושלים
להקמת מחלקה בביטוח אלמנטרי
דרוש/ה
איש ביטוח
הכישורים הדרושים:
★ נסיון מוכח בענף האלמנטרי
★ ידע בחיתום וקבלת עסקים
★ טיפול בסוכנים
★ טיפול בתביעות
לקביעת ראיון אישי נא לפנות למנהל הסניף
מר שי רזיאלי– החל מיום א'
טל' ישיר 02-222348 סודיות מובטחת

"בית-משפחה" ל-10 ילדים ונוער נכים
מחפש
אם-בית
המסוגלת לקיים בית חם ותומך
– התפקיד מחייב טיפול פיזי וחברתי בילדים
– יכולת להנהיג צוות עובדים קטן
– שעות העבודה: בוקר, אחה"צ והערב
– קיימת אפשרות של דיור במקום וכן עבודה לבן הזוג
המעוניינים, בעלי השכלה על-תיכונית באחד מהתחומים של סיעוד, חינוך או שיקום, יפנו בכתב, בצירוף תולדות חיים,
לת.ד. 3489 ירושלים עבור "בית משפחה"

סדרן שאוהב עבודה
אם אתה מבוסס וחרוץ
מקומך איתנו
כסדרן עבודה
במפעל לבטון מובא בהרצליה
דרישות התפקיד:
* השכלה תיכונית או מקצועית 12 שנות לימוד
* גיל 25-35 * בעל רכב
נכונות לעבוד
מעבר לשעות המקובלות
ועמידה בלחץ עבודה רב
עדיפות למתגוררים בהרצליה והסביבה
נא להתקשר: 052-559164 לרפי

למפעל פלסטיק באזור התעשיה ראשל"צ
דרושים
1. מלגזן
נסיון של שנה לפחות לשלוש משמרות בלבד
2. עובדי ייצור
להפעלת ציוד אוטומטי חדיש לעבודה בשלוש משמרות
3. לבורנט/ית
בעל/ת תעודה מקצועית מוכרת במגמה לבורנטית בלבד
נסיון רלוונטי של 3-1 שנים
לפנות לכח אדם החל מיום ג' 03-9612919

יעוד
יעוץ תעסוקתי-ניהול-חישוב טל' 520022
ללקוחותנו בירושלים דרושים:
1. חשב מנהל כספים
נסיון בניהול מערכות כספיות גדולות ובמחשב P C
רצוי בוגר מינהל עסקים
2. חוקר פיזיקאי בכיר
נסיון בואקום ושכבות אופטיות דקות
3. ראש צוות ביקורת איכות
לחברת אלקטרוניקה עתירת ידע
4. איש P.C
ידע בחומרה ובתוכנה
5. מנהל עבודה
במפעל אלקטרוניקה עתיר ידע
תנאים טובים למתאימים
טלפון 02-520022 (שיבא)
רחוב המייסדים 22, בית-הכרם, ירושלים

דרושות
חיילות משוחררות
עד גיל 24
אם את
★ בעלת כושר ביטוי בע"פ ובכתב
★ בעלת כושר שכנוע וניהול משא ומתן
★ הופעה מרשימה
★ סבלנית וסובלנית
★ בעלת משמעת עצמית גבוהה
מקומך איתנו
הכנסה עד 3,000 בחודש!
נא לפנות לטל. 03-5103854/5/6/7 – יעל

החברה קדישא
שליד ארגון יוצאי פרס. ירושלים
דרושים
★ פקיד בחצי משרה
דרישות התפקיד: יצוג הארגון בישיבות, כושר הבעה בכתב ובע"פ ועבודה משרדית, בעל השכלה, עדיפות לעובד השולט בשפה הפרסית.
★ נהג וקברן במשרה במשרה מלאה
דרישות התפקיד: בעל רשיון נהיגה סוג ג' (גימל) להסעת מכונית של החברה קדישא וישמש גם כקברן של החברה. עדיפות לעובד השולט בשפה הפרסית.
המעוניינים יפנו בכתב עם פירוט, קורות חיים ומקומות עבודה בעבר, אל ארגון יוצאי פרס ירושלים, ת.ד. 6134 ירושלים.

המחלקה לשירותים חברתיים
מבשרת ציון
דרוש/ה
עובד/ת סוציאלית
נסיון בעבודה פרטנית
והדרכת צוות
בדבר פרטים
להתקשר לטלפון 02-342191-2
לרחל או פנחס

עיריית תל אביב-יפו
אחראי בקורת מפעלי תעשיה
תאור התפקיד
הנחיה ופקוח על מפעלי תעשיה ועריכת דוחות ומתן תדריך בנושאי זיהום אויר
דרישות המשרה
1. מהנדס הנדסת איכות הסביבה רשום בפנקס המהנדסים או בוגר אוניברסיטה באחד מתחומי מדעי הסביבה, מדעי הטבע, ביולוגיה או כימיה.
2. ידע ונסיון של 3 שנים לפחות בתחומי מניעת זיהום אויר, רעש ופסולת.
3. ידע בחוקים ותקנות הנוגעים לאיכות הסביבה.
4. ידע בסיסי בתהליכי ייצור של מפעלים.
5. נכונות לעבוד בשעות בלתי שגרתיות
בדבר פרטים נוספים נא לפנות לטלפון 437177.

★★★

מנהלים
לבתי"ס עשר-שנתיים בתל-אביב
לקראת שנה"ל תשמ"ט
תנאים הולמים – למועמדים המתאימים.
נא לפנות לטלפון: 438044, 438712
או בכתב – האגף לחינוך על-יסודי עיריית תל-אביב-יפו (חדר 229)

★★★

לקונסרבטוריון חדש בת"א
דרושים מורים לנגינה
להשלמת צוות מורים: פסנתר, גיטרה, כלי-נשיפה, כלי-קשת, כלי הקשה, טרום כלי, אקורדיון ותורת המוסיקה
נא לפנות טלפונית למזכירות הקונסרבטוריון טל. 300360 בימים א'-ה' בין השעות 15.00-19.00

★★★

מדריכים/ות
להדרכה
בקייטנות העירוניות בחודש יולי
הדרכה חברתית בציור, מלאכת-יד וספורט
מתקבלים:
מורים, מדריכים, סטודנטים ותלמידי כיתות י"א (מדצ"ים)
פרטים והרשמה במשרדי המחלקה למתנ"סים בעיריית תל-אביב-יפו בימים א'-ד' בשעות 8.30-1.30
טלפונים: 438165, 438269, 438662

ORS שרותי כח אדם
לאו.אר.אס ירושלים
242159, 245561, 242152
דרושים
למחלקה המשרדית:
★ **מעבדות תמלילים** על תוכנת "תמליל" לעבודה בשעות גמישות
★ **מעבדות תמלילים** א – ב, איינשטיין, וורדמיל, וורדסטאר, לעבודות ממושכות
★ **מעבדת תמלילים** עם שפת אם אנגלית על תוכנת וורדסטאר למוסד ציבורי
★ **מעבדת תמלילים** וורדסטאר לעבודה מעניינת ואתגרית
★ **מעבדת תמלילים** א – ב, למשרה מלאה וממושכת לעבודה מגוונת
★ **קלדנית** עם שפת אם אנגלית למוסד ציבורי
★ **עובדת סוציאלית** עם תואר אקדמאי למוסד ציבורי
★ **חשבת שכר** ללא נסיון לעבודה רצינית וממושכת
למחלקה הטכנית
★ **מהנדס אוירונוטיקה** נסיון של שנה לפחות, לעבודה מעניינת ואתגרית
★ **טכנאי מכונות טכסטיל** בוגר ב"ס מקצועי תנאים הולמים
★ **מבנאי מטוסים** למשרה מלאה בשעות גמישות
★ **מפעילי מכונות** ללא ידע קודם לעבודה ממושכת
★ **רתך צנרת** בעל תעודה של המזרח התיכון בעל נסיון
★ **אינסטלטור** צנרת מים וכבישים להרכבת שעוני מים
★ **בוגרי ב"ס מקצועי** בתחום המכניקה/מסגרות יוצאי צבא – לעבודה טובה
★ **בחורים עם רקע חקלאי** לעבודה פיזית לתקופה קצרה שכר הולם
★ **עובדי/ות ייצור** למשרה מלאה 5 ימים בשבוע תנאים טובים
★ **נהג בעל טנדר** לעבודה נמרצת רצוי רקע טכני
★ **תופרות מקצועיות** למשרה מלאה
★ **בוגרי ב"ס טכסטיל** לעבודה ממושכת+ מנהלת קו בתפירה
הטובים עובדים קבוע ORS

לכל בו הרצליה של
המשביר לצרכן
דרוש/ה
קצין בטחון
תושב הרצליה
לעבודה במשמרות
במשרה מלאה
לפרטים נא לפנות למשרדי
הכל-בו לב העיר 052-5461161

חנות נעליים בגן העיר מחפשת מנהל.
חברה יצרנית ותיקה ומבוססת בענף ההנעלה מחפשת מנהל לחנותה בגן-העיר.
עדיפות למועמד בגיל 30–40. נסיון בניהול חנות (רצוי נעליים). ידע בניהול צוות עובדים וניהול מלאי.
מעוניינים רציניים מתבקשים לפנות בצרוף קורות ת.ד. 30546 ת"א. סודיות מובטחת

"זהר דליה"
דרוש/ה
הנדסאי
בקרה ומיכשור
בעל רכב לפרוייקט
שיימשך שנתיים
* נסיון מוכח של 3 שנים בתעשיה הכימית
* הכרת PLC, מיכשור פנאומטי, מערכת בקרה משובצת מחשב
המעוניינים מתבקשים לשלוח בכתב יד על נייר ללא שורות, הכשרה מקצועית ונסיון ל-"זהר דליה" קבוץ דליה מיקוד 18920

דרושים/ות
גרפיקאים/ות מעולים/ות
ניסיון של 3 שנים לפחות
תנאים טובים למתאימים
טלפון: 02-245930

למכון רפואי פרטי
★ **מזכירה ומרצת ויעילה**
לעבודה מגוונת
★ **שליח לחצי משרה**
טלפון: 02-669513

לרשת חנויות רהיטים
דרושים/ות
מוכר/ת
בחנות במרכז הארץ
לטיפול בקהל לקוחות גדול ומגוון,
רצוי נסיון במכירות קמעונאיות
פקידה מוכרת
לעבודה בחנות במרכז הארץ
יועדפו בעלות נסיון בפקידות
העבודה במשרה מלאה
נא לפנות בצירוף קורות חיים ופירוט נסיון קודם לת"ד 18130 תל-אביב 61181 ולציין על גבי המעטפה את המשרה המבוקשת

למפעל תעשייתי גדול ועתיר ידע
באזור חיפה דרושים:
מנהל כלכלה וכספים במפעל יצור
כישורים: כלכלן בעל נסיון של 3 שנים לפחות במפעל יצור, התמחות בנושאי תקציב ותמחיר, כושר ניהול מו"מ והפעלת עובדים.
כלכלן בכיר
לניהול יחידה המתמחה בביצוע דגמי עלות ומחירי יעד לרכש. כישורים: רצוי בעל תואר נוסף במינהל עסקים, נסיון של 3 שנים לפחות, יכולת עבודה עצמאית ועבודה במערכות ממוחשבות.
כלכלן
לביצוע ניתוח דגמי עלות ומחירי יעד לרכש, רצוי נסיון קודם.
מועמדים מתאימים יפנו לת.ד. 443 רמת-ישי מיקוד 30095 בצרוף תולדות חיים והמלצות תוך ציון טלפון להתקשרות.
כל המשרות מיועדות לבני שני המינים כאחד

[illegible] בנהריה
נהריה
דרוש:
חשב
מנהל. חשבונות ראשי
לניהול ואחריות על מערכת הנהלת חשבונות הכללית של הקונצרן.
דרישות התפקיד:
בעל ידע ונסיון מוכח, רצוי בעל השכלה כרואה חשבון.
בעל יכולת ניהול והפעלת צוות עובדים.
מגורים באיזור הגליל המערבי.
מועמדים ישלחו פירוט קורות חיים ונסיון לת.ד. 11847 תל-אביב 61110
סודיות מובטחת
המודעה זו מיועדת לנשים וגברים

ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י
המרכז: תל-אביב, רח' קהילת קיוב 15, מיקוד 69410, ת.ד. 24104, מיקוד 61240, טלפון 497444
"עמל" רשת מכללות לטכנאים, הנדסאים, בתי ספר תיכוניים טכנולוגיים ומקיפים, בתי ספר לתיכונים ובתי ספר תעשייתיים, נתיבים טכנולוגיים בהתיישבות ומרכזי הכשרה למבוגרים
עמל
"עמל"
לסדנה לימודית מש"א-חיפה
טל': 04-534570
דרוש מורה לשנה"ל תשמ"ט
חשמל רכב עם ידע בריתוך/ משרה מלאה.
מועמדים מתאימים בעלי הכשרה ונסיון מתבקשים לפנות להנהלת ביה"ס.

הסתדרות מדיצינית הדסה
ביה"ס לרפואת שיניים של האוניברסיטה העברית והדסה מיסודה של אחוות אלפא אומגה
מכריזה
על משרה פניה
למנהל המחלקה לרפואת שיניים משקמת
בביה"ס לרפואת שיניים של האוניברסיטה העברית ו"הדסה" מיסודה של אחוות אלפא אומגה.
על המועמד להיות בעל תואר D.D.S/D.M.D ומומחה בשקום הפה ובעל נסיון קליני עשיר בשטח שיקום הפה כולל נסיון הוראתי לסטודנטים ומתמחים וכן נסיון בעבודות מחקר, על המועמד להיות בעל כישורים ונסיון בניהול.
המשרה כרוכה במעמד אקדמי בכיר בביה"ס לרפואת שיניים של האוניברסיטה העברית ו"הדסה" מיסודה של אחוות אלפא אומגה, וכן זיקה ושתוף פעולה עם המחלקה לרפואת שיניים משמרת.
פניות ובקשות בצרוף קורות חיים ורשימת פרסומים יש להגיש תוך 45 ימים מיום פרסום מכרז זה, המנהל הכללי של הסתדרות מדיצינית הדסה ת.ד. 12000 ירושלים.

למכללת הדסה
דרוש
מנהל אדמיניסטרטיבי
תפקידו: טיפול בנושאי כספים, כח אדם ויתר נושאי המינהל. סיוע בניהול משא ומתן עם גורמי חוץ ביצוע סקרי כח אדם בתעשיה מעקב אחר בוגרי המוסד במקומות עבודתם מיחשוב המערכת המינהלתית חינוכית של המוסד התפקיד יהיה בכפיפה ישירה למנהל המוסד
כישורים: השכלה אקדמית בנושאי כלכלה ו/או מינהל היכרות רחבה בנושאי מחשבים נסיון של 5 שנים לפחות בתחומים לעיל
שליטה מלאה בעברית ובאנגלית
פניות בכתב בלבד בצירוף קורות חיים יש להפנות אל ת"ד 1114 מיקוד 91010 ירושלים ולציין על המעטפה: "עבור מינהלן המוסד "
* סודיות מובטחת

לחברה עתירת ידע בתחום תקשורת המחשבים
דרושה
מזכירה בכירה
למחלקת שיווק ומכירות בינלאומיות
מקום העבודה – בקרבת חיפה * המשרה בהיקף מלא (א'-ה', שעות 08.00 – 17.00).
הכישורים הנדרשים:
* עצמאית להלוטין בניהול משרד, כולל תכתובת באנגלית
* בקיאות בהפעלת מעבד תמלילים וטלקס * שליטה מעולה בשפת האנגלית * יוזמה, חריצות ומרץ * תקשורת בין-אישית טובה.
נא לפנות בכתב יד בלבד לת.ד. 44888 חיפה, עבור אמיתי.

תעשיות אלקטרוכימיות (פרוטארום) בע"מ
אזור התעשייה הדרומי, עכו, ת.ד. 2357
טלפון 04-912231/6
דרושים
1. צנר רתך עם נסיון.
2. חשמלאי עם רשיון מוסמך
3. הנדסאי כימיה
לתפקיד עוזר מנהל מתקן:
* אחריות טיפול בתקלות
* טיפול שוטף באחזקת המתקן
* סידורי עבודה ונושאים לוגיסטיים שונים.
* רצוי נסיון מוכח במפעלים תעשייתיים – כימיים
כל המעוניין לפנות למחלקת כח אדם, גלעד ששון.

רשות הדואר
השרות הבולאי
דרושים/ות
א. סגן מנהל השירות הבולאי
כישורים דרושים:
* תואר ראשון במדע החברה (רצוי בכלכלה).
* נסיון של 8 שנים בתפקיד דומה.
* שליטה מלאה בעברית ובאנגלית (שפה נוספת יתרון)
ב. מנהל שיווק
כישורים דרושים:
* תואר ראשון בכלכלה ותואר שני במנהל עסקים (התמחות-בשיווק)
* נסיון מוכח בשיווק
* שליטה טובה בעברית ובאנגלית בע"פ ובכתב (עדיפות לדוברי שפות נוספות)
ג. מנהל תחום תכנון ויצור בולים
כישורים דרושים:
* תואר ראשון במדעי החברה או הרוח, עדיפות לבוגרי היסטוריה של עם ישראל.
* נסיון והבנה בתחום ההבאה לדפוס.
* כושר ניהול מו"מ עם ספקים ומעצבים גרפיים.
* יכולת ביטוי ברמה גבוהה בעברית ואנגלית בע"פ ובכתב (עדיפות לדוברי שפות נוספות)
הערות:
1. התפקידים כרוכים בנסיעות ובשעות עבודה בלתי שגרתיות.
2. המועמדים המתאימים יבחנו במכון מקצועי.
3. דרגה ושכר ייקבעו לפי כישורי המועמד.
4. מקום העבודה: תל-אביב–יפו.
5. להגשת מועמדות: נא לפנות בכתב אל מנהל השירות הבולאי שדרות ירושלים 12 תל-אביב-יפו 61080 עד לתאריך 31.5.88
מבצע אדיבות ברשות הדואר
מ-12 עד 30 ביוני 1988

הסתדרות מדיצינית הדסה
ביה"ס לרפואת שיניים של האוניברסיטה העברית והדסה מיסודה של אחוות אלפא אומגה
מכריזה
על משרה פניה
למנהל המחלקה לרפואת שיניים משמרת
בביה"ס לרפואת שיניים של האוניברסיטה העברית ו"הדסה" מיסודה של אחוות אלפא אומגה.
על המועמד להיות בעל תואר D.D.S/D.M.D ומומחה בשקום הפה ובעל נסיון קליני עשיר בשטח שיקום הפה כולל נסיון הוראתי לסטודנטים ומתמחים וכן נסיון בעבודות מחקר, על המועמד להיות בעל כישורים ונסיון בניהול.
המשרה כרוכה במעמד אקדמי בכיר בביה"ס לרפואת שיניים של האוניברסיטה העברית ו"הדסה" מיסודה של אחוות אלפא אומגה, וכן זיקה ושתוף פעולה עם המחלקה לרפואת שיניים משקמת.
פניות ובקשות בצרוף קורות חיים ורשימת פרסומים יש להגיש תוך 45 ימים מיום פרסום מכרז זה, המנהל הכללי של הסתדרות מדיצינית הדסה ת.ד. 12000 ירושלים.

עמותת גיל הזהב
* עיריית אשדוד * הארגון העולמי של יהודי צפון אפריקה * א.ש.ל.
מכרז חוזר
לבית האבות החדש באשדוד דרושה
אם בית
תאור התפקיד: תכנון הארגון המטבח ומשק בית האבות ברמה גבוהה. פיקוח על המטבח ועל הכנת ארוחות והתאמתן לצרכים האישיים. אחריות על צוות עובדים בהיקף גדול
דרישות המשרה: בוגרת בי"ס לכלכלת בית או השכלה מקבילה. רצוי נסיון בבתי אבות או מוסדות אישפוז דומים.
מועמדות מתאימות תפנינה לא יאוחר מ-29.5.88 בצרוף קורות חיים, פירוט נסיון, תעודות והמלצות אל בית האבות ת"ד 2440 אשדוד.

הסתדרות מדיצינית הדסה
דרושים
עובדים סוציאלים לפרויקטים מיוחדים בתחום האונקולוגי וההמטולוגי:
1. עובד סוציאלי ליחידת מתבגרים באונקולוגיה.
2. עובד סוציאלי ליחידה לטיפול במתבגרים ובוגרים צעירים בהמטולוגיה.
הפרוייקטים הם בהיקף של 1/2 משרה.
העבודה כוללת: טיפול פרטני, משפחתי וקבוצתי עם המתבגרים ומשפחותיהם, תוך השתלבות בצוות רב מקצועי.
העבודה בעלת אתגר עם הזדמנויות למודעות והדרכה ברמה מתקדמת.
דרישות התפקיד: ב.א. בעבודה סוציאלית, רצוי נסיון בטיפול במתבגרים.
נא לפנות בליווי תולדות חיים למחלקה לעבודה סוציאלית, 02-446573-6, 02-442758 ולקבוע מועד לראיון אישי.

קריירה
שרותי כח אדם בע"מ

אנו שמחים להודיע על
פתיחת סניף ירושלים

★ **מהנדס/ת כימיה** לניהול מחלקת צבע
★ **מהנדס/ת תעשיה וניהול** לניהול רצפת ייצור
★ **נגר רהיטים מנוסה** למחלקת תכנון
★ **שרטט/ת מכונות** נסיון בשרטוט מבנים — יתרון לעבודה זמנית
★ **כרסמים קונבנציונלים /C.N.C** מנוסים למשמרות
★ **מרכיבים מכניים לציוד תעופתי** בוגרי בי"ס מקצועי 4 שנתי יוצאי חיל — אויר
★ **קלדניות דיסקסים מנוסות**

תנאים מצויינים למתאימים/ות, ארוחות והסעות.
ירושלים מרכז כלל, מפלס C
חדר 348
(הכניסה מרח' כי"ח שער מס' 4)
02-245001
הכח שלנו הוא כח אדם, קריירה.

דלתא ספורטינג בע"מ DELTA SPORTING LTD.

הלבשה עליונה
למפעלנו המתפתח בכרמיאל
דרוש
הנדסאי/טכנאי ייצור
לעבודות תפ"י ומערכות מידע
נסיון מוקדם - יתרון
★ ידיעת השפה האנגלית
★ מגורים בכרמיאל - סיוע בדיור יתכן
★ תנאים עפ"י כישורי המועמד
נא לפנות בכתב לת.ד. 258 כרמיאל 20101
עבור יובל

מועצה מקומית גבעת שמואל
טל' 5322794
דרוש
מנהל מח' שיפור פני הישוב
תאור התפקיד:
ממונה על חזות פני הישוב, תברואה, גינון ציבורי, תאורה ציבורית, הכנת תקציב המחלקה, טיפול בהכנסות והוצאות, ממונה על עובדי פיקוח ופועלים.
כישורים נדרשים:
השכלה תיכונית מלאה, בעל ניסיון במנהל 5 שנים לפחות, בעל כשר לניהול מו"מ ולפיתוח יחסי אנוש בין אישיים. הדרגה מוצעת כמנהל מחלקה ברשות מקומית סוג ג'. להגשה עד 31.5
בדבר פרטים לפנות למזכיר המועצה
יעקב וישמנסקי
ראש המועצה

רשות הנמלים

הודעה על משרה פנויה
תואר המשרה:
חובש/נהג אמבולנס
מכרז מס': 10 הדרגה: לדירוג בדירוג מנהלי. היחידה: מחלקת כח אדם מקום העבודה: נמל אשדוד.
דרישות המשרה:
1. בוגר בי"ס לאחים ואחיות או חובש בכיר בצה"ל עם נסיון לפחות 4 שנים. עדיפות תינתן לאח מוסמך.
2. נסיון בהדרכה רפואית.
3. ידיעת השפה העברית ושפה זרה אחרת (אנגלית או צרפתית).
4. בעל רשיון נהיגה לרכב בטחון מסוג אמבולנס.
5. התפקיד מחייב מצב בריאותי תקין.
הבקשות למשרה זו יש להגיש למשרד של רשות הנמלים בתל-אביב לא יאוחר מיום 31.5.88
בדבר פרטים נוספים כולל פירוט שכר ולצורך קבלת טופסי בקשה, יש לפנות בעל-פה לאגף כח אדם, רשות הנמלים, דרך פתח-תקוה 74, (בית מעי"א) תל-אביב, קומה 13, חדר מס' 1316 או למחלקות כח אדם בנמלים.

ORS
שרותי כח אדם

לתושבי בית-שמש ותושבי הסביבה
לשרותכם
סניף חדש של או.אר.אס
רחוב עמק היתים 125 בית-שמש
טלפון: 02-913706
שעות קבלה: 17.00-08.00

למחלקה הטכנית דרושים:
★ **חרטים** ★ **כרסמים**
★ **מסגרים** ★ **רתכים**
★ **מחסנאים**
★ **תופרות מנוסות**
★ **גזרנים/יות, גהצנים/יות**
★ **נגרים, רפדים**
★ **צבעי עץ ומתכת**
★ **עובדי יצור**
★ **עובדי נקיון**
למחלקה המשרדית דרושים:
★ **פקידות** ★ **כתבניות**
★ **מזכירות** ★ **טלפניות**
★ **מנהל/ת חשבונות**
★ **קלדניות**
הטובים עובדים קבוע ORS

חלוז בע"מ לשמירה אבטחה ושרותי נקיון
דרושים/ות
★ **בוגרי/ות שרות צבאי לתפקידי אבטחה וסדרנות**
★ **קופאים/יות**
רח' המלך ג'ורג' 30, קומה ג', טל' 02-227617

למפעל ירולין
תשלובת מפעלי פולגת
דרושה
מזכירת מפעל
דרישות התפקיד:
★ ידיעת השפה האנגלית
★ יכולת הדפסה אנגלית/עברית
★ 5 ימי עבודה בשבוע
★ מ-16:30 - 08:00
תנאים טובים למועמדת המתאימה
נא לפנות בכתב לת.ד. 8199 ירושלים
או לטלפון 02-713560

האוניברסיטה העברית בירושלים
הפק' למדעי הרוח
המכון לארכיאולוגיה
דרוש: **עובד מעבדה**
מכרז מס' 111/87
תאור התפקיד: תחזוק ותפעול המעבדה הכימית של המכון לארכיאולוגיה והמעבדה לארכיאומטריה. פיקוח על הכנת הדגמים המשמשים את המעבדה. סיוע למחקר הארכיאומטרי כולל הפעלת ציוד.
דרישות התפקיד: בעל השכלה אקדמית בכימיה, רצוי תואר שני, נסיון במכשור מעבדתי.
דרגה: בהתאם לכישורי המועמד.
ההעסקה הינה בהיקף של חצי משרה.
את הבקשות יש להגיש עד ה-5.6.88 במעטפה סגורה לאגף כ"א האוניברסיטה העברית הר הצופים מיקוד 91905 ולציין ע"ג המעטפה את מספר המכרז.

עירית אשקלון
דרוש
מהנדס / אדריכל
לניהול מחלקת בניין עיר, רישוי ופיקוח. בעל נסיון וידע בחוק התכנון והבניה, יכולת לנהל צוות עובדים ומגע עם קהל.
תנאים טובים למועמדים המתאימים
מועמדות יש להגיש בכתב יד למזכיר העיר, עיריית אשקלון ת.ד. 9001 אשקלון עד 31.5.88
אלי דיין עו"ד
ראש העיר

דרוש
מהנדס / הנדסאי מיזוג אוויר
להתקנת מערכות מיזוג אוויר מרכזי, מדחסים צנטרפוגליים ברנטיים, מזגנים חלון ומערכות קירור.
נסיון מוכח 3 שנים לפחות, מגורים באזור אשקלון
לפרטים נא לפנות 051-45302, 051-45406

למפעל תעשייתי באזור אשקלון
דרוש
מחסנאי עצמאי
בעל יכולת מוכחת בניהול מחסן
על המועמדים להיות תושבי אשקלון או הסביבה.
לפנות בכתב יד עם פרוט קורות חיים ונסיון בעבודה לת.ד. 503 אשקלון

דלתא DELTA
למפעלנו בכרמיאל דרוש
נהג סמיטריילר
★ נסיון 5 שנים
★ יוצא צבא
לתיאום ראיון להתקשר
למרים קרמר בטלפון 04-987955

דרושים
פתוח 08.00 - 18.00 רצוף
★ **למכירה בענף המכשירים**
— נבחרות דוברות שפות זרות בשתי משמרות
★ **מזכירה בכירה** — עם תמלילנות ע/א ברמת שפת אם
★ **עוזרת למזכירה** + תמלילנות ע/א
★ **לניהול מחסן ממוחשב** — מחסנאי מנוסה — רצוי בכימיה — שליטה באנגלית הכרחית
★ **מנהל קו ייצור** — ידע באנגלית הכרחי
★ **לניהול מעבדת צבע** כימאי או מהנדס
★ **מבנאי מסוקים, מרכיבים מכניים** שכר גבוה ותנאים טובים
★ **בעלי קטנוע** שכר טוב ומשרה קבועה
המשרות מיועדות לנשים וגברים כאחד
ירושלים
בריאה 7
02-242801
02-241878
02-233232
דואל

המועצה המקומית מבשרת ציון
דרוש
מנהל מדור מים וביוב
תאור תפקיד:
אחראי לביצוע עבודות בתחום המים והביוב ולתפעול ואחזקה של מתקני המים והביוב. אחראי לפיקוח ומעקב אחר ביצוע עבודות אחזקה, תקינות המתקנים, הדרכת העובדים.
כישורים:
מהנדס/הנדסאי רשום, נסיון קודם, יכולת ניהול צוות עובדים, ניהול מו"מ עם מוסדות וקבלנים, כושר הבעה בכתב ובע"פ
טלפון: 02-345053, (מזכיר המועצה)

ליפאורה יצרנית שופס ומיץ פז בע"מ
דרוש
מחסנאי
יתרון לבעל רשיון ג'
טלפון 02-853426

מוסד ציבורי גדול
מחפש
עו"ד מתמחה למשפטים
עבור מחי המשפטים
נא לפנות לת.ד. 34041 תל-אביב יפו 61340
"עבור משרה"

לחברה תעשייתית בגוש-דן
דרוש
מנהל מחלקת גזברות
הכישורים:
★ נסיון של 5 שנים במחלקת כספים בחברה תעשייתית
★ השכלה אקדמית בכלכלה 10 שנים ראיית חשבון - רצויה
★ ידע ונסיון בנושאי יבוא/יצוא
★ ידיעה טובה של השפה האנגלית
★ מוטיבציה ואמביציה למאמץ והצלחה
למועמד המתאים יוצעו תנאים הולמים
נא לפנות בכתב בצירוף קורות חיים
לת.ד. 33263 תל-אביב עבור מס' 26

SONY
דרושים
מזכיר/ת מכירות
בעלי נסיון של 3 שנים לפחות בעבודת מזכירות, עם ידע בשפה האנגלית + הדפסה, מסודרים מאורגנים ויעילים
המתבקשים להתקשר לקביעת ראיון
ישפאר לאילן 03-5101515
רח' אחד העם 9,
מגדל שלום, ת"א.
טל' 03-5101515

לאינדיגו
מפעל עתיר מדע בקרית ויצמן
דרוש
מנהל מחסן
בעל נסיון בהקמה וניהול שוטף של מחסן טכני וכללי.
נסיון ניהולי מוכח בקביעת רמות מלאי ונוהלי מחסן, יכולת לעבודה עצמאית.
אינדיגו, ת.ד. 150, רחובות 76101
indigo

בית החולים ביקור חולים ירושלים
דרושים
1. **אחות אחראית לחדר צינתור**
2. **טכנאי לביצוע בדיקות לב** - בעל תואר במדעי החיים
לפנות: 02-231666
בשעות: 16:00 — 08:00
3. **אחות חדר ניתוח** - גם במשמרות חלקיות, בתנאים מיוחדים
4. **עובדת סוציאלית**
5. **עובדת דיאטקנית**
לפנות לאחות ראשית
טלפון 02-223141
בשעות: 12:00 - 08:00 לפנה"צ

לחברי המרכז ־ חיבות וספורט (לנוער ולמבוגרים) בע"מ
דרוש יזם חברתי
לתפקיד
מנהל
למתנ"ס כפר כבול
דרישות התפקיד:
● השכלה אקדמית (ב.א. לפחות) ● תינתן עדיפות לבוגרי תכנית שורץ ● נסיון מוכח בארגון מינהלי וכלכלי בהיקף רחב ● יועדף נסיון במינהל חינוכי ובחינוך המשלים ● נכונות לעבודה בשעות לא שיגרתיות ● מגורים במקום תנאי הכרחי.
יש לפנות בכתב בצירוף קורות חיים שמות ממליצים ופרוט הנסיון אל עמי שגב החברה למתנ"סים גבעת רם ירושלים 91034
על הפניות בציון המקום המבוקש להגיע עד
ייענו מועמדים מתאימים בלבד.

למרכז קהילתי גילה
דרושים/ות
1. **רכזת לתכנית המשפחתונים** 50% משרה, נסיון בגיל הרך, רצוי השכלה אקדמית
2. **גננת מוסמכת** לגן מעונן
3. **מורים לחליל ולגיטרה** עם נסיון
4. **מורים לחינוך גופני** בעלי נסיון וידע בתחומים: טניס, התעמלות אומנותית, קרקע, נשים, גלגליות, מחול ארובי וספורט לגיל הרך.
לפרטים בטלפון: 02-763176, 763028
5. **לקייטנת הקיץ מדריכים/ות חברתיים ומקצועיים** בתחומי הדרכה שונים, בעלי נסיון.
מועמדות ניתן להגיש במזכירות המתנ"ס ע"י מילוי טופס, במרכז המשנה, רחוב הדיינים 14, גילה, ירושלים

לבית-ספר על-יסודי
דרושים
מורים
לכל מקצועות ההוראה
ובעיקר:
מחנכים, מורים לאנגלית, מתמטיקה, פיזיקה, חינוך גופני ומדריך של"ח
לפרטים:
02-859555
08.00-15.00

לדנאל אשקלון דרושים:
• **מהנדס ביצוע לבנין** 5 שנות נסיון בעבודות ציבוריות
• **מנהל עבודה לשלד** + נגר 5 שנות נסיון בעבודות ציבוריות
• **כימאית** תואר שני לעבודה במפעל
• **מקרו ביולוגי/ת** למפעל באשקלון
• **מסגר** קורא שרטוט
• **מסגרים מכניים** ידע בכיפוף ורתיכה
• **מזכירה** עברית אנגלית שפת אם
טל' 051-23997, 051-29896
לדנאל אשדוד דרושים:
• **מנהל חשבונות ראשי** לניהול צוות באשדוד
• **מבקרי איכות** רקע באלקטרוניקה + נסיון
• **כרסמי C.N.C** למשמרת שניה + שלישית
• **מאבטחים** בעלי רשיון נשק + פרופיל גבוה, תושבי אשדוד
• **מזכירה בכירה / רכש** אנגלית שפת אם + הדפסה
• **מעבדת תמלילים** עברית אנגלית
טל: 03-563078/9
צלצל דנאל זה עובד

מלון המלכים — ירושלים
דרושים
1. **פקיד/ה להנהלת חשבונות** בעל/ת נסיון, ידע באנגלית
2. **חשב משכורות עם נסיון**
3. **עובדי אחזקה** רצוי עם נסיון בבתי מלון, באינסטלציה, חשמל, תיקונים.
4. **אחראית קפיטריה**
טלפון: 02-247133

נמרים — א. מרית בע"מ
לתשלובת מפעלי תעשיה במישור אדומים
דרושים
מהנדס ביצוע (בנין)
ניסיון בפיקוח ותאום פרוייקטים
מנהל נגריה
ניסיון הכרחי בניהול והחזקת צוות עובדים
נגרים
נגרים מקצועיים בעלי ותק של 5 שנים לפחות
רססי צבע צבעי רהיטים
ניסיון מוכח בתחום ריסוס צבע
מסגרים
ניסיון מוכח של 5 שנים לפחות
— **תנאים טובים למתאימים** —
הסעות לעובדים מירושלים למפעל וחזרה
טל' 02-354190, 354180, 352114
מוסי

חוות הנוער הציוני
ע"ש ד"ר ישראל גולדשטיין
דרושים לשנה"ל תשמ"ט
1. מורים/ות
למשרות חלקיות למקצועות:
תנ"ך, ספרות, לשון, ביולוגיה, גיאוגרפיה, לימודי ירושלים, מחשב, אומנה וערבית
למשרות מלאות למקצועות:
אנגלית והיסטוריה
המועמדים נדרשים לתעודת הוראה
2. רכז עבודת חניכים
3. מדריך קבוצה בפנימיה
4. רכז ענף גן ונוי (מיידי)
5. רכז ענף בדק בית
המועמדים יפנו לטלפון 02-630221
או בכתב לת"ד 117 ירושלים 91000

למחפש אתגר
לכפר הרי"ף
דרוש
איש אחזקה / תברואן וגינון
לחצי משרה
המעוניינים יפנו לטלפון 08-582480
או בערב 08-582489, 08-582535

לחברת ת.ד.ל
דרושים לעבודה באילת
★ **מפעילים לחדרי מכונות**
רשיון חשמלאי עוזר יתרון
★ **חשמלאים עוזרים**
שיוכשרו כמפעילים לחדרי מכונות
מגורים: דירת רווקים באילת
02-382076 02-381238

קריירה
שרותי כח אדם בע"מ
למחלקה הטכנית:
★ **הנדסאי/טכנאי** מיזוג אויר, לשרות ותחזוקה של מתקני מיזוג אויר מרכזיים.
★ **טכנאי חשמל מוסמך** + רשיון למתח גבוה + נסיון 3 שנים ומעלה במתקנים תעשייתיים, להרצליה.
★ **תוכניתן** + נסיון רב ב"דטה פוינט", תוכנת ,DMS, לת"א.
★ **מנהלי עבודה, ראשי צוותים** + הסמכה לניהול צוותי עבודה, לבואינג 747.
★ **חשמלאי מוסמך** + נסיון 5 שנים בלוחות חשמל ומתקני חשמל במבנים, לת"א
★ **איש אחזקה** + נסיון באחזקת מכונות הפירה ועיבוד עץ, לכפר-סבא.
★ **אלקטרונאי/מכשיר,** בוגר בי"ס מקצועי, לבדיקת כרטיסים ומכללים + ידע בחיווט והרכבות, לת"א.
★ **מבנאי מטוסים,** יוצאי חיל-אויר, נסיון על מטוסים אזרחיים.
★ **מכונאי אחזקה** לעבודת משמרות בפתח-תקוה.
★ **רתכים שירון/ארגון/CO_2 / חשמל** מנוסים לגוש דן.
★ **חרטים / כרסמים,** קונבנציונליים או CNC, לת"א וגוש דן.
למחלקה המשרדית
★ **מזכירות מנוסות,** אנגלית ברמת שפת-אם + ניסוח הדפסה על ע/ת-למשרות בכירות בת"א, כ"ס, הרצליה ובבעותיים.
★ **פקיד/ת יצוא מנוסה,** בקיאות במסמכי היצוא + אנגלית ס"מ למשרה מלאה בגוש ת"א.
★ **פקידות לאחר שרות צבאי,** אנגלית טובה, ידע בהדפסה, למשרות מלאות בת"א, בגבעתיים ארמלה.
★ **תמלילניות עברית** מנוסות על ה-Wordhill למשרות בת"א / רמה"ש.
★ **קופאיות מנוסות** למשמרות / משרה מלאה בר"ג / הרצליה.
תנאים מצוינים למתאימים/ות, ארוחות והסעות.
תל-אביב, דיזנגוף 168, טל. 03-5449848
נתניה, שמואל הנציב 17, טל. 053-338801
רחובות, הרצל 185 טל. 08-465277
הכח שלנו הוא כח אדם, קריירה.

אוניברסיטת בר-אילן
בקבוצת מחקר העוסקת:
בחקר מבנה ודינמיקה של חלבונים בשיטות ספקטרוסקופיות פנויה משרה:
חוקר (פוסט-דוקטורט).
המחקר ממומן ע"י הנוא ונערך בשיתוף עם מכון ויצמן למדע
נא לפנות אל: ד"ר אלישע האס, המחלקה למדעי-החיים, אוניברסיטת בר-אילן, רמת-גן 52100. טלפון: 03-5318210 דואר אלקטרוני: CFHAAS@WEIZMANN

אקים AKIM
דרושים/ות
עובדים/ות בבידים/ות
לאיזור המרכז — גוש דן לפרויקט העוסק בתיכנון, פיתוח ושיפור שרותים לתינוקות הנולדים עם נכות התפתחותית ולמשפחותיהם
הכישורים הדרושים: בעלי תואר אקדמאי, נסיון בשירותי בריאות
ו/או רווחה. בעלי/ות יכולת ארגונית קהילתית טובה
נא לפנות בצרוף קורות חיים לת.ד. 24003 ת"א

טנא נגה
מוצרי חלב
גלידות ושלגונים
ת.ד. 497 קרית-מלאכי
דרוש
מנהל יחידת אבטחת איכות
עדיפות לבעלי ניסיון בענף המזון, מגורים באזור שבין רחובות אשדוד, אשקלון, קרית גת.
בדבר פרטים נא לפנות לכח אדם
טל: 08-582444-5 או בכתב

לבנק ישראל בתל-אביב
דרושים
שומרים ומאבטחים ליחידת הביטחון
העבודה המוצעת היא במשמרות על בסיס שעות ומתאימה לסטודנטים.
הכישורים הדרושים:
1. משוחררי צה"ל (עדיפות ליוצאי יחידות שדה, בוגרי קורס מ"כים) לתפקידי שומרים.
2. קציני צה"ל משוחררים יוצאי יחידות שדה. — לתפקידי מאבטחים.
3. השכלה תיכונית.
4. כושר בריאות תקין.
המעוניינים בעלי הכישורים המתאימים, יפנו למשרדי בנק ישראל בתל-אביב, רח' לילנבלום 37, ביום ב' 23.5.88 בין השעות 09.00-12.00.
על המועמדים להביא עימם תעודת זהות, תעודת שחרור מצה"ל, פנקס מילואים, קורות חיים ושלוש תמונות.

עיריית תל-אביב-יפו
מכרז פומבי
בהתאם לסעיף 3 לתקנות העיריות (מכרזים לקבלת עובדים) תש"ם – 1979 מכריזה בזה עיריית תל-אביב-יפו על משרה פנויה ביחידת מנהל אדמינסטרטיבי במינהל ההנדסה.
מכרז מס: מח'/59/88
תואר המשרה: **מרכז מיכון ומיחשוב**
דרגת המשרה: 6-9 של דירוג המהנדסים או של 6-9 של דירוג המח"ר
תיאור התפקיד: ריכוז נושאי מיחשוב במינהל ההנדסה – חומרה ותוכנה.
דרישות המשרה: 1. השכלה אקדמאית בתחום המחשבים. יועדף מהנדס תעשיה וניהול עם התמחות במגמת מחשבים.
2. רשום בפנקס המהנדסים והאדריכלים.
3. ידע ונסיון של 5 שנים בתחום המחשבים.
4. ידע, נסיון, הכרות, מערכות, ממוכנות לארגונים.
5. ידע בניתוח מערכות והבנה בתוכנות.
6. ידיעת השפות עברית ואנגלית – חובה.
7. ידיעת שפות נוספות – רצויה.
בקשות למכרז בצירוף תיאור תולדות החיים והתעודות המעידות על כישורי המועמד. יש להגיש במעטפה סגורה למשרדי העיריה במגנון, על גבי 2 שאלונים אישיים "בקשה למשרה פנויה". טופס מס' 2025. ולציין על המעטפה את מספר המכרז.
טפסים להגשת בקשות אפשר להשיג במגנון באופן אישי או ע"י הדואר.
טל: 438463, 438599
בקשות שתגענה ללא תעודות כאמור, לא תובאנה בחשבון. התאריך האחרון להגשת הצעות הוא: כ"ו סיון תשמ"ח 12 ביוני 1988.
ו"ג סיון תשמ"ח / 29 במאי 1988
אלי עשת
מנכ"ל העיריה

ORS
שרותי כח אדם
לאו.אר.אס ירושלים
242159, 245561, 242152
דרושים
למחלקה המשרדית:
★ **מעבדות תמלילים** על תוכנת "תמליל" לעבודה בשעות גמישות
★ **מעבדות תמלילים** א – ב, איינשטיין, הורדמיל, וורסטאר, לעבודות ממושכות
★ **מעבדת תמלילים** עם שפת אם אנגלית על תוכנת וורדסטאר למוסד ציבורי
★ **מעבדת תמלילים** וורסטאר לעבודה מעניינת ואתגרית
★ **מעבדת תמלילים** א – ב, למשרה מלאה וממושכת לעבודה מגוונת
★ **קלדנית** עם שפת אם אנגלית למוסד ציבורי
★ **עובדת סוציאלית** עם תואר אקדמאי למוסד ציבורי
★ **חשבת שכר** ללא נסיון לעבודה רצינית וממושכת
למחלקה הטכנית
★ **מהנדס אוירונטיקה** נסיון של שנה לפחות, לעבודה מעניינת ואתגרית
★ **טכנאי מכונות טכסטיל** בוגר ב"ס מקצועי תנאים הולמים
★ **מבנאי מטוסים** למשרה מלאה בשעות גמישות
★ **מפעילי מכונות** ללא ידע קודם לעבודה ממושכת
★ **רתך צנרת** בעל תעודה של המזרח התיכון בעל נסיון
★ **אינסטלטור** צנרת מים וכבישים להרכבת שעוני מים
★ **בוגרי ב"ס מקצועי** בתחום המכניקה/מסגרות יוצאי צבא - לעבודה טובה
★ **בחורים עם רקע חקלאי** לעבודה פיזית לתקופה קצרה שכר הולם
★ **עובדי/ות ייצור** למשרה מלאה 5 ימים בשבוע תנאים טובים
★ **נהג בעל טנדר** לעבודה נמרצת רצוי רקע טכני
★ **תופרות מקצועיות** למשרה מלאה
★ **בוגרי ב"ס טכסטיל** לעבודה ממושכת+ מנהלת קו בתפירה
הטובים עובדים קבוע ORS

صكا ابن الرجل

هكذا عن الأصل

הלוח הארצי הארץ חדשות

מדריך הארץ

יום שישי

תורנות רופאים

המגנת רופאים במקרים דחופים מ־6 בערב עד למחרת ב־7 בבוקר בתוגת מד"א טל' 101.
ירושלים 523155
תל־אביב 5793335, 5793334
חיפה 512233
בת ים 781111
הרצליה 052-81333
רחובות 08-451333
מוקד מידע רפואי בקופ"ח הכללית: בימים א'־ה' 8.00–20.00
בימי ו' 8.00–15.00
סלמנים 03-433300
"שקמ" — שירות רפואי לקט (ת"א) שירות ביקורי בית של רופאים מומחים לילדים ותינוקות בשעות 19–24 טל' 03-7549111 "שקמ" קוד מגוי 222
שלי"ה — שירות רפואי לקט (חיפה) בימי חול בשעות 19–24, בימי ששי 24–14, בשבת 24–08 טל' 04-380541 קוד מנוי 1665
שיר"ן — שירות רפואי נייד
ירושלים 24 שעות ביממה כולל רפואת שיניים
מוקד יום 660585, 02-669531
מוקד לילה שבת וחג 226191 מנוי 1788 ולהשאיר הודעה לרופא תורן
תל אביב, מוקד יום 218820, 218898
מוקד לילה 631011 מנוי 3752 ולהשאיר הודעה לרופא תורן מבין כ"ד
מרפאות שיניים לעזרה ראשונה
תל־אביב:
בר כוכבא 49 טל' 03-284649 פתוחה בימים א'־ה' בין 21.00 עד 23.00, ימי ו' וערבי חג מ־18.00 עד 24.00, שבתות וחגים מ־15.00 עד 21.00
דיזנגוף סנטר שער 3 (ליד המשביר) טל' 294869, 03-285822
המרפאה פתוחה כל יום כולל שבתות וחגים 24 שעות ביממה.
מרכז סיוע לקורבנות אונס 24 שעות ביממה:
תל־אביב טל' 234819
ירושלים טל' 02-245554
חיפה טל' 04-660111
ירושלים: בי"ח הדסה ע"כ 16–22 קשב לבית —
שרות מיוחדים לרפואה, שיקום והיעוץ בבית.
מרכז רפואי הרצליה פיתוח 052-548575
7549111 איתורית 1500
שי"ן — עזרה ראשונה נפשית: 24 שעות:
ירושלים 669911
תל־אביב 04-672222/3
חיפה 03-5461111
ילדים ונוער 03-261113
חיפה 04-672222/3
נתניה 335316
באר־שבע 057-48111
כרמיאל (גליל מערבי) 04-988410
כפר־סבא 052-913999
מרכז רפואי בני־יעקב 03-222868
מרכז סיוע למשברי לחץ במשפט "מעגלים"
א' רח' 11.00–13.00
ב' רח' 16.00–18.00
רח' מאור 13 תל־אביב
ארגון לשירות אנוש — חברה סיעודית לשירות הציבור בבית דן 24 שעות ביממה
טל' 03-5461727/8
שוהל — גרונות לסיעוד בגרון לחולי לב (ערסי) 330848
ויצו — 24 שעות קו ארגון לנשים מוכות טל' 03-5461133, 08-550506
הוועד למלחמה באיידס — המכבה וסיוע לחולים, מידע מוקלט 24 שעות בטלפון: 03-298101, 03-283121. קו פתוח בכל יום ב' 19.30–23.00 ת.ד. 20653 תל־אביב.
תורנות מרקחת בטלפון — דחוף ת"א 611601, 24863, 239952, 24 שעות ביממה — דחוף ירושלים 226335 דחוף חיפה 645334
האגודה למבדיות. המבדיה סניף ת"א בן יהודה 146 239287

תורנות בתי־חולים

תל אביב
רופא — (ילדים)
איכילוב — (פנימית, כירורגיה)
ירושלים
שערי צדק — (פנימית)
הדסה ע"כ — (כירורגית, אורטופדיה, נשים, עיניים, אא.ג.)
ביקור חולים — (ילדים)

תורנות בתי־מרקחת

תל־אביב
שוד (גרבום) פנקס 27 441449
בריאות המלך ג'ורג' 28 285731
ירושלים
ד"ר בלה המלך דוד 6 224856
חיפה
המגינה הבינה 22 231905
רמת גן הבני ברק
ראשי ראשי 15 7510971
חולון
עין יהב עין יהב 2 884854
בת ים
עצמאות בלפור 75 865583
קופ"ח עין יהב 2 חולון 884854
פתח תקוה
מרכז השרון אהרון קציר 40 911878
נתניה
המכבי שרי ויצמן 15 22984
הקריות
היסוד קרן היסוד 73 ק' ביאליק 704185
הרצליה
צליק בן הנשיא 322126

מרכז מידע וייעוץ לצעירים ע"י צוות מקצועי — ייעוץ ומידע בנושא הברות, משפחה, מיניות — אמצעי מניעה.
תל־אביב: ימים ב' ג' ד' — 16.00–19.00
יום ו' שעות 8.30–11.00
רחב"ם 9, טל' 5101511/2
חיפה: ימים א', ד' — 16.00–19.00
רח' המסגרים 14 טל' 81520

יום שבת ערב שבועות

תורנות רופאים

המגנת רופאים במקרים דחופים: מ־6 בערב עד למחרת ב־7 בבוקר בתוגת מד"א טל' 101.
ירושלים 523155
תל־אביב 5793335, 5793334
חיפה 512233
בת ים 781111
הרצליה 052-81333
נתניה 923335
רחובות 08-451333
בת ים 585555
חולון 803133
לוד־רמלה 08-221022
מוקד מידע רפואי בקופ"ח הכללית: בימים א'־ה' 8.00–20.00
בימי ו' 8.00–15.00
סלמנים 03-433300
שיר"ן — שירות רפואי נייד (24 שעות ביממה) כולל רופאי שיניים
מוקד יום 660585, 669531
מוקד לילה, שבת וחג 226191 מנוי 1788 ולהשאיר הודעה לרופא תורן מבין כ"ד
מרפאות שיניים לעזרה ראשונה
תל־אביב, בר כוכבא 49 טל' 03-284649 פתוחה בימים א'־ה' בין 21.00 עד 23.00 ימי ו' וערבי חג מ־18.00 עד 24.00 שבתות וחגים מ־15.00 עד 21.00
דיזנגוף סנטר שער 3 (ליד המשביר) טל' 294869, 03-285822
המרפאה פתוחה כל יום כולל שבתות וחגים 24 שעות ביממה.
מרכז סיוע לקורבנות אונס — 24 שעות ביממה:
תל־אביב טל' 234819
ירושלים — 245554
חיפה — טל' 04-660111
שי"ן — עזרה ראשונה נפשית: 24 שעות:
ירושלים 669911
תל־אביב 261111
ילדים ונוער 261113
חיפה 04-672222/3
נתניה 335316
באר־שבע 057-48111

תורנות בתי־חולים

תל אביב
רופא — (ילדים)
איכילוב — (פנימית, כירורגיה)
ירושלים
ביקור חולים — (ילדים, א.א.ג)
הדסה ע"כ — (כירורגית, אורטופדיה, עיניים, א.א.ג.)
הדסה ה"צ — (פנימית)

תורנות בתי־מרקחת

תל אביב
כצה ישראל כצה ישראל 11 226545
סיני שד' ירושלים 70 יפו 822993
מרכז, כצה ישראל כצה ישראל 11 226545
סיני שד' ירושלים 70 יפו 822993
ירושלים
בי"ח עין כרם 446350
מרכז, קופ"ח הזמנה הנ"ב 28 523191
חיפה
מגדאר גודאר 13 664039
חולון
קרית בן גוריון לבראו 16 884854
בת ים
מגד הכיבה רייך 20 585360
רמת גן הבני ברק
הן ז'בוטינסקי 99 ר"ג 7514434
נתניה
מקסים סלומון 2 617836
פתח תקוה
מינוסאנם שרובמן 20 9321067
הקריות
היסוד קרן היסוד 73 ק' ביאליק 704184
הרצליה
צליק בן הנשיא 322126

יום ראשון חג שבועות

תורנות רופאים

המגנת רופאים במקרים דחופים: מ־6 בערב עד למחרת ב־7 בבוקר בתוגת מד"א טל' 101.
בת ים דוד אורנה
ירושלים 523155
תל־אביב 5793335, 5793334
חיפה 512233
בת ים 781111
הרצליה 052-541333
נתניה 823333
רחובות 08-451333
בתים 5511111
חולון 803133
לוד־רמלה 08-221022
באר שבע 057-74767

המשך יום שישי

יובל — 24 שעות קו ארגון לנשים מוכות.
ילדים ונוער 03-261113
חיפה 672222/3
נתניה 053-335316
באר־שבע 057-418111
כרמיאל (גליל מערבי) 04-988410
כפר־סבא 052-913999
מרכז רפואי באר־יעקב 08-222868
מרכז סיוע לקורבנות אונס 24 שעות:
תל־אביב טל' 234819
ירושלים טל' 02-245554
חיפה טל' 04-660111
יד ביד — ארגון קשבת לילד ולהורים תל אביב "לילד" 226027 24 ש' ביממה להורים, בימים ב', ה' מ־17.00–20.00 222732
ירושלים — 248358
חיפה נהריה — 229488
הגליל המערבי — 04-922222
מרכז סיוע למשברי לחץ במשפט "מעגלים"
א רח' 11.00–13.00
ב רח' 16.00–18.00
טל: 220031
רח' מאור 13 תל־אביב
קו אלי"ן — האגודה לקטין וילד עזרה במצבי אלימות כלפי ילדים 261070 א'־ה' 16.00–20.00
ארגון לשירות אנוש — חברה סיעודית לשירות הציבור בבית דן 24 שעות 03-5461727/8
שוהל — שרותי גרונות מיוחד בגרון לחולי לב (ערסי) 330848
ויצו — 24 שעות קו ארגון לנשים מוכות. טל' 03-5461133, 08-550506
הוועד למלחמה באיידס — המכבה וסיוע לחולים, מידע מוקלט 24 שעות בטלפון: 03-298101, 03-283121. קו פתוח בכל יום ב' 19.30–23.00 ת.ד. 33682 תל־אביב.
תורנות מרקחת בטלפון — דחוף ת"א 611601, 246363, 239952
דחוף ירושלים — 226335
דחוף חיפה — 645334
האגודה למבדיות. המבדיה סניף ת"א בן יהודה 146 289207

תורנות בתי־חולים

תל אביב רופא — (ילדים)
איכילוב — (פנימית, כירורגיה)
ירושלים ביקור חולים — (כירורגיה)
שערי צדק — (פנימית)
הדסה ע"כ — (ילדים, עיניים, א.א.ג.)
הדסה ה"צ — (אורטופדיה, נשים)

תורנות בתי מרקחת

תל אביב כיר דיזנגוף 174 222386
סיני שד' ירושלים 70 יפו 822993
ירושלים אל חרמה ביה חפוצה מול 859386
חיפה "..." מרפאת הזמנה הנ"ב 28 523191
חיפה הנשיא שד' הנשיא 35 333312
נתניה מקסים סלומון 2 617836
רמת־גן אסותא ז'בוטינסקי 41 7511874
חולון עין יהב עין יהב 2 884854
בת ים עצמאות בלפור 75 865583
פתח תקוה הסתדרות שטרן 43 909838
הקריות קריית הנגנה 1 קריית ביאליק 721665
הדרה כללית ה. מגואל 335884

דלת פתוחה

מרכז מידע וייעוץ לצעירים ע"י צוות מקצועי — ייעוץ ומידע בנושא הברות, משפחה, מיניות — אמצעי מניעה.
ימים ב' ג' ד' — 16.00–19.00
5101511/2 רחב"ם 9.
חיפה: ימים א' ד' 16.00–19.00 רח' המסגרים 14 טל' 381520

מרכזי מידע — אגד

02-384384 03-432777 04-549121

מוגש כשירות לציבור על ידי **הסנה** חברה ישראלית לביטוח בע"מ

משרד הפנים
נציבות כבאות
והאיכות החיים בעיריות

שרות בתי הסוהר

מינהל כ"א והדרכה

דרושים/ות

1. סוהרים/ות למגזר הבטחון

בעלי השכלה של 10 שנים ומעלה

2. מפעילי/ות מחשב

— השכלה תיכונית מלאה
— הכשרה מקצועית בהפעלת מחשבים
— נסיון בהפעלת מיני מחשבים
— שליטה בשפה האנגלית (קריאת ספרות טכנית)
— מקום העבודה — רמלה

3. טכנאי קשר ואלק' לב"ס ב"ש ועוזר טכנאי לב"ס איילון (ליד רמלה)

— בעל תואר הנדסאי אלקטרוניקה או טכנאי מוסמך
— עדיפות לבעלי נסיון בטלוויזיה במעגל סגור
— רצוי עבר פיקודי בצה"ל או במשטרה.

4. עובדים/ות סוציאליים/ות לאזור ב"ש

— בעלי תואר אקדמי בעבודה סוציאלית

אם הנך עונה על התנאים הבאים:
— גיל עד 35
— לאחר שרות חובה בצה"ל
— פרופיל 65 ומעלה
— אזרחות ישראלית
— עבר ללא דופי

הנך מתבקש לפנות אל: לשכת גיוס רחוב מקלף 3 ת"א טל' 266922, 03-251128 עם תעודת זהות, פנקס מילואים ותעודות המעידות על השכלה, קבלת קהל משעה 08.00 עד 15.00

החברה למתנ"סים

דרוש/ה

עוזר/ת למבקר החברה

כישורים נדרשים:
תואר אקדמאי במדעי החברה (כלכלה או מנהל עסקים או סטטיסטיקה). ידע ונסיון בהפעלת מחשב אישי (גליון עבודה, מסד מידע, עבוד תמלילים). ידע בתוכנת SPSS - יתרון. נסיון בעריכת, הפצה ועיבוד שאלוני בקורות/סקרים. נסיון בעיבוד ממצאים באופן ממוחשב. כושר ביטוי מעולה בכתב ובע"פ. נסיון בבקורת פנימית — יתרון.
המשרה המוצעת היא בהקף של 50%. בשעות עבודה גמישות בכפיפות ישירה למבקר החברה. תנאי שכר הולמים.
מקום העבודה — ירושלים. דרישות ניידות בכל הארץ לפי צורכי התפקיד.
המעוניינים, יש לפנות בכתב ובצירוף קורות חיים ופירוט נסיון אל עמי שגב החברה למתנ"סים, גבעת גלוינג, ירושלים 91034
על הפניות להגיע עד ליום 24.5.88

דרושה

מזכירה בכירה

אנגלית עברית כולל הדפסה בשתי שפות לעבודה במשרה מלאה

נא לפנות בכתב יד לת.ד. 120 אשקלון 78100 ולציין על גבי המעטפה "עבור מזכירה"

כפר הילדים "אשלים"
מיסודה של קרן "תיאורי סלמה"
בבאר־שבע
דרושים:

1. רכז/ת חינוכי/ת לכפר

2. עו"ס בכיר/ה לכפר

השכלה:
א. בוגרי חינוך הכשרה ונסיון בחינוך פנימייתי
ב. עו"ס בוגר/ת עבודה סוציאלית, קורס הדרכה נסיון בטיפול בילדים וחינוך חוץ ביתי.
על המעוניינים לפנות בקשותיהם בצירוף קורות חיים ותעודות השכלה לת.ד. 7460 באר־שבע
בירור פרטים נוספים להתקשר לטל: 057-34521
057-37140

לנמל ברנה 2000 במושב תלם דרוש

ראש צוות

להפעלת קו ייצור חדש למוצרי גומי
תנאים טובים למתאימים
טל' 051-885710
051-887704

משרד העבודה והרווחה
שרות מבחן למבוגרים
דרושים/ות

עובדים/ות סוציאליים/ות קציני מבחן למבוגרים

לעבודה טיפולית מעניינת עם הדרכה מקצועית צמודה בתחומי הטיפול הפרטני, קבוצתי ומשפחתי. באזור תל אביב והמרכז.
המעוניינים יפנו בין השעות 08.30–13.00 לטלפון 03-820436

לרשת חנויות רהיטים

דרושים/ות

מוכר/ת

בחנות במרכז הארץ
לטיפול בקהל לקוחות גדול ומגוון,
רצוי נסיון במכירות קמעונאיות

פקידה מוכרת

לעבודה בחנות במרכז הארץ
יועדפו בעלות נסיון בפקידות

העבודה במשרה מלאה

נא לפנות בצירוף קורות חיים ופירוט נסיון קודם לת"ד 18130 תל־אביב 61181 ולציין על גבי המעטפה את המשרה המבוקשת

דרושים

מדריכים/מורים

להדרכה והכשרה אינדיבידואלית במקצועות:
1. פקידות הנהלת חשבונות
2. שרותי מזון ומלצאות
5 ימי עבודה
בשעות 08.00–13.00
טלפון: 02-631623 נילי, בערב

ח. כ. ל.
החברה הכלכלית לקרית גת בע"מ
דרושים

מצילים

לבריכות השחייה העירוניות

המעוניינים יפנו טלפונית למר אלברט ביטון 051-882935 או לחברה הכלכלית לקרית גת 051-888135

פטרולגז PETROLGAS
חברת הגז הישראלית (1969) בע"מ

דרוש

מנהל סניף

לסניף חברת פטרולגז בירושלים

★ בעל יחסי אנוש טובים
★ כשר ניהולי ואירגוני
★ כשר ניהול מ"מ מסחרי
★ גישה טכנית — רצוי
★ רשיון נהיגה
★ ממליצים

לפנות לפנחס בירדון
03-9840246
הפונים המתאימים יענו

לחברת עיט אשקלון
דרושים:

*** עובדי יצור**

(גברים) ל־5 ימים בשבוע 9 שעות ביום.

*** תופרים/ות**

מקצועיים ל־9 שעות ביום, 5 ימים בשבוע
אפשרי גם ל־5 שעות ביום לתופרות מקצועיות בלבד

למועמדים תנאים טובים והסעה מובטחת
בדבר פרטים לפנות למקום או לטל: 051-24121, 051-24115

ההסתדרות הציונית העולמית
מחלקת הנוער והחלוץ

לעבודה חינוכית עם קבוצות נוער וסטודנטים מחו"ל המגיעות ארצה בחודשי הקיץ דרושים/ות

א. רכזים/ות חינוכיים

הדרישות:
1. שליטה באנגלית ובעברית — רצוי שפה אירופית נוספת
2. לאחר שרות צבאי או שרות לאומי מקביל
3. נסיון קודם בהדרכה והכנת תכניות לנוער מחו"ל הכרחי.
4. גיל 20—30
5. רצויה השכלה אקדמאית
להתקשר לטלפון 02-208584/8

ב. חובשים

ללווי טיולים של בני נוער וסטודנטים מחו"ל
הכישורים:
1. בוגרי קורס חובשים קרביים בצה"ל
2. ידיעת שפה זרה (אנגלית, צרפתית)

נא לפנות אישית למחלקת הנוער והחלוץ, רחוב קרן היסוד 19 א' ירושלים בצירוף צילום תעודת חובש, או טלפונית 02-208508 או מרכזיה 02-208511
על המעוניינים לעבוד עם קבוצות דתיות להתקשר טל' 02-630246

פר"ח פרוייקט החונכות של הסטודנטים בישראל
דרוש

מנהל פר"ח

באוניברסיטאות: בר־אילן, העברית בירושלים, בן גוריון בבאר־שבע, בחיפה
הכישורים הדרושים:
★ ניסיון אירגוני מנהלי ויכולת מוכחת בהפעלת צוות עובדים גדול
★ הבנת והכרת מערכת החינוך ויכולת ניהול מגעים עם גורמי חינוך רבים.
★ תואר אקדמאי במדעי הרוח והחברה
★ עד גיל 35.
קורות חיים ופירוט ניסיון יש לשלוח אל: פר"ח המנהלה הארצית מגזן ויצמן למדע ת.ד. 26 רחובות 76100 טלפון: 08-482329
(יש לציין מס' טלפון למגעים)

JEUNESSE דינס קוסמטיקס בע"מ
יצרני פלצנטה פנטאויטין

יועצות יופי עצמאיות

★ "פושריות" בעלות יוזמה וכושר שכנוע.
★ הופעה נאה.
★ עדיפות לבעלות ניסיון מוכח בתחום הקוסמטיקה.

הזדמנות לקריירה חדשה ומרתקת בפני עצמה או כהשלמה להכנסתך בשעותייך הפנויות.

משרד ראשי
ת"א: נאוה 03-233263/4
בשעות הערב 03-9613064
הצפון: דליה 04-665675, 04-254229
ראשל"צ, רחובות והסביבה: צפי 03-951186
יבנה, ק. גת והדרום: בקי 08-436027
לוד רמלה: סטלה 08-237448
אילת: שולמית 059-78612
חולון: רות 03-881014

המתאימות תוכשרנה בהשתלמות יחודית ל"יועצות יופי עצמאיות"

לחברה לבניה
דרוש

מנהל עבודה שלד וגמר

בעל נסיון רב בעבודות ציבוריות
כמו כן

בנאים, תפסנים וברזלנים

לעבודה באזור מש־דן
08-401097, 08-476229

למסדרה גדולה בת"א

דרושים

סדר

נסיון קודם הכרחי
הכרת מערכת סדר־צילום של ליינוטרון – יתרון

כתבנית

מהירה לעבודה על מסוף מחשב
8 שעות עבודה

טל. 03-253211 – יעל

לחברת אחים מילצ'ן בע"מ

דרוש

מהנדס אלקטרוניקה

צעיר ונמרץ

התפקיד: מכירות רכיבים אלקטרוניים.
נדרשת שליטה בשפה האנגלית.
רצוי נסיון במכירות.
לקביעת ראיון: לפנות לטל' 03-7518158, אל ריטה
סודיות מובטחת

זמן הדלקת הנרות

	ש"ש	מ"ש
ירושלים	7.14	5.53
תל אביב	7.15	6.11
חיפה	7.17	6.05

דרוש

טכנאי אלקטרוניקה

★ ידע במעגלים משובצי מיקרופרוססורים.
★ נסיון של שנה לפחות
לפנות לאוילם טל. 03-7510940

לתעשיה הצבאית באיזור המרכז

דרושים

מפעילי מתקנים כימיים

★ השכלה - 10 שנות לימוד ומעלה
★ כושר טכני להפעלת מתקנים מורכבים
★ בעל כושר גופני טוב (פרופיל 72 ומעלה)
★ לאחר שרות צבאי מלא
★ יועדפו עובדים בעלי נסיון קודם בעבודה במפעל כימי
★ נדרשת נכונות לעבודה במשמרות

על כל עובד יוזה להצטייד במועד מאוחר יותר בטופס שליחה של שרות התעסוקה
מועמדים מתאימים מתבקשים לגשת ביום ב' - 23.5.88 בשעה 08.00 בבוקר ללשכת התעסוקה, רח' הארבעה 26 תל־אביב
נא להביא תעודת זהות, פנקס מילואים ושבר

נשמח להציע לך עבודה (½ משרה)

במוסד ציבורי גדול בירושלים

אם את עונה לכישורים הבאים:
★ שולטת בשפות עברית ואנגלית ובעלת יכולת הדפסה טובה בשתיהן
★ יודעת להפעיל מחשב אישי תואם I.B.M ולעבוד במעבד תמלילים
★ בעלת נסיון בשיווק וקידום מכירות

שעות העבודה 8.00—12.00, 5 ימים בשבוע
נא לפנות בצירוף קורות חיים מפורט בכתב יד ופרטים על מקומות עבודה קודמים לת"ד 8001 ירושלים 91080
ולציין ע"ג המעטפה "סמ"ז 2/88"

נציבות שירות המדינה מודיעה

על תיקון והארכת הרשמה למכרז פומבי מס' 139
(פורסם ביום 14.4.88)

למשרת מנהל/ת שירותי מידע במשרד הדתות
לשכה ראשית, ירושלים

הדרגה: 8–10 של דירוג האקדמאים במדעי החברה והרוח.
דרישות המשרה: השכלה אקדמית (תואר ראשון) וניסיון של שמונה שנים. סיום קורס ניתוח מערכות מידע או קורס מוכר מקביל. ידיעת השפה האנגלית.
הערה: במשרה מועסק עובד.
פרטים נוספים ותיאור התפקידים אפשר לקבל בלשכה המחוזית של נציבות שירות המדינה, הקריה רח' קפלן 3 ירושלים ת.ד. 776 – 91007.
בקשות בצרוף מסמכים יש להגיש ללשכה הנ"ל על גבי טופס 2115 (אותו אפשר להשיג בכל סניפי הדואר) עד ליום ח' בסיון התשמ"ח (24.5.88).

לארגון גרמני דרוש עבור סניפו בישראל

מועמד בעל השכלה גבוהה

כדי לספק את דרישות הסניף בגדר מדע־הרוח

הכשורים הנדרשים למלוי תפקיד זה מנויים להלן, דהיינו:
★ תפיסה אישית ליברלית.
★ התענינות בנושאים דתיים מעבר ליהדות בהדגשה מיוחדת של תקופת התנך והברית החדשה, מתוך גישה בקרתית לטקסטואן של הדת היהודית מחד גיסא ושל הכנסיה השתלסנית מאידך גיסא, ובהכללת הצד המשקף את אחרית־הימים בעידן הנוכחי.
★ הערכת השפעתם של הנושאים הנ"ל על התפתחויות חברתיות־פוליטיות בארצנו.
★ אזרחות ישראלית.
★ דיקנות במלוי תפקידים ויוזמה בתיווי עבודה חלוצית בנושאים רוחניים.
★ שליטה מושלמת על השפות עברית ואנגלית בדבור ובכתב. ידיעת השפה הגרמנית תהוה יתרון.
★ ידיעת תיאולוגיה השואתית ופדגוגיה תהוה יתרון.

המשרה הנדונה היא רחבת־מימדים, עצמאית ואחראית מתוך כפיפות ישירה ליושב ראש הועד המנהל אשר בגרמניה. תקופת־מבחן של ששה חדשים מהוה תנאי עקרי.

נא להפנות את בקשתך, בצרוף קורות חייך בשפה האנגלית, הצרפתית או הגרמנית, יחד עם העתקי תעודות והמלצות, כמו כן תואר התפתחותך המקצועית, ציון המשכורת המבוקשת והתאריך המוקדם ביותר ככל האפשר להתחלת העבודה, אל הכתובת הבאה כדלקמן: ת.ד. 11092 תל־אביב 61110

למכוני רעשת 6/6 לאימון ראייה

מדריכים/ות

להדרכת אימון ראייה בשיטת הBIOFEEDBACK

דרישות התפקיד:
- נסיון בהדרכה או הוראה (רצוי נסיון בהדרכת ביופידבאק).
- גישה חיובית לאנשים, יצירתיות ונכונות ללמוד נושא מעניין וחדש ולהשתלב בו לאורך שנים.
- רצוי תואר ראשון בפסיכולוגיה, מדעי ההתנהגות סוציולוגיה.

העבודה באיזור המרכז באווירה נעימה ושקטה ובשעות גמישות.
נא לפנות בכתב, בפירוט קורות חיים, השכלה ונסיון קודם לת.ד. 1643 רמת־השרון מיקוד 47113

מוסד ממלכתי

מציע לך:
עבודה בטחונית יהודית בארץ ובחו"ל, שיש בה אתגר, עניין ועצמאות.
התקשרות לטווח ארוך.
הכשרה, התפתחות וקידום למתאימים
השתייכות למסגרת המהווה בית ודרך־חיים, הדואגת לרווחת הפרט ומשפחתו.

דורש ממך:
שליטה בשפות מערב אירופאיות בדרגה של שפת אם או הקרובה לרמה זו.
נכונות להשקעה ועבודה מאומצת.
יכולת שכנוע והבנה ביחסי־אנוש.
כושר החלטה ותפקוד במצבים משתנים.
השכלה תיכונית (עדיפות לאקדמאים).

מועמדים לאחר שרות צבאי, עד גיל 40, במצב בריאות תקין, העונים לדרישות יפנו טלפונית 03-256214, 03-210075 או בין השעות 08.00-17.00 או בכתב: ת.ד. 33471 מיקוד: 61333 תל־אביב. בצרוף קורות חיים ופרטים אישיים: שם מלא, כתובת וטלפון, תאריך וארץ לידה, תעודת זהות ומספר אישי בצה"ל.

רק מועמדים מתאימים ייענו
— סודיות מובטחת —

הארץ

יום ו', ד' בסיון התשמ"ח
20 במאי 1988

מערכת, הנהלה, מודעות, הפצה ומנויים: תל־אביב, רחוב זלמן שוקן 21, טל' 5121212, ת"ד 233, מ' 61001, מברק 810012 – טלקס 33748
ירושלים: רחוב ההסתדרות 2, טל' 6־02־224245, ת"ד 273, מ' 91002, מבסק 02־224249
חיפה: רחוב נורדאו 20, טל' 8־04־661166, ת"ד 5259, מ' 31052, מבסק 04־670715

המו"ל: הוצאת עתון הארץ בע"מ, רח' זלמן שוקן 21, תל־אביב
העורך: גרשום שוקן · עורך המשנה: חנוך מרמרי
סגני עורך: משה ודרי, גרשון לוי
אין המערכת אחראית לתוכן המודעות והיא מחזירה כתבי־יד
HA'ARETZ Daily Newspaper, Tel-Aviv, Israel – P.O.B 233, Tel. 5121212

לאה שקדיאל למועצה דתית

בית המשפט הגבוה לצדק פסק אתמול כי לאה שקדיאל רשאית להיות חברה במועצה הדתית המקומית של ירוחם, ושעל שר הדתות ועדת השרים הנוגעת בדבר לאשר את מינויה לכהונה זו.

הפרשה התחילה לפני כשנה וחצי, כאשר מנהל האגף למועצות הדתיות במשרד הדתות, אברהם מרמלשטיין, הודיע לגברת שקדיאל כי מן הנמנע שתהיה חברה במועצה דתית. שר הדתות דאז, הד"ר יוסף בורג, הלך בעניין זה אחר הפקיד, אשר להלכה כפוף למרותו. אבל הגברת שקדיאל קיוותה כי לאחר הסתלקותו של ד"ר בורג, יאשר שר הדתות החדש את מינויה.

תחילה התקבל הרושם שזבולון המר אכן יאזור עוז ויאשר מה שהיה עליו לאשר; אולם לא חלף זמן רב ושר הדתות החדש העדיף ללכת בתלם שחרשו קודמו בתפקיד. על רקע זה עתרה לאה שקדיאל לבג"ץ ואתמול – כעבור למעלה משנה – פסק הבג"ץ לטובת העותרת; זבולון המר וחבריו לועדת השרים הנוגעת בדבר יצטרכו למלא אחר פסק־דין זה.

המועצות הדתיות המקומיות הוקמו מתוקפו של "חוק תקציבי השירותים הדתיים, תש"ט־1949": מועצות אלה מוסמכות להכין את תקציב השירותים הדתיים היהודיים; המועצה הדתית חייבת להגיש את הצעת התקציב הזאת למועצה המקומית. שליש מהוצאות התקציב תכסה הממשלה ושני שלישים – הרשות המקומית.

ברור בעליל כי המועצה הדתית המקומית קיימת על סמך חקיקה ממלכתית, ואין חוק במדינה האוסר על אשה להיות חברה בה. שר הדתות, וגם ועדת השרים שמדובר בה, היו חייבים איפוא לאשר את מינויה של לאה שקדיאל. את הדבר שמיאנו לעשות – מתוך כניעה לדעתם של רבנים אשר רוצים להפוך את מדינת ישראל ממדינת חוק למדינת הלכה – ייאלצו עתה לעשות מתוך ציות לבית המשפט העליון.

אם המבחן כעת כיושב ראש המועצה הדתית המקומית של ירוחם רוצה להתפטר מכהונתו, משום שאינו רוצה לשבת בגוף זה עם אשה – שיתפטר. אם אנשי ש"ס רוצים לנטרל את פסק־הדין "בדרך פוליטית" – ינסו נא את מזלם: יש לקוות כי לא יימצא רוב בכנסת לחוק שיבטל את פסיקת הבג"ץ, ומפרישת אנשי ש"ס מהקואליציה אין לפחד.

לפסק־דין הבג"ץ בעניין לאה שקדיאל נודעת חשיבות בהיקף רחב יותר. סיעת המערך במועצת עיריית תל־אביב יפו החליטה לשגר שתי נשים – לילי מנחם ורבקה אבריאל – כנציגותיה בגוף המוסמך לבחור רב ראשי לעיר. ראש העיר שלמה להט, אשר צידד בזכותן של נשים להימנות עם הגוף הבוחר, חזר בו מדעתו. זאת, משום שהרב ישראל לאו, הרב הראשי של נתניה, אמר כי לא יואות להיבחר כרב ראשי של תל־אביב אם יימצאו נשים בקרב חברי הגוף הבוחר. את עמדתו של הרב לאו חיזק תצהיר לבג"ץ שהגיש מנהל הרבנות הראשית לארץ־ישראל, הרב איתן ניומן, בקשר עתירתה של שקדיאל. תצהיר זה קבע כי מועצת הרבנות הראשית פוסלת את האפשרות שאשה תהיה חברה במועצה דתית. מצב לרבנות הראשית להודיע מלהתעקש בעמדתה. זה נכונה פסיקת הבג"ץ בעניין לאה שקדיאל [illegible] ... מי שיכפה עליו להיות מועמד לרב ראשי של תל־אביב; ואם איחוש הכהונה הזאת יתעקש בשל סירובו, אזי – או שיימצא רב אחר, שיהיה מוכן להיות מועמד, או שהכהונה הרבנית הזאת תישאר מיותמת. רוב תושבי העיר לא ירגישו בכך.

לא רואים את הסוף

לא הפוליטיקאים ולא הציבור קולטים את היקפה ואת חומרת סכנותיה של החזית החדשה שקמה נגד ישראל ● אנשי המקצוע צופים חזות קודרת בשטחים

מאת יואל מרקוס

רייגן שיבח את פרס וגינה בעקיפין את שמיר. אז מה. יהיה קצת שמח? יהיה. יהיו קצת האשמות הדדיות? יהיו. אך כשיבקר שמיר ביוני הבא בארה"ב, כבר יראגו שיטפחו גם לו על הכתף. אני בטוח. כל המהומה הזאת שקמה ב"ק' לוש'מרל" הקטנה שלנו, אינה משמעותית. גינויו של שמיר הוא גינויה של ישראל. שכן ממשלת ישראל היא ממשלתו של שמיר ושמעון פרס שותף מלא למדיניותה. ושניהם יחד, וכל אחד לחוד, מנותקים, לדעתי, מהמציאות. לא הם ולא כל שכן הציבור הרחב אינם קולטים ואינם מבינים את היקפה ואת חומרת סכנותיה של החזית החדשה שקמה נגד ישראל.

מה שקורה אצלנו אפשר לתמצת במשפט אחד: לבנון נדחקה כמאוחז או כבסיס־פעולה פלשתיני ועיקר מוקד הפעילות נגד ישראל עבר לשטחים שבשליטת ישראל, ביחוד לירושלים. זו רק שאלה של זמן, מתי תקיף פעילות זו גם את ערביי ישראל. נשמע פשוט כמו ביצת קולומבוס. אך בתולדות מלחמותינו נוצר מצב חדש לחלוטין: זו הפעם הראשונה שהאויב אינו חיצוני (שבע מדינות ערב וכו') אלא הוא מאיים עלינו מבפנים. וההבדל הוא משמעותי. במלחמה עם אויב חיצוני אפשר להגיע להכרעה שבעקבותיה מושג הסכם כזה או אחר המקנה לנו אם לא הסדר של קבע לפחות כמה שנים של מנוחה. עם אויב מבפנים ישראל נבה – אינה מסוגלת למצות את כוחה הצבאי הגדול. זו מלחמה ראשונה שבה לא נוכל להשיג הכרעה או לנצח.

★ ★ ★

גנרור מקרי הדליק את ההתקוממות – אך החומר הנפץ הצטבר בשטחים במשך 20 שנה. תחושות של קיפוח, הצטברות רגשי השפלה ועד־יגות מהמגע והתלות היומיומיים עם המעסיקים הישראליים (אין בית בשטחים שאין בו סיפור להזין את השנאה); מצוקות כלכליות; והעיקר, היאוש המצטבר מאובדן כל תקוה להגיע לפתרון כלשהו. ברבות השנים בנו לעצמם תושבי השטחים מסגרות נוסח "היישוב היהודי המאורגן" – ממוסדות עירוניים ועד למוסדות חינוך ובריאות. ברשותם 150 מסגרות־תג כאלו. לעובדה זו נודעת חשיבות רבה. ברגע שפרצה ההתקוממות, איפשרו המסגרות הללו להתקוממות להזין את עצמה גם בלי שיהיו לה קואורדינטורים ובגינים על ארגוניהם המחתרתיים.

בחמישה חודשי ההתקוממות הת־חוללו כמה התפתחויות דרמטיות:

● המגע הצפוף עם ישראל לימד את הערבים רבות על חולשותיה של ישראל ועל השימוש שהם יכולים לעשות בהליכי הדמוקרטיה שלה.

● הפונדמנטליזם האיסלמי ה־חריף התפשט והוא נותן את אותותיו הקנאיים באזורים רבים.

● נעשה כירסום רציני בסמכותם המסורתית של בעלי ההשפעה, "הנכבדים הפרו־ירדניים", ההורים ומה שקרוי "זקני המקום" – כל אלה איבדו למעשה את סמכותם.

ההתעוררות היא איפוא לא רק מישראל אלא גם מדפוסי החיים המקובלים בשטחים, מבית המלוכה הירדני וגם ממנהיגות אש"ף ה־מסורתית – "אם אין אני לי, מי לי" במהדורה ערבית. העובדה שהם שמו עצמם על מפת ההתעניינות התקשורתית העולמית, בלי מנהיגות ראש־מית, בלי התארגנות של ממש (זה מקשה עוד יותר על גורמי הביטחון שלנו לפעול), הפיחה בהם רוח קרב.

בסופו של דבר, תצמח מנהיגות חדשה, צעירה, משכילה ומיליטנטית יותר, שמעלתה העיקרית היא עצם הימצאותה בשטח, בתנאי שדה וקרב ולא בחווילות מרווחות ובמחלקות הראשונות של מטוסים טרנס־אטלנטיים.

★ ★ ★

להרגעה או ל"הרגעה היחסית", כפי שאוהבים מנהיגינו להתבטא באלה הימים, אין שום משמעות בגלל שהיא זמנית. הצפי של המומחים בשטח הוא קודר מאד. הוא חוזה תהליך הקצנה שילך ויעמיק וכל פעם שתהיה התפרצות, היא תהיה גדולה מקודמתה. בחזית חדשה זו אין רואים את הסוף אלא רק את המחיר. המחיר יהיה כבד לישראל, אם תנקוט אמצעים שעוד לא נקטה: הגדלת מספר העצורים והאסירים מ־9000 כיום ל־20 ו־30 אלף. (תארו לכם מחנות ריכוז שכאלה בארץ היהודים) הגדלת המנה היו־מית של הרוגים מאחד עד שלושה ביום לחמישה עד שמונה; יותר גירושים, הרס יותר בתים, יותר מכות ויותר הפעלת גאז – במחיר בידוד מדיני, חרם עולמי, ובמחיר הנורא של השחתת המוסר של הנוער. כל זאת, בלי שיושג דבר. זו כיום דעתם של כל אנשי המקצוע, הצבא ושאר גורמי הביטחון, בכללם רב הקצינים הבכירים במילואים: לחזית זו אין פתרון צבאי בלי שתלווה אליו יוזמה מדינית. לא תהיה הכרעה, אלא מצב גרוע יותר. גם להם וגם לנו.

מדאיג יותר מכל הפער האדיר בין אנשי המקצוע לבין המנהיגים הפוליטיים – מנהיגינו הלאומיים – הרואים מהרהורי לבם. לליכוד אין שום תשובה חוץ מן האמירה השד־דופה ש"בכוח לא ישיגו דבר", כאילו עלינו אי־אפשר עתה לומר אותו הדבר. אין תשובה גם למפלגת העבודה. מאחר שמנהיגיה חוששים כי ההתקוממות תחזק את הלי־כוד בבחירות, הם עושים יד אחת עם הליכוד בדיכוי ההתקוממות בכוח – די־כוי שאינו מקדם כאמור שום פתרון.

הצעות פרס אינן מעשיות כיום יותר מהצעות הליכוד. חוסיין כבר אינו ברשית. גם לא זקני הכפר ונכבדי העדה. אנו לוחמים נגד לא־כתובת ומנסים להידבר עם לא־כתובת. הבעיה כיום כולה שלנו – של ציבור הנמצא בבולמוס־צריכה מתמיד ושל מנהיגות שראשה בעננים. המצב משתנה במהירות רבה הדו־רשת תמורות דחופות מאד בהלכי המחשבה. ואין מי שיעשה זאת. אין לנו מנהיגות ולא מורי נבוכים. בדי־חום זה לפחות הגענו להיות כלשהי עם שכנינו: גם הם וגם אנחנו "מתנהלים" מעצמנו. בלי ראש.

מה יהיה יהיה [illegible]

ללא שיווי משקל

עיוותים רבים במשק נובעים מההבדלים שבין מחירים בפיקוח למחירים שאינם בפיקוח, מהקפאת שער החליפין ומשירות ציבורי השומר על גודלו

מאת נחמיה שטרסלר

באוצר כועסים על בעלי בריכות־השחיה. הם העלו את התעריפים פי שניים לעומת השנה שעברה. לעומת זאת המוסכניקים ממורמרים. הם נמצאים בפיקוח הדוק, ומשרד האוצר אינו מאשר להם עידכון תעריפים.

התוצאה היא שהלקוח משלם בממוצע 30 שקל פחות ממה שמגיע ל"טיפול עשרת אלפים", אך בשבת הוא ובני משפחתו משלשים סכום זה לבעל הבריכה, שהקפיץ את תעריפיו – משום שהוא מחוץ לפיקוח.

מדוע תעריפי עוזרות־הבית עלו כל־כך? מדוע תעריפי המספרות הבריאו בעשרות אחוזים, ותעריפי החניונים – בשמיים? מדוע המסע־דות גובות כל סכום שעולה בדעתן? ואם נסבך את התשבץ, נשאל גם מדוע מוצרי התעשיה התייקרו – לעומתם – פחות מקצב האינפלציה הממוצע. אין זאת אלא שאנו מצויים בחוסר שווי משקל מדאיג.

יש קבוצות מוצרים – מוצרי השירותים האישיים, מרופאים פרטיים ועד אינסטלטורים שאין להם תחרות מחו"ל – שעל רובם המכריע אין גם פיקוח. הם התייקרו בעשרות אחוזים בשנתיים האחרונות. מולם עומדים מוצרי התעשיה, ממזון ועד טכסטיל, שאינם יכולים להעלות מחירים יותר מדי, עקב יבוא מתחרה הנובע מהקפאת שער החליפין – וזה מתרחש למרות כל הטענות על הייצור המקומי.

החלוקה החדשה זו של ההכנסות לטובת השירותים ונגד התעשייה היא תופעה שהחלה לפני שלוש שנים, עם הקפאת שער החליפין והגבלת הפיקוח על המחירים. ובצד שלה היא ההקצאה לא נבונה של כוחות השוק, שיבוש מיבנה המשק, נזק של אובדן תפוקה – הימצאות בתוך עקומת התמורה בשפת הכלכלה.

אך אין זה חוסר שווי המשקל היחיד. ביום עיון בנושא הבנקים, שנערך השבוע באוניברסיטת ת"א, שאל פרופ' אמיר ברנע: מי שמחויב בריבית שקלית של 50% לשנה, איך הוא מצליח להחזיר את הכסף? לבו יש הצעה לתשובה: מי שמשלם 50%, הוא גם מי שמעלה את מחירו ב־50%, כלומר ענפי השירותים.

לעומתם, ענפי התעשיה שאינם יכולים להעלות מחירים, גם כמעט אינם משתמשים באשראי השקלי היקר. להם מעמידה הממשלה מימון זול הנקרא אשראי מכוון ליצוא. שם הריבית היתה רק כ־10% – או לכאורה הכל מסתדר: עיוות ראשון מתוקן ע"י עיוות שני. אך בכלכלה אין זה כך. שני העיוותים הללו מתיישבים אחד על גב חברו, ופגיעתם ביעילות ובתפוקה מוכפלת.

מי שהצליח להשיג אשראי ספקים מחו"ל, או אשראי מכוון מבנק ישראל, היה מלך בשנתיים האחרונות, אך מי שנאלץ לשלם את הריבית השקלית צעק עד לב השמיים – ובאמת, פער שכזה בין הריביות לא תמצא באף מדינה מערבית אחרת.

משתנים נוספים המעידים גם הם על משק מפרפר, הם המשתנים המוניטריים. זה שנתיים יש עליה מטאורית במצרפי הכסף השונים. יש הרחבה מדאיגה בכמות המזומנים שבידי הציבור (M1 בשפת הכלכלה). יש גידול חד במצרפי כסף נוספים (M2 ו־M3) וגם האשראי הבנקאי לציבור לטווח קצר גדל בקצב מהיר.

אשראי זה הפך למסיבת התמכן של הסקטור העסקי. לא כל־כך חשוב אם אתה מרוויח, חשוב שאתה יכול להיכנס היום לבנק ולקבל עוד ועוד אשראי שקלי. זה מאפשר להרחיב פעילות, לתת אשראי ללקוחות, לממן מלאים ואפילו לשלם משכורות – גם אם חשבון הרווח והפסד אינו מהיר כל־כך.

שורש העיוות

אם הייתי נדרש לשים את האצבע על אבי אבות העיוותים, הייתי מצביע על שער החליפין. בשלהי 1986, כשקצב האינפלציה עמד על 15%־20%, טען בנק ישראל שאם נעבור מהצמדה לדולר להצמדה לסל, תרד האינפלציה לרמה של 7%. איזה שר אוצר לא היה קופץ על המציאה פשוטה שכזו ואמנם עברנו להצמדה לסל, אך האינפלציה – מעשה שטן – מתעקשת שלא להקשיב לתיאוריה של בנק ישראל.

מדוע אין היא יורדת? הרי שער החליפין קפוא זה 16 חודש. הסיבה היא שמי שרוצה לשמור על שער חליפין נומינלי קבוע, צריך לשמור גם על שאר המשתנים במשק בקיפאון עמוק, צריך שהשכר הנומינלי לא יעלה, צריך שהתקציב יישאר בגודלו הנומינלי, צריך גם שמצרפי הכסף השונים לא יעלו.

ומה קרה אצלנו? השכר הנריא, התקציב עלה, ומצרפי הכסף נסקו מעלה־מעלה. ומה נשאר קבוע? רק שער החליפין – וזה כמובן אינו מספיק לבלום את האינפלציה. לכן היא ממשיכה להתנהל לה בקצב הישן המוכר.

מצב זה מוביל ליצואנים הנאנקים תחת שער החליפין הקבוע מול עלויות שכר עולות, כשהתוצאה מתנועת מספריים זו היא רווחיות הולכת ונשחקת.

בינתיים, מוצאים פטנטים שונים המשיכים לפגוע ביעילות ובתפוקה. לא מזמן הגדילו את ביטוח השער בעוד אחוז אחד, ובאחרונה קיבלו התעשיינים דמי לא יחרץ בצורת הלוואה ומענק בסך כולל של 50 מיליון דולר. בלהט קבלת הכסף, הם עשו שגיאה יסודית. הם הסכימו לנצח בקרב קטן על 50 מיליון – ולהפסיד את המערכה כולה, השווה 400 מיליון. החשבון הוא כך: הערך המוסף של התעשיה הוא 4 מיליארד דולר. פיחות של 10% משמעותו מענק שנתי של 400 מיליון.

אנו מגיעים לעיוות האחרון: משרד התעשיה גולש לעזרת התעשיה האנוקת תחת שער החליפין הקבוע, ומגדיל את ההגנה מפני יבוא מתחרה. יש שאינם מבינים זאת, אך ההגנה בשנתיים האחרונות הולכת ומסתעפת, הולכת וגוברת. לא מזמן הוצא צו חדש המגביל את ייבוא נעלי הספורט, ובאחרונה הוצא צו המטיל מכס של 41% על שמן סויה מיובא – וראו להיכן קפץ מחיר השמן.

עוד הגנות אדמיניסטרטיביות ועוד מיסי ייבוא פירושם שהיצרן המקומי יכול להעלות את מחיריו – כלומר: אינפלציה. וכך אנו מדשדשים זה שלוש שנים במשק לא יעיל, עם מגזר ציבורי גדול מדי, שלא ירד למרות כל ההבטחות החגיגיות, ועם רמת אינפלציה הגבוהה פי חמישה מהמקובל במערב.

מבחן לשב"כ המחודש

למרות הנטיה לחשוב אחרת, ספק שהשב"כ שלאחר ועדת החקירה היה מסתכן בהחשדת עורכי "דרך הניצוץ" לשווא

מאת דן מרגלית

עם מעצרו של אסף אדיב, כמו הכבה והקקע התמהיים, איסוף החוטים הספרותיים לעתירת הגב־זה הדראגית על משפחתו האומללה מבורשטאל. עכשיו צריך רק אחד מזהור מיכאלוביץ' והסטרוביסקי, בשיתוף זיגמונד פרויד, לפענוח הדראמה הגדולה ולתאורה לעומקה מבוהמיה־לב. זו הדראמה של אחד אדיב, שהודיע ברימל הבנויה, ושאמו טובה הגנה עליו בלב ונפש [illegible] אמא לצרה.

אין נוראות, בשאהוד הורשע ונכלא, קבלה אמו מדוע עוצר השב"כ את בנה במקום לשוחח עם ההורים ולהסדיר את הפרשה בשקט וכשאר סי בהזקת השוד ומתגורר על גבול החוק, מיד היא לצרה, כאמא "על מה שעושים להם". לא על מה שאהוד עשה בבואו לסוריה ולא על מה שאסף נחשד בו, ואולי חלילה הוא אשם.

בדמויה אין דמו שבגוה היקר לגבי־ישראל, הם אינם צריכים להרשת, הם כשרה. מה בחינוכו של אהוד אדיב שהכליל לדמשק? איזה תפקיד מילאו אמו ואביו במעשה או במחדל בדרכו ההוראה מה משך את אסף הצעיר אל השוליים היותר־דוקים, לחשוד כה כבר כאשר בחבורות פעילה באירגון שהרים על דגלו במוצהר את חיסול מדינת היהודים? כמה התגלה אצלו רצון להיוועצות לאם הכבוד, להיות ראוי בעיניו, לרכוש את תשומת לב ההורים שהוקדשה שנים רבות דווקא לאח, להוה שנמק בכלא?

אדיב – "יהודיה של אבי"

מה מקומה של אמא טובה בכל זה? מה כה מקומם ומרגיז בעמידתה שאינה רואה את הנזק שבמעשים המיוחסים לבניה ומה גם שמעוזר העיצה באמצונתה ללא סייג לא רק לבניה אלא גם בתובנות למניעיהם? לולא חששתי כי לא תראנה בכך מתאמה, הייתי מתאר אותה כאם יהודייה, אידישע מאמע ועיר־כוד בנית טיפוסית. קצת נוקשה ומסורסת, ומעוררת סקרנות בלב קרים: מה היא באמת חושבת על עצמה בעלותה על יצועה בלילות ובשהתוא בינה לבינה על שני יוצאי חלציה? ומאלו מקורות ינקה את היותה כה חזקה, נפלאה. יותר מדי חזקה ונפלאה.

אבל פרשת "דרך הניצוץ" אינה קוראת רק להגות ספרותית נחלה; היא ענין לאומי־ציבורי־משפטי בעל חשיבות עליונה. היא נושא של חשבון נפש לכל, אפילו למפלגה הקומוניסטית שהעניקה מחסה לחבורת השמאלנים המבולבלת, שסיבבה אותה עכשיו בחשד לפעילות חתרנית, תוך כל הזהירות המתבקשת של תר"שדוקה מלעבור את הקש.

חשבון הנפש העיקרי הוא של השב"כ, ארגון שלפני כל תפישה פר־לישית, סבירה תופס מקום השגב בכותל הביטחון הלאומי. מה קרה לו שכלעלת בה רבה אין מאמינים לו אחרי הגילויים על בידוי ראיות שבהשבו בועדת מקה לבדוק מה קרה לו שגם אחרי תיקון הליקויים מצויים רבים וטובים – לאו דווקא שמאלנים מצפוניסטים – שאינם מוכנים להניח לטובתו כי יש לו סיבות משכנעות, רצון לשמור לזמן מה בסודיות את מהלך החקירה ואת השיפת פרטיה לפני עורכי־דין עויינים?

פרשת "דרך הניצוץ" חשפה את בעייתו האמיתית של השב"כ. למרות מה שכבר תוקן, הוא חייב לזכות באמון מחודש של הציבור הרחב. הוא עדיין בכף חובה; עליו לשכנע כי אינו בודה עוד ראיות בבית המשפט. בפנותו אל בית המשפט בבקשה הלא־שגרתית והלא־דמוקרטית למנוע מפגש מוקדם בין החשודים לבין עורכי־דינם, עליו ללכת על גשר של ברזל.

★★★

זה לא מפני שעורכי "דרך הניצוץ" הם עיתונאים. הם אינם כאלה הם מהפכנים פוליטיים שמוציאים גם כתב־עת. העיתונות היא כלי לקידום מטרתם הפוליטית – לא עיסוק מקצועי לשמו. אבל גם כפוליטיקאים הם ראויים להגנה ולמפגש מוקדם עם כל פרקליט שיחפצו, והשב"כ ייאלץ להוכיח כי הנסיבות היו מיוחדות ונדירות עד כי הצדיקו את הצעד הפריג של מעצר מבודד וממושך לכל ששת אנשי "דרך הניצוץ". אם זה לא ימצא את ביטויו בהצדקה מלאה בפסקי הדין, יצא השב"כ מפסיד מהנתק ומהבידוד שכפה על הנחקרים.

אלא שבשלב זה ההנחה היא שראשיו החדשים של השב"כ למדו את לקח קודמיהם ויודעים מה הם עושים. בלב כבד ניתן להם אשראי ציבורי לסגור בבד מנהלי ביטאון מהפכני ולהחזיק במעצר ממושך את ששת החשודים. סביר להניח שיעלה בידם להוכיח לבית המשפט, בעדויות של אמת, כי גבו מפי החשודים הודאות כשרות בעלות תוכן ממשי הקושרות אותם לחברות פעילה, לשיבוץ פעיל ולעשייה מחתרתית בהעברת מידע או המתדתו בשירות ארגון המחבלים הפלשתיני שחרת על דגלו את השמדת מדינה של ישראל.

הישג גם נוהגת כי כל הסיפור, כאילו עונה פלשתינאי לעיני השודדים כדי לסתום מהם הודאות, לא היה אלא ניסיון נואש של פרקליטיהם וכמה מתומכיהם להכין את משפטהוטא שמטרתו לבטל את ההודאות שמסרו בחקירת השב"כ על חלקם התעמולתי והכספי והנושאי והמחתרתי בשליחותו של החתמה.

אם יתבדו הנחות אלו, יפשוט השב"כ את הרגל באופן סופי בעיני הציבור הישראלי.

אם זה יוכח, תתפרק מאליה החזית השמאלנית־הקיצונית המבקשת להציג את "דרך הניצוץ" כחבורה של "בחורים טובים". היא תישאר קבוצה מרושעת שתצוה את הקדים.

היא רק תשאיר אחריה צלקת מזיקה שלא תיעלם עד לבחירות בנובמבר: תוך זמן קצר יזול הימין הקיצוני לכרוך ביחד את כל שואפי הפשרה עם הערבים, ולקראת פתיחת הקלפיות תהדהד בשוקים ססמת הסוגה, כאילו כולם מקשה אחת: המערך ורצ ומפ"ם והמתקדמת ושלום עכשיו ו"דרך הניצוץ".

רייגן החליט למנות שגריר יהודי בשווייץ

ושינגטון (עסט"א). הנשיא רייגן מינה את פיליפ וין, מראשי המפלגה הרפובליקאית, כשגריר הבא של ארה"ב בשווייץ.

וין, יהודי, נולד ב־1925 בקנטיקט. הוא שירת בצבא באזור דרום האוקיינוס השקט במלחמת העולם השניה, ולאחר מכן למד מינהל עסקים באוניברסיטת מישיגן.

וין, מומחה לנכסי דלא־ניידי, כיהן מ־1979 עד 1981 כנשיא המפלגה הרפובליקאית בקולורדו, וב־1984 היה נשיא הוועדה למען בחירתו מחדש של רייגן באותה מדינה.

וין פעיל מאד בקהילה היהודית, וב־1978 נבחר כ"איש השנה" של מפעל איגרות הבונדס.

אי־שקט בגוש הסובייטי

רוחות הרפורמה ממוסקווה מחממות את לב האוכלוסיה במזרח אירופה, הנכספת לשיפור כלכלי, אך אינן נעימות לרבים מאנשי הצמרת השמרנים החוששים למעמדם

מאת אליהו סלפטר

"אם השכן שלך עושה 'רמונט' בדירתו, אין זה מחייב גם אותך להחליף את הטפטים", אמר אשתקד אחד המנהיגים בגרמניה המזרחית. דבריו הפכו אמרת־כנף בפי עמיתיו השמרניים במזרח־אירופה, שאינם מתלהבים מהלחצים ממוסקווה, מצד אחד, ומגורמים רפורמיסטיים במפלגותיהם, מצד שני, להעתיק משהו מה"פרסטרויקה" וה"גלאסנוסט" של מיכאיל גורבצ'וב.

עשרים שנה עברו מאז דיכאו הטנקים הסובייטיים את "האביב של פראג" של דובצ'ק, מאז נעשו ניסיונות התקוממות בכמה מהמדינות של מזרח־אירופה – בעיקר אלה השוכנות על גבולות העולם המערבי – והדיכוי הטיל שוב על הגוש הקומוניסטי מונוטוניות אפורה, אשר רוב הגרורות מנסות להשתחרר ממנה רק מאז עליית גורבצ'וב לשלטון. הניגודים הפנימיים היו קיימים כבר קודם לכן; האשכבים שבמתנו היו בגלים שונים – יותר בכיוון פוליטי במקום אחד, יותר בכיוון כלכלי במקום שני. לעתים די היה בהם בשכבות־ביטחון מפני התפרצות חדשה. לעיתים התפרצות חדשה בכלל לא סיכנה ממשית את המאזן בין הרחפים הפנימיים של הנשלטים לבין הלחצים הנגדיים של השלטון.

עם כמה יוצאים מן הכלל, במזרח־אירופה עדיין שולטים מנהיגים שהסטאליניזם עיצב את חינוכם ומשטר ברז'נייב העמידם בראש מדינותיהם: טודור ז'יבקוב בבולגריה – בן 76; אריך הונקר בגרמניה המזרחית – 75; יאנוש קאדאר בהונגריה – 75 – שהוחלף השבוע ע"י קרוי גרוס, בן 57; ובפולין, המנהיג "הצעיר" (בשעתו), הגנרל וויצ'ך ירוזלסקי, כיום בן 65. לא במקרה, השמרנות, השמרנות המוחלטת משותפת לכולם. אך שלטונם מתערער בכל בירה ובירה. בחלקו, זאת תוצאה של תהליך הביולוגי הבלתי־נמנע. בד בבד, התפרקות המכונה הכלכלית הקומוניסטית אינה מאפשרת עוד להסתיר את הפגרה בשטחיים. אי־שקט הנובע מהכשלון הכלכלי מבוקר לעתים ע"י רפורמות שמגבילות את הבריכה, כמו בהונגריה. לעתים אי־השקט פורץ בהתקוממויות, כמו בפולין ואפילו ברומניה. ולעתים, העימות של כלכלה שעדיין לא התמוטטה ושל משטרה שעדיין פועלת במלוא יעילותה – כמו במזרח־גרמניה – עדיין מונעות התפרצות.

זרמים מתחת לפני השטח

אך יש שורה של נתונים ותופעות אשר מאפיינות את התנועה הזורמת מתחת לפני השטח בכל המדינות המזרח אירופיות:

1. בעוד שבעבר הדחפים לשינוי באו מבפנים, הרי הלחצים לאי־מוביליות באו ממוסקווה. כיום, במקומות רבים, התהליך הפוך. ה"פרסטרויקה" של גורבצ'וב הפכה לקריאת־קרב של הדור הרפורמיסטי החדש במדינות הגרורות, בעוד מנהיגים ישישים רבים, נאחזים על המצב הקיים, מחפשים דרך להתחמק מן הרפורמות או לעקר אותן.

2. במשך עשרות בשנים היה מעמדו של מנהיג מזרח־אירופאי תלוי ביכולתו ובכשרונו "לקרוא" מהר ונכון את האיתותים ממוסקווה. כיום, כשבקרמלין לא תם המאבק בין גורבצ'וב לבין השמרנים, האיתותים מן הקרמלין, לעתים קרובות, סותרים ומבלבלים גם את מי שמבקשים גם עתה להתאים את עצמם אל הקו הסובייטי.

3. הבעיות ההיסטוריות – והנטיות הלאומיות (האנטגוניזמים הלאומיים) מתפרצים דרך הפסה של האידיאולוגיה הקומוניסטית המשותפת וגורמים לעימותים עם המיעוטים האתניים, הן בבריה"מ עצמה (ארמניה־אזרבייג'אן) והן במדינות הגוש הקומוניסטי (ההונגרים בטרנסילבניה, התורכים בבולגריה).

4. הכנסיה זוכה שוב להכרה כגורם חברתי בעל השפעה. דבר זה קורה בעיקר בארצות בהן היא היתה בעלת משקל בעבר (הקתולים בפולין ובסלובקיה, הפרוטסטנטים האוונגליים בצ'כיה ובמזרח־גרמניה). בבריה"מ עצמה יש סימני חיזור של המשטר אחרי הכנסיה הפרבוסלאבית.

5. בכמה מבירות מזרח־אירופה מעורבים גם בעיתונות שאלות אידיאולוגיות הנדונות במוסקווה בגלוי, לרוב ב"סאמיזדאט" (פרסומי מחתרת): הדברים אמורים בעיקר בשאלות האפיקורסיות בדבר מעמדה הבלעדי והמוביל של המפלגה הקומוניסטית. נשמעת הקריאה לפלורליזם פוליטי.

7. בצד תיאום, ללא תקדים, בין תנועות המחאה, ארגונים מתודיים למחצה לזכויות האדם, תנועות לאיכות הסביבה וכו', מהארצות השונות של הגוש. את התוצאות הראשונות של שיתוף הפעולה הזה המחאה המשותפת בפולין, מזרח־גרמניה והונגריה, נגד דיכוי המיעוט ההונגרי ברומניה.

המכנה המשותף: המצב הכלכלי

אך הגורם המשותף החשוב ביותר לאי־שקט במזרח־אירופה – ולהבדלים בביטויו ובעוצמתו – הוא המצב הכלכלי. הקשת מקיפה בעיות של מימון מודרניזציה תעשייתית במזרח־גרמניה, אינפלציה בפולין ומחסור כמעט בכל ברומניה. כל המדינות סובלות מחובות־חוץ כבדים. בכמה מהמדינות משתעשעים ברעיון להכריז על שמיטת חובות, אך החוששים שהדבר יגרום לניתוק האשראי המערבי וישים קץ לתקוות לקבל מלוות קונסולידציה מקרן המטבע העולמית.

הכלכלות במדינות הקומוניסטיות לא מסוגלות לספק את דרישות האוכלוסיה למוצרים, מצרכים ושירותים אלמנטריים – כאשר קם דור חדש שאינו זוכר את המחסור של מלחמת העולם, שאיבד תקוה שהמשק הסוציאליסטי יוכל לשנות את המצב, ושמגמה מתקשורת הפתוחה יותר, בה לא ניתן עוד להסתיר את השפע הכלכלי במערב ולספר על אגדה המבית התרפת רעב של העמלים במשטרים קפיטליסטיים. בכל מזרח־אירופה יש מחסור בדיור, שירותי הבריאות מפגרים אחרי המערב, וגיל התמותה הממוצע יורד בשיעור משמעותי. וזיהום הסביבה במזרח אירופה נחשב לגרוע בעולם.

כל זה הוליד בערים הקומוניסטיות שוק שחור ואפור של סחורות ושירותים – שוק שנדרשים לו גם אותם הגם מוסרות, כדי להשיג מצרכים חסרים, לבצע תיקונים חיוניים או להשלים פרוייקטים מפגרים. בברלין המזרחית מרוויח פועל בניין, בשעות הפנאי, פי 5 משכרו הרשמי. בסופיה, הקולאים מוכרים ועצרת תמורת מטבע מערבי. בצ'כוסלובקיה מעריכים שכ־40% מהאוכלוסיה פעילים ב"כלכלה המקבילה".

היזמה הפרטית עוברת מהתחום הכלכלי לתחום התרבותי, הול מתפרות קלטות וידאו של קונצרטים מהמערב, ועד להעלאת מחזות על בימות "פרטיות", ו"סאמיזדאט" של ספרים וכתבי־עת.

התוצאה: החמורה ביותר של התהליך, מבחינת המפלגות הקומוניסטיות, היא שהאזרח מוצא דרכים חלופיות לספק לו את הצרכים שהמדינה אינה מסוגלת לספק – ולכן נחלשת התלות שליטת המפלגה והממסד הממלכתי באזרח.

(ראשון משני מאמרים)

במלאת 21 שנים לכיבוש

מסע שלום ללב הגדה – והחוצה

בשבת 28.5.88
דרך כפרים
והתנחלויות
לעצרת
במבואות שכם

להפטר מן הכיבוש
להפסיק את האלימות
לקרוא להכרה הדדית ולהדברות
בין ישראלים ופלסטינים

אל תעמדו מנגד!

פרטים יבואו

שלום עכשיו

ת"ד 24288 ירושלים, חשבון בנק 105-925950, הבנק הבינלאומי הראשון, סניף ראשי, ירושלים

صورة عن الاصل

מסדרונות מפלגתיים / אילן שחורי

עד קו הגמר

מבוגה של מפלגת העבודה צפוי בשבוע הבא, עת יתכנס מרכז המפלגה לבחירת 29 המועמדים לקראת הסיבוב השני בבחירות הפנימיות. באמצע החודש הבא תיקבע ותרותו, סופית, רשימת העבודה לכנסת. בסוף השבוע שעבר הושלמה בחירתם של 23 המועמדים שנבחרו במחוזות המפלגה, שיחד עם אלה שייבחרו במרכז, יהוו את פאנל 52 האישים, שידורגו בסיבוב הבא.

לא פחות מ־86 מועמדים יתמודדו על 29 המקומות הנותרים בפאנל — בהם כל שרי העבודה וחברי הכנסת, למעט משוריני המפלגה שנקבעו על־פי חוקת התנועה: פרס, רבין, נבון, מזכ"ל המפלגה, מזכ"ל ההסתדרות ויו"ר הכנסת. כן משוריינים ברשימת העבודה שלושה מקומות לרשימת "יחד".

ראשי העבודה נפגשו השבוע בסקרים שהוכיחו כי אחוז גבוה בציבור מקרב הקולות הצפים, טען שיתמוך ברשימת העבודה לכנסת, רק אם תשנה הרשימה את פניה — ייצג אותה דור חדש, ועסקני השורה השלישית והרביעית יימצאו עצמם בחוץ. כבר עתה ברור שעשרה מבין חברי הכנסת הנוכחיים של מפלגת העבודה לא יכהנו בכנסת הבאה: אהרן הראל, רב ברקאי, נחמן רז, אריק נחמקין, עדי אמוראי, מנחם הכהן, שמחה דיניץ, אפרים שלום, אמנון לין ועבד־אל ואהב דראושה. מעריכים ששישה־שבעה נוספים ייפלטו הן בעקבות הבחירות ביום השלישי והן בעקבות דירוג נמוך בסיבוב השני של הבחירות — כך שרשימת העבודה לכנסת תציג כ־17 אישים חדשים, מהפך שלא היה עד היום בתולדות מפלגת העבודה.

בין המחוזות הגדולים האחרות מתקבצות בעבודה, נחתמו בימים האחרונים הסכמים חשאיים לתמיכה הדדית במועמדים השונים, תוך בקשתו המפורשת של עוזי ברעם להימנע מעסקות, ולהצביע על־פי שיקול דעת וטובתה של המפלגה. אחד מהמושך בחוטי העסקות הוא שר האנרגיה משה שחל, העושה בימים אלה את כל שביכולתו להיבחר במקום הראשון, כדי לאלץ את שמעון פרס להפקיד בידיו תיק בכיר אחרי הבחירות.

כבר עתה מדברים בעבודה על המאבק לעשירייה הראשונה בבחירות המועמדים, שתיקבע בכינוס המרכז ב־16 ביוני. עד היום הכריזו על רצונם להיאבק על כניסה לעשירייה הראשונה השרים גד יעקבי, משה שחל, מרדכי גור, חיים בר־לב, שושנה ארבלי־אלמוזלינו, יעקב צור וכן חברי הכנסת אורה נמיר, רפי אדרי, אבא אבן, דוד ליבאי ורענן [illegible].

ואלה שמות

"ואלה שמות", הוא ספר מועמדי מפלגת העבודה לקראת הבחירות במרכז המפלגה בשבוע הבא. לוקטו בו דברי המועמדים על עצמם.

אבא אבן אומר שם שקולו הגיע לאוזניהם של מיליוני בני אדם ברחבי תבל בכל מסלולי התקשורת, והוא רוצה להעמיד את הנכס הזה לשירות העם והמדינה. הוא לא שוכח לציין שהוא נחשב ל"אחד מעשרת הנואמים הגדולים בשפה האנגלית בעידן המודרני".

אריה ליובה אליאב מביא מובאות מספריו של דוד בן־גוריון המתייחסות אליו. ברוך אלמקייס, ראש המועצה המקומית בית־שמש, מדגיש שהוא הבן הבכור במשפחה בת 14 נפשות, ודאק אמיר כותב שהוא סיים בהצטיינות את בית הספר התיכון המקצועי בקזבלנקה.

אברהם בורג מספר שהצטרף למפלגת העבודה בגלל מלחמת לבנון, ויוסי ביילין לא שוכח לציין שרעייתו, הלנה ביילין, מכהנת כסגן בכיר ראשון לפרקליט מחוז המרכז. חיים בר־לב מזכיר את היותו רמטכ"ל צה"ל במשך ארבע שנים, ושבמלחמת העצמאות פיקד על גדוד בחטי־בת הנגב פלמ"ח. ומיכה גולדמן, ראש המועצה המקומית כפר תבור, כותב שהוא בן למשפחה גלילית שורשית.

אפרים (ג'יגי) זינגר: יו"ר ועדת הספורט של המפלגה

מתי דוד מזכיר שהוא יליד פולין, מהילדים ניצולי השואה שחיו במחנות ובגטאות כנוצרים. יעל דיין לא שוכחת לציין שהצטרפה לפעילות במפלגת העבודה רק לאחר פטירתו של אביה, משה דיין.

מזכיר המשמרת הצעירה בעבודה, אפרים (ג'יגי) זינגר, מבליט את היותו יו"ר ועדת הספורט של מפלגת העבודה. סאלח טריף, ראש המועצה המקומית ג'וליס, מבהיר שהוא ראש המועצה המקומית הצעיר ביותר בארץ. רענן כהן מספר שהוא כותב בימים אלה עבודת דוקטורט בנושא הצבעתם של ערביי ישראל. אברהם כץ־עוז מונה את תחביביו: ציור, פיסול ואמנות פלסטית בכלל. אימיק ליר פשוט מבהיר שהוא נמנה עם המתאימים לכהן בכנסת, ויחזקאל לקס כותב שהספיק להיות חבר כנסת במשך חמישה חודשים, עד למהפך ב־1977. אורה נמיר מספרת שהיתה קצינה בצבא ונואר כאפסו אומר שנמנע עד היום מלהציג את מועמדותו לכנסת בגלל מעצורו של בן דודו, עיזאת.

עמיר פרץ ראש מועצת שדרות, לא שוכח להזכיר שהוא יליד מרוקו, שנפצע קשה בצה"ל והיה זמן רב מרותק לכסא גלגלים. אבנר רגב מגלה ששימש בתפקידי שדה ומטה בכירים במערכת הביטחון בארץ ובחו"ל. אברהם (בייגה) שוחט, הח"כ הטרי, מדגיש שהוא האיש שבנה את ערד. ניצה שפירא־ליבאי לא שוכחת לספר שלמדה בבית החינוך ע"ש א. ד. גורדון, שם ספגה את ערכי תנועת העבודה.

לוי נגד ארנס — סיבוב חדש

מאבק בצמרת השביעיה הראשונה בחרות

לעימות הגדול שהיה בשבועיים האחרונים בצמרת חרות בין השרים דוד לוי למשה ארנס, מתלווה המאבק בין השניים על המקום הראשון בבחירות מועמדי התנועה לכנסת. חברי מרכז חרות עתידים לבחור בשלב ראשון פאנל של 35 מועמדים, ולאחר מכן לדרגם בשלושה סיבובים בשיטת השביעיות. בשני שלבי בחירה אלה מבקשים ארנס ולוי לזכות במקום הראשון (אחרי שמיר, כמובן), ולנסות ולקבוע כך עובדה חשובה בדרכם למרוץ אחר ירושת שמיר.

מערכת היחסים בין לוי וארנס ידעה בשנים האחרונות עליות ומורדות רבות. שיאה של מערכת יחסים עכורה זו, היה ערב ועידת חרות לפני יותר משנתיים, כשלוי עבר בסניפי המפלגה ולא חדל מלהכפיש את שמו של פרופ' ארנס.

לאחר כינוסה השני של הוועידה, ובחירת לוי כמ"מ ליו"ר התנועה וארנס כיו"ר המזכירות, השתפרו היחסים ביניהם, אך המתיחות הגדולה שבה ועלתה ככל שקרבה מערכת הבחירות.

ארנס, כיו"ר מזכירות חרות וכראש מטה הבחירות של הליכוד, שולט עתה במנגנון האירגוני של התנועה, ובהוראותו מתבצעים מספר מינויים חשובים לקראת הבחירות. לוי, החושש ביותר מפגיעה במעמדו, רואה בכל צעד או מינוי מצידו של ארנס פעולה ישירה נגדו, שכוונה למנוע ממנו להיבחר ראשון בשביעיה הבכירה של חרות. לוי שואף למקום הראשון, ובחרות חוששים כי אם יבחר ארנס למקום זה, עשוי מ"מ יו"ר התנועה להביא עד לפני הבחירות לקרע עמוק בצמרת התנועה.

אולם המאבק למקום בכיר בשביעיה הראשונה לא מתרכז רק בלוי ובארנס. שותפים בימים אלה למרוץ גם שאר שרי חרות, ומספר ח"כים המבקשים לאייש את שולחן הממשלה לאחר הבחירות, אם אכן היא תורכב בידיו של יצחק שמיר.

כיום עשויה השביעיה הראשונה של חרות להיראות בסדר הבא: לוי ראשון, ארנס שני, אריאל שרון שלישי ומשה קצב רביעי. את המקום החמישי בשביעיה הראשונה עשוי לתפוס סגן השר רוני מילוא, ועל המקום השישי והשביעי ייאבקו שגריר ישראל לשעבר בארה"ב בנימין נתניהו, שהגיע השבוע לארץ לקראת [illegible] בדראלישר, השר חיים קורפו, ח"כ [illegible]

ראש הממשלה יצחק שמיר אינו מתמודד במסגרת השביעיות, והוא עתיד להיבחר בנפרד בישיבה מיוחדת של מרכז חרות בסוף החודש. לפי שעה לא הודיע עדיין ד"ר בני בגין על כוונתו להתמודד ברשימת חרות, והצטרפותו (ככל הנראה בשבוע הבא) למרוץ עשויה להבטיח גם לו מקום בכיר בשביעיה הראשונה.

בחרות מעריכים שלא יחולו שינויים גדולים בהרכב הרשימה לכנסת. כיום מדברים על חמישה־שישה חברי כנסת שיתחלפו. כבר עתה ברור כי אליעזר שוסטק, מאיר שטרית ויגאל כהן־אורגד לא יכהנו בכנסת הבאה, ויתכן שגם יורם ארידור לא יתמודד.

רוצים לקצץ בליברלים

לקראת כל מערכת בחירות חוזרות ועולות הדרישות לקצץ במכסת הליברלים ברשימת הליכוד. כך היה בבחירות הקודמות לכנסת (קיצוץ שאכן נעשה) וכך הפעם. אלא שהפעם הרקע שונה במעט. הליברלים ותנועת החרות [illegible] מסגרת איחוד, שאושר על־ידי מוסדות שתי התנועות, ובו מודגש בפירוש יחס הכוחות בין התנועות, גם לגבי הרשימה לכנסת: שני־שליש לחרות ושליש למפלגה הליברלית. קיצוץ נוסף במכסה הליברלית, העומדת על 12 חברי כנסת מתוך 41 המקומות הראשונים, יהיה הפרה גסה ביותר של ההסכם.

אולם בצמרת תנועת חרות, לבד מראש הממשלה יצחק שמיר, קיימת מגמה ברורה וחד־משמעית לקצץ את הליברלים ל־9 מקומות ריאליים בלבד — לא בקיצוץ ישיר אלא כתביעה שהליברלים ישבצו על חשבון המקומות שלהם ברשימה את יגאל הורביץ, זלמן שובל ואהרן אבוחצירא, שהצטרפו בשנה האחרונה לליכוד.

מסתבר שהחלטתם של שלושת שרי הליברלים, יצחק מודעי, משה נסים ואברהם שריר, לשריין לעצמם את מקומותיהם על־ידי שינוי [illegible] בחוקת המפלגה, רק עוררה את ראשי חרות לגבי הקיצוץ במכסת הליברלים. גורם בכיר בחרות טען השבוע שהחלטת הליברלים היא בגדר שערוריה, ועלולה להזיק לליכוד. לדבריו, הדרישה שהליברלים יוותרו על שלושה מקומות תהיה ככל הנראה אולטימטיבית מבחינת חרות, ואם הליברלים יתנגדו — הם יהיו חופשיים להופיע ברשימה עצמאית. אותו גורם הוסיף שבמקרה כזה תפנה חרות למספר אישים בולטים בליברלים, בהם ראש עיריית תל־אביב שלמה להט, ותציע להם להצטרף לרשימת הליכוד. "לא נהיה יותר פח אשפה פוליטי למפלגה פוליטית או אישים שאבד עליהם הכלח" — טוענים בחרות.

על איחוד מלא בין התנועות אין עתה מה לדבר. כבר ברור שבחירת חברי הכנסת בליכוד תיעשה בשתי התנועות בנפרד. לכל יותר, טוענים בחרות, יתקיים טקס חגיגי לאחר סיום הבחירות הפנימיות ולפני הבחירות [illegible] על איחוד הליכוד, כשכל הצעדים האירגוניים [illegible]

בליברלים לא מגיבים בינתיים על התנכלויות של חרות. בשיחות פנימיות הזהיר מודעי, המכהן כיו"ר נשיאות מפלגתו, שהליברלים לא יובלו כצאן לטבח, ושצעד קיצוני שכזה מצד חרות עלול לעלות להם במחיר הרכבת הממשלה הבאה.

מועצת הליברלים עתידה להתכנס ביום שני הבא לבחירת מודעי, נסים ושריר כשלושת הראשונים ברשימת הליברלים. אלה יבקשו גם לשנות סעיף נוסף בתקנון, שיאפשר להם להרכיב את הרשימה הליברלית לכנסת בוועדה מסודרת. לכך קיימת התנגדות רחבה, בעיקר מצד המועמדים החדשים, החוששים כי ראשי הליברלים יבקשו לצלם מצב קיים.

מקורות מדיניים / עקיבא אלדר

ואף על פי כן — ממשלת אחדות

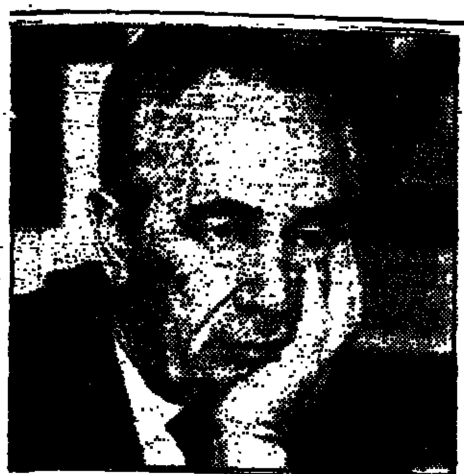

פרס — ישלם מחיר המשגים

על אף האופוריה שאחזה באחרונה בליכוד, ורוח הבאים הפוקדת את מפלגת העבודה — ההערכה המד[illegible] בשני המחנות גורסת שהבוחר לא יעניק נצחון מוחץ לימין. לכל היותר, יזכה הליכוד על ספיחיו הימניים יותר והשותפים הדתיים, לעוד 2–3 מנדטים. שוליים צרים כאלה יכולים אפילו לגרור לצד השמאלי של המפה. שלושה תסריטים באים בחשבון למחרת הבחירות:

1. ממשלת ימין־דתיים צרה בראשות שמיר; במצב כזה יהיה הליכוד נתון לחסדיה של גאולה כהן, לגחמות של רפאל איתן ולתיאבון של הרבנים פרץ ושך. ספק אם כל אלה יספיקו לכינון קואליציה יציבה, ואפשר שלא יהיה מנוס מהחמת הרב כהנא. חבורתו למחלה שלה. לאחר שבע שנים בתפקידים ממלכתיים בכירים — שר חוץ וראש ממשלה — מודע שמיר היטב למחיר הכבד שיהיה עליו ועל ישראל לשלם בחוץ ובבית תמורת שלטון של הימין. רמז ראשון לתוצאות משותפות כזו נתן שמיר למקורביו, כשהנחה אותם לפעול בתקופה לפסילת רשימת כך. אם יצליח כהנא להסתנן לכנסת הבאה, אפשר ששמיר יעדיף להשאירו מחוץ לגדר, כפי שהמערך נהג זה שנים ביחס אל הד"ש והמתקדמת. פסילת כך תחזק את התחיה והצומת, ולא תשפר בהרבה את מצב הליכוד. שמיר יודע מה צפוי לו משותפים אלה כשיבקש לממש את התחייבותו לשולץ מ־17 בינואר, למימשל עצמי רחב "תוך מעורבות חוץ וביטחון", ולדיון בהסדר הקבע בשטחים בשנה השלישית לכינון האוטונומיה.

2. ממשלת מערך צרה בסיוע־חוץ של רשימות לא ציוניות: חרף המאמצים שמשקיעים ראשי המפלגה בבלימת הסחף במגזר הערבי לעבר השמאל הקיצוני, הם השלימו עם העובדה שהאינתיפאדה תגזול מהם לפחות שני מנדטים — שיכריעו את הכף.

בהנחה הכמעט דמיונית שפרס יצליח לכונן ממשלה צרה עם רצ, מפלגת המרכז, מפ"ם ואולי גם רשימה יהודית־ערבית (אם תקום), גם אז קשה לנבא לה חיים ארוכים. האם יעמוד לה כוחה מול מחצית הכנסת ולפחות מחצית הרחוב בבוא היום לממש את העקרון "שטחים תמורת שלום"? למרבה האירוניה, אין פרס יכול לקדם את תהליך השלום עם שמיר, אך הוא יודע כי בלעדיו לא יהיה הדבר פשוט יותר.

3. ממשלת אחדות לאומית: במערך כבר אומרים שממשלת אחדות, תהיה שוב בבחינת רע הכרחי. במחנה שמיר טוענים שהוא יעדיף להשאיר את רבין במשרד הביטחון מאשר להחזיר לשם את שרון. המשך השותפות עם מפלגת העבודה יוסיף לשמיר מרווח [illegible] ויאפשר לו להנציח את הקיים.

מי יעמוד בראש ממשלת האחדות החדשה? על רוטציה אין מוכנים לשמוע, ובעבודה אומרים כי פרס לא יהיה חבר בממשלת שמיר. נצחונו של האחרון, אמר אחד משרי העבודה, יביא למהפך בהנהגת המפלגה. פרס יצטרך לשלם את מחיר המשגים — הדבקות ברוטציה תוך ההזדמנויות שהיו לו להתייצב לבחירות מעמדת מושיע הכלכלה ואבי הנסיגה מלבנון, והמירוץ הסיכוני אחר הוועידה הבינ"ל המלך חוסיין. אחד משרי העבודה אמר לי השבוע, כי מערכת הבחירות הזו גורלית לדרכה של המפלגה לא פחות מאשר לדרכה של המדינה. "רבין ופרס תלויים זה בזה, אחרת יהיו תלויים זה ליד זה". מעידה נוספת של ההנהגה הישנה עשויה להקפיץ קדימה את הדור הבא — גור, שחל, יעקבי, צור וקיסר.

בין שיהיה שמיר ראש הממשלה הבא ובין שישוב פרס לתפוס את מקומו, ההבדל העיקרי בין ממשלת האחדות היוצאת לבין זו המסתמנה בפתח, נעוץ במרחב התימרון הגדול שיהיה שמור לראש הממשלה החדש־ישן. הפעם, בלי רוטציה ועם לחץ של ממשל אמריקאי חדש, בלי אימת הבוחר והיריבים מהמפלגה ועם אינתיפאדה מתמשכת ומורדנית, יהיה לממשלה כזו סיכוי טוב יותר להגיע לוועידה בינ"ל או לשיחות ישירות עם הפלסטינאים, מאשר לכל ממשלה צרה.

סטירות לחי ל"ברית הסרבנים"

כאשר הודיעה לשכת ראש הממשלה כי בדברו על "סרבנים" התכוון רייגן לערבים, שאלתי את יועץ התקשורת הותיק אבי פזנר אם אפשר לייחס זאת גם לרוסים. אחרי היסוס קל הוליס הדובר־הדיפלומט להבריח לרוסים ולהסתפק בערבים. למחרת יצא רדיו מוסקווה בהתקפה מוחצת נגד שר־החוץ פרס "הסרבן". אחד מעוזריו של אדגר ברונפמן, המרבה להתרועע עם פקיד המפלגה אלכסנדר זוטוב, סיפר בירושלים שהסובייטים שולחים לפרס פקיד זוטר ומגחכים לעצמם לנוכח המהומה התקשורתית שפרס וחבורתו מקימים סביב כל מפגש עמו. אדוארד שוארדנדזה אמר השבוע לברונפמן, שהפציר בו להיפגש עם שמיר, כי אין להפריז בערך פגישותיו עם פרס. "זה לא היה אישי. נפגשתי איתו כנציג ישראל".

בכל שנמשכים המגעים סביב נוהל הוועידה הבינ"ל והייצוג הפלשתיני, מתברר עד כמה נוקשים הסובייטים בעמדתם. פרס נאלץ להלל שוב ושוב אותה סחורה רוסית משומשת — נכונות לוועידה ללא כפיה ונציגות פלשתינית שתיבחר ע"י הפלשתינים. כל השאר — הבכי־פות התבטאויות והמסכיות הייעוץ של המליאה — נותר במקומו. התמורה לא איחרה לבוא: סטירות לחי מכיוון מוסקווה. שוארדנדזה יודע שהקליינטים שלו — הסורים ואש"ף — אינם בשלים לאמץ את גירסת שולץ־פרס לוועידה ולתהליך כינון־שלום שאינה מבטיחה מראש נסיגה כמעט מוחלטת של ישראל מהשטחים. מוטב לו, אפוא, לטפח את הקליינט הסרבן של האמריקאים — שמיר — ולטעון כנגדם כי הם אלה שאינם מסוגלים לספק את הסחורה. לעומת זאת, נצחונו של פרס ועדיפותו עלולים חלילה לאלץ את גורבצ'וב לא רק לממש הבטחות שנויות במחלוקת בביתו פנימה בדבר שינוי מהותי במדיניות הנוגעת ליחסים עם ישראל, אלא גם להציג אותו — ללא שותפיו הערבים — ביום כינוסה של הוועידה הבינלאומית.

שוארדנדזה התלונן באוזני ברונפמן על צרות שיש לו עם האופוזיציה לקראת ועידת המפלגה בחודש הבא. דיפלומט מערבי אמר השבוע לעמית ישראלי, כי אישיות סובייטית חשובה העריכה באוזניו שהוועידה תעניק תמיכה לגורבצ'וב, ו"בעיטה למעלה" ליריבו ליגצ'וב, "ואז ייצאו בצעדים דרמאטיים כלפי ישראל". האין זה מן הנמנע שארה"ב תאבד ממרכזיותה בתהליך השלום. נראה כי שינוי מהותי ביחסים עם ישראל והגמשת עמדות מוסקווה בנושא הוועידה — תלויים במידה רבה בהחלטות הפיסגה הערבית שתתכנס ב־7 ביוני. ההתקפה נגד פרס נועדה מן הסתם להרגיע את משתתפי הפיסגה, העוקבים בדאגה אחרי הדיווחים המוגזמים בדבר פגישותיו הגלויות של שר־החוץ עם פקידים סובייטים וביקורו המשוער למוסקבה אצל ראשי השלטון בבודפשט.

אפשר שהשהיית האישור לביקורה של המשלחת הקונסולרית במוסקווה נועדה להפיג את החששות בבירות ערב. חודשים רבים מתחמקת בריה"מ מגישושיו של פרס אחר הזמנה לביקור רשמי במוסקווה, צעד שהיה יכול להעניק לו תאוצה במירוץ לראשות הממשלה ואחר־כך — להאיץ את תהליך השלום. התשובה הסובייטית לפגישת רייגן־פרס בוואשינגטון עשויה בהחלט להיות פגישת שוארדנדזה־שמיר בניו־יורק. למרבה האירוניה, דווקא שמיר הוא זה המשרת את האינטרסים של מוסקווה, בבלמו תהליך שאמור להעניק הגמוניה ברורה לאמריקאים במזרח התיכון. עד אשר יתבהרו הדברים בוועידת המפלגה, בפיסגה הערבית, בבחירות לכנסת ובמירוץ לנשיאות, קשה למצוא חומר משמר משובח יותר משמיר להגנה על הסטטוס קוו.

המגעים החשאיים שקיים דן מרידור עם נציגים בכירים של הגוש המזרחי, והמגמתו של שמיר להונגריה (הביקור בוטל לפי שעה בגלל דרישתו של ראש הממשלה לקיימו על־פי כל כללי הטכס הפומביים), מלמדים שמוסקווה אינה מניחה את כל קלפיה על פרס ומעדיפה לשמור על כל אופציות ההידברות עם ישראל לקראת ה־1 בנובמבר.

25 שנה לעצמאות אפריקה

בראשונה מזה שנים רבות יתקיים בשבוע הבא בירושלים "אירוע אפריקאי" ראוי לשמה: לרגל 25 שנה לעצמאות אפריקה יארח הנשיא חיים הרצוג את שגרירי מדינות אפריקה ונכבדים רבים במשכנו יחד עם מ"מ שר־החוץ, עזר ויצמן, ויו"ר הכנסת, שלמה הלל, שגרירה הראשון של ישראל במערב היבשת. אולם, האורחים המעניינים במיוחד ייבלעו בתוך עשרות המשתלמים האפריקאים שהוזמנו לאירוע. מתברר כי רבים מבין 130 המשתלמים שבאו לישראל מ־21 מדינות, נשלחו מבירות שאינן מקיימות יחסים דיפלומטיים עם ירושלים [illegible], כולל משרדי אינטרסים, רק עם עשר מדינות. שבוע זה יכולה ללמד, כי אין צורך ביחסים רשמיים כדי לזכות בידידותן של מדינות היבשת השחורה.

בשעה שמחלקות משרד־החוץ כורעות תחת נטל המבקרים הבכירים [illegible] חיים על שחיקה במעמדה של ישראל ברחבי העולם בעקבות האינתיפאדה, מדווחים השגרירים הישראלים באפריקה על דברי שבח ל"טיפול היעיל" ב"מהומות הפלשתינאים". מתברר שהאינתיפאדה השפיעה על מעמדה של ישראל באפריקה פחות מבכל מקום בעולם. האפריקאים שקועים בבעיות כלכליות, והדיווחים על המצב בשטחים אינם מעניינים את העיתונות במקומותיהם. הערבים עושים אמנם מאמץ לנצל את האינתיפאדה בכל פורום בינ"ל הקשור לאפריקאים. כמו בוועידה נגד אפרטהייד בזימבבואה, מטעם ארגון העבודה של האו"ם, אך אילצו את הערבים להסיר את הצעתם־דרישתם מסדר־היום. עשר מדינות אפריקה נמנעו בהצבעה נגד ישראל בוועידת ארגון הבריאות העולמי בג'נבה בגין טיפולה בנפגעי המהומות.

באותו יום שבו יכנס הנשיא את המפגש החגיגי, תתכנס ועידת אש"א ואין ספק שבקולות הערבים תתקבל שם, כמו תמיד, החלטה אנטי־ישראלית, אך אין בכך כדי ללמד על שחיקה במעמדה של ישראל באפריקה. מתברר כי מספר מדינות, ובתוכן מוזמביק, אתיופיה וניגריה, מוסיפות להיות מועמדות רציניות לכינון יחסים דיפלומטיים עם ישראל. אולם תעוזתה של חוסר העניין שמגלה לשכת השר, השיתוק המדיני הכללי, והמשדרות הדדית בין משרדי המערך והליכוד, הפכו גם את אפריקה קורבן לזירות בדך מפלגתי. משרד האוצר מסרב לאשר ביטוח סיכוני סחר־חוץ בסך 5 מיליוני דולרים לחברות ישראליות שהאפריקאים מבקשים למשוך אליהם. מדיניות הדי הקמצנה מתעלמת מהמלצת משרד־החוץ, לאשר את מימון הביטוח לפרוייקטים שישפרו, לדעתו, את יחסיה של ישראל במדינות השוקלות לחדש את היחסים עמה.

שיחת השבוע / אורית גלילי

עם בצלאל שפרן מנהל ביה"ס המקיף דתי באשדוד

מעדיף למות מנהל ולשמור על דעותי

את החוזר שהפיץ השבוע האגף לחינוך דתי, שקרא למלא את מצוות השלמת הכיבוש ולהוקיע את השמאל, לקח בצלאל שפרן, מנהל מקיף דתי באשדוד, העיף בו מבט והורה לגנוז אותו ביחד עם החוזרים האחרים. "הפעם הכה בעליל שהאגף לחינוך דתי העביר מסר פוליטי מובהק, מסר הדי־מיניסטרי קיצוני בניגוד למה שגורס משרד החינוך". את מכתב החייל המתלבט על שירותו בשטחים מלפני כמה חודשים, שהפיצה היחידה לדמוקרטיה במשרד החינוך, הורה להעביר לקריאה בין התלמידים. "למכתב הזה יש ממד חינוכי. אני בעצמי אב לשני בנים בצבא ומבין את המצוקה והדילמה בסוג כזה של מילוי פקודה".

"אצלי בבית הספר לא יחנכו את התלמידים לפי הערך 'על הרבך תהיה'. גוש אמונים קורא אמנם לחנך לכיבוש, אבל בהלכה אני מוצא סימוכין גם לדעות אחרות. מספיק לקחת את אחת התפילות המרכזיות בחייו של אדם דתי, תפילת שמונה עשרה, ולמצוא שם לפחות שלוש פעמים התייחסות לשלום".

לפני חודש וחצי שלח שר החינוך יצחק נבון לכל מנהלי בתי הספר במדינה, דתיים ולא דתיים, הזמנה לכנס המכבייה. הוא רצה להציג בכנס את התכניות החדשות של המשרד בנושא החינוך הטכנולוגי. מיד לאחר שהגיעה ההזמנה לבתי הספר נשלחה הודעה של האגף לחינוך דתי במשרד החינוך האוסרת על מנהלי בתי הספר הדתיים לבוא לכנס עם שר החינוך. "אני צפצפתי על ההוראה שלהם", אומר שפרן, "חוץ ממני באו עוד שני מנהלים של החינוך הדתי מתוך כמה מאות. לאחר כמה ימים קיבלתי טלפון ממנהלת האגף: ד"ר מנחם שטרן, שפרן, אני עוד צריך לדבר אתך על זה שהשתתפת בכנס. הרגשתי כמו [illegible] אימא".

33 שנה שפרן הוא מנהל בחינוך הדתי. דרכו רצופת עימותים עם הממונים עליו באגף. "החינוך הדתי תמיד היה נחלה פרטית של המפד"ל, אבל אף פעם לא עשו את זה בצורה מבקרת עיניים כמו שעושה את זה הדני. האגף לחינוך דתי הפך להיות משרתם של גוש אמונים. יכולתי להיות מפקח ארצי אבל אני מעדיף למות מנהל בית ספר ולשמור על דעותי. עד עכשיו הם לא הצליחו להכניע אותי, אני מקווה שהם גם לא יצליחו".

שפרן — דרכו רצופה מאבקים

מבחינתך, מה זה אומר להיות בפקוד לאגף לחינוך דתי?

זה אומר שהאגף לחינוך דתי יכול לתת כל הוראה שהוא רוצה בכל מה שקשור בחיי בית הספר — מי יעבוד בו ומה תהיה תכנית הלימודים בו. האגף לחינוך דתי במשרד החינוך מתפקד כמדינה בתוך מדינה. הוא נתלה במלת הקסם "אוטונומיה חינוכית" והוא דוחס לתוכה כראות עיניו. זה הסכם שנקבע בימיו של בן־גוריון כשוחד פוליטי למפד"ל על מנת שיובטח רוב קואליציוני למפא"י. במועצה לחינוך דתי, שהיא הממנה את מנהל האגף לחינוך דתי מכהנים עסקני מפד"ל מובהקים המשמשים קומיסרים של המפלגה. הם אלה שבאים לפקח מה נעשה בבתי הספר במדינה בכלל ובבתי הספר הדתיים בפרט.

איפה ניגוד האינטרסים המרכזי בין משרד החינוך והאגף לחינוך דתי?

ההתנגשות הראשונה והבולטת בין משרד החינוך לאגף לחינוך דתי הוא נושא החינוך לדמוקרטיה. מנהלי בתי הספר קיבלו חוזרים בחתימת השר יצחק נבון ומנכ"ל משרד החינוך המורים להם לקיים מפגשי תלמידים יהודים ערבים. מיד לאחר מכן הגיע חוזר בחתימת יעקב הדני, שהוא פקיד הממונה גם על השר וגם על המנכ"ל, שבתי הספר הדתיים יכולים להתעלם מההוראה של נבון כי הם לא כפופים אליו. ואכן אני יכול להעיד שבחינוך הדתי לא מתקיים אף מפגש בין יהודים וערבים. אני מאוד רוצה לקיים מפגשים כאלה אבל אם לא אשמע להם ואפעל נגד ההוראות שלהם אני צפוי לפיטורין. למפגשי דתיים חילוניים הם לכאורה לא מתנגדים אבל הם בפירוש לא מעודדים אותם.

מה בנוגע לנושאים אחרים, לא רק דמוקרטיה?

גם בנושא האינטגרציה האגף פועל בניגוד למדיניות משרד החינוך. לכאורה ישנו חוק האינטגרציה אבל האגף מעודד הקמת מסגרות אליטיסטיות של ישיבות ואולפנות. את בית הספר שלי מנסים לרוקן מתוכן על ידי העברת משאבים למסגרות אליטיסטיות באשדוד. המגמה הזאת הקצינה מאד בתקופה של יעקב הדני.

מדברים על הקצנה בחלופה ימינה בתקופה האחרונה של החינוך הדתי?

מה שקורה עכשיו זו הקצנה מאין כמוה. פעם היו מחנכים לערכי הציונות. יעקב הדני לא אומר שהוא נגד ערכים כמו דגל המדינה והשירות בצבא אבל יש בתוך החינוך הדתי לא מעט בתי ספר שמנהליהם ומוריהם לא מחנכים על פי ערכים אלה והאגף לחינוך דתי מתעלם מזה. מורים כאלה שפועלים בניגוד למדיניות משרד החינוך צריך לפטר. בתקופה האחרונה התחילו לפתוח כל מיני מסגרות חדשות בחינוך הדתי. יוצרים כיתות נפרדות לאלה שהוריהם רואים טלוויזיה ולכאלה שהוריהם לא רואים טלוויזיה. הדתיים במסגרות אליטיסטיות כמו נועם תחילה בודקים בציציות מי הם הילדים האוכלים שלומדים באותה מסגרת, האם הם מספיק דתיים בבית, האם האם הולכת בכיסוי ראש. אלו הם מאפייניה של משטר [illegible].

ההקצנה ימינה מורגשת גם בהקצנה הדתית?

כשהייתי בנעורי בתנועת בני עקיבא רקדתי ריקודים מעורבים עם בנות. עכשיו זה מוקצה מחמת מיאוס. אין לי פאות וזקן ואני רואה טלוויזיה, אבל מאידך ישנם דברים שאני לא מתקדם בהם כמו העניין של לבישת מכנסיים. הבנות שלי אומרות לי: אבא תראה כמה זה לא אסתטי ללבוש חצאית מעל מכנסיים בשיעורי התעמלות, בגדנ"ע ובטיולים. אני מאמין בפסוק "לא ילבש גבר שמלת אשה". אני מודה באמת שזה לא הכי יפה בעולם ולא הכי אסתטי אבל בבית ספר שלי לדוגמא בנים ובנות שרים ביחד במקהלה למרות מה שכתוב בשולחן ערוך "קולה של אשה ערווה".

אומרים שהרבנים הראשיים הם אלה שמכתיבים את מדיניות האגף לחינוך דתי?

לפני תקופת יעקב הדני לא היו הולכים לשאול כל דבר את הרבנים הראשיים. עכשיו הוא מתייעץ אתם בכל דבר ועם כל הכבוד להם, ועפר אני תחת כפות רגליהם, הרבנים הללו הם קיצוניים. הרב שפירא בא מישיבת מרכז הרב ששם מחנכים בין היתר לא ללכת לצבא. השופר הקרוב הוא שהולכים לשאול. אחר כך הרב אומר שזה פסק הלכה של הרבנים הראשיים.

מה התבטאות ששלושים אחוז מהתלמידים שלך קרובים להשקפת העולם של כהנא הכך גם המורים?

בהתחלה כשזה הגיע לי קיבלתי שוק. עכשיו אני כבר לא נדהם. אני הולך להרבה חוגי בית באשדוד של כל המפלגות, גם הקומוניסטית, כדי לראות [illegible] של תלמידיי. והכי הרבה אני מוצא אותם באסיפות של כהנא. הרבה מאוד מורים מזדהים עם כהנא — או איך אלה יחנכו להבנה ולסובלנות? המורים מכירים את הדעות שלי אבל אני לא מערב חינוך ופוליטיקה. אני לא אגיד למורה שתומך בכהנא לעזוב את ביה"ס. כשיש נושאים ערכיים לדיון בישיבת מורים כמו סובלנות ואהבת לרעך כמוך או אני משחיל את דעותי בצורה עקיפה. אני מסביר שהכוונה ב"חביב אדם שנברא בצלם" אינה מופנה דווקא כלפי יהודי אלא גם כלפי הערבים.

מדוע כל כך הרבה מהמחנך שלך מזדהה עם כהנא?

הייתי מבטל אולי את האיסור להביא אותו לבית הספר. עדיף שהם יראו אותו כאן מאשר בחוץ. הנוער מטבעו הוא מיליטנטי קיצוני יותר מהמבוגרים והחינוך הדתי זה במספרים יותר גדולים. הוא רואה את הדברים שחור לבן איננו מודע למורכבות של הבעיות. חייל בשטחים שאין לו מסרים ברורים לירות או לא לירות לא יודע מה לעשות.

הפתרון היחיד שנראה להם לבעיית הערבים הוא טרנספר.

אתה מתווכח עם תלמידים. אומר להם מה דעתך?

הייתי מאוד רוצה להביע את דעתי אבל אני מתאפק. משרד החינוך מעביר מסר מאוד מגומגם לבתי הספר. מצד אחד הוא שם מאמנה: הנו חינוך פוליטי ומצד שני גורסים כמוהו שכינה את שמיר פוליטיקס. צריך לתת הרשות למורה ולמנהל להשמיע את דעותיהם ולהפעיל השפעתם והכיוון שמטבע הדברים כל מיני מורים שמחזיקים בכל מיני דעות יוכלו התלמידים לקבל תמונה מלאה. כולם גם יודעים שכמו שהמורה לא ינסה להסתיר את עמדתו התלמיד יבין בדיוק למה המורה נוטה.

כאדם דתי איך היית רוצה שייראה החינוך הדתי? איזה אופי היית רוצה שיהיה למדינה?

צריך לפרק את האגף לחינוך דתי ולהפריד את הדת מפוליטיקה. מי שרוצה חינוך דתי לילדיו ידאג לזה לבד. אסור לקשור את המדינה למנוף שירותים דתיים. כאדם דתי הייתי רוצה שלא תהיה התחברה במצות שיק פיהו על כשרות ושילדי יקבלו חינוך דתי. אבל רק בדרכי נועם ולא על ידי דוד קואליציוני בכנסת. כשהמפלגות הדתיות משמשות כלשון מאזניים הן מקפלות בידן זו את הדת.

אוניברסיטת תל־אביב

תכנית ייחודית לתלמידים מצטיינים

אוניברסיטת תל־אביב מודיעה על ההרשמה לשנת הלימודים תשמ"ט לתכנית הייחודית לתלמידים מצטיינים בוגרי בתי־ספר תיכוניים. לתכנית יתקבלו מספר קטן של תלמידים בעלי כישורים גבוהים במיוחד.

יתקיימו שני מסלולי לימודים: המסלול הבין־תחומי, אותו מרכז פרופ' יהודה אלקנה, שיכלול לימודים הן ממדעי הטבע והן ממדעי הרוח והחברה, ודורש לכן בסיס חזק במתמטיקה, באנגלית ובעברית; והמסלול הדיסציפלינרי, אותו מרכז פרופ' עוזי קלדור, שיתמקד בתחום לימודים אחד או בשני תחומים (ואפשרה השלמות מתחומים אחרים) ודורש כישורים מובהקים בתחום הלימודים המיועד.

תלמיד שיתקבל לתכנית יוכל לסיים את לימודי התואר הראשון בפרק זמן קצר מהמקובל. ויוכל אז להמשיך במסלול הישיר לדוקטורט (אם עמד בדרישות מסלול זה והתקבל ע"י אחד החוגים באוניברסיטה); לחילופין, יוכל התלמיד ללמוד ישירות לתואר שני, כולל כתיבת עבודת גמר ברמה גבוהה, ויהיה זכאי להתקבל ללימודי תואר שלישי בתחום התעניינותו עפ"י תנאי החוג המתאים.

תנאי הקבלה

לתכנית יתקבלו תלמידים בעלי כישורים בולטים במדעי הטבע, הרוח ו/או החברה. עליהם לשלוט היטב בשפות עברית ואנגלית, ולהיות מסוגלים לקרוא קריאה שוטפת חומר ספרותי ומדעי כאחד, בשתי השפות. התלמידים יתקבלו ע"פ ציוני בחינות הבגרות והבחינה הפסיכומטרית. יובא בחשבון גם כישרון נדיר בתחום מתאים שגילה התלמיד. המועמדים למסלול הבין־תחומי ידרשו להבחן בחינת קונקורס.

סדרי ההרשמה

על המעוניינים לפנות בכתב אל הגב' שמחה מנחם, בנין גילמן, חדר 366, אוניברסיטת תל־אביב עד ה־1.6.88 (טלפון לבירורים 5413118) **הפניה תעשה בצורת מכתב המפרט** תחומי התעניינות פעילויות מיוחדות של המועמד, תעודת זהות, טלפון, כתובת ומיקוד. מועמדים הרשומים לשנת תשמ"ט באוניברסיטת תל־אביב יציינו זאת בפנייתם ויציינו את מספר תעודת הזהות. מי שאיננו רשום לאוניברסיטת תל־אביב יצרף לפנייתו צילום של תעודת הבגרות והציון הפסיכומטרי (או המועד שבו נבחן בבחינה זו).

למוסד ציבורי

דרושים בשכירות משרדים

מתקן סדר גודל של 14 חדרים ועוד 2 חדרים מורחבים (אולמות קטנים) בשטח כולל של כ — 250 ממ"ר.

האזור הרצוי: הרצליה, רעננה, הוד השרון בצפון עד לת"א בדרום.

ללא דמי תווך

את ההצעות נא להפנות לטלפון: 03-205256

למוסד ציבורי

דרושים בתים פרטיים בודדים

או דירות בבתים של עד 6 דיירים + טלפון

באזורים הבאים כולל המושבים בסביבה

1. ירושלים
2. נהריה
3. קרית שמונה
4. מטולה
5. צפת

הצעות נא להפנות לטלפונים: 03-205504 03-205344

לא ישולמו דמי תיווך.

דגלים שחורים בחברון

ביקור, במכונית עם לוחית רישוי ערבית, אצל מכרים ותיקים לרגל עיד אל־פיטר. בשנה שעברה הרחובות היו מוארים, וההמונים בילו עד שעות הלילה. השנה יושבים בבית ואוכלים את החסכונות

מאת מרדכי ארציאלי

כיצד מגיעים לחברון מבלי שיזרקו אבנים על מכוניתך? איך מסיירים ברחובותיה וסמטאותיה ללא ליווי של חיילי צה"ל, ולא שוהים בה שעה או שעתיים אלא יומיים, נוסעים ברכב שמספר הרישוי שלו אינו צהוב, אלא כחול־חברוני, מסתובבים בעיר עם שומר ראש ערבי, ומתארחים ולנים בביתו של תושב מקומי.

לאחר מלחמת ששת הימים שימשתי תקופה ארוכה סופר "הארץ" בשטחים, וקשרתי קשרים הדוקים במיוחד בחברון. שמרתי עליהם כל השנים. בחגיהם נהגתי לבקר כמה מידידי ולאחל להם חג שמח. גם הם נהגו לבוא ולברך אותי בחגי ישראל. הם הזמינו אותי לאירועים משפחתיים וכך גם אני. קשרים אלה נותקו עם תחילת האינתיפאדה.

לפני כחודשיים טילפנתי לאחד מהם, בן לאחת המשפחות, שראשה היה בעבר בעל השפעה רבה באזור. שאלתי לשלומו, ואמרתי שהייתי מבקש לבקרו, לשוחח אתו ועם אחרים בצורה בלתי־אמצעית. הוא אדם משכיל ומנומס. לא השיב בשלילה אך גם לא בחיוב. "מסוכן לנסוע בכבישים המובילים לעיר. האווירה מתוחה וקשה, אבל אבוא, אולי אוכל לשלוח רכב שיביא אותך", אמר. לאחר כמה ימים טילפנו מלפונית שסוחר מסויים, ידיד משותף של שנינו, יביאנו ברכבו לחברון. נקבע המועד, אך ערב קודם לכן טלפנו אלי ואמרו שמכוניתו של הסוחר התקלקלה.

ניסיתי להבין אותו, וויתרתי מהנושא; אך לקראת סוף צום הרמדאן חזרתי והתקשרתי אליו, והזכרתי את מנהגי לבקר בעיד אל־פיטר. הודעתי שאם שוב לא ימצא לי נהג, אפסיק להטריד אותו, ואמתין לימים טובים יותר.

במוצאי שבת בישר לי שנהג (שבעבר היה שומר ראש של אישיות ידועה בחברון) יסיע אותי וישגיח עלי, ואף הציע לארח אותי בביתו, אם אואיל לעשות שם את הלילה. נותרה בעיה אחת: הצורך להופיע בחליפה ועניבה בשרב הכבד.

עיירת רפאים

מבנה המכבי של המכונית, פז'ו 404, היה רחוק מלהיות שפיר. מאז תחילת האינתיפאדה המוסכים כבר עם שאינם עובדים, והנהגים נאלצים להתמודד עם בעיות הרכב בכוחות עצמם. כשמנבנו של הרכב נואש, יצאנו אינו למוסכים בקריית־גת. בכל פעם שעצרנו כבה המנוע. הנהג יצא עם מברג וסכין גילוח, הרים את מכסה המנוע, טיפל בו, והמשכנו בנסיעה עד ששוב כבה. לפני הכניסה לכפר דהרייה נעצרנו במחסום של צה"ל. החיילים ישבו בצילו של עץ. אחד מהם התקרב וביקש בנימוס את תעודותיו של הנהג. אחר כך ביקש את שלי. "מה, אתה יהודי?" שאל וקרא למפקד. "לאן אתה נוסע?" "לחברון". "אתה בראיה משוגע בריבוע. רק לפני שעה נרגמו שני כלי־רכב בכניסה לחברון".

דהרייה נראה כעיירת רפאים. כל החנויות נעולות, ואין נפש חיה על הכביש הראשי או ליד הבתים שמשני צידיו. ביציאה מהכפר, ליד משטרת דהרייה, יושבות בשולי הכביש, בחום הכבד, כמה נשים. הנהג אומר: "הן ממתינות, אולי יתנו להן לבקר את בעליהן או בניהן העצורים כאן". עד לחברון לא פגשנו אף מכונית עם מספר רישוי ישראלי, פרט לשני ג'יפים צבאיים שעקפו אותנו בנסיעה מהירה.

גם בתוך חברון כל החנויות סגורות, רק רוכלים מעטים עומדים עם מרכולתם בשולי הרחובות. לפני שאנו עולים לבית מארחי, אני קושר את העניבה, ולובש את המקטורן. מארחי וכמה מאחיו, לבושים בחליפות, מקבלים אותי בחום. בחדר הגדול יושבים עוד ארבעה גברים, שניים מהם מזוקנים ועוסקים בבלאבות לבנות. שאלות שגרתיות. מה שלומך, מה שלומכם? מה שלום הילדים. במהרה גולשת השיחה למצב – לאינתיפאדה.

אני שואל אם מנהיגי האינתיפאדה מאמינים שהאבנים יוציאו את ישראל מהשטחים. "לא, אבל האינתיפאדה עוררה את הבעיה הפלסטינאית יותר מכל מה שעשו האירגונים במשך יותר מעשרים שנה. בעקבות האינתיפאדה כל ארצות אירופה נגדכם, השוק המשותף נגדכם, הסוציאליסטים נגדכם. ואפילו בארצות־הברית, המעוז הגדול שלכם, כבר יש בקיעים. וככל שתימשך האינתיפאדה, והיא תמשך – אל תשלו את עצמכם – הבקיעים יתרחבו ולבסוף תפסידו את אהדת כל העולם".

"ואז ונהיה מלחמה שבה יטלו חלק כל מדינות־ערב. זה לא יקרה היום או מחר. זה יתרחש כאשר מלחמת איראן־עיראק תגיע לסיומה ושתיהן תצטרפנה למלחמת הקודש. אנו סובלים קשות מהאינתיפאדה. סובלים יותר ממה שאתם חושבים, אך במלחמה שתבוא אתם תסבלו הרבה יותר".

אתם מעוניינים בהמשך האינתיפאדה

אחד הנוכחים מנסה לרכך את הדברים, באמצעות משל: "אנגלי וצרפתי נוהגים בשני כלי רכב. אחד יצא מעיר אחת והשני מעיר אחרת, ושניהם נפגשים על גשר צר. שניהם עוצרים, מתעקשים, מסרבים לוותר. שניהם מכבים את מנועי מכוניותיהם וממתינים לראות מי יוותר הראשון. הצרפתי מוציא עיתון ומתחיל לקרוא, ואז אומר לו האנגלי: כשתגמור לקרוא, אנא העבר אלי את העיתון".

אחד בחדר אינו מקבל את המשל. "אתם מעוניינים בהמשך האינתיפאדה", אמר. "האם שמעתי אותך היטב?" שאלתי. "כן, אתם מעוניינים בה. לולא רציתם היתה מזמן נפסקת. אתם הצלחתם לתפוס את כל מבצעי הפעולות מאז 1967. לא היתה פעולה אחת שאת מבצעיה לא תפסתם. בלבנון אתם יודעים בדיוק באיזה בית יושבים אנשיו של ג'יבריל ובאיזה בית אנשיו של חוואתמה. המודיעין שלכם ידע לא רק את הבית שבו התגורר אבו־ג'יהאד, אלא באיזה חדר ועל איזו מיטה היה ישן. ואתה רוצה לומר לי שבמשך יותר מחמישה חודשים לא הצלחתם לגלות מי עומד בראש הוועדות המכוונות את האינתיפאדה?"

הנוכחים אינם מסכימים לדבריו. מתפתח ויכוח, שנפסק רק כשעוברים לשוחח על נושא שעליו אין חילוקי־דעות: התנהגות חיילי צה"ל. "רק הדרוזים של משמר הגבול גרועים מהחיילים", אומר אחד ומספר לי משהו שאינו חדש לנוכחים. "לפני עשרה ימים, בשעה אחת בלילה, דפקו בדלת ביתי. יצאתי לדלת הכניסה. מי דופק? – הצבא. פתחתי. שני חיילים עמדו לפני, ודרשו תעודות זהות. הלכתי והבאתי להם. ודרשו שאבוא אתם כדי לפנות אבנים מהכביש. אמרתי להם שאני אדם מבוגר, סב לילדים, ולפני פחות משבוע עברתי ניתוח שבר, והרופא אסר עלי להתאמץ ולהרים דברים. אמרתי שאביא את התעודה הרפואית. אחד החיילים האמין לי, ואמר לחייל השני משהו בעברית. אני לא מבין עברית, אבל קצת הבנתי. שני החיילים צעקו זה על זה. אחד היה אדם טוב, השני היה איש רע. והרע גבר על הטוב. ואולצתי ללכת אתם לכביש כדי להזיז את האבנים הגדולות שחסמו אותו. בבוקר הובלתי לבית החולים. צריך היה לתפור מחדש את המקום שבו נותחתי".

בשעה הזאת כבר מסתגרים

בשעות אחר הצהרים הסיע אותי הנהג לביתו של צורף זהב וסוחר עתיקות, שאני מכיר 20 שנה. הוא הופתע לראותי. נראה שפוף, מודאג, עצבני. "אם אספר לך שבחמשת החודשים האחרונים אכלתי את כל חסכונותי, תאמין לי? לפני כעשרה חודשים רכשתי מכונית. אני מוכן למכור אותה במחיר של חמשת אלפים דולר, ואין קונה. אני עצבני. כל השנים נהגתי לפתוח את החנות בשעה שבע בבוקר וחזרתי למשפחתי לפני השכבה. כבר חמישה חודשים שאני כל היום בבית. אין לי סבלנות לשמוע את הבכי של הילדים. אני הולך מחדר לחדר, עולה ויורד, לא יודע מה לעשות עם עצמי. בתחילת האינתיפאדה לא רציתי לסגור את החנות. גם סוחרים אחרים לא רצו לסגור. אבל אחרי שנשרפה חנותו של עבדול אל־ג'ליל מסוחדה – כולנו סגרנו. מי רוצה שישרפו לו את החנות או את המכונית?"

הנהג דופק בדלת. צריך לחזור לפני שיחשיך. אנו נוסעים לכיוון העיר העתיקה. באחד הרחובות הצדדיים, מתנודד על חוט חשמל דגל פלסטיני קטן, והקצה קשורה בצל דק שקית ניילון, ובה אבן. הנהג לא נענה לבקשתי להמתין ולראות מה יקרה. "נסתלק לפני שהחיילים יגיעו".

דגלים שחורים

כעבור עשר דקות אנו מגיעים לשכונת אבו־סנינה, הסמוכה לשוק הירקות העירוני. אין נפש חיה. אנו מבחינים בעשן המתאבך מצמיג שזה עתה הובער. הנהג מגביר את מהירות הנסיעה, ומגיע בדרך עקיפה לבית מארחי. מארחיי ממתינים לי. "מדוע איחרת, בשעה זו כבר מסתגרים בבתים". אני מזכיר ברמדאן ועיד אל־פיטר בשנה שעברה. ברחובות היתה תאורה מסנוורת, הכיכרות היו מקושטים באורות ניאון ופרחים, ואת הרחובות והחנויות שנותרו פתוחות עד 11 בלילה מילאו המוני חוגגים, ילדים וילדות בבגדים חדשים.

ב־8.30 בבוקר הגיע הנהג. מארחי קרא לו, לחש משהו באוזנו, ואחר שאל היכן אני מתעתד לבלות את היום. השבתי שאני רוצה לבקר בבית הדסה ובבית רומנו ולטייל קצת ברחובות, כדי לשוחח עם תושבים. המארח הביט בנהג וזה הבין את משמעות המבט.

השינוי בעיר לעומת יום אתמול היה גדול. על גגות הבתים, על אנטנות הטלוויזיה, על עמודים וחוטי חשמל מתנפנפים מאות דגלים שחורים. מאז חיסלו את אבו־ג'יהאד מתנפנפים בכל בוקר דגלונים שחורים לאות אבל. תוך שעות ייעלמו הדגלים בהוראת הצבא, ויונפו מחדש מוקדם בבוקר ויורדו כעבור שעות, ואחר הלילה. בשעה 9 נפתחו החנויות, לא כולן. על כמה חנויות נעולות כתוב "למכירה", בעברית ובערבית. נמאס לבעליהן מדרישות השבאב לסגור את החנויות ומדרישות החיילים לפתוח אותן. אחרות סגורות משום שהמלאי נגמר ואין מחדשים אותו.

הנהג עוצר בפתח בית הדסה, מול סוכת חיילי המילואים השומרים על דיירי הבית. אנו מסכמים להיפגש בעוד שעתיים ליד תחנת הדלק. "תן לי מילת כבוד שתבוא לתחנת הדלק ולא תלך לשום מקום אחר", אמר הנהג. נתתי.

בית הדסה, חברון – הנשים סירבו לשוחח

הישוב היהודי בתוך חברון מורכב מארבעה אתרים: בית הדסה, בית רומנו, כמה בתים ברובע היהודי הישן ותל־רומיידה. מתגוררים בהם כ־300 נפש, מתוכם בני פחות מ־16 שנים. הנשים המתגוררות בבית הדסה ובבית רומנו מסרבות לשוחח. "מאיזה עיתון אתה?", הן שואלות, כאילו סיכמו מראש להציג לי שאלה זו, ולאחר מכן אומרות: "אין טעם לדבר אתך, אתה הרי תכתוב מה שאתה רוצה ולא מה שאנו אומרות". באחת הדירות לא היתה אשה, אלא גבר חבוש כיפה סרוגה, מזוקן, ג'ינג'י ושמו שמואל מירושניק. גם הוא חשדן, אך הוא לפחות מציע לי כוס ומביא בקבוק קוקה־קולה.

בבית הדסה, הוא מנדב מידע, מתגוררות 22 משפחות, ולהן יותר מ־70 ילדים בגילאים מתחת לבר־מצווה. איזה שינויים חלו בחייכם מאז תחילת האינתיפאדה? "נוקטים יותר זהירות, אך לא רבה מדי. קודם יצאתי לפעמים בלי נשק, עכשיו רק עם האקדח. אני אישית לא אוהב ללכת עם נשק בגלוי. מדוע? כשאתה לבד עם נשק גלוי אתה מפתה לפיגוע, כדי לקחת ממך את הנשק. זו גם לא אווירה נינוחה להיכנס לחנות עם נשק", הוא משיב. איזה שינויים נוספים חלו? "החנויות שוכנות, ולכן אנו עורכים את הקניות בקריית־ארבע. אבל אני לא מתמצא בפרטים. אני מרכז את המכון למורשת חברון. אם אתה רוצה פרטים נוספים, תיגש לזמביש, מנהל האגודה של היישוב", אמר.

גם זמביש, או בשמו האמיתי זאב חבר, או זאב פרידמן, חשדן לאחר שהוא שומע איזה עיתון אני מייצג. הוא הואשם בפיגוע בראשי הערים וישב בכלא 11 חודשים. מה עושה האגודה שאתה עומד בראשה? "ממשיכה לגאול בתי יהודים בחברון", הוא משיב בקוצר רוח. כיצד משפיעה עליכם האינתיפאדה? "אנו חיים כאן חיים מלאים, לא כמחנה צבאי. חיים בתחושה שזה ביתנו. אם השוק פתוח, הנשים הולכות לשוק, הילדים משחקים ברחוב. אבל האנשים עכשיו יותר זהירים. יש מבוכה מסויימת. קיימת אפשרות להידרדרות. המצב בעתיד לא יחזור למה שהיה לפני האינתיפאדה. זו מלחמת התשה.

לפני חיסולו של אבו־ג'יהאד הם היו באופוריה, ראו את הנצחון בהישג יד. אחרי חיסולו חלה אצלם התפכחות. אל תשכח שהם לא מדברים עלינו בחברון. הם רוצים לחזור למקומות שמהם גורשו – ליפו, לחיפה, לשייח־מוניס".

אף אחד לא בא לאכול

יותר משעתיים חלפו מאז נפרדתי מהנהג וכשיצאתי מבית הדסה ראיתיו עומד באחת הפינות, בסמוך לבניין. סיכמנו להיפגש בתחנת־הדלק, אמרתי. "המכונית חונה בתחנת הדלק, אבל אני עומד כאן כל הזמן ומחכה לך", אמר בחיוך. בוא ניגש למסעדה של קפישי, אמרתי. "היא סגורה. כל המסעדות בעיר סגורות מאז תחילת האינתיפאדה. לא כדאי לפתוח מסעדה לשלוש שעות ביום", אמר. התעקשתי: בוא ונבדוק, אולי פתוח היום.

מסעדת האחים קפישי החלה לפרוח אחרי מלחמת ששת הימים. הפקידים הישראלים בממשל הצבאי וקציני צבא במדים מילאו את המסעדה הקטנה. בתוך פחות משנתיים הוכפל שטחה ולאחר כשנה נבנתה בתוכה דיגמה עליונה. אליה עלו הסועדים במדרגות עץ צרות. כאן, בסמוך לתיקרה נהגו לשבת, לאכול ולשוחח בנושאים שהשתיקה יפה להם. ליד כל שולחן הסמוך לקירות נקבע פעמון חשמלי. גם התיירים שבאו לעיר נהרו למסעדה הצבועה בירוק ושלושת האחים קפישי ראו ברכה בעמלם.

בשעה 11.30 הגענו למסעדה. היא [illegible] אחיך, פואד? שאלתי. "פואד התחיל לפני כמה חודשים לעבוד [illegible] במסעדה בתל־אביב". מדוע? "זה היום הראשון בחמשת החודשים האחרונים שהמסעדה פתוחה. פתחתי לכבוד החג ועכשיו אני מצטער שפתחתי. קניתי בבוקר אצל הקצב שוק של כבש. הוא עדיין שלם. אף אחד לא בא לאכול, ובשעה 12 אני סוגר".

למסעדה נכנס אדם והזמין ספל קפה. שנים לא נפגשנו. הוא רופא בעל מרפאה פרטית. הזמנתי אותו להצטרף לשולחני, ולהפתעתי – בניגוד למנהג המקובל אצל הערבים, לסרב – הוא נענה. "המצב בעיר קשה, ג'ונגל. אין משטרה, יש גניבות ואין היכן להתלונן", הוא מספר. "אתמול טיפלתי בילד בן 12 שנהג ברכב ונפגע. אנשים אינם מתים ברעב, אך שכבות מבוססות הפכו לנצרכות. אין כסף. חודשים אני מטפל בחולים, אך כסף אני לא לוקח מהם. אני לא פילנטרופ, אבל אני יודע שאין להם במה לשלם לי. הם מבטיחים לי שכשהמצב יוטב, יבואו וישלמו לי. אני מאמין להם. אך גם אני מתקרב לתחתית הבור.

"מצבי יחסית טוב. לי יש חסכונות – נכון יותר לומר, היו. אני לא צריך לפנות לאנשים לקבל עזרה. ויש כבר רבים רבים כאלה, שאיבדו את הכבוד העצמי ובאים לבקש נדבות. תראה את שעון האומגה מזהב, 18 קראט. יש לי עוד שעון בבית, אולי אתה רוצה לקנות אותו?"

מלחמת הנייר וההתוכמת

המינהל האזרחי משיב את שליטתו בשטחים המוחזקים באמצעות התשה בירוקרטית. בינתיים לוקחת ההתקוממות פסק זמן להרהור שני, לפני שתפרוץ ביתר שאת לקראת הבחירות בשלהי הקיץ

מאת אורי ניר

שורה ארוכה מאוד של ערבים מהעיר רמאללה ומהיישובים סביבה השתרכה ביום ראשון השבוע, יום הצום האחרון של רמדאן, אל מול לשכת מס ההכנסה האזורית במרכז העיר. גברים ונשים, צעירים ומבוגרים, עמדו בשולי הכביש, בחמסין, בידיהם מסמכים וטפסים מוכתמים בזיעה, ובפיהם חרפות וגידופים על הממשל הישראלי, על המערכת הבירוקרטית שלו ועל הפקידים חסרי הסבלנות והנימוס שלו.

שורות ארוכות כאלו משתרכות בימים אלה מול כל שלוחותיו של המינהל האזרחי ביהודה ושומרון: משרדי המס והמע"מ, המשרדים של קצין המטה לענייני פנים המוציאים תעודות ותעודות, ובכל תחנות כולן לפיקוח הדוק של המינהל האזרחי.

במידה רבה משקפים ריבוי הממתינים את אופיה הנוכחי של מערכת ה"אינתיפאדה". מה שהתחיל כהתפרצות ספונטנית של מחאה אלימה, נטולת מטרות מוגדרות, הפך בימים אלה למערכה אמיתית על יכולתה של מערכת הממשל הישראלית בשטחים להמשיך ולעמוד במבחן הבסיסי ביותר של ממשל ריבוני: היכולת לגבות מסים כחוק.

השיטה שבה מנהל הממשל את המערכה היא פשוטה למדי. כל המנגנון הבירוקרטי המסועף של המינהל האזרחי מגויס לאכיפת החוק ולהבטחת הגביה, בראש ובראשונה לשם מימון המשך קיומה של מערכת המינהל האזרחי.

מזה כחודש נאלצים כל הנזקקים לשירות כלשהו של המינהל להצטייד בספחים קטנים הנקראים "טופס מילוי חובות". כל מגע רשמי עם אחת משלוחותיו של הממשל (החל בחידוש רשיון רכב וכלה ברישום ילדים) מחייב את תושב הגדה להתייצב בארבעה משרדים לפחות: של פקיד מס ההכנסה המוסמך, בעירייה או במועצה המוניציפלית, של המוכתאר המייצג את ה"חמולה" שלו, לעתים של נציג המשטרה, וכמובן – של פקיד הרישום במינהל האזרחי באזור. התושבים כבר למדו את המילה העברית "שרשור", והם משתמשים בה להגדרת ההליכים הבירוקרטיים הנעקשים נגדם. במנהל האזרחי מעדיפים לנקוט לשון נקייה: "חיזוק הזיקה שבין התושבים לבין מערכת הממשל".

החרדה האמיתית של הממשל בשטחים היא מפני הירידה החדה בהיקף גביית המסים. חרדה זו היא המניע הבסיסי ל"מלחמת הבירוקרטיה" של המינהל האזרחי ביו"ש, והוא המניע לתקיפת של מבצע החלפת תעודות הזהות בעזה.

העניין בשטח התייצבותו של התושב בשלל המינהל האזרחי מאפשרת את בדיקת חובות המס שלו ומאלצת אותו לשלם. אם אין הוא משלם, מוטלות הגבלות על חופש התנועה שלו, או שנמנעים ממנו שירותים בסיסיים של המינהל האזרחי.

גורמים רשמיים בממשל אינם מוכנים להצביע על אומדן כלשהו של ממדי הירידה בהיקף גביית המס, אך אומרים כי מדובר בירידה ניכרת ביותר. עם זאת, בממשל מזהירים מפני שימוש במושג "מרי מסים". ואכן, נראה כי הפעילים הפלשתינים אינם יכולים עדיין לרשום הצלחה כה מסוימת ליכולת השכנוע שלהם – הם לא הצליחו עדיין בניסיונותיהם לרתום בחמות אידיאולוגיות שכבות רחבות באוכלוסיה למסע סרבנות המסים. נראה שהסיבות האמיתיות לאי־תשלום המסים הן אכן מעשיות יותר: אי־יכולתם של תושבים רבים לשלם מס בגלל האטה הכללית במשק הפלסטיני, בנוסף להיחלשותה של מערכת הגבייה שמקיים המינהל האזרחי, בשל התפטרות פקידים פלשתיניים לא מעטים העוסקים בלשכות המס.

הירידה בהיקף גביית המסים משפיעה בכמה היבטים על תפקוד המינהל האזרחי. בריבוי היא משקפת את היחלשותו כמוסד ממשלי, הפועל כמעין ממשלה בזעיר־אנפין. חולשה זו משרתת את ה"אינתיפאדה", שמטרתה המרכזית עתה היא להביא להתנתקות ממערכת הממשל הישראלית ולניסיון ליצור מערכת חלופית.

בהיבט הפיננסי, היעדר ההכנסות ממסים יוצר איום ממשי על תקציב המינהל. בשנים האחרונות היה מתאם הפעולות בשטחים גאה על כך שתקציב המינהל האזרחי הוא "תקציב סגור", שאינו נזקק לסיוע ממשלתי. המרכיב של "השתתפות המדינה" בתקציב המינהל לא בא לכלל מימוש בשנים האחרונות, בשל הכנסות הולכות וגדלות ממסים. אך כבר עתה ברור שתקציב הפיתוח של המינהל האזרחי יקוצץ מאוד בשנת התקציב הבאה, ונראה כי גם התקציב הרגיל של המינהל האזרחי, המשמש לתשלום משכורות, עלול להיפגע ולהזדקק לסיוע ממשלתי.

האבן מיצתה את עצמה

מול החרדה במערכת המינהל האזרחי מפני הכרסום בריבונותו קיימת גם חרדה ברוב מגזרי הקהילה הפלשתינית בשטחים מפני עתיד ה"אינתיפאדה". הדעה הכללית – זאת יודעים גם ראשי מערכת הממשל בשטחים – היא שההתקוממות לא הסתיימה, ואסור בשום אופן להניח לה להתפורר, משום שאז יירדו כל הישגיה לטמיון. את המיעוט היחסי בביטויי מחאה אלימים ובמהומות המוניות מסבירים פעילים פלשתינאים בכמה גורמים: מעצרם של אלפי צעירים (לפחות 1,700 במעצר מינהלי), שבהם מן השטח נכללים רבים מאוד ממארגני ההפגנות; צום הרמדאן שנמשך חודש, ובו יש תמיד האטה בכל תחומי החיים בכל חברה מוסלמית; עייפות מסוימת, ואולי גם התפכחות מהאשליה שהעצמאות הפלשתינית היא בהישג יד.

לבטים ביחס לעתידה של ה"אינתיפאדה" אפשר למצוא בקרב כפריים ועירוניים, פשוטי־עם ואינטלקטואלים גם יחד. בתחילת השבוע פגשתי חקלאי צעיר מאחד הכפרים הקטנים שליד רמאללה ושאלתי אותו על המצב בכפר. תגובתו הראשונה היתה להזמין אותי להפגנה גדולה שתושבי הכפר תכננו למחרת, לזכר "חללי האינתיפאדה" ולזכרו של "אבו־ג'יהאד". "ההתקוממות לא נגמרה", הוא אמר במפגיע, מבלי ששאלתי אותו על כך. "להיפך. בוא ובעצמך תיווכח".

לאחר כמה דקות של שיחה, כאשר הצינה הספונטאית פינתה מקום לשיחה מעט יותר נינוחה, אמר הצעיר שאכן יש בכפרו תחושה של "בלבול ומבוכה", לגבי המשך [illegible] מסתמן בדינמיקה של ההתקוממות. "לאנשים לא ברור מה לעשות עכשיו", הוא אמר. "האנשים מרגישים שהאבן מיצתה את תפקידה באינתיפאדה, אבל הם משתדלים בכל האפשר לא לתת לאינתיפאדה להיגמר. כולם משוכנעים שסיומה של האינתיפאדה בלי אף הישג מוחשי יביא עלינו שואה. הישראלים יוכלו לעשות בנו כל מה שהם רוצים: לחסל אותנו ולקבור את השאיפות הלאומיות שלנו הרבה יותר עמוק ממה שהן היו לפני האינתיפאדה. השאלה היא לאן ממשיכים מכאן, ובאלו אמצעים. לי אין תשובה ממשית".

השתלטות הדרגתית

בקרב האינטלקטואלים, שרבים מהם מגלים מעורבות פעילה ביותר באירגון ה"ועדות העממיות" ובניסיונות לעצב את פני עתידה של ההתקוממות, נושאים הלבטים הללו אופי של פילוסופיה מתוחכמת, כמעט תיאורטית, על מסלולה הרצוי של "ההתקוממות" בעתיד הקרוב. שיחות עם כמה מהם, בעיקר עם אנשים המזוהים עם גופי השמאל הפלשתיני, מעלות כי כיום מתרוצצות בחוגים אלה שלוש דעות עיקריות.

דעה אחת מביעה תמיכה בהמשך הדפוס הנוכחי של ההתנגדות: ביטויי מחאה אלימים ולא־אלימים, הפגנות ושביתות – "אינתיפאדה של אבנים", כעגה הפלשתינית המקומית. דעה שנייה, המאפיינת את גישת החוגים הרדיקאליים ביותר, גורסת כי אין מנוס מניסיונות של ממש להסלים את ההתגברות לכדי מאבק מזויין, תוך שימוש בנשק חם. ואילו דעה שלישית, המהווה כעין סינתזה בין השתיים הקודמות, והיא הדומיננטית בחוגי האינטלקטואלים הפלשתיניים, גורסת כי הכיוון הרצוי עתה הוא הסלמת דפוסי המרי בשטחים לכדי מרי עממי כולל, לפי מתכונת של מאבקי שחרור לאומיים אחרים בהיסטוריה.

אך גם בקרב התומכים בהסלמת דפוסי המרי קיימות שתי גישות. אחת אומרת כי ראשית יש להתרכז בניסיונות לפורר את מערכת הממשל הישראלית ולהשתלט באורח הדרגתי על מערכות החיים בשטחים. הגישה האחרת אומרת כי יש להתרכז לפי שעה בגיבושן של מערכות אירגוניות עצמאיות, שיהוו תשתית לניסיונות ההשתלטות על חיי הציבור בשטחים בעתיד, ויהיו איתנים דיים כדי לשמש בסיס ציבורי־מוסרי למדינה הפלשתינית העתידה לקום באזור. המצדדים בגישה זו טוענים כי יש הכרח בהקמת מערכת ציבורית חלופית בחברה הפלשתינית, עוד לפני קעקוע המערכת הישראלית, כדי לזכות במקסימום של אמינות ותמיכה מקרב כל שכבות החברה הפלשתינית, מבלי לנסות לגזור גזירות של חרם ומרי שהציבור הפלשתיני אינו יכול לעמוד בהן. תומכי הגישה הזו מצביעים על הניסיונות הכושלים של הנהגת ההתקוממות לגרום להתפטרות כל עובדי המינהל האזרחי, ולניסיונות של "ועדות עממיות" במגזרת הפלסים והכפרים למנוע מכפרים מהתושבים מלצאת לעבודה בישראל.

מוכנים לשחרור העצירים

האינטלקטואלים האלה, הנמנים ברובם הגדול עם חוגי השמאל הפלשתיני המתון, אומרים שאוטונומיה היעד לכל יוזמה של בנייה מוסדית מגימית היא בראש ובראשונה הבורגנות העירונית, המעמד הבינוני, שכבר הכירה עצמה ככוח המוביל להתבצר מדפוס ההתנהגות הטיפוסי שלה, שתאפיין עד כה כ"ישיבה על הגדר". לדעתם, פעילים פלשתיניים מהמעמד הבינוני הם הראשונים להירתם לכל פעילות ציבורית־לאומית במסגרת "ועדות עממיות" או מסגרות אחרות. לראיה, הם מצביעים על היקפתם של הסוחרים בערים הגדולות בדפוסי שביתת המסחר, כפי שהתגבשו מטעם הנהגת ההתקוממות. אכזבה זו, יש לציין, אינה נטולת בסיס, לדברי אנשי ממשל [illegible]

נוסח הכרוזים האחרונים, המתפרסמים מטעם ההנהגה הלאומית המאוחדת של ההתקוממות (שיש יסוד סביר להניח שאנשי אקדמיה ואינטלקטואלים מהווים גורם דומיננטי בניסוחם), והדברים שאומרים פעילים פלשתיניים בשטחים, מצביעים על כך שפני ה"אינתיפאדה" מועדים למאבק ממושך בדפוסים הולכים ומתעצמים של מרי עממי כולל. כוונתם של הפעילים הפלשתינים היא להעמיק ככל האפשר את המודעות הלאומית של תושבי השטחים, כדי לשכנעם שלא להיכנע לניסיונות הממשל לדכא את המרי ולנסות לגבש גל נוקף של אלימות, מחאה ומאורגנת שבעתיים מזו של תחילת ההתקוממות, שיתפרץ בשלהי הקיץ, לקראת הבחירות בישראל. הם מקווים שאז יסתיימו תקופות המאסר של רבים מהפעילים הנתונים במעצר מינהלי של שישה חודשים, ואלה יחזרו את תפקידם ככוח מרכזי בהתגבות.

המטרה, כמובן, תהיה ההשפעה על הזירה הפוליטית בישראל לקראת הבחירות, כדי לוודא שבעיית השטחים תהיה הסוגיה המרכזית במערכת הבחירות הבאה. משום כך משוכנעים האינטלקטואלים הפלשתיניים שהעלאתה המחודשת של בעיית השטחים בדרך של חידוש המהומות תניב תוצאות אלקטורליות כלבבם. מותר להטיל ספק בהערכה הזו.

מהמורות בדרך המלך (ג')

בנסיעה לאחור

מאת רומן פריסטר

תפיסה של שנה באיי הוואיי כן, אומר ד"ר משה בקר, יועץ ועורך המשנה לבטיחות בדרכים בכנסת. אילו היה לו הכסף הדרוש, הוא היה שולח לנופש ממושך את כל נהגי השרים, כדי שהמיניסטרים ינהגו את מכוניותיהם בכבודם ובעצמם. "היום הם משתמשים בכלי הרכב שלהם כבשלוחה למשרדיהם", הוא אומר. "יושבים מאחורי וילונות מוסטים, הם קוראים חומר חשוב, נועצים ביועציהם או נותנים הוראות במכשיר הטלפון. הם מבלים בממוצע שלוש שעות ביום בנסיעות, מבלי שיש להם מושג על מה שבאמת קורה בכבישים. אילו אפשר היה להושיב אותם ליד ההגה, היו חשים על בשרם מה שחש האזרח הפשוט, הנע ממקום למקום ומקשיב להודעות, מתוסכלות על המצוקה ההיא על אל־על, או אולי, היו מבינים סוף־סוף את גודל הבעיה".

את גודל הבעיה ממחישה היטב שאיפתם של רוב העוסקים בנושא התעבורה – להחזיר את רשת הכבישים בארץ למצב שלפני 1975. סקר כלכלי הנדסי, שערכה קבוצת מומחים בראשותו של פרופ' משה ליבנה מהטכניון בשביל מע"ץ, קובע כי ב־1975 נזקקו רק שני אחוזים מכלל הכבישים במדינה לשיקום יסודי. ב־1981 עלה שיעור הכבישים האלה לשמונה, ואשתקד התברר כי קצב ההידרדרות הזה כה מהיר עד ש־46 אחוזים מרשת הדרכים הבין־עירונית זקוקים לשיקום ולריבוד. הצורך התקציבי נאמד ב־425 מיליון שקלים השנה. ההקצאה בפועל עומדת על 40 מיליון שקל.

כל זה קורה למרות שלדעת עורכי הסקר, ההשקעה בכבישים היא מהכדאיות במשק: על כל שקל מההון המושקע בהם מוחזרים בממוצע שבעה שקלים תוך 20 שנה. "בכבישים עמוסים כגון חיפה–תל אביב מוחזרים בפרק הזמן הזה 20 שקלים לשקל השקעה", מסביר פרופ' ליבנה, ומדגיש כי בחישוב נלקחו רק נתונים שאפילו משרד האוצר אינו חולק עליהם. מנכ"ל מע"ץ יהודה כהן אומר שכיום, "גם באוצר מבינים שכך אי־אפשר להמשיך". הוא מקווה לזכות בעוד פירור או שניים מעוגת התקציב הלאומית.

אך דומה כי שני האישים מגלים אופטימיות יתרה. רמי בלניקוב, סגן הממונה על אגף התקציבים, אומר לנו קצרות: "הממצאים של הסקר אינם מקובלים על משרד האוצר". תשובה תמוהה למדי בהתחשב בעובדה שנציג האוצר, בועז קטר, נמנה עם צוות החוקרים וחתם על ממצאיהם.

את המיקח והממכר התמידי עם משרד האוצר מגדיר כהן כ"שקלא וטריא" מורט־עצבים – צורת המגעים בין המשרדים השונים בוודאי אינה הולמת את המסגרות המנהליות של מדינה בת־זמננו. פנחס בך־שאול, הממונה על התעבורה במשרד התחבורה, אומר ש"האוצר מתייחס אלינו כאבא שמחלק דמי־כיס לילד". לדבריו, העיקרון המנחה את פקידיו מבוסס על בדיקת התקציב של השנה שעברה – אך ורק כדי להוריד ממנו אחוז מסויים. בלניקוב אינו אוהב להשאיר האשמה ללא מענה. לדבריו, אין האחראים על פיתוח רשת הכבישים הבין־עירונית מסוגלים להתארגן לניצול מלא של הכספים העומדים לרשותם.

"הכל תלוי בצורת החישוב", מתגונן בך־שאול, ומעתה עובר הוויכוח לפענוח רזי חשבונאות סבוכה, ויכוח שבו צודקים כל המעוניינים, פרט למשתמשים בדרכים.

לבו של יהודה כהן כבד על עמדת האוצר, מכיוון שאנשיו "דורשים הסבר מפורט מדוע החלטנו לסלול כביש זה ולא אחר, כשלנגד עיניהם עומד הקריטריון של הכדאיות הכלכלית בלבד".

כאשר אין ברירה וחילוקי הדעות אינם ניתנים לגישור ברמה של פקידים בכירים, מפעיל מנכ"ל מע"ץ את השר שלו. לדוד לוי אמצעים משלו להשיג אישורים לכבישים הנראים לו חשובים במיוחד. הוא אינו מהסס לתמרן בתקציב משרדו, ובשעת הצורך להעביר כספים מסעיף לסעיף. וכאשר סבר שדרוש כביש נוסף [illegible] לירושלים, כדי שיעקוף את הכפרים הערביים שבדרך, הוא נתן אור ירוק למהנדסי מע"ץ גם בלי הסכמת בעל הקופה. "עד עכשיו סללנו שליש מהתוואי; האוצר נתן את הסכמתו בדיעבד", אומר יהודה כהן בחיוך, כמו ביקש להסביר שלפוליטיקה כללי משחק משלה.

אך גם כאשר אין מחלוקת על הכדאיות הכלכלית של כביש, עדיין מתנהל משא־ומתן מייגע ומתיש על הנתונים שייכללו בסל הפרמטרים המוסכמים. למשל, האוצר אינו מכיר בכך שזמן הוא כסף, ומתנגד להכליל בתחשיביו את השעות שנבזבזו נהגים לריק בפקקי התנועה המתארכים, או את הימים שהולכים לאיבוד בשל השבתת כלי רכב שניזוקו בשל מצב הכבישים. בלניקוב הבהיר לנו בצורה שלא משתמעת לשתי פנים כי גם תאונות דרכים קטלניות אינן לגביו נתון כלכלי מקובל. "כיצד ניתן להעריך חיי אדם בכסף?" שאל. "מקוממת אותי החלוקה לכבישים אדומים ואחרים. אני מכיר רק כבישים שחורים ואפורים".

רזי החשבונאות – המשך

צוותו של פרופ' ליבנה אומד את הנזקים למשק ב־215 מיליון ש"ח לשנה. מומחים אחרים, כמו ד"ר משה בקר או תא"ל אריאל לין, שעשה את עניין הכבישים לנושא הדגל בפעילותו הפרלמנטרית, טוענים כי הנזקים האמיתיים מתקרבים למיליארד שקלים בשנה. אך שורש הוויכוח אינו נעוץ בקביעת הסכום המדוייק. הבעיה טמונה באופן עשיית החשבונאות. אם הכספים שהאזרחים מוציאים מכיסם בגלל התדרדרות רשת הכבישים אינם נחשבים לנזק שנגרם למשק הלאומי, ומולם מציבים את האינטרס הממשלתי לשמו, מתקבלת תמונת מצב מעוותת. את מהות המחלוקת מסביר ד"ר בקר: "על כבישי הארץ, לרוב בקרבת הנמלים ובאזורים צפופי התעשייה והאוכלוסיה, נעות כיום כ־20 אלף משאיות כבדות. בגלל מצבם הירוד של הכבישים, הן נוסעות במהירות ממוצעת של 40 קמ"ש – במקום 60 קמ"ש לפחות. אילו היו הכבישים במצב תקין, ניתן היה לחסוך שליש מצי הרכב. מכיוון שכל משאית כזאת מחירה כ־100 אלף דולר, מדובר בחיסכון ממשי של כ־600 מיליון דולר. בחישובי פחת לשמונה שנים, מתקבלת הוצאה מיותרת של 50 מיליון דולר לשנה בתחום התובלה בלבד".

פרופ' ליבנה: "לצערנו, האוצר, משרד התחבורה ולעתים גם הציבור אינם מסתכלים על המערכת התחבורתית כעל תשומה. מסיבה זו תפקודה הנכון של המערכת אינו נתפס כגורם כלכלי ממדרגה ראשונה. פיתוח כבישים ואחזקתם היא תמיד הוצאה ציבורית, בעוד העלויות הן תמיד של הפרט. כשבעל עסק או חברה מוציאים כספים לתיקוני רכב, המתבלה בנסיעות בדרכים משובשות ועמוסות, ההוצאה אינה מופיעה בתקציב המדינה – אבל היא בהחלט חלק לא־נפרד מהוצאות המשק הלאומי. צריך להשתחרר מהחלוקה המלאכותית הזו ולראות את הנושא ראייה כוללת".

בינתיים, כל עוד אין התפיסה הזו מוצאת אוזן קשבת באוצר, מנסים בעלי ציים של רכב משא להוזיל לעצמם חלק מההפסד באמצעות ניצול־יתר של כושר ההעמסה. המשאיות העמוסות מעל המותר גורמות, לדברי מנכ"ל מע"ץ, להרס של שכבת האספלט גם בכבישים שהם עדיין במצב סביר. כך, איפוא, נסגר המעגל והמשק הלאומי ניזוק משני הצדדים גם יחד.

אלא שלגורמים רבים המטפלים בנושא הכבישים יש השגות רציניות גם לגבי טיב העבודה של מע"ץ, או של הקבלנים העובדים על־פי המכרזים. כך, למשל, רק לפני שנתיים נסלל כביש קסטינה־פלוגות וכבר השכבה העליונה שבו מחוקה בקטעים מסויימים כאילו היה זה כביש מתקופת המנדט. "דומני שיש לנו גם בעיה של אורך חיים של כבישים חדשים", אומר איש האוצר בלניקוב. "במע"ץ מסבירים זאת בתנאי הקרקע ובאקלים החם. אבל יש ארצות טרופיות אחרות, ומעולם לא שמעתי שהכבישים שם מתחילים להתפורר אחרי שנתיים".

פרופ' דניאל שפר, ראש המכון לחקר התחבורה שליד הטכניון, טוען שמשרדי הממשלה אינם נעזרים במומחים המצויים בטכניון, העשויים לסייע בפתרון בעיות טכניות והנדסיות רבות. "הידע המצוי במכון בא לידי ביטוי בכנסים ובפרסומים בין־לאומיים, בעוד המוסדות הממלכתיים דלים כל כך בכוחות מקצועיים. אנו מתקשים לנהל דו־שיח ענייני עם הפקידות והתוצאה: ידע מקצועי אינה מודעת לחשיבותו של מחקר כגורם העוזר לשיפור האיכות ולחיסכון. יש בקרב הפקידות הזו יותר התנגדויות ויריבויות מאשר טיפול ענייני בנושא", אומר האיש.

כבישים "פוליטיים"

המכון לחקר התחבורה נוסד בחיפה ב־1978 וקלט לתוכו את המרכז לבטיחות בדרכים, שקם ביוזמת משרד התחבורה בשנות השישים. היום משלם הטכניון משכורות לשבעה חוקרים ועובדים של המרכז הזה, למרות שלעתים אין להם תעסוקה. מומחי המכון כלל מועסקים על־פי חוזים מיוחדים, אך רק כאשר מזמינה הממשלה מחקרים או סקרים, דבר שאינו קורה לעתים קרובות. אבל האמת צריכה להיאמר במלואה: גם על המכון לחקר התחבורה (בדומה למכונים אחרים שיסד הטכניון כדי לגשר בין העולם האקדמי לבין התעשייה) עובר תהליך של הרס־עצמי. ראשי המכונים האלה, לרוב בכירי הסגל האקדמי, גילו במהרה שהידע שלהם שווה בשוק הפרטי הרבה יותר מתקן משרה של פרופסור. פרופ' משה ליבנה, שערך את הסקר הכלכלי־הנדסי המוזכר בתחילת הכתבה, שימש לפנים ראש המכון לתחבורה, אבל את העבודה הגדולה בשביל מע"ץ עשה בפרוייקט של חברה פרטית בנהלתה: "לקי", מהנדסי תחבורה ויועצים.

כל הנתונים הכלכליים והטכניים אינם מתייחסים לדרכי הכבישים ביהודה ובשומרון. הפקידים הבכירים שאתם שוחחנו נוהגים כאילו השטחים אינם קיימים. בך־שאול, המופקד על התעבורה, קבל על כך שבעבר הופנו סכומי כסף מופרזים לפיתוח רשת הכבישים בגליל, תוך הזנחה מכוונת של האזור המרכזי הצפוף. כאשר הפנינו את תשומת לבו שזו תופעה אופיינית לשטחים דווקא, הגיב בחיוך: "אתה אמרת". כל עוד עומדים בראש המשרדים המופקדים על רשת הכבישים שרי ליכוד (חיים קורפו, תחבורה, ודוד לוי, בינוי ושיכון), אין עובדיהם מעזים לפתוח בביקורת על המדיניות שהביאה את הרשת לשפל המדרגה.

משום מקור לא עלה בידינו להשיג נתונים מעודכנים על היקף ההשקעה בכבישים שמעבר לקו הירוק. את כביש חוצה שומרון מצדיקים, בין היתר, בצורכי הבטחון. אך מה על מאות קילומטרים של כבישים יקרים שמובילים להתנחלויות, לעתים לנקודות יישוב המאכלסות כמה עשרות משפחות בסך הכל? כל קילומטר של כביש כזה עולה כמיליון דולר, 1.5 מיליון כשהוא חצוב בהר. גם אם נסכים שאין מנוס מלהעמיד לרשות המתנחלים דרכי גישה נאותות, אסור להתעלם מכך שהמדיניות שגרסה תהליך התנחלות מואץ בלעה תקציבי עתק ותרמה תרומה משמעותית להתמוטטות רשת הכבישים בתחומי הקו הירוק. את גודל הפיפילה ממחישים נתונים שקיבלנו מאוריאל רונר, מנהל אגף התכנון והכלכלה במשרד התחבורה:

- ● שטח דרכים סלולות לרכב בגבולות הקו הירוק ב־1982: 183 מ"ר.
- ● שטח דרכים סלולות לרכב בגבולות הקו הירוק ב־1986: 103 מ"ר.
- ● השקעה בסלילת דרכים, ממוצעת לכלי רכב, ב־1982: 471 דולר.
- ● השקעה בסלילת דרכים, ממוצעת לכלי רכב, ב־1986: 39 דולר.

לגיטימית תהיה השאלה: איפה היה בתקופה זו משרד האוצר, הדבק בעקשנות גדולה כל כך בהפניית משאבים לכבישים "כלכליים" בלבד?

(הכתבה האחרונה ביום ו' הבא)

ג'קסון והיהודים: עוד סיבוב

"השחורים – זה אני" אומר המטיף השחור המבקש להגיע לבית הלבן● כדי לחזק את סיכוייו, הוא מבקש לפתח דו־שיח עם היהודים שאותם הרגיז בדרך כלל

מאת בני לנדאו

הוליווד

כמה משורות הדיאלוג שהתנהל יום ד' בבוקר בין המטיף השחור ג'סי ג'קסון לבין קבוצת היהודים הבלתי־מייצגת באחד ממלונות הוליווד, דלפו לעיתונות עוד בטרם יגיע המפגש לסיומו. אחד מכתבי סוכנויות הידיעות המתין לבואו של המועמד בבאר המלון, כשהוא מצויד בכמה דפי פליז גדושים, מתנת ידיד. "אם אינכם יכולים לקלוט את המגיון שלי," צוטט הפוליטיקאי חד־הלשון, "אם אינכם יכולים לשמוע את הבעיות המציקות לי – או הדיאלוג יגווע. מוטב שזה יקרה". בתשובה לשאלה אחרת קבע המועמד באוזני הקבוצה היהודית: "אני מגלם את השחורים. מי שתוקף אותי, תוקף את השחורים... דעתי על המזה"ת היא דעתם של השחורים. אם נצליח לצאת עם סדר־יום משותף – אם נבחר בדיאלוג במקום באיבה – זו תהיה התחלה. אני מבקש מכם לשדר (?), כשאתם עוזבים, מסר שהתנהלו שיחות, שהצורה ברורה".

כך אמנם קרה. בתום 90 דקות התייצב ג'סי ג'קסון אל מול סוללה של מיקרופונים, מצלמות טלוויזיה ועשרות עיתונאים דחוקים. מקבץ מגוון של רבנים ופעילים יהודים בכירים – ששמותיהם התנוססו על מדבקות קטנות – התייצב לצידו ומאחוריו. יוזם הדיאלוג, הרב הרפורמי אלאן פרילינג, נשטף באור הזרקורים וזכה ל־15 שניות הפרסום העולמי המובטחות לו בסיבוב זה של חייו. "בקהילייה שלנו," קבע, "יש המשוכנעים כי לג'סי ג'קסון ולנו אין מה לומר זה לזה, מלבד טענות ושנאה... צר לי שהחמצנות ליטול מפגש זה את מה שאנו נוטל (?), לים, לא נפלה לידיהם."

הרב ליאונרד בירנבאום, מתומכי המועמד השחור, נראה נפעם מרגעיו ההיסטוריים אל מול האומה. "יש לנו מבנה משותף," בישר לתקשורת. "אנו מחוייבים לצדק... יש עקרון של צדק המנחה את העולם ומנתין למימוש... אני תומך במועמדותו לנשיאות, ועושה זאת כאמריקאי ומתוך הבנת המסורת היהודית."

היסטוריה במקום היסטריה

ג'סי ג'קסון לא חייך בגיניות. הוא שמר על ארשת פנים קפואה המתינה לתודה במכלנות מיומנת. מצלמות הטלוויזיה כבר חדלו להרשים אותו. הוא שלט בתגובות וכשהתייצב אל מול המיקרופונים, התגלגלו הדימויים מלשונו ברצף שהיה לעיתים לארמונן להלוטין. "אנו מודים את הדרי הפחד ואת תחושת החושש המלאכותית," אמר. "בחרנו בהיסטוריה במקום בהיסטריה. עשינו צעד חשוב קדימה." הוא קבע כי יהיו מפגשים נוספים עם היהודים. "האם הסרת את הספקות שהיו לגביך?" תבע אחד העיתונאים. "אם נסכים לדיאלוג," השיב ג'קסון שלא לעניין, "נוכל להבין את הבעיות שלנו. כאנשים בשלים, דתיים, שאיכפת להם, חובה עלינו, בנקודה מסויימת לסלוח זה לזה, לגאול זה את זה ולהמשיך הלאה."

כשדיבר על המזה"ת, שיגר לעבר הכתבים את רצף הקלישאות השגרתי על "ביטחון בגבולות בינלאומיים מוכרים והחלטת האו"ם 242". בתוך הלמו מפגיני הליגה להגנה יהודית על הולנות.

"אכן, נפגשתי עם ערפאת," חמק ג'קסון בערפול מכוון, "גם האפיפיור נפגש איתו... נכון לבקש מאויבנו של בעלת־הברית להודל מאיבתו." הוא שיבח את עמדתם של שני הרבנים היהודים שלצידו. "כשאנו יחד" אמר, "בכוחנו לסייע אלה לאלה ולאחרים."

כשיצא לרחוב, חלף הפוליטיקאי, גבוה משכמו ומעלה, על פני הקבוצה היהודית הצפופה, הנפרד מהרבנים במתק שפתיים חמור, ששנק את גרונם. כמה מהם נראו כמעט דומעים מעוצמת ההתרגשות.

אינו אוהד אש"ף

פרילינג, עדיין מבוסם מאור־מללת המיקרופונים, הגיב על "עיר הזיימונים" הידועה בסיפורים משלו על [illegible].

"הסיפור המשמעותי ביותר," הגיב הרב בהתקמה הנאה, "נסב על בתו של ג'קסון. היא התייצבה לפני ועדת הקבלה של אוניברסיטת הרווארד. שלושה מחבריה היו יהודים, ואחת השאלות הראשונות שנשאלה היתה: האם את, אביך או אמך, תומכים באש"ף? זו היתה פגיעה קשה. כתוצאה מחוויה מאכזבת זו, היא בחרה שלא ללמוד בהרווארד."

אחד הרבנים התעקש לשוב למזה"ת. "הוא מאמין," הסביר הרב פרילינג את מניעיו של המועמד, "שהדרך היחידה לפתור בעיות היא באמצעות שיחה עם אויביך, לא רק עם ידידיך. הוא מאמין שמגעים עם יו"ר ערפאת במסגרת מסע־דיפלומטי. הוא אינו אוהד אש"ף."

הרב הרפורמי שיזם את הדיאלוג הסמלי, היה המנהיג היהודי הבולט ביותר בשטח. כל שאר מנהיגי המעמד היהודי בעיר, הקפידו שלא ליטול חלק במפגש. לקראת העימות הכושל שהתנהל בבחירות המוקדמות בניו־יורק בין המועמד השחור לבין ראש העיר היהודי, הפקר בלוס־אנג'לס עד תום. מנהיגי הקהילה הגיעו למסקנה, כי מוטב לשמור על צדודית נמוכה ומשעממת. הם גמרו אומר שלא לאפשר לג'קסון להדביק גם עליהם תווית גזענית מביכה, לחולל קטטה ודעשת בינם לבין הנהגת השחורים ולהפוך את ישראל והיהודים לנושא המקטב של המערכה. הרעיון המרכזי היה, פחות או יותר, להתעלם מג'קסון ולאפשר למועמד המוביל, מייקל דוקאקיס, להשלים את תנופת נצחונו בדרך לאטלנטה.

גם הפעם תמרן ג'קסון בכשרון ניכר. הוא נענה להצעתו של הרב פרילינג לפתוח ערוצי תקשורת בינו לבין הקהילייה היהודית, אך דחה את הצעת הפדרציה היהודית למפגש פתוח, בדומה למועמדים אחרים. הוא הכתיב לא רק את סדר־היום, המיקום וזהות הדיאלוג, אלא גם את רמת החשיפה. "מכיון שהוא מודע להתנגדות הבלתי־נמנעת בקליפורניה," אמר הרב מרווין הייר, שהדיר את רגליו ממלון הוליווד, "הוא ניסה להציג עצמו במלודרמה כשהוא מוקף יהודים ניצבים מאחוריו ואומרים לו שלום עליכם. זה נחמד, מבחינתו. זה מה שיצא לו. הוא ישתמש בלגיטימציה הזאת כדי להתמודד פעם נוספת, בעוד ארבע שנים. זוהי אחדות עניינית. השאלה שיש לשאול את ג'קסון היא פשוטה. האם, כנשיא ארה"ב, יוותר לבצע שינויים בסיסיים בעמדה של ישראל כבעלת־בריתה? הוא צריך להתייחס לדברים שאמר בעבר. מה הסטנדרדים הכפולים האלה מוצעים? לסתור פחות חסוכות בשאלות על דברים שעשו לפני עשרים שנה, ואילו דברים שג'קסון אמר לפני שנתיים כלל אינם עומדים לדיון. הכל אסור להתמקד בכה שקרה לפני חודש."

ג'קסון – שלום בתנאים

דרוש לך מחקר שוק, יסודי, ברור ומהיר?

אינפורמרקטינג - דמוגרפיה עסקית ומידע שיווקי בע"מ שרותים בישראל ארה"ב ואירופה.

דרך חיפה 13 תל־אביב - טלפון: 252967 פקס: 268020.

מאגרי מידע, מחקרי שוק, חקר ישימות, נתונים לביצוע

صكرا عن الأصل

مكذا في الأصل

נס בספרד

משקיעים מכל העולם נוהרים לספרד, הנהנית משגשוג כלכלי ענק וצופה קדימה לשנת 1992, אל המשחקים האולימפיים בברצלונה והיריד העולמי בסוויליה

מאת סקוט סאליוואן

Newsweek

מיוחד ל"הארץ"

בקסטיליאנה, הרחוב הראשי של רובע העסקים במדריד, צומחת מדי יום קומתו של הבניין האמור להיות גורד־השחקים הגבוה באירופה. בשדרה הרחבה שלמטה ממהרות נשים צעירות בחליפות מהודרות לפגישות העסקים הבאות או קופצות למכלים, מסעדה והמועדון־מודי. בברצלונה עמלים עובדי ענק ומרקטורים להקים את האיצטדיון למשחקים האולימפיים של 1992. טלפוניקה, חברת הטלפון הספרדית, מפגרת בשמונה חודשים בביצוע הזמנות לטלפונים חדשים, וכמעט מדי יום מבשרים עיתוני ספרד על השתלטות עסקית חדשה: בנקים ספרדיים קונים מתחרים קטנים יותר, מפעלי כימיקלים עסקיים ממערב־גרמניה רוכשים מניות, ו"משרד ההשקעות הכוויתי" בולע נכסי דלא ניידי ברחבי המדינה.

ספרד הרדומה נעשתה למדינה החמה ביותר באירופה במישור הפיננסי. הגידול בכלכלה הספרדית בשנה שעברה עלה פי שניים על שיעור הגידול של כל מדינה אחרת בשוק האירופי. צרכנים קונים מכוניות חדשות, מעגנות נופש ומעדנים מיובאים יותר מאי־פעם בעבר. על אף כל זאת, שיעור האינפלציה מוסיף להיות מתון והפסטה היא כיום אחד המטבעות החזקים בעולם.

משקיעים מכל קצות תבל נוהרים למדריד ולברצלונה ואפילו לערים קטנות יותר, כמו בורגוס וו־אלנסיה, משוכנעים כי השגשוג הכלכלי הספרדי יאריך ימים. התל"ג עלה ב־5.2% בשנה שעברה ומצפים כי יעלה ב־4% ב־1988. היצוא עלה ב־25%, היבוא ב־38%. על אף הי־לולת היבוא, רזרבות הזהב והמטבע החוץ של ספרד תפחו ליותר מ־33 מיליארד דולר. הפסטה עלתה לא רק בהשוואה לדולר המתנודד, אלא גם בהשוואה למארק הגרמני.

פגמים תשתיתיים

שגשוגה המתמאמי של ספרד מרשים עוד יותר מכיוון שבמדינה חסרים עדיין מרכיבים רבים של מרבית הכלכלות המודרניות. רשת הכבישים והמסילות הברזל מפגרת בעשרות שנים. הטלפונים אינם פעי־לים. התעשייה הספרדית מפגרת אחרי מרבית העירות המתפתחות, במחקר והפיתוח. מערכת החינוך עומדת בסימן תוהו ובוהו, והגרוע מכל – שיעור אבטלה בסך 21%. שלושה מיליוני ספרדים מובטלים ורק שליש מהם מקבלים קצבאות אבטלה. אבל השילוב של ממשלה דמוקרטית יציבה, הכניסה לשוק המשותף וצרכנות נלהבת, קיזז ולמעלה מכך פגמים תשתיתיים אלה.

חברות בינלאומיות, כמו פורד ופולקסוואגן, בריטיש פטרוליאום ואלקאטל, ניסן וסוני, הקימו כולן ראשי־גשר בספרד. השגשוג משך כרישים לא פחות מאשר לווייתנים. ספסרים זרים הסבו את בורסת מדריד לאחת הבורסות הרותחות ביותר לפני התמוטטות אוקטובר.

עוד לפני ארבע שנים לא היה אפשר להעלות מצב כזה על הדעת. ספרד של פראנקו נכנסה לשנות ה־50 כאוטרקיה קלאסית עם מינימום של סחר זר, תעשיות ביתיות מוגנות היטב, ללא כל איגודים מקצועיים חזקים ועם שיעור גידול קטנוע על שמריה. רק אלפי תיירים ולחץ של אנשי עסקים צעירים, אילצו את המדינה להציץ החוצה עוד לפני מות פראנקו ב־1975.

בשנות השמונים המוקדמות החל הכל להשתנות. על אף התווית הסוציאליסטית שלהם, נקטו ראש הממשלה גונזאלס ומיגאל בויאר, לשעבר שר האוצר ואחד האדריכלים של השגשוג הנוכחי, מדיניות של היצע כסף במשורה, שנועדה לצמצם את שיעור האינפלציה שעמד על 20%. הם קיצצו את תעשיות הפלדה והמספנות הלא יעילות, פיטרו עשרות אלפי פועלים, והשלימו את המשא ומתן על כניסת ספרד לקהי־לייה האירופית. בסוף 1984 האטה האינפלציה והכלכלה הספרדית נכ־נסה לפריחה שלא נודעה כמותה מאז שיא תקופתה האימפריאלית במאה ה־16.

בעת צופה ספרד לקראת 1992, 500 שנה לאחר מסעו של קולומבוס. בקיץ אותה שנה תארח ברצלונה את המשחקים האולימפיים, סוויליה תע־רוך יריד עולמי בשווי 10 מיליארד דולר, וספרד תיעשה אז לחברה מלאה בקהילייה האירופית. בהדבקת יוסרו הגבולות בין 12 חברות הקה־לייה ויפתחו לזרימה חופשית של הון, סחורות וכוח עבודה.

ראשי עולם העסקים מתמוגגים מנחת. הבנקים הספרדיים שבמשך זמן רב היו מעוז של תעסוקת־יתר ושמרנות, מתחילים להתמזג ולרכז את פעולותיהם. ראמסול, חברת הנפט והגז הממלכתית, קונה תחנות דלק בקצב של אחת ליום, בהכנה לבואן של בריטיש פטרוליאום ואג'י"פ לשוק ספרדי פתוח ללא גבולות. אולם מרבית הספרדים מכי־רים כי עתידה הכלכלי של ארצם יהיה תלוי במידה רבה בהשקעות זרות.

שיווק בנוסח חדש

רשמית, מברכת הממשלה הס־פרדית על פלישת המשקיעים הזרים. "הייתי מעדיף לראות 5000 ספרדים מרכיבים מכוניות פולק־סואגן בזאראגוסה במקום ש־5000 האלה יהגרו למערב־גרמניה לייצר אותן מכוניות שם", אומר ראש הממשלה גונזאלס. כרגע מדאיגים מרבית מנהיגי ספרד יותר מהמגמות בתעשייה מאשר מהאפשרות ש־כלכלת ספרד תיפול לידיים זרות.

אם לא תתחיל ספרד לייצא בדרך זו, היא תשקע במהרה בחובות. במשך שנים הצליחו הספרדים לקזז את גרעון הסחר שלהם כנגד רווחי תיירות. אולם השנה יהיה לספרד גרעון בסך 2 מיליארד דולר, והסי־כויים הם כי הוא יתמיד במשך שנים. אופטימיסטים טוענים שספרד תוכל לענות על האתגר, אולם תידרש לכך עבודה רבה. אם רוצים שהמדינה תשמור על מראית עין של עצמאות כלכלית, עליה לתקן את מה שג'ארגו פיארה, כלכלן ממשלתי, מכנה "המאפיינים התאגידיים", שנה ישבנית החברה הספרדית ומשקפיה כיצור ארצנו מסבות את מעמדה בתחום הסבר להגיה המודרנית". וללא ספק יעלה הדבר בעשרות אלפי מקומות עבו־דה.

כרגע מרבים פוליטיקאים ואנשי עסקים ספרדיים בלהט מיסיונרי על אתגרים ועל הזדמנויות. הם נחושים בדעתם להיפטר מתווית מדינה המשתייכת לעולם השלישי, שירשו מפראנקו. כפי שאומר פליפה גו־נזאלס: "אנו רוצים להלוחין את עתידנו באירופה".

קלדוניה החדשה אינה רוצה עצמאות

הלבנים, המהווים רוב בקלדוניה החדשה, יאלצו לחיות בשבע השנים הבאות עם נשיא שאינו מסתיר, כי בכוונתו להעניק עצמאות לארכיפלג

מאת אריך וידמן

שירות DER SPIEGEL

מיוחד ל"הארץ"

עננים נמוכים מכסים את השמיים והאוויר מעל עצי האוקליפטוס חם ולח. באוטון מוחה את הזיעה מפניו, בעוד הוא ממשיך לפלס לעצמו בס־כינו נתיב בצמחיית הג'ונגל. כעבור רבע שעה של הליכה, כשנעשית הצמ־חיה דלילה יותר, משורים חשמליים פינו את הצמחיה, כדי להקים מסלול נחיתה למסוקי מטה של צבא צרפת.

"הנה", אומר באוטון ומצביע בסכינו על הר גדול בארמה, "מערת בני הערובה". במקום זה, ב־5 במאי, שלושה ימים לפני הסיבוב השני של הבחירות לנשיאות צרפת, נלחמו חיילי גדוד הצנחנים ה־11 במשך ארבע שעות באנשי "חזית השחרור הלאומית של קנאקים סוציאליסטים" (אפ־אל־אנקראס), ושחררו את 23 בני הערובה הצרפתים שהוחזקו בידיהם. קוטרה של המערה כ־25 מטר, והיא נראית כמו מערת נטיפים באיזור הררי. בתיקרה אכן תלויים נטיפים. גם הבים מאיר קופסאות שימורים, שיירי מזון, חר־לצות טי ומחסניות ריקות רבות. הסלעים בגירי הגזול מלאים כתמים כהים של דם. תוצאת "מבצע וי־קטור", כפי שכונה על־ידי הצבא, היתה 21 הרוגים (19 מורדים ושני חיילים), 23 בני ערובה ששוחררו, וכותרות רבות עבור מי שהיה מועמד לנשיאות צרפת — ז'ק שיראק השמרן, שכראש ממשלה חזרה על התמנעויות. בכירה נאמנה אומרים שאשר היה לבצע את השחרור בדרכי שלום. אילו באמת היו החוטפים "חזית צבאות רס"", כפי שאמר רס"ן פיליפ לגורנוס שזה עתה עלה מדרגה, אזי כיצד איש מבני הערובה לא נפגע? אולי לא היה המבצע אלא חלק מדרמת דם ודמעות בבימוים של פאריס, כדי לצבור נקודות לזכותו של שיראק. הרעיון אבסורדי, אומר שר הפנים שארל פאסקואה בפאריס. מי שרוצה להכין חביתה צריך להיות מוכן לשבור ביצים. אבל מה ערב בכל ערב מבקש שר המושבות מעבר לים, ברנאר פונס, מחילה מהאל הטוב, כפי שאמר לעיתונאים מקומיים. המוספים היו בעלי הכשרה צבאית טובה, מכאן הסיק דובר הצבא שמו־רים זרים היו מעורבים, וברנאר פונס אמר שלפחות שניים מהם קיבלו הכשרה בלוב. אבל אם התברר שכמה מהקנאקים היו בזמנו חיילים בצבא צרפת, שגם הוא מיטיב לאמן את חייליו. סתירות רבות מדי ופרטים סתומים נמצאים בדיווחים ובציורים הרשמיים. "לה מונד" אף העלה סברה שהחיילים רצחו שבויים בדם קר. שר ההגנה, אנדרה ז'ירו, הגיש תביעת דיבה נגד העיתון. אנרי פארה, בעל [illegible] ראשי בעיתון "נובל קאלדוניין", המופיע בבירה נאומה, תיאר באריכות את האירועים במאמר מערכת מטריוטי. הוא תיאר, בין השאר, את מעללי הגבורה של החיילים: "בריגדה שיצאה לקרב אבוד... שינתה את מהלך ההיסטו־ריה".

תוצאות הבחירות: "תרופה לדמוקרטיה"

האכן הקלדוש, כפי שמכנים הלבנים בקלדוניה החדשה, היו רוצים שבעקבות המבצע יפסיד מיטראן בבחירות. כמעט כולם הם תומכים נלהבים של שיראק או של הגוזר לה פן. אבל הסכם לא שינה את תוצאות הבחירות בצרפת המרו־חקת מרחק 18 אלף ק"מ. הלבנים בקל־דוניה החדשה יצטרכו לחיות בשבע השנים הבאות עם נשיא שאינו מסתיר, כי בכוונתו להעניק עצמאות לארכיפלג. רק למלאר, מנהל מסע הבחירות של שיראק בנאומה, אמר: "ליבי כאב על קלדוניה החדשה, על האיזור שבכל כליכך מידי המשטר הסוציאליסטי המפלגתי". תוצאות הבחירות בקלדוניה מצביעות בבירור על הלך הרוח בקרב הלבנים: 9.7% עבור מיטראן, 90.29% עבור שיראק. בסיבוב הראשון של הב־חירות קיבל מיטראן אף פחות מ־5%. הסוציאליסטים, אומר לפלאר, אשמים במותם של 32 בני אדם בידי אפ־אל־אנקראס בשנ־תיים האחרונות. רק השמרנים היו מחזירים שקט וסדר. אבל ב־5 במאי כמעט איבדו הצרפתים את החשבון בחמש שעות בלבד.

עבור מנהיג האיחוד הקאנאקי, הכומר הישועי לשעבר ז'ן מארי טז'יבאו, תוצאות הבחירות בקלדוניה הן "תרופה לדמוקרטיה", כמו גם המישאל ב־13 בספטמבר בשנה שעברה, בו הצביעו רק 1.7% נגד ההישארות תחת חסות צרפת. יש לזכור שתנועת השחרור קראה להחרמת הבחירות. מיטראן קוסם או נגד את הלבנים, כאשר לאחר המישאל הכריז כי שאלת קלדוניה החדשה לא תיפתר בהצבעה. אולם החוקה הצרפתית קובעת בבירור כי עצמאות לאיזור מעבר לים תינתן, אולם רק אם האוכלוסיה רוצה בכך. אלא שהאוכלוסיה, בה מהווים הלבנים רוב, אינה רוצה עצמאות. הסנאטור הגוליסטי דיק אוקיינה, אומר שמיטראן רואה עצמו מעין שארל דה־גול של שנות ה־80. "אבל כאשר דה־גול העניק לאלג'י־ריה את העצמאות, היו מיליון מתיישבים צרפתיים בעד אלג'יריה הצרפתית ו־8 מיליון מוסלמים בעד העצמאות. בקלדוניה החדשה יחסי הכוחות שונים". כיוון שלאפ־אל־אנ־קראס אין במצב הנוכחי שום סיכוי להשיג רוב, היא דורשת לחלק את האוכלוסיה לשתי קבוצות. לקבוצה הראשונה, ובה המלאנזים והקלדושים הוותיקים, תהיה זכות בחירה. לקבוצה השנייה, ובה המהגרים בני הדור הראשון, לא תהיה זכות בחירה. 65 אלף המלאנזים, המכנים עצמם קנאקים, הם אכן קבוצת הלאום הגדולה ביותר מבין 150 אלף התושבים. אבל 54 אלף הלבנים ו־30 אלף המהגרים ממדינות אחרות מהווים קואליציה חזקה נגד תנועת העצמאות. גם על פי תוכניתו של טז'יבאו, לא היתה מובטחת לאפ־אל־אנקראס הצלחה בבחירות. ב־8 במאי ניסו אנשי האיחוד לאכוף את החרמת הבחירות, גם באלימות ובהקמת מחסומי דרכים. בקאנאלה תלו מפגינים כרזה ברורה, בה נהנתה צרפת בעקיפין עם הכיבוש הישראלי בשטחים: "סולידריות עם אחינו הפלשתינאים הלוחמים". אך קרוב ל־38% מהקאנאקים השתתפו בבחירות, אפילו באואבאן, שם נקברו בשעות אחר־הצהריים של יום הבחירות 19 מאנשי אפ־אל־אנ־קראס שנהרגו בידי הצבא, הלכו 650 מ־2,213 להשתתף בבחירות, אבל מעטים הצביעו שיראק.

לבנים וגם שחורים רבים בקל־דוניה החדשה נהנים מהמצב תחת שלטון צרפת. בנאומה אפשר לקנות כל מה שעשוי לאיכות חיים הנורמ־לית, גם אם במחירים גבוהים פי שניים. המלצר ב"לה קוסל" הרים בתמיהה את גבותיו, כאשר האורח מגרמניה שאל לאחר עיון בתפריט אם יש גם מאכלים מקומיים. "כן, בבקשה, ארוגי, הדג הוא מקומי". כל היתר בא מצרפת. אבל היבוא עלה בהרבה על היצוא. על אף מאגרי המחצבים במקום, מתהוללת קלדוניה מגירעון המדי. ללא מכארי מזון מכאורים היה המקום הופך במהרה למדינה מהעולם השלישי. ערב הב־חירות קרא הסנאטור אוקיינה לנשיא במאורים, במכתב גלוי, לנ־טוש כל אשליה על דו־שיח עם אפ־אל־אנקראס. "במקום זאת תמשה את הדיאלוג עם המלאנזים הנאים מאוד להיות צרפתים". אבל היה זה כבר הישג גדול אילו "העם בעל שני הצבעים", כפי שמכנה אותו אוקיי־נה, היה מקיים קודם כל דיאלוג פנימי. איש העסקים ארום העשיר, היושב ב"בונגרשה בר" אומר: "אתה יודע, אנחנו נהיה מאוד לא ידידו־תיים, אם יעמידו בספק את הזכות שלנו לנהל את חיינו בארץ הנהדרת הנעימה הזאת. אבינו נכנס יחד עם דה־גול לפאריס ב־1944. המשפחה עזבה את קונסטנטין באלג'יריה ב־1962, כיוון שלא היתה מוכנה שערבים ישלטו עליה. כך לדבריו.

"עכשיו נשאר כאן, והצרפתים שנשלטים על ידי צרפתים. אנחנו נראה מי ירגיש כאן כמו זר כאשר המצב יהיה קשה". הוא התבונן לרגע־יה של סגן יו"ר חזית הקנאקים, יוואנה יוואנס, שאמר כי צריך לגרום לכך שהקלדושים ירגישו כאן כמו זרים. למקרה שהעניינים באמת תלהטו, מוכנה ומזומנה "חזית הפעולה הפטריוטית", כפי שהיא מכונה. בראשה עומד ז'וסטין גרימאמר, מלאנזי למוצא, לשעבר צלף בצבא המאמן כעת כלבי גדעים. הסיסמה שלו תלויה מעל שולחן הכתיבה שלו: "אלימות או [illegible]".

תבונתם של בעלי־חיים

מחקרים מלמדים כי בעלי־חיים יכולים לבצע רבות מהמשימות שמתכננים עבורם עורכי הניסויים, ורבים מהם יודעים דברים מעניינים לאין־ספור מכל מה שאנו יכולים ללמוד

מאת ג'פרי קאולי

Newsweek

מיוחד ל"הארץ"

על־פי כל הגדרה, היה האנס סוס חכם מאוד. על־פי הדיווחים בעיתוני ברלין של תחילת המאה, היה לו ידע טוב במתימטיקה, ידע טוב בגיאו־גרפיה, והוא השכיל לזהות מרווחים מוסיקליים. בעליו, וילהלם פון אוסטן, היה צריך רק לשאול אותו. אם התשובה היתה מספר, הוא נקש אותו בפרסתו, והראה בראשו את התמונה או העצם המתאימים. חכמי המקום הקימו צוות מחקר ובו שני זואולוגים, פסיכולוג, מאלף־סוסים ומנהל קרקס. כאשר עמדו אנשים אלה פנים אל פנים מול הסוס, נוכחו לדעת שהוא אכן משיב על שאלות. כאשר נשאל מה השורש המרובע של 16, האנס נקש ארבע פעמים.

פסיכולוג צעיר בשם אוסקר פפונגסט ביקש לבדוק מה יעשה האנס אם יבואו השאלות מצד אדם שאינו יודע את התשובות הנכונות. הוא גילה תגלית מעניינת. האנס הצליח בתשע פעמים מעשר, כאשר ידע השואל את התשובות, אבל רק פעם אחת מעשר כאשר השואל לא ידע. מחקרים נוספים הראו, שהאנס למד כמעט "לקרוא" מה עובר במוחם של בני־אדם, מתוך שעקב אחר שינויים סמויים בתנוחותיהם, בנשימותיהם ובהבעות פניהם. הוא היה מודע כליכך לרמזים אלה, עד כי שואלים שידעו מה התשובה, לא יכלו להסתיר ממנו את תגובותיהם המסגירות. הקהילייה המדעית לא היתה משועשעת. היא הכריזה על האנס כעל מתחזה.

הרעיון שבעלי־חיים פועלים על־פי רפלקסים בלבד, כבר היה מושרש היטב בתחילת המאה (דקארט ניסח אותו קרוב ל־300 שנה קודם לכן). במ־חצית הראשונה של המאה ה־20 הוא היה נחלת מדענים רבים. השאלה מה יודעים בעלי־חיים מעוררת כיום מחקר רציני ומקיף. הראיות המצ־טברות מלמדות כי הם יודעים הרבה מאוד. לא זו בלבד שבעלי־חיים יכו־לים לבצע רבות מהמשימות שמתכ־ננים עבורם עורכי הניסויים. מסתבר שיצורים רבים – החל בקו־פים בטבע וכלה בכלבים – יודעים מאליהם ובדרכם דברים מעניינים לאין־ספור מכל מה שאנו יכולים ללמוד.

לדבר כמו הישראלים

אין בעלי־חיים המעורר יותר את התפעלותנו מאשר השימפנזה. ההב־דל הבולט ביותר בין שימ־פנזים וילדים הוא, ששימפנזים אינם לומדים לדבר, לפחות לא בשפת מלים. אך ב־1971 לימדו ביאטריס ואלן גארדנר את וואשו, נקבה צעירה, לא פחות מ־150 סימני ידיים בגרסה פשוטה של שפת החירשים־אילמים באמריקה. בערך באותה תקופה, לימד הפסיכולוג דייוויד פרמאק שימפנזה בשם שרה, לכונן קשר בעזרת רכיבי פלסטיק מצופים מתכת, שאפשר להצמידם ללוח מגנט. קופה בשם לנה למדה ליצור קשר בנגיעה בסמלים מוסכמים או בלקסיגרמות על מקלדת מחשב.

בכל אחד מאותם פרויקטים למדו הקופים לקשר סימנים עם חפצים או פעולות ספציפיות. מבקרים טענו, כי רב ההבדל בין זכירת רצף סי־מנים לבין רכישת כללים דקדוקיים המאפשרים להרכיב מספר אינסופי של משפטים משמעותיים ממספר מוגבל של מלים.

הרברט טרייס, שעבד עם קוף בשם נים צ'ימפסקי (על שם הבלשן נועם חומסקי), ושמטרתו הראשונית היתה להוכיח שקופים אינם מסוג־לים ללמוד, נוכח שמדי פעם אותת נים "בננה אוכל אותי נים", במקום נים אוכל בננה, ולא מצא שום עדות לכך שהוא מכיר בהבדל בין שני המשפטים. סו סאבאג'־רומבו העלתה את השאלה, אם השימפנזים מבינים כי לסימנים יש משמעות. ברור שהשימפנזים למדו לשייך סימנים לחפצים, ולשייך אותם כהלכה כדי לזכות בתגמול. אך איש לא הוכיח, שהשימפנזה גם יכול להפריד את סימן הבננה כסמל של בננה מופשטת.

בתחילת שנות ה־80 היה נראה שוואשו, נים, שרה ואחרים יילכו בדרכו של האנס. חקר יכולת לימוד השפה של שימפנזים איבד מקסמו, קרנות מחקר הצטמקו, ומדענים חדלו להתעניין בדברים אחרים. אולם דואן רומבו וסו סאבאג'־רומבו התמידו במחקרם.

הבנת סימנים ואיתותים

בפרויקט שהחלו בו בשלהי שנות ה־70, מטעם מרכז יירקס ואוניבר־סיטת ג'ורג'יה, ובעזרת שני קופי שימפנזה, שרמן ואוסטין, הם הראו ללא ספק שהקופים מבינים סימנים ואיתותים. שרמן ואוסטין החלו בלי־מוד בסיסי כמו השימפנזים האחרים. אבל לאחר שלמדו להצמיד סימנים לאובייקטים מסוימים, הם עברו בהדרגה למשימות שלא היו אפשר־יות, אילו לא ידעו שלסמלים יש משמעות. בתרגיל מסגיר במיוחד, ישב אחד מהם בחדר ריק כשעל הצג מולו ריצד סימן של חפץ. לאחר שהקוף ראה את הסימן, היה עליו ללכת לחדר נפרד מלא חפצים ותמונות, ולחזור עם האובייקט שאת סימנו ראה על המסך. החוקרים גילו, שלא זו בלבד שהשימפנזים חזרו עם החפץ הנכון, הם אף חזרו בידיים ריקות כאשר החפץ לא נמצא בחדר.

שרמן ואוסטין לא היו בהכרח פיקחים מהשימפנזים האחרים, שהיו יכולים לבצע אותה משימה אילו ני־תנה להם הזדמנות.

בפרויקט נפרד עם כמה קופי בונבו הידועים בשם שימפנזים ננ־סים, הם גילו [illegible] בלעדי ליכולת לימוד השפה בקרב בני אדם: היכולת ללמוד מלים באמצעות תצפית, ולא באימון פורמלי, עקב בצד אגודל.

מטאטה, נקבה שנולדה בשבי והחלה ללמוד בגיל 14, התקשתה בקליטת לקסיגרמות. אבל כאשר החוקרים הוציאו אותה ממעבדות השפה החלו לעבוד עם בנה קאנזי, שבשנתיים הראשונות לחייו שיחק כל הזמן ליד, כרמה. קאנזי למד מעצמו כל מה שהם ניסו ללמד את אמו.

הבנת הדולפינים הימיים

יכולת זו איננה נחלתם הבלעדית של קופי־אדם. לו הרמן, פרופ' באוניברסיטת הוואי, לימד דולפינים בשבי לא רק להבין תנועות־יד אלא גם להגיב על תנועות בצירופים דומי משפטים שלא ראו עד אז. הרמן ושוסטרמן מאוניברסיטת קליפורניה בסאנטה קרוז, מתעד כעת כשרים דומים אצל אריות־הים בעלי המוח הקטן יותר.

כאשר הוא מגיע בבוקר למעבדה הימית לזנג, עוזריו כבר הכינו את מצלמת הווידאו ודלי של דגים מלו־חים. רוקי בת ה־13 המבוגרת מבין שלושת אריות־הים, נובחת בלהי־טות, מצפה שיתחיל. לאחר שהטי־לו בתריסר צעצועים לבריכה, מכסה [illegible] את עיניה (כדי שרוקי לא תקרא מבטים לאיזורים שלה) ומתיישבת בקצה הבריכה. בעוד מבטה של רוקי מונח על־רגלה, היא מסמנת בידיה שני סי־מנים – אחד לכדור ואחד למילה "מעל". כאשר היא מסלקת את רגלה, רוקי מזנקת כחץ, חולפת על פני צינורות, חרוטים, קוביות, לוחות ובקבוקים ומזנקת בתוך מעל הכדור. היא חוזרת בלהט לקבל את התגמול.

המאמנים מוסיפים בהדרגה אביזרים. שבמשימות הם מוקשים. הם יכולים להציג במים קבוצת צעצו־עים הכוללת ארבע קוביות שונות, ולאותת "קוביה שחורה קטנה סנפיר לגעת", שפירושו — געי את הקוביה השחורה הקטנה (לא את השחו־רה הגדולה או את שתי הלבנות) וגעי בה בסנפיר. אבל זה משחק־ילדים. ההוראות הקשות באמת הן אלה המכוונות ליחסים בין חפצים.

על־פי השיטה שלמדה רוקי, "כדור לוחות להביא" פירושו לקחת את הלוחות אל הכדור, אבל "לוחות כדור להביא" פירושו לקחת את הכדור אל הלוחות. כדי להיות בטו־חים שרוקי משתמשת בכלל, ולא רק למדה עליו תגובות, [illegible] עליה. שוסטרמן ועמיתיו [illegible] לא אחת שילובים חדשים. במקום לאמן אותה "לקחת את הכדור אל הלוחות", הם [illegible] "ליקחי את הקוביה השחורה הקטנה אל הבקבוק" או "קחי את הכדור הגדול אל הטבעת הלבנה הגדולה". אמנם, הישגיה של רוקי נופלים משיעור של 95% כאשר המשימות המוטלות עליה עוסקות [illegible] ל־45% כשמדובר בשי־לובים אלה, אבל בהתחשב במספר החפצים בתוך הבריכה, אין להניח שהיתה מגיעה ל־45% בדרך מקרה. ברור שהיא משתמשת בכללים כדי לפענח את ההוראות.

הישגי הזיכרון המצבי

ריצ'רד הרנסטיין, פסיכולוג מהר־וארד, מתקשה להבין מדוע קופים ויונקים ימיים [illegible]. הוא עצמו בילה יותר מ־20 שנה עם היונה המצויה והראה כי בדרכים רבות היא מרשימה לא פחות. הוא הגיע למסקנה, [illegible] הכללית של בעלי־חיים ליצור קטגוריות מנטליות, [illegible] ליכולת קונספטואלית, [illegible] למצוא כמעט בכל [illegible]. היונים התגלו [illegible] של יצירת קטגוריות בעזרת זיכרון.

מחקרי המעבדה הראו, שהן יכולות לזכור תוכנם של 300 תצלומים, ואין זה מתחיל אפילו למצות את יכולת מוחן הקטן. הרנסטיין ועמי־תיו הראו להן סדרות תצלומים וני־תנו להן מזון כתגמול כשהן לחצו במקורן על מתג כל אימת שראו תצלום של חבר מקבוצה מסוימת, כמו אנשים או עצים. הציפורים לא רק השתלטו על קטגוריות אלה, אלא [illegible] עצי אורן ואלון [illegible] אנשים ללא הבדלי גיל, מין או צבע. לפעמים נראה היה שהן מגששות את הדרך לקראת פרשנות. למשל, כשהצליחו [illegible] טיפות גשם [illegible].

לפחות ציפור אחת, תוכי אפור אפריקאי ושמו אלכס, למד לאחר 11 שנים להבחין — ולומר באנגלית — שבעה צבעים, חמש צורות, ומספרים מאחד עד שש. הוא יכול להתבונן בזוג משולשים עשויים עץ, אחד ירוק ואחד כחול, וכאשר נשאל לשוני ולדמיון, הוא משיב במבטא מושלם — "צבע" או "צורה".

שפת החיות בטבע

אך לא רק במעבדות התנהגות מראים בעלי־חיים את יכולת החשיבה שלהם. ביולוגים בשדה מגלים שההתנהגות הטבעית של זנים רבים מורכבת לא פחות מסוגי התנהגות שפסיכולוגים מרווים לל־מד אותם. לדוגמה, לקופי הוורווט בקניה יש לפחות שלוש קריאות אזעקה נפרדות – אחת המזהירה מפני נחשים, אחת מפני נשרים, אחת מפני נמרים – וכל אחת מעוררת תגובה שונה. הקופים מזנקים לענפים הגבוהים ביותר של עץ כאשר הם שומעים קריאת אזהרה מפני נמר, אך מחפשים מחסה על הקרקע כאשר מזהירים מפני נשר.

הארולד ושרה גוזלס מאוניבר־סיטת אמורי ניתחו חמש קריאות של קופי ראזוס הקוראים לעזרה בהתכ־תשויות שלהם זה עם זה. הם גילו שכל אחת ספציפית לא רק מזהה את הקוף במצוקה, אלא גם מבשרת אם היריב הגיע להתכתשות גופנית, אם התוקף הוא מדרגה גבוהה או נמוכה יותר ואם הוא חבר משפחה.

מה שמרתק כליכך בכל אותם גי־לויים, זו האפשרות שאין אלה אלא מבטים חטופים ראשונים במערכות תקשורת העשויות להתגלות מור־כבות בהרבה מכפי שמדענים הלכו בדעתם. הארולד גוזלס מודה, שקרי־אות העזרה שלמד הן רק חלק קטנטן מהרפרטואר של קופי הראזוס. כאשר מביאים בחשבון שלבעלי־חיים אחרים, החל מציפורי־שיר וכלה בלוויתנים רוצחים, יש מער־כות קול מתוחכמות, נחשף היקף הנגיד של מה שאינו ידוע לנו. אומרת דיאנה ראיס, העובדת עם דולפינים שביים ב"מאריין וורלד אפריקה יו־אס־איי": "יכול להיות שבהתנהגות של בעלי־חיים קיים דבר מה מקביל לשפת אדם, משום שאינו קולי. איך אנו יכולים לדעת שכל התנועות של בעלי־חיים אינן מוסרות מידע?"

לוויקי הגרן יש שאלה רדיקלית יותר. היא אינה מדענית, אלא משוררת, במקצועה מרצה לאנגלית ובזמנה מאמנת כלבים וסוסים. היא טוענת, שמדענים המתמקדים ביכו־לות מסוימות בלבד, מחמיצים לעי־תים קרובות את הדברים המעניינים ביותר אצל בעלי־חיים.

לא תוכנה התנהגותית

איך אנו מעזים לטעון, שיכולת [illegible] היא אמת מידה כללית ליכולת מנטלית? — שואלת ויקי הגרן, ומעירה: "אנו עושים אותם משגים בחשיבה על אינטלי־גנציה של חיות כמו שאנו עושים כשאנו חושבים על אינטליגנציה של בני־אדם. אנו מניחים שזוהי תופעה [illegible]". [illegible] חיים בצורות שונות של מציאות, ויכולת שלנו להבין את העולם דרך הגיו־יים שלנו, נעלה לאין שיעור מזו של כלבים. לכלבים יש גם יכולת מהימנה לעמוד על כוונותיו של אדם ברגע נתון, והגרן מספרת כיצד סקוטלנד יארד העסיק פעם זוג כלבי רועים אוזיים כנגד צלף שהיה חמוש במחסניות ריקות, לראות אם יוכל לשלוף מהר די הצורך לירות בהם לפני שיפילו אותו. "הוא לא הספיק לשלוף את אקדחו מהנר־תיק", אומרת, "הכלבים ידעו מה שהוא עומד לעשות, לפני שהוא ידע זאת".

בוניטה ברגין, העומדת בראש פרוייקט המלמד כלבים לעזור לנ־כים, מלמדת לא פחות מ־89 הוראות שונות לכלבים שהיא מאמנת. אך מרשים אותה יותר חוש האחריות שהם מפתחים. כאשר משהו נופל על הריצפה, היא אומרת, הכלב אינו רק מרים את החפץ; הוא מביט לראות אם האדם רוצה אותו חזרה. זו אינטל־ליגנציה, היא אומרת. ואולי רואה, זה בדיוק הדבר שמדענים מחמיצים.

באיזו מידה פעולותיהם של בעלי־חיים מכוונות ומודעות ובאיזו מידה הן אוטומטיות? מדענים מוסי־פים להיות מפולגים בשאלה זו. דונאלד גריפין, פרופ' באוניברסיטת רוקפלר, טוען זה כבר שמוחות של בעלי־חיים מעטים יכולים לכלול את הכמות האדירה של הוראות התנהגותיות הדרושות לשרוד בסבי־בה משתנית ללא הרף. הוא אומר שקבלת החלטות מודעות והסתגלות יעילה בהרבה מאשר נשיאת מטען של תגובות אוטומטיות לכל האפשרויות של חיי היום־יום. למעשה, כתב בספר שפירסם ב־1984, "חשיבת בעלי־חיים", "לבעלי־חיים עם מוחות קטנים יחסית, יכול להיות צורך רב יותר בחשיבה מודעת פשוטה, מאשר לאלו המצוידים בקילוגרם או יותר של חומר אפור".

אחרים, כולל ריצ'ארד הרנסטיין, סבורים ש"תודעה" היא מושג חמק־מק מכדי שאפשר יהיה לדבר עליו באורח מדעי. אך גם מדענים שאינם אוהבים להעלות השערות בנושא, מתנתקים מהדעה הנושנה שהתנה־גות בעלי־חיים אינה אלא אוסף של רפלקסים. קיימות ראיות מובהקות רבות מדי, שבעלי־חיים חיים על תבונתם. וקיימת גם עדות אנקדוט־לית, כמו הסיפור על [illegible], מאמן ב"מאריין וורלד", שהעלה פעם רעיון להניע את הדולפינים שלו לאסוף אשפה שנזרקת לבריכה. הוא נהג לעמוד ליד הבריכה עם דלי דגים, ולתת תגמול על כל פיסת אשפה שהביאו הדולפינים. בהדרגה שם לב לכך שאחד הדול־פינים, מיסטר ספוק, מקבל את כל הדגים. פעם, כאשר הבריכה נקייה, הוא הפקיד את הדגים בידי העוזר שלו, וירד אל אשנב תת־ימי כדי להתבונן במתרחש. הוא גילה שספוק צבר והחביא מאגר של שקיות נייר, והיה משתמש בו כדי לזכות בפרסים.

לזכותם של מדענים יאמר, שהם מתחילים להעריך הפתעות כאלה. הם מודים שבעוד שהאנס הפיקח לא למד מתימטיקה, הידע שהראה היה בכל זאת מרשים ביותר.

האוניברסיטה הפתוחה

יום עיון בנושא:

פתרונות לסכסוכים בינלאומיים

13.45 התכנסות

14.00 מושב ראשון: פתרונות לסכסוכים בינלאומיים, היבטים תיאורטיים ומעשיים

יו"ר: פרופ' בנימין נויברגר

פרופ' יאיר עברון: תיאוריות וגישות ליישוב סכסוכים בינלאומיים

ד"ר אורי ביאלר: הוועידה הבינלאומית: [illegible]

15.30 הפסקה

15.45 מושב שני: הסכסוך הישראלי־ערבי

יו"ר: פרופ' חגי ארליך

ד"ר איתן גלבוע: גישות אמריקאיות לפתרון הסכסוך הישראלי־ערבי

ד"ר יעקב בר־סימן־טוב: ממלחמה לשלום – הראשוניות שבתהליך השלום הישראלי־מצרי

פרופ' אהרון קליימן: הפתרון בגבול המזרחי: משולש או דו־צדדי?

יום העיון יתקיים ביום ג', ח' בסיון תשמ"ח, 24 במאי 1988, בבית הרופא, רח' הפסנתר 3, תל־אביב

יום העיון יוערך במסגרת הקורסים "סוגיות נבחרות במדיניות החוץ של ישראל" ו"נושאי יסוד ביחסים בינלאומיים" של האוניברסיטה הפתוחה

— הציבור מוזמן —

הבימה התיאטרון הלאומי | **הארץ** עיתון לאנשים חושבים

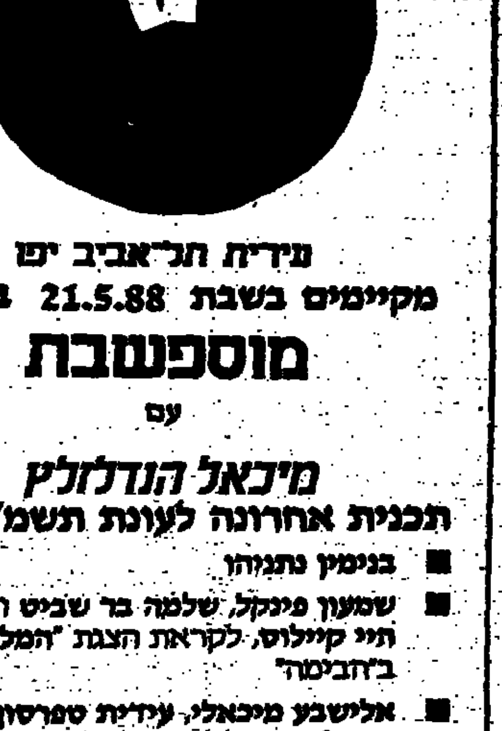

עידית תל־אביב יפו

מקיימים בשבת 21.5.88 ב־11.00

מוספשבת

עם

מיכאל הנדלזלץ

תכנית אחרונה לעונת תשמ"ח

■ בנימין נתניהו

■ שמעון פינקל, שלמה בר שביט והבמאי חיי קיילוס, לקראת הצגת "המלביש" ב"הבימה"

■ אלישבע מיכאלי, עידית טפרסון ולבנה פינקלשטיין והבמאי מיכה לבינסון על הצגת "לכבות ברושר" בתאטרון באר־שבע.

■ המשפטן ד"ר זאב סגל על "דמוקרטיה ישראלית"

■ פרופ' גרשון שקד על ספריו "הסיפורת העברית 1880-1980" ו"אין מקום אחר"

■ יפה ירקוני

כרטיסים בקופת "הבימה" בימים א'־ו'. אין מכירת כרטיסים במקום בשבת. דמי כניסה: 10.– ש"ח. הנחה 50% למנויי "הארץ" ו"הבימה" ולבעלי תעודת תושב או תעודת קשיש של ת"א.

האירוח באדיבות

בית הוצר לספר הטוב

חנות הספרים בהבימה

פתוחה מ־11 בבוקר עד 11 בלילה

חברת הכשרת הישוב בישראל בע"מ

הודעה על אסיפה כללית שנתית ועל אסיפה כללית שלא־מן־המנין

נמסרת בזה הודעה כי ביום רביעי, ל' בסיון תשמ"ח, 15 ביוני 1988, בשעה 9.00 בבוקר תערך במשרדי החברה ברחוב הלל 14, ירושלים, אסיפה כללית שנתית רגילה ואסיפה כללית שלא־מן־המנין של החברה שעל סדר יומה:

1. קבלת דו"ח המנהלים ודו"ח רואי החשבון וקבלת חשבון הרווח והפסד והמאזן ליום 31.12.1987;
2. בחירת המנהלים וקביעת שכרם;
3. מינוי רואה החשבון וקביעת שכרו;
4. דיון בעניינים רגילים אחרים שהם בסמכותה של האסיפה הכללית השנתית.
5. להגדיל בהחלטה מיוחדת את הון המניות הרשום של החברה ב־49,850,000 ש"ח (מ־150,000 ש"ח ל־50,000,000 ש"ח) על ידי יצירת 498,500,000,000 מניות רגילות בנות 0.0001 ש"ח כל אחת רשומות על־שם שוות לכל דבר וענין למניות הרגילות הקיימות בהון החברה.

עפ"י תקנון החברה, אם תוך חצי שעה מהמועד שנקבע לאסיפה לא יימצא מנין חוקי, תידחה האסיפה לאותו יום בשבוע הבא, באותה שעה ובאותו מקום או ליום, שעה ומקום אחרים כפי שיקבעו המנהלים בהודעה לבעלי המניות. לא נמצא מנין חוקי באסיפה שנדחתה כאמור, יהוו החברים הנוכחים מנין חוקי והחבר זכאי להיות נוכח ולהצביע בעצמו או על ידי בא־כוח.

כתב מינוי בא כוח ויפוי כח, יופקדו במשרדי החברה לפחות יום אחד לפני המועד הקבוע לאסיפה או לאסיפה שנדחתה (הכל לפי הענין).

הדו"חות הכספיים ל־31.12.87 עומדים לעיון הציבור במשרדי החברה ובמשרדי חברי הבורסה.

בפקודת מועצת המנהלים

מזכיר החברה

מעוניינים לקנות יחידת מיזוג אויר מרכזית

בעלת תפוקה 28 עד 30 טון קירור 1 או 2 מדחסים.

נא להתקשר לטלפון 06-525747 עד 14.00

ומשעה 16.00 06-525845

לבקש את בתיה ברנמן.

חברת הימנותא בע"מ

מכרז 1/88

חברת הימנותא בע"מ מבקשת לקבל הצעות לשימוש בחלקה 47 בגוש 5017, רחוב ערבי נחל (ביציאה מכביש איילון לכיוון תחנת רכבת צפון), גבעתיים **לצורך הקמת מתקן פרסום עליה.**

בדבר פרטים נוספים של תנאי המכרז ולקבלת טפסי הצעה וטפסי הסכם התקשרות יש לפנות בשעות העבודה הרגילות למשרד הקרן הקיימת לישראל –: ברחוב צבי הרמן שפירא 11, תל־אביב טל' 287111 – 03-287840 (לפנות למר א. אברהמוב); משרדי הימנותא בע"מ ברחוב קק"ל 6 ירושלים, טל' 02-249746/7 (לפנות למר ג. אלכסנדר).

את ההצעות יש להגיש במעטפה סגורה בציון מספר המכרז לפי הכתובת: הימנותא בע"מ, אצל הקרן הקיימת לישראל, רחוב צבי הרמן שפירא 11 תל־אביב. על ההצעות להגיע לתיבת המכרזים של החברה לא יאוחר מיום 3 ביוני 1988 שעה 12.00.

להצעות יש לצרף ערבות בנקאית בתוקף ל־60 יום מתאריך ההצעה לפקודת חברת הימנותא בע"מ בשעור של 10% מערך דמי השימוש הנומינליים המוצעים לשנה אחת. על ערבות זו יחולו התנאים המפורטים בטופס ההצעה.

אין חברת הימנותא בע"מ מתחייבת לקבל את ההצעה הגבוהה ביותר או כל הצעה שהיא.

השתתפות במכרז, קבלת תנאיו והזכיה בו אינם יוצרים מחוייבות מכל סוג מצד הימנותא בע"מ כלפי הזוכה ורק הסכם בנוסח שיוצג על־ידי הימנותא בע"מ בין מסמכי המכרז, חתום על־ידי הימנותא בע"מ והזוכה יחייב את הימנותא בע"מ.

הזוכה במכרז מתחייב לחתום על הסכם ההתקשרות הנ"ל לא יאוחר מ־7 ימים מתאריך הודעת הזכיה אשר תשלח לו.

כתב זר /תום שגב

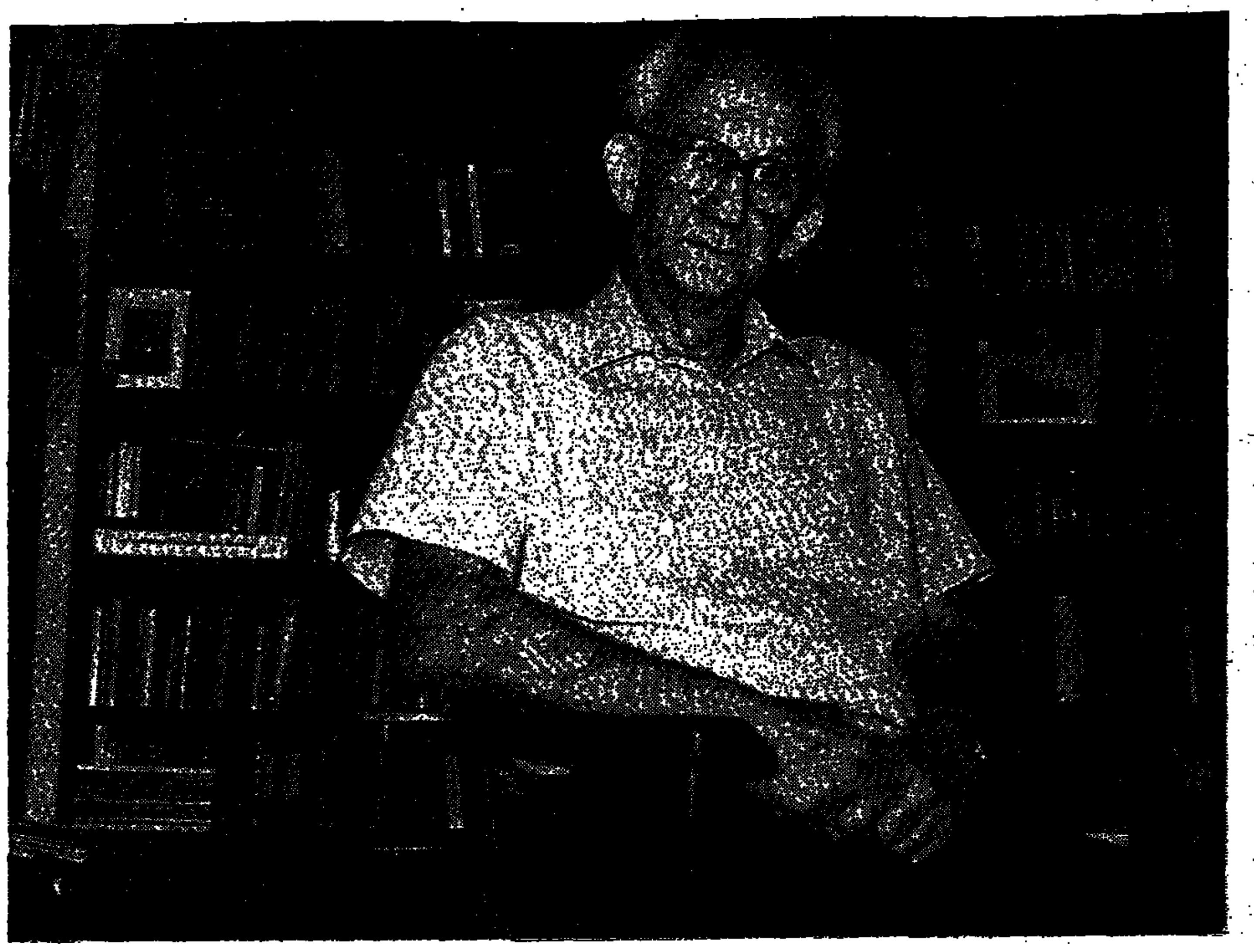

פרופסור יהושע אריאלי בתגובה ראשונה על מעצרה של בתו, מיכל

אני ובתי

ביום שלישי, השבוע, הפסיק הפרופסור יהושע אריאלי את חמשת חודשי השבתון שתכנן לעשות בהארוארד, שבועות אחדים לאחר הגיעו לשם, ושב לירושלים כדי לסייע לבתו, מיכל שוורץ, מעורכי העיתון "דרך הניצוץ" העצורה עכשיו, יחד עם יתר חברי המערכת.

אריאלי (71), נמנה עם בכירי ההיסטוריונים בישראל, והיה בין המרצים הפופולאריים ביותר באוניברסיטה העברית, מומחה לתולדות ארצות־הברית והעת החדשה באירופה.

הוא היה בין הפרופסורים שהקימו את קבוצת "מן היסוד", בימי "הפרשה" של שנות השישים, ואחרי מלחמת ששת הימים היה בין ראשי המחנה הציוני היוני על גילגוליו השונים, עד "שלום עכשיו", חבר בהנהלת האגודה לזכויות האזרח, בעל דעה מנוסחת היטב שרבים מכבדים, בארץ ובחו"ל.

אריאלי מגיב, כצפוי, בתקיפות רבה, ובסערת־נפש גדולה: יש לי רושם שכך היה מגיב גם אילמלא דובר בבתו ובחבריה.

שאלה: האם מעצרה של בתך הפתיע אותך?

אריאלי: "כן, הופתעתי, אף כי תמיד לקחתי באפשרות שזה עלול לקרות פעם. מדובר בקבוצה הנמצאת בפריפריה של מה שניתן לתאר כקונסנסוס פוליטי. ידעתי מפעילותה של מיכל בעיתון שהיא כל הזמן עוברת בשטחים וסוקרת את הנעשה שם, וחששתי שהיא עלולה [illegible]

"חשבתי שפעילותה בשטחים היא נועזת ואמיצה, אבל חששתי שזה עלול לסכן אותה, עם הצבא. מעולם לא חשבתי שההאשמות נגדה יהיו מסוג ההאשמות שתולים בה עכשיו. בדיעבד אני נזכר אמנם בכך שהעיתון "דרך הניצוץ" נסגר עוד לפני שאשתי ואני נסענו לארצות הברית. הממונה על המחוז טען כבר אז שהעיתון נתמך בידי אירגון עויין, ואנחנו הבנו שכוונתו, אולי, לתמיכה כספית".

האם אתה נמנה עם קוראי העיתון הזה?

"לא, רק לעתים רחוקות, פה ושם, הייתי קורא איזה

זו קבוצה קטנטונת שאין לה כל השפעה, אין לה מקורות מידע, אין לה כל אפשרות לגרום נזק ממשי לביטחונה של ישראל

מאמר או שניים שנראו לי אינפנטיליים באופן מיוחד. ידעתי שהעיתון קיבל בכל מקרה את אישורה של הצנזורה וכל מה שפורסם בו – פורסם בהיתר. זה מבאיש. ידוע לי על אופיה של הקבוצה הזאת, שהקפידה תמיד ללכת בדרך חוקית, גם בתקופה שעוד היו טרוצקיסטים".

מהי הבעיה הראשונה שניצבת בפניך, עכשיו?

"קודם כל לקבל מידע מלא ככל האפשר על מה מדובר. הצורך לדאוג לשתי הילדות של מיכל. הגדולה היא בת 13.5 והקטנה בת 11.5. צריך לראות איך לארגן את זה. הלא גם החבר שלה, יעקב בן־אפרת, עצור – הילדות לבד".

הספקת כבר לגבש לך תגובה, על כל העניין?

"מאשימים אותם בעבירות חמורות ביותר, שמשמעותן, אולי, בגידה. אני מנסה לפענח את זה. נראה לי שמנסים ליצור כאן עניין שיש לו משמעות מרכזית לביטחונה של ישראל. אני יכול לומר שהטענה בדבר חומרת העבירות עומדת ביחס ישיר לחומרת ההתנהגות של החוקרים.

"לפי מיטב ידיעתי, הם הואשמו רק בדבר אחד: הוא העיתון שלהם. אבל אפילו אם יש אמת בכך שהיתה חברות באירגון עויין, והיה קשר עם סוכן זר, במובן החוקי – החשיבות הביטחונית של הדבר היא אפס. זו קבוצה קטנטונת שאין לה כל השפעה, אין לה מקורות מידע, אין לה כל אפשרות לגרום נזק ממשי לביטחונה של מדינת ישראל.

"בשאלת השאלה מדוע נופח את הסיפור הזה לכדי פרשה כל־כך חמורה, כביכול. אני מנסה לפענח את זה. הניפוח הזה ניתן להסבר רק על יסוד הרצון להגן על ההתנהגות כלפי העצורים, במהלך החקירה שיש בה תקדים מסוכן ביותר וסכנה חמורה לחירויות האזרח".

למה אתה מתכוון?

"קודם כל לכך שמנעו מהם לראות עורך־דין. האפשרות החוקית לעשות את זה מבוססת על איזה תיקון לחוק והוא בבחינת עירעור יסודות המשפט שאמור לאפשר לפרט להתגונן מפני שרירות השלטון. זה מוסר את העצור לשבט ולחסד בידי החוקר".

האם ראית אותה?

"היתה חקירה שתי־וערב, יומם ולילה, כדי לשבור אותם מבחינה פיסית ופסיכולוגית".

אתה מדבר על עינויים?

"עינויים פיסיים ממש, במובן המקובל של המילה, לא. [illegible]

"את שתי הנשים עצרו כאמצעי של סחיטה, על־מנת להוציא הודאות מיעקב בן־אפרת. אני מבסס לומר את זה. כשאמרתי את זה לאשתי, היא אמרה שאצלנו לא עושים דברים כאלה. הנה מתברר מהודאה יעקב בן־אפרת שזה מה שנאמר לו: 'אם לא תודה – נעצור את רוני (בן־אפרת) ואת מיכל'. גם לרוני שני ילדים. כל זה במסגרת לחץ פסיכולוגי שמפעילים עליהם כדי לסחוט מהם הודאות.

"את מיכל משפילים, מקללים בכל קללות רחוב. 'זונה של ערבים' דברים כאלה. הדבר הכי נבזי שעשו לה היה שהציעו לה להתאבד. 'בשום פנים ואופן לא תצאי מזה בכבוד', אמרו לה, 'אז למה שלא תתאבדי, כמו יגאל'. יגאל היה בעלה של מיכל והוא התאבד. זה היה דבר נבזי מאין כמוהו שאמרו לה את זה. וזה יומם ולילה, בתנאי בידוד. אלו שיטות חקירה פסולות ביותר".

מאין אתה יודע מה אומרים להם במהלך חקירתם?

"כל זה מופיע בהצהרות בשבועה שמיכל נתנה לעורכת הדין שלה, פליציה לנגר. ידוע לי ממקור מהימן לגמרי, שאינני יכול לחשוף, שהשב"כ רואה בזה מבחן. הוא צריך עכשיו ניצחון. אחרי שהשב"כ נחשף בזמן האחרון [illegible]

[illegible] מוש בשיטות חקירה כאלו.

"לפי דעתי, השב"כ עשה טעות חמורה בנסיונו להציל את כבודו, וכל מה שהוכיח הוא שהוא ממשיך לעשות מה שעשה תמיד – אלא שהפעם זה מכוון נגד אזרחי ישראל, יהודים. אני קובע שאם יובאו בפני בית המשפט הודאות כאלו או אחרות יש לבטל אותן, כי הן לא אמינות מפני שהוצאו בתנאים של לחץ".

מה צריך לקרות כדי לשכנע אותך שבתך עשתה את המעשים המיוחסים לה?

"ראיות בלתי־תלויות בהודאות שנמסרו בזמן החקירה, או הודאות שיימסרו מרצון בבית המשפט. כהיסטוריון אני יודע מהי עדות בלתי־תלויה. שום היסטוריון לא יאמין לעולם בהודאה שהוצאה מהאנשים האלה תחת לחץ".

מהימנות הידיעות על מהלך החקירה והפירוש שאתה נותן למניעי השב"כ, מספקת אותך, כהיסטוריון?

"כן".

אבל כהיסטוריון האמון על בדיקה של עובדות, אתה גם לא יכול לומר בוודאות שההאשמות נגד בתך אינן אמת.

[illegible] הרעיון לנהל את המשפט בדלתיים־סגורות מחזק את החשד שהאחראים על החקירה מבקשים למנוע מדעת הקהל לדעת מה מתרחש באמת. מאחר שאני לא בטוח שההגנה תורשה לעיין בכל חומר הראיות, הדרך היחידה להפוך את המשפט הזה לדיון אמין ואת הפסיקה לפסיקה אמינה – היא לקיים משפט פתוח לקהל. זה חשוב בכל שהשלטונות מעלים נימוקים חדשים לקיום משפט סגור.

ואם יתברר שההאשמות אמת, כיצד תגיב?

הרעיון לנהל את המשפט בדלתיים־סגורות מחזק את החשד שהאחראים על החקירה מבקשים למנוע מדעת הקהל לדעת מה מתרחש באמת

"יהיה אם יתברר הדבר, אז'ע שמיכל וחבריה, כולם או מקצתם, עברו על החוק ואז צריך יהיה לבדוק איזה נזק ממשי הביאו לביטחון המדינה. כפי שאמרתי – הקבוצה הקטנטונת הזאת לא יכולה לפגוע בביטחון המדינה. הם יכלו לפגוע לכל היותר בקונסנסוס. במילים אחרות – עצם קיומם עורר משהו לנקמה ולעונש, הרבה מעבר למה שמתחייב מההכרות עצמה בקבוצה הזאת."

על מה חינכת את מיכל שלך?

"אנחנו חינכנו את הילדים על אהבת הארץ, על ערכים סוציאל־דמוקרטיים של אהבת האדם ועל גאווה בהשתייכות אל היצירה ההיסטורית החד־פעמית הזאת שנקראת מדינת ישראל".

הקבוצה שהיא משתייכת אליה לא דגלה בציונות סוציאל־דמוקרטית.

"לא. אבל הייתי אומר שאת הרגישות לערכים כלל־אנושיים היא בכל זאת קיבלה בבית הזה. בכלל, הילדים לא גילו עניין פוליטי של ממש עד שהגיעו לגיל מבוגר למדי. מיכל שירתה בנח"ל, ובמשך שנים היתה מה שאפשר לתאר כצעירה ישראלית טיפוסית למדי. היא הגיעה אל הדרך שבחרה לה באופן עצמאי לגמרי ובאופן די פתאומי. היא ידעה שהיא מתרחקת בכך מכל מה שהיה חשוב לנו בבית הזה. האם הייתי מאושר מזה? לא. אנחנו, יותר נכון אני, בדרכי האומללה, נסיתי להתווכח איתה, עד שיום אחד הבנתי שאני לא אשפיע עליה. חששתי שהוויכוח רק ירחיק אותה מעלינו, ואת הנכדות, ומכיוון שתמיד היה ברור לנו שזה צריך להיות הבית שלה, תמיד פתוח לעזרה ולאהבה, וכך גם לנכדות – בשלב מסוים הפסקנו בכלל להתווכח, כדי שלא לפגוע בדבר הזה".

כל זה מחייב אותנו לדיון על היחס בין החוק למצפון ועל גבול הציות.

"בכל חברה יכול לקרות שהפרט יעמוד במצב שמבחינה מוסרית הוא לא יכול לקבל אותו. וכשהוא בדילמה בין מצפונו לבין החוק, הוא מרגיש שהציות לחוק משמיט מתחתיו את קיומו המוסרי – הוא חייב להתמרד ולא לקבל את החוקים, ובלבד שהוא מקבל עליו את הפתרון הסוקרטי. סוקרטס נשפט על כך שהשחית את הנוער באתונה. הוא לא קיבל את עמדת העיר, אבל הכיר בזכותה להעניש אותו ונשא בעונש המוות.

"תמיד צריך לקחת בחשבון את האפשרות שהחברה תדרדר. המאה הזאת מלמדת איזה דברים איומים אפשר לעשות בשם הקונסנסוס הדמוקרטי. זה מביא למה שמרטין לותר תאר כ'עומד של אלוהים'. מרד, התפוררות".

האם החברה הישראלית הגיעה לכך?

"לדעתי, החברה בישראל עודנה חברה דמוקרטית. אבל קיימת סכנה שהיא תושפע על המעשים האיומים שהיא עושה לעצמה ולתושבי השטחים. זה הדבר המפחיד במעצרם של אנשי הקבוצה הזאת, שהשיטות שמקובלות עד עכשיו בשטחים חודרות לישראל. אותה מנטליות, אותו טישטוש בין מה שמותר למה שאסור, בין חוק לשרירות – הכל בשם ביטחון המדינה. זוהי הסכנה האמיתית.

"מבחינה זאת, העיתון 'דרך הניצוץ' הביא תועלת למדינת ישראל, שכן הביא לידיעת הציבור עובדות לאמיתן על מה שקורה בשטחים. הפגיעה האמיתית בביטחון המדינה היא הפגיעה שפגעו־בה אלה שגררו אותה למלחמה בלבנון, האלה שמבקשים לכפות עליה עכשיו לשאת על גבה לעולמי עד את הישוב הערבי הפלשתינאי".

חינוך מחודש

בר־לב עושה חג בית לילי

לתושבי השטחים, "הם ביקשו"

ביום ראשון בלילה יצא חיים בר־לב לסיור בירושלים. [illegible] סיפר על כך לכנסת, וכך נרשמו דבריו בפרוטוקול:

"בעטונו הסמו את הדרך הפנימית באבנים, הציתו פה אשפה, זרקו אבנים על שוטרים ראשונים שבאו. מה היה הסוף? היה שהוציאו את כל הגברים מעטונו, פינו את הכביש, ניקו אותו מאבן, השיבו אותם – צעירים פה, בינוניים פה והאחרונים פה. במקרה הייתי במקום, הם ביקשו שאני אדבר אתם. נתתי להם חג בית. זה מה שקרה. אמרתי להם אתם, במקום לשבת בתיבות על יד הגברות שלכם, עוסקים פה בפינוי אבנים ויושבים עכשיו פה בחוצות. למה זה יביא? זה יגרש משהו? זה ישבבע משהו?"

לא הדבר הכי נורא. הם רגילים לזה, הרי לא את תושבי נווהמגן, שכונת מגוריו של בר־לב, הוציאו כך באמצע הלילה לפנות את הזבל ולא אותם אילצו לשבת, צעירים פה, בינוניים פה, כדי לשמוע הרצאה מפי השר על מה שהיו רוצים לעשות עם נשותיהם במיטה.

בר־לב הציע לחברי הכנסת שלא להאמין לכל מה שהם קוראים בעיתון; פה ושם יש עיתונאים שממציאים דברים, אמר. אבל אם יש למישהו ידיעה קונקרטית – בבקשה להביא אותה. העניין ייבדק ויטופל.

נכון לעכשיו מונחים על שולחנו של בר־לב שלושת העניינים הקונקרטיים האלה:

● חבר הכנסת אמנון רובינשטיין (שינוי־תנועת המרכז) מסר לשר מעשה בילד בן 14.5, חליל ג'אבר סאלים מאבו־גוש, שחזר ממעצר משטרתי עם סימני חבלה חמורים ביותר. יש תעודה רפואית.

● ח"כ דדי צוקר (רצ) מסר לשר המשטרה מעשה בילד בן 12 ו־8 חודשים, אוסמה מוחמד פראסיני מהכפר ביטוניה־שקרייה, שנלקח מבית אביו בשעה 3 לפנות בוקר כשרק פיג'אמה לגופו. אימו ניסתה לסוכך עליו, ואז הוכתה בידי חיילים. יש תעודה רפואית.

● ח"כ יאיר צבן עודנו ממתין לתוצאות החקירה בפרשת הטבח הירושלמי שאולץ לפשוט את מכנסיו ברחוב.

המשטרה חוקרת, היא אומרת.

ועכשיו גארדנר

בית התפוצות, 10, סופג יריקה

בפרצוף. אולי זו הזדמנות

בית התפוצות יחגג בשבוע הבא עשר שנים לקיומו, בטקס ממלכתי עם ראש הממשלה ואלי ויזל. בעצם אפשר להגיד עליו רק דברים טובים, על המוזיאון הזה, שתפישתו ההיסטורית יהודית יותר מישראלית פתוחה מהמקובל, ולכן הוא משדר מידה של פתיחות. אני אוהב אותו גם כדיסנילנד יהודי, עם כל ההוקוס־פוקוס האלקטרוני שבו, מעשה ידיו של ג'יימס גארדנר, מאנגליה.

בימים אלה מתכננים בבית התפוצות אגף נוסף, ומכיון שגם הם אוהבים את העיצוב של גארדנר – הציעו לו לעצב גם את האגף החדש. גארדנר הסכים וקיבל מקדמה, אך לפני ימים אחדים הודיע שהוא בשום פנים ואופן לא יכול להמשיך בעבודה, בגלל מדיניותם הבוגנית של מנהיגיה המוסריים והחתיים של ישראל, יחסם אל המיעוט הערבי, כפי שבא לביטוי בעת האינתיפאדה, אף שהוא יודע שיש בישראל גם מי שמתנגדים למדיניות הזאת, ולמרות שאין לו שום דבר נגד בית התפוצות באופן אישי. כך הוא כתב, גארדנר, כי זה עכשיו מאוד "אין", כנראה, בעולם האמנות. גם אבשלום הצות שלו איתו בעניין הזה, הבטיח.

גארדנר, ישיש בן 80 פלוס, עיצב כמה מוזיאונים ידועים, לרבות המוזיאון הגדול ביותר בעולם – מוזיאון הטבע בטאיוואן. אליעזר שמואלי, מנהל בית התפוצות, ענה לגארדנר שהוא "מזועזע", מערבוב התחומים בין האמנות לפוליטיקה, שהרי למוזיאון שלו אין שום קשר לפוליטיקה – ובכל מקום, יש פסוק במגילת אסתר, שהוא, גארדנר, ודאי מכיר, ולפיו רווח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר. כאן הייתי שם נקודה, ודורש מגארדנר להחזיר את המקדמה, אבל שמואלי הביע תקווה שהמעצב "ישקול מחדש" את עמדתו. "אני לא רוצה להפסיד אותו", הסביר לי שמואלי.

שמעתי על כך דעות שונות. יש המציעים לשמואלי להודות למצב על ההזדמנות להיפטר מהמעצב, הנמצא בסוף דרכו, ולחפש אדם צעיר יותר. כך או כך, גארדנר המסכן יתקשה להיפטר מישראל: בימים אלה משלימים את הקמתו של מוזיאון העיר ירושלים, שעיצב, בתוך מצודת דוד, המצויה כידוע במזרח־ירושלים הכבושה, וזה הרבה יותר גרוע, כמובן. איך לא חשב על זה. ירושלים היה עושה סיפור עוד יותר גדול. אני מתאר לי שמצב זכויות האדם בטאיוואן מניח את דעתו.

כספת / נחמיה שטרסלר, יהודה שרוני, יונתן שרמן

תיק ההשקעות שלך

מדד המחירים לצרכן באפריל, שעלה ב־2.7 אחוז, טרף את הקלפים לסוחרי הבורסה שקיוו להמשך התאוששותה. עוכרה, מחזורי המסחר במניות תופסיות ירדו השבוע למחצית מהיקפים בשבוע שעבר. "הכל תלוי במדד מאי", יאמרו לך יודעי־דבר בבורסה. מדד נוסף גבוה עלול להכניס את משרד האוצר ללחץ, ויאלצו לבצע צעדי ספיגה מוניטריים שיביאו לעליית הריבית.

כיום רמות התשואה לפידיון בצמודים נמוכות יחסית, הן נעות בין 0 באגרות לטווח־קצר, ל־2.9% בארוכות. המצב מסתבך עוד יותר מכיוון שהאצת האינפלציה תגדיל את ההסתברות להקדמת הפידיות.

מה לעשות? נניח שאתה רוצה ביטחון ושאינך מהמר גדול על הסכנותיך. ניתן לרכוש ב־50% מהכסף צמודי־מדד. ממולצות להשקעה אגרות החוב מסוג שגיא הנפדות בעוד כחמש שנים, ומעניקות תשואה שנתית נטו של 2.6%.

אין טעם להחזיק היום פקדונות שקליים. הריבית השנתית עליהם היא כ־12%: כלומר, ברמת אינפלציה של 2% בחודש, אתה מפסיד אחוז לחודש על השקעתך, כך שלשם הנזילות כדאי להחזיק פקדונות שקליים בלא יותר מ־15% מהכסף. 15% נוספים מומלץ להחזיק במלוות קצרי המועד (מק"מ). הסדרות המומלצות לרכישה הן אלו הנפדות בעוד שלושה חודשים, ומעניקות תשואה של 17%.

10% נוספים מומלץ להחזיק בהשקעות דולריות (בפקדונות או אגרות דולריות). את ה־10% האחרונים מומלץ להשקיע במניות הנפסיות בעלות איכות כלכלית טובה.

חידושים בקופות הגמל

משרד האוצר ממשיך לרענן את תקנות קופות הגמל. בימים אלה קיבלו מנהלי הקופות עידכונים למהדורה חדשה של תקנות, שנועדו לשפר את מצב החוסך. אם עזבת מקום עבודה, שם הפרישו עבורך לקופת־גמל, ועברת למקום אחר, בו לא מפרישים עבורך, תוכל בתוך תקופה מסויימת למשוך את הכספים שהצטברו לרשותך בקופת הגמל, בלי להמתין עד תום תקופת החסכון.

פינוק נוסף: עובד שעבר למקום עבודה חדש, יוכל להעביר לקופת הגמל במקום החדש את הכספים שהצטברו לרשותו בקופת הגמל במקום העבודה הקודם. תזכורת: על קופות הגמל המבטיחות תשואה, ייאסר מ־1 ביוני לקבל כספים חדשים. ארבע קופות כאלו מנוהלות בבנק הפועלים, אחת בבנק המזרחי ואחת בבינלאומי.

נפלאות מע"מ

אם אתה חייב כספים למע"מ בשל שנים קודמות, עשה אחת מהשתיים: שלם את כל החוב (קרן+ריבית+קנסות+הצמדה) בבת אחת, או אל תשלם כלל. בשום אופן אל תשלם חלק מהחוב. צעד כזה רק ימחיר את בעייתך – למסקנה זו הגיע רואה החשבון הירושלמי צבי רז, שנוכח שחלק מלקוחותיו נתבעו ע"י מע"מ לשלם סכומים גבוהים יותר, לאחר שכבר שילמו חלק מהחוב. בבדיקה שעשה, התברר שתוכנת המחשב שבה משתמש מס־ערך־מוסף לחישוב ה"שיפטינג" (דחיית מס), מעניקה קנסות גבוהים יותר את הנישומים שניסו להקטין את הקרן של חובם למע"מ.

ריבית גבוהה מדי

שערי הריבית הבינלאומיים טיפסו מעלה מעלה בשלושת השבועות האחרונים. הריבית בארה"ב מצויה במגמת עליה ברורה, וגם בבריטניה הוחלט לשמור על שערי ריבית גבוהים, כדי למנוע התפרצות אינפלציונית במדינות אלה. הן בבריטניה והן בארה"ב קיימת כיום גיאות כלכלית ועליה בתוצר העיסקי, העשויה להביא גם להאצה בעליית מדד המחירים.

ההערכות הן שהריבית עשויה להמשיך ולעלות בטווח הקצר, ולכן כדאי להקדים ולקחת היום הלוואות, לפני שיתייקרו עוד.

תרגילי "טמפו"

"טמפו בירה" הודיעה לפני כשבוע, כי הגיעה להסדר עם חברת "פיניציה" לפיה היא תימנע מהקמת מפעל זכוכית בדימונה או במגדל העמק, אלא תקים מפעל חדש בתוצר מפעל "פיניציה" בירוחם. המפעל החדש ודאי שלא יתחרה עם "פיניציה", למרות שזו היתה הסיבה העיקרית שמרכז ההשקעות אישר השקעה זו, שבה מגיעה השתתפות המדינה במענק ליותר מ־30%.

לפני מספר שנים עשתה "טמפו" תרגיל דומה. במקום להקים מפעל לייצור הבירה טובורג בירוחם, רכשה בסיומו של דבר את מפעלי הבירה בנתניה והחלה לייצר שם את הטובורג – אף שבתשקיף ההנפקה התחייבה "טמפו בירה" בפירוש, שהחברה תקים מפעל לייצור בירה בירוחם.

ניתן לבטל עיסקה

לעתים קרובות טוענים סוחרים שהם אינם יכולים להחזיר כספי ללקוח, בשום שהם כבר "הפרישו" בקופה את המע"מ. לטענה זו אין על מה לסמוך. תקנות מס־ערך־מוסף (ניהול פנקסי חשבונות) מפרטות שני דרכים, שבאמצעותן ניתן לבטל עיסקה מבלי להתחייב בתשלום המע"מ. במידה שמקור החשבונית עדיין לא יצא מרשותו של בעל העסק, והעוסק טרם דיווח עליו, יכול העוסק לבטל את החשבונית הזה על ידי הצמדת המקור להעתק, ורישום הביטול על שני המסמכים.

במידה שהחשבונית יצאה מרשות העוסק – ניתן להקטין את חבות המס על־ידי קבלת הודעה על הודעת זיכוי בגם שיוציא העוסק עצמו. אפשרות שלישית היא הוצאת חשבונית מס מאוחרת, שבה יופחת הסכום בעקבות ביטול העיסקה.

הונאות במדריכי טלקס

איגוד לשכות המסחר הצביע באחרונה על תופעה הולכת וגוברת של הונאות בתחום מדריכי טלפון וטלקס בינלאומיים. בתקופה האחרונה החלו מספר גדול של חברות לפנות לציבור בעלי הטלקס והטלפון בישראל, ולהציע להם לפרסם במדריכי טלקס וטלפון בינלאומיים שהם מפרסמים.

מתברר שהחברות החדשות הללו מאמצות בדרך־כלל שמות הדומים לאלו של חברות קיימות והמוציאות מדריכים, וכך יוצרות אשליה כאילו הן מייצגות מדריכים ידועים.

כלומר, כדאי לבדוק היטב כל פניה ולבחון אם אין מדובר במתחזה.

אתה משלם

לפי תיקון חדש לפקודת התעבורה, ייאסר על מעביד לשלם עבור עובדו קנסות הנובעים מעבירות תנועה. מעתה והלאה, עובד שעבר עבירת תנועה, ייאלץ לשלמה מכספו הפרטי. דין העובר על תקנות אלו – שנת מאסר.

אוניברסיטת תל־אביב

הפאקולטה לרפואה ע"ש סאקלר

מפגש פתוח למועמדים ללימודי התואר השני בבית הספר לרפואה

ביום שישי י"א בסיון תשמ"ח – 27 במאי 1988, בשעות 09.00 – 13.00 יתקיים בפאקולטה לרפואה ע"ש סאקלר, מפגש פתוח למעוניינים בלימודי התואר השני (M.Sc.) בביה"ס לרפואה. המפגש יתקיים באולם מרבאום.

חוגי לימוד:

אמבריולוגיה ותרטולוגיה; אנטומיה ואנתרופולוגיה; היסטולוגיה וביולוגיה של התא; כימיה פתולוגית; מיקרוביולוגיה הומנית; פיזיולוגיה ופרמקולוגיה; פתולוגיה; תורשת האדם (גנטיקה הומנית); מכון לחקר העין ע"ש גולדשלגר. המחקר מתקיים בחוגים, במכונים, בקמפוס ובבתי חולים.

תכניות מיוחדות:

ניהול מערכות בריאות; פיזיולוגיה של המאמץ; ביו־הנדסה.

מוזמנים להשתתף בוגרים ותלמידים בתחומים הבאים:

רפואה (רופאים – M.D., D.M.D. – ר D.V.M.); הפאקולטה לרפואה (כולל בוגרי החוגים: סיעוד, פיזיותרפיה, לימודי הפרעות בתקשורת); מדעים מדויקים; מדעי הטבע; רוקחות; מדעי החיים, חקלאות; הנדסה (למעוניינים בלימודי ביו־הנדסה); חינוך גופני (בוגרי מכון וינגייט בעלי תואר ראשון).

תכנית המפגש:

09.00-09.30 התכנסות, הרשמה. קבלת מידע כתוב ברחבה שלפני האולם ע"ש מרבאום.
09.30-10.45 פגישה מרכזית באולם ע"ש מרבאום, דברי פתיחה – יו"ר הוועדה לתואר שני פרופ' דב ליכטנברג, סקירה קצרה על החוגים – נציגי החוגים.
10.45-11.00 כיבוד קל ברחבה שלפני אולם מרבאום.
11.00-13.00 פגישות עם חברי הסגל בחוגים וסיור במעבדות המחקר.

על מנת לאפשר למעוניינים לבקר בשני חוגים יערכו בחוגים שני מפגשים זהים:
11.00-12.00 מפגש ראשון
12.00-13.00 מפגש שני

ההרשמה תמשך עד 31.7.88. פרטים נוספים במזכירות הסטודנטים טל: 03-5459661.

אוניברסיטת בר־אילן

המחלקה לכלכלה ומינהל עסקים

הארכת ההרשמה ללימודי תואר שני עד 3.6.88

תכנית לימודי "מוסמך" במחלקה לכלכלה ומינהל עסקים

איגודה להכשיר תלמידים

לקראת מלוי תפקידים בכירים בתחומי הכלכלה, התכנון והמינהל בגופי המשק השונים.

התכנית מציעה שני מסלולים:
1) מוסמך לכלכלה
2) מוסמך למינהל עסקים (הנתן עדיפות למועמדים למסלול "מינהל והתנהגות ארגונית")

לתלמידים מצטיינים יוענקו מילגות ופרסים.

מועמדים מצטיינים בעלי הישגים אקדמיים גבוהים מאוד, אשר יקדישו את כל זמנם ללימודים, יוכלו להגיש בקשות למילגות קיום מיוחדות לשנת הלימודים תשמ"ט, הניתנות ע"י קרן ברוקדייל.

● לקבלת פרטים נוספים אפשר לפנות אל מזכירות המחלקה ללימודי מוסמכים בימים א' – ה' בשעות 14:00 – 8:00 טל: 5318392.

טפסי הרשמה ניתן לרכוש בחנות "דיונון" בקמפוס בר־אילן.

למוסד ציבורי

דרוש בשכירות

חדר קרור

בגודל 200 מ"ק באזור הצפון

בטמפרטורה 0 מעלות.

ללא דמי תיווך

את ההצעות נא להפנות לטלפון: 03-205256

קבלת מודעות

03-735588/9

03-735590

גם במוצ"ש עד חצות

אשראי, עד 60 יום.

בתי זקוק לנפט בע"מ

ת.ד. 4 חיפה 3100

מכרז שנתי למכירת ציוד משומש מספר 1/88 – א'

מוצעים למכירה בהתקשרות שנתית פריטים שונים כדלקמן:
פסולת חומרים מברזל, פסולת צנורות ושפופרות מפליז ומפלדה, חביות ריקות מכימיקלים שונים, פסולת עצים, פסולת זפת, מזגני אויר, מקררים, מיקר.

מכרז חד – פעמי לציוד משומש מספר 1/88 – ב'

מוצעים למכירה פריטים שונים כדלקמן:
רתכות, כלי עבודה, סולמות, ציוד הרמה, חלקי תנורים, אביזרי צנרת שונים, חלקי אופניים, מחשבים ומכונות כתיבה:
– מחשב תוצרת אלביט דגם CR17
– מכשיר טלקס דגם LOREZ
– כ־1,150 חביות זפת 80/100

את פריטי הממכר ניתן לראות וגם לקבל טפסי המכרז ופרטים נוספים, בבית זקוק חיפה, אגף האפסנאות, בין התאריכים: 23.5.88 עד 31.5.88 בשעות: 07.30-11.30.

המועד האחרון להגשת ההצעות: 10.6.88. על המציע לצרף המחאה בנקאית בשעור של 10% מערך הצעתו למכרז.

פרטים נוספים ניתן לקבל בטלפון: 788427, 788417.

אוניברסיטת תל־אביב

הועידה האחת־עשרה של החברה הישראלית ללימודים סלאביים ומזרח אירופאיים

9.30 פתיחה: פרופ' יעקב רואי (אוניברסיטת ת"א) נשיא החברה. פרופ' יהודה ברשאול, רקטור אוניברסיטת תל־אביב

10.00 דר' פנחס אגמון, (אוניברסיטת ת"א) מדיניות החינוך הסובייטית

11.30 דר' אלי לדרהנדלר (אוניברסיטת ת"א): התפתחות הפוליטיקה המודרנית של יהדות רוסיה.

14.30 פרופ' פרדריק סקאטר, אוניברסיטת אוברלין (ארה"ב): פריסטרויקה: סיבה או תוצאה? (באנגלית)

16.15 דר' משה טאובה (האוניברסיטה העברית): תרגומים מעברית לסלאבית ברוסיה הקדומה.

ביום ה', י' סיון תשמ"ח 26 במאי 1988 בנין גילמן, אולם 496 אוניברסיטת תל־אביב – הציבור מוזמן –

האוניברסיטה העברית בירושלים

הפקולטה למדעי החברה

קורסי קיץ – תשמ"ט

הפקולטה למדעי החברה, מודיעה על פתיחת לימודי קיץ בשנת הלימודים המתקרבת. הלימודים יתקיימו החל מ־20.7.88.

"מבוא לכלכלה א' (מיקרו)" 3 נ"ז
"מבוא לסטטיסטיקה לכלכלנים א'" 3 נ"ז
"מכינה במתמטיקה" 2 נ"ז
"הכרת המחשב" 2 נ"ז
"תורת המחירים ב'" 3 נ"ז
"מקרו כלכלה ב'" 2 נ"ז
"מבוא ליחסים הבינלאומיים" 4 נ"ז

תלמידים/מועמדים המעוניינים להצטרף לקורסי הקיץ ימלאו טופס הרשמה במזכירות לענייני תלמידים בפקולטה למדעי החברה, חדר 2713 (אשנב קבלת קהל) בין התאריכים 12.6.88-23.6.88.

יש להציג הודעת קבלה מהמשרד לקבלת תלמידים בעת ההרשמה.

פרטים נוספים ניתן לקבל במזכירות לענייני תלמידים בפקולטה.

פרסום נילה
למסירת מודעות
"לוח העיר"
03-298160, 03-298161
מכבדים כרטיסי אשראי

صورة عن الاصل

טרגדיה יוונית בשושלת מושביץ

חשד השימוש בקוקאין הוסיף מכה לשרשרת המהלומות שספגה בשנים האחרונות משפחת התעשיינים

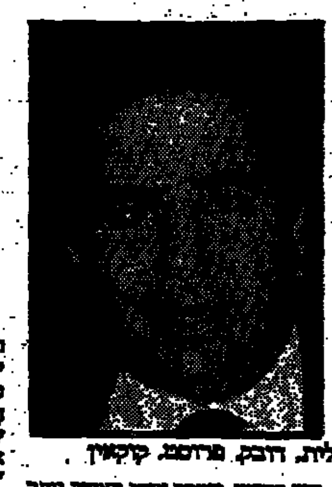

פרויזה ודוד מושביץ — עלית, דובק, פרוסט, קוקאין

מאת אריה לביא

בסוף השבוע שעבר הוגש כתב אישום כנגד פרויזה ודוד מושביץ בפרשת הקוקאין. קשה להעריך כיצד יסתיים המשפט, אך ברור שמעורבותו של דוד מושביץ בפרשה, מהווה מכה קשה על משפחת התעשיינים הידועה. האב, מארק מושביץ, המתקרב לגבורות, היה שנים ארוכות סמל ההצלחה של החברה הישראלית, נשיא התאחדות התעשיינים, יו"ר הוועדה המייעצת של בנק ישראל, יו"ר הבנק הבינלאומי הראשון, ממנהיגי המשק הפרטי.

מעורבות בנו דוד (42) בפרשת הקוקאין, והחיפוש שנערך בביתו בהרצליה פיתוח, פגעו במשפחת מושביץ, שספגה מהלומות רבות במרוצת השנים. ביום העצמאות, לפני 17 שנה, נהרג דני מושביץ, בנו הבכור של מארק מושביץ ואחיו היחיד של דוד, בתאונת מטוס. דני מושביץ, שהיה חניך טיס בבית-ספר פרטי לטיסה, נהרג בעת שהמריא לבדו במטוס ססנה. מדריכו, גדעון הדרי, הואשם ברשלנות, אך אחרי חמש שנים זוכה מכל אשמה.

מכה קשה אחרת ניחתה על משפחת מושביץ בשנת 1985. חברת השקעות דנות, על שם הבן דני שנהרג, נקלעה לקשיים חמורים. החברה נוסדה על-ידי "12 המופלאים" של המשק הישראלי, ורק טבעי היה שמארק מושביץ ימונה עליהם ואף ייבחר ליו"ר מועצת המנהלים של החברה.

כשלון דנות הביא להפסד של קרוב למיליון וחצי דולר, אך יותר מכך נפגעה יוקרתו של מארק מושביץ, שנחשב עד אז לסמל הכשרון וההצלחה. אמנם, כשלון הניהול היה של המנכ"ל, דוד גולן, אך מושביץ נשא באחריות המיניסטריאלית.

הציבור הרחב גילה, שמארק מושביץ היה יותר שר-החוץ של עלית, האיש ש"סידר עניינים" עם פקידי ממשלה וייצג את החברה, אך בניהול בפועל עסק שותפו, אבא פרומצ'נקו. התגלו דברים נוספים, שהיו לא פחות מביכים. לא רק מהכבוד נהנה מושביץ בעת שעמד בראש דנות. "הארץ" גילה ב-5 בספטמבר 1984, כי בשנה שדנות הפסידה 31 מיליון דולר, נטל מושביץ לעצמו שכר דירקטורים בסך 50 אלף דולר. החלטתו זו גרמה לתסיסה בקרב שותפיו לחברה. הדירקטורים האחרים נבהלו לדעת כי מושביץ נטל לעצמו שכר כפול משכרם. שנה לפני כן, כאשר החברה היתה רווחית, לקח מושביץ לעצמו 100 אלף דולר משלוש מחברות קבוצת דנות: שליש מדנות, שליש מפי-בי. החברה-האם של הבנק הבינלאומי, ושליש מהבנק הבינלאומי, שם שימש גם יו"ר. ב-1983, כאשר היו הפסדים, החליטו חברי מועצת המנהלים לוותר על שכר דירקטורים. מושביץ רק קיצץ את שכרו ל-50 אלף דולר.

מושביץ לא רצה להגיב על אלה באותה עת, אך דובר מטעמו אמר כי "חברי מועצת המנהלים רק מגיעים לישיבות, בעוד שמושביץ, כיו"ר פעיל, נהג ליטול חלק בפעילות החברה כמעט מדי יום". ביום בו פורסמו הדברים, אמרו על כך חברים בדירקטוריון דנות, כי מוטב היה אילו מושביץ לא היה נוטל חלק כה פעיל בניהול החברה.

בניסיון אחרון להציל את דנות פנה מושביץ, חתן פרס התעשיה, במכתב נרגש לראש הממשלה דאז, שמעון פרס, וביקש ממנו לסייע בהצלת דנות. במכתב האשים מושביץ את נגיד בנק ישראל, ד"ר משה מנדלבאום, בחסימת גישה לפתרון על-ידי מכירת החברה לבנק. פרס לא התערב ודנות הגיעה למפרקים. יום לאחר מכן העניק מושביץ ראיון ל"הארץ" ואמר: "זה שנה שבנק ישראל מוצץ את הדם. זו טרגדיה יוונית. מה שמרגיז הוא, שיש לנו רכוש שאנחנו לא יכולים למכור (הרכוש לא הספיק לכיסוי מלוא החובות. – א.ל.). נותנים לי לפשוט רגל, נותנים לי לקלקל את שמי הטוב. אנחנו לא ברוסיה. יש לי רכוש ואני רוצה למכור אותו למישהו שמוכן לקנות. אינני רוצה לקבל מכתבים מאנשים פרטיים הכותבים לי: סמכתי עליך וכל חסכונותי הלכו לעזאזל".

אובדן עלית

המכה הבאה היתה אולי הקשה ביותר לבני משפחת מושביץ, ששמם היה צמוד לקונצרן השוקולד עלית. המשפחה איבדה את עלית. קבוצה של אנשי-עסקים אנונימית לציבור הרחב, דוד פדרמן, ניצלה את השערים הנוחים יחסית בשוק המניות ורכשה כמויות גדולות של מניות עלית. השערים הנוחים נבעו משורה של הפסדים שהיו לעלית בשנים האחרונות, שהביאו לבריחת משקיעים ממניות החברה. גם המצב הפנימי בעלית, סכסוכים בין בעלי המניות – בעיקר, בין דוד מושביץ לבין בני משפחת פרומצ'נקו שסברו כי לא הוחזקו בעמדות מספיק בכירות בחברה – הקלו על פדרמן להשתלט על עלית.

המספר הרב של יורשי מייסדי עלית, הויכוחים ביניהם והחשש שמא אחד ימכור את המניות במחיר גבוה, אפשרו לפדרמן להשתלט על החברה.

כאשר בני משפחת מושביץ ראו שאין מנוס מאיבוד השליטה בעלית, הם הצטרפו למוכרים. אך לזכותם ייאמר, שהם הצליחו למכור את מניותיהם במחיר גבוה מחלק ניכר מהשותפים האחרים בחברה. הם קיבלו אופציה למכור את מניותיהם – 7.5% במשך שנתיים, החל מה-10 במאי, למשפחת פדרמן, לפי שווי שוק של 60 מיליון דולר, כאשר שווי המניות בבורסה יגיע לכ-30 מיליון דולר. המכירה, אם תתבצע, אמורה להכניס למשפחת מושביץ כ-4.5 מיליון דולר.

באותה עת כיהן מושביץ האב כיו"ר מועצת המנהלים של עלית, והבן דוד היה מנכ"ל משותף יחד עם אבי פרומצ'נקו, בנו של אבא פרומצ'נקו. מושביץ האב התפטר מתפקיד יו"ר מועצת המנהלים, ובנו דוד מונה לתפקיד היו"ר. את תפקיד המנכ"ל נטל לידיו הבעלים החדש, דוד פדרמן, שמסר אותו מאוחר יותר למנכ"ל מקצועי, מאיר שני.

המאבק על דובק

אחרי איבוד עלית, ניסו בני משפחת מושביץ להגיע לשליטה בעסק אחר. בסוף נובמבר 1987 נודע שהם ניצלו את המצב הלא-ברור בחברת דובק, ורכשו מבנק לאומי 17% ממניות מונופול הסיגריות, יחד עם איש-העסקים הלונדוני דוד יגלום, שהיה משותפי דובק. מושביץ שילם בעבור המניות שקנה, במניות של חברת הכימיקלים אגן, בה שותפה משפחת מושביץ. חלקו של מושביץ במניות שנרכשו הגיע ל-2.1 מיליון דולר. שאיפתו של דוד מושביץ היתה להגיע ללשון המאזניים במאבק בין בעלי המניות המסוכסכים של דובק, ולהתמנות למנכ"ל דובק, לנוכח פרישתו הצפויה מעלית, לאחר מימוש האופציה.

ואז ספגו בני מושביץ מכה נוספת. מנכ"ל דובק, זרח גהל, הצליח להשתלט על דובק. איש-עסקים שוויצרי, ד"ר פיטר להמן, שפעל כנראה מטעמו, רכש חבילה של מניות בדובק וכך הוכמה שליטתו של גהל על החברה. ההשקעה במניות דובק התגלתה כמיקח טעות. היום ברור, שדובק לא תחזור להיות מה שהיתה, הבכירות הגבוהה שזורח גהל לא יותר לארץ, התוקפות וההתגלות צבר החברה, נותנות מקום להניח שלא יעבור זמן רב ויקום לפחות עוד מפעל סיגריות בארץ.

בסמוך לכך – עוד מכה. עורך הדין אדם פרוסט, שהתאבד לאחר שהסתבך בשוק האפור הגל אביבי, היה ידידו ושכנו של מארק מושביץ בבנייני היוקרה ברחוב ויסוצקי בתל-אביב. מתברר שמושביץ נתן לפרוסט, ערב מותו, הלוואה בסך 350 אלף שקל. בתצהיר לבית המשפט הצהיר מארק מושביץ כי נתן את ההלוואה לחבר בצרה, וביקש לבטל את ההמחאה שניתנה ביום שבו התאבד פרוסט.

כשלון הכניסה לדובק הביא את דוד מושביץ להחלטה, שעדיף אולי לבחור בקריירה אחרת. הוא בדק אפשרות לנצל את הרישיון לעריכת דין שבידו ולפתוח פרקטיקה פרטית לעריכת דין, דרך בה בחר גם ידידו ומי ששימש בעבר כמנכ"ל משותף בעלית, אבי פילוסוף, שהחליט זמן לא רב לאחר שפרש מעלית כי עדיף לעסוק בעריכת דין. מושביץ מנהל מגעים עם מספר עורכי-דין על-מנת להצטרף כשותף במשרדו. [illegible] את מניותיו בחברה. ואז נחשפה פרשת הקוקאין.

בחמישה מקומות ניתנה התורה למשה

מאת הרב שלמה גורן

"אלה החוקים והמשפטים והתורות אשר נתן ה' בינו ובין בני ישראל בהר סיני ביד משה" (ויקרא כ"ו מ"ו). מלמד שלא רק עשרת הדברות, אלא התורה כולה ניתנה למשה בהר סיני. כך מפורש ע"י אחרון הנביאים בשלהי נבואתו: "זכרו תורת משה עבדי אשר ציויתי אותו בחורב על כל ישראל חוקים ומשפטים" (מלאכי ג' כ"ב). וכן שנינו במסכת אבות (א' א'): משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וכו'. ובאבות דר' נתן א' מוסיף: משה נתקדש בענן וקיבל תורה מסיני, שנאמר: "וישכון כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים ויקרא אל משה ביום השביעי" (שמות כ"ד ט"ז). זה היה אחר עשרת הדברות, כדי לקבל שאר התורה. דברי ר' יוסי הגלילי.

לעומת דבריו של ר' יוסי הגלילי בתלמוד ובאבות דר' נתן, הרי בילקוט שמעוני (ויקרא רמז ת"ל) שולל ר' יוסי הגלילי בעצמו את הבלעדיות של מתן תורה בהר סיני. שכן שנינו שם: ר' יוסי הגלילי אומר, בשלוש מקומות נאמרה תורה: בארץ מצרים ובהר סיני ובאוהל מועד. בארץ מצרים מהו אומר? "ויהי ביום דבר ה' אל משה בארץ מצרים" (שמות ו' כ"ח). בהר סיני מהו אומר? "ואלה תולדות אהרן ומשה ביום דבר ה' אל משה בהר סיני" (במדבר ג' א'). באוהל מועד מהו אומר? "ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאוהל מועד לאמור" (ויקרא א' א').

לפי "תורת כוהנים", פרשיות בודדות בלבד נאמרו במצרים ובהר סיני וכל התורה כולה ניתנה באוהל מועד. כמו ששנינו שם (ויקרא פרשתא א' פ"ב): בשלושה מקומות נאמר בתורה דבר למשה: בארץ מצרים, בהר סיני ובאוהל מועד כל התורה כולה.

תלמוד בבלי, במסכת סוטה (ל"ז ב'), מצייר מפה שונה למתן התורה: בסיני, באוהל מועד ובערבות מואב. מצרים לא נזכרת שם. ונחלקו שם תנאים בתבנה ובמהותה של מפה זו למתן התורה. לדעת ר' ישמעאל, כללי התורה ניתנו בהר סיני ופרטיהם באוהל מועד, וחזרו ונשנו בערבות מואב. ולדעת ר' עקיבא, הכללים והפרטים של התורה נאמרו בסיני ונשנו באוהל מועד ונשתלשו בערבות מואב.

בנוסף לשלושת המקומות המנויים בתורת כהנים ובילקוט שמעוני, ישנם מקומות נוספים שיוחדו למתן תורה לפני הר סיני. הבולט ביותר היא "מרה". עליה נאמר: "שם שם לו חוק ומשפט, ושם נסהו" (שמות ט"ו כ"ה). ופירש רש"י: במרה נתן מקצת פרשיות של תורה שיתעסקו בהם: שבת ופרה אדומה ודינים. ב"סדר עולם רבה", המיוחס לתנא ר' יוסי, ובמסכת סנהדרין (נ"ו ב') שנינו: עשר מצוות נצטוו ישראל במרה. שבע מצוות שקיבלו עליהם בני נח, והוסיפו עליהן דינים ושבת וכיבוד אב ואם.

בילקוט [illegible] ר' ישמעאל: "בשלושה מקומות נאמרה פרשה אל", ונחלקו תנאים אילו פרשיות ניתנו לישראל במרה. ר' יהושע סובר חוק – זו השבת, ומשפט זה כבוד אב ואם. ר' אליעזר המודעי אומר: חוק – אלו עריות, ומשפט אלו דיני אונסין ודיני קנסות ודיני חבלות. ובילקוט שמעוני, בפרשת בשלח רמז רנ"ז, במרה ניתנו לישראל י"א מצוות.

לעומת זאת, מצינו ב"סדר עולם רבה" פ"ה מקום נוסף בו ניתנה השבת לישראל. כאמור שם: וב"אלוש" נתנה להם השבת ושם עשו שבת ראשונה, שנאמר "וישבתו העם ביום השביעי" (שמות ט"ז ל'). דעה זו של סדר עולם מובאת גם בתלמוד ירושלמי, במסכת יום טוב ב' א', לאמור: כמאן דאמר במרה ניתנה השבת, אבל למאן דאמר באלוש ניתנה השבת עומדין באלוש ומהלכים באלושה. המקום "אלוש" נמנה בין מ"ב המסעות של ישראל הכתובות בפרשת מסעי (במדבר ל"ג י"א י"ד).

נמצינו למדים כי בחמישה מקומות ניתנה תורה למשה ולישראל: א) במצרים: קידוש החודש, חוקת הפסח ופרשיות קדש והיה כי יביאך, הכתובות בפרשת "בא" (שמות י"ב). (ב) במרה – עשר מצוות הנזכרות לעיל. (ג) באלוש – מצות שבת לפי שיטה זו, יש לכלול מצות פרה אדומה בעשר המצוות של מרה. כמו שמנה אותה רש"י בפירושו לתורה, ולהוציא את השבת למי שסובר שניתנה באלוש. (ד) בהר סיני – עשרת הדברות והפרשיות הכלולות להן. (ה) באוהל מועד – כל התורה כולה פרשותיה ודקדוקיה. וזה בלי לכלול את ערבות מואב ביניהם.

איך להתאים בין כל המקורות הללו לבין שיטת הכתובים, המשנה בפרקי אבות ואבות דר' נתן המייחסים את מתן כל התורה להר סיני, הוא תורה, ומעניקים סמכות בלעדית ומוחלטת להלכות למשה מסיני. וכן משתמע מדרשת ר' שמלאי, לפי גירסת הרמב"ם והגאונים במסכת מכות (כ"ג ב'), שהיא יסוד התורה והמצוות: שש מאות ושלוש עשרה מצוות נאמרו לו למשה מסיני. משמע שכולן ניתנו בסיני.

שתי תשובות לשאלה זו. (א) מהירושלמי, במסכת שקלים פ"ו א' ובמדרש שיר השירים רבה פ"ה מבואר, שכל מצוות התורה, פרשיותיה, כללותיה ופרטותיה, היו כלולים (ברמז) בין עשרת הדברות. כמו שמצינו שם: חנניה בן אחי ר' יהושע אומר בין כל דיבור ודיבור, פרשיותיה ודקדוקיה ואותיותיה של תורה דכתיב (שיר השירים ה' י"ד) ממלאים בתרשיש, כימא רבא. ר' שמעון בן לקיש, כשהיה מגיע למקרא זה, היה אומר: יפה למדני חנניה בן אחי ר' יהושע. מה הים הזה בין גל גדול, גלים קטנים, כך בין כל דיבור ודיבור, דקדוקיה ואותיותיה של תורה. וכן שנינו במדרש רבה במדבר (י"ג ט"ו) עשרה זהב – אלו עשרת הדברות שהיו כתובים בלוחות. מלאה קטורת – שתרי"ג מצוות כלולות בהן וכן את מוצא תרי"ג אותיות יש מן אנכי עד אשר לרעך. לכן נחשב מעמד הר סיני כמקום קבלת כל התורה כולה, גם לפרשיות שניתנו לישראל לפניו ולאחריו. משום שכולן היו רמוזות וכלולות בעשרת הדברות.

(ב) הרמב"ם, בפירוש המשניות שלו למסכת חולין (פ"ז ו'), כותב ושים לבך לכלל הגדול הזה המובא במשנה זו והוא אמרם מסיני נאסר (גיד הנשה). והוא שאתה צריך לדעת שכל מה שאנו נזהרים ממנו או עושים אותו היום, אין אנו עושים זאת אלא מפני צווי ה' ע"י משה, לא מפני שה' ציווה בכך לנביאים שקדמוהו. דוגמה לכך, אין אנו נמנעים מלאכול אבר מן החי מפני שה' אסר על בני נח, אלא מפני שמשה אסר עלינו אבר מן החי במה שנצטווה בסיני, שיישאר אבר מן החי אסור וכו'. הלא תראה אמרם שש מאות ושלוש עשרה מצוות נאמרו לו למשה מסיני, וכל אלו מכלל המצוות. [illegible] כלל זה שקבע הרמב"ם, בהלכות מלכים [illegible] שבע מצוות שנצטוו עליהם בני נח, שמקור הסמכות שלהן הוא מעמד הר סיני.

לכן העניקה התורה, הנביאים וחכמי המשנה, התלמוד והמדרשים את הסמכות הבלעדית לאישור ותוקפן לדורות. אך ורק לסיני. למרות ריבוי המקומות הגיאוגרפיים בהם ניתנו מצוות רבות של התורה, ממצרים ועד ערבות מואב וזו בכל הנוגע למצוות שניתנו לישראל לפני מעמד הר סיני שהיו זקוקות לאישור של הר סיני.

באשר לאוהל מועד, שלפי התורה כתוב שנאמרה שם כל התורה כולה, ובוודאי רובה של התורה ניתנה שם, איך קיבלו מצוות האמורות אלו את האישור הרטרואקטיבי של הר סיני? התשובה לכך תלויה במחלוקת בין ר' ישמעאל לר' עקיבא. לפי שיטת ר' ישמעאל, הסובר שכללי התורה כולה נאמרו בסיני והפרטים באוהל מועד כנ"ל, די באישור כללי המצוות, האמורות וההלכות שניתנו למשה על הר סיני, כדי לתת תוקף גם לפרטי המצוות וההלכות שניתנו באוהל מועד, ואין צורך לאשר כל פרט בהר סיני. ולדעת ר' עקיבא, הסובר שהכללים והפרטים נאמרו בסיני ונשנו באוהל מועד ונשתלשו בערבות מואב, אין לנו מצווה שלא אושרה על הר סיני, גם אם לא נכתבו בתורה לפני אוהל מועד. לדעת ר' עקיבא, כולן כבר נאמרו למשה מסיני, ובאוהל מועד היתה רק חזרה למה שניתן בסיני.

בנוסף לכך, לאחר הסתלקות השכינה מהר סיני, כשהוקם המשכן, ניתן לכפורת ולשני הכרובים מעמד של הר סיני, להכשירם להמשך מתן התורה משם. כמו שכתוב: "ונועדתי לך שם ודיברתי אתך מעל הכפורת מבין שני הכרובים אשר על ארון העדות, את כל אשר אצווה אל בני ישראל" (שמות כ"ה כ"ב). ראיה לדבר הביא הרמב"ן בפירושו לספר "ויקרא". מהגבלת הכהנים והעם מלבוא אל קודש הקדשים, ככתוב "דבר אל אהרן אחיך ואל יבוא בכל עת אל הקודש מבית לפרוכת אל פני הכפורת אשר על הארון ולא ימות" (ויקרא ט"ז ב'), זו מעין ההגבלה של העם מלהתקרב, בעת מתן התורה, להר סיני. ככתוב "והגבלת את העם סביב לאמור השמרו לכם עלות בהר ונגוע בקצהו. כל הנוגע בהר – מות יומת" (שמות י"ט י"ב). וזה משום השראת השכינה על הכפורת, כמו על הר סיני.

יתר על כן, לפי המדרש רבה, במדבר העניקה ניתנה סמכות תחיקתית מוקדמת לאוהל מועד על הר סיני. כמו ששנינו בויקרא רבה (א' י') אמר ר' אלעזר, אף-על-פי שניתנה תורה לישראל מסיני, לא נענשו עליה עד שנשנית באוהל מועד. משל לדיטגמא (גזר של המלך), שהיא כתובה וחתומה ובאה למדינה, אין בני המדינה נענשים עליה עד שתתפרש להם בדימוסיא (בפרסומים) של מדינה. כך לא נענשו ישראל על התורה עד שנשנית להם באוהל מועד. [illegible] על חוקי התורה, אינה הר סיני אלא אוהל מועד.

טיול/אלי אלעד

פריחת הנופרים במעיינות הירקון

מה יכול להיות משובב נפש יותר לאחר מכת החום הקשה שירדה עלינו במחצית הראשונה של השבוע החולף, מאשר לצאת אל כמה מפינות החמד החבויות בגוש דן, ממש מתחת לאפינו, במסלול טיול נשען על קטעי מים זכים, היחידים שירדו במצב זה בכל המרחב. נציע להקדיש את אחד מימי השבועות לטיול משפחתי קל ומהנה אל מעיינות הירקון הסמוכים לפרברי תל-אביב, בין פתח-תקווה לראש העין, ולהמשיך לאורך קטעו העליון, והנקי, של ערוץ הירקון אל פינות חמד אחרות.

בשבת האחרונה כבר ניתן היה ליהנות מהמראה המרהיב של פריחת הנופרים הצהובים, [illegible] שלוהם מכסה חלק ממי הבריכה הראשונה [illegible] של מעיינות הירקון, המפוקמת בראשית ערוץ הזרימה של הנהר. ריכוזים נוספים של נופר צהוב נפגוש במקומות נוספים לאורך המסלול.

הנופר הצהוב הוא אחד מפרחי המים הבולטים שנותרו בארץ וגם עליו, כמו על פרחי מים מתוקים אחרים, מאיימת סכנת הכחדה. זהו צמח מים רב-שנתי שגדל בתוך מים זורמים או עומדים. לנופר הצהוב קנה שורש דמוי זחל, עבה וספוגי. עליו טובלים במים וצפים או מורמים מעליהם. הפרח הוא בעל כושר תחרות גבוה בבית גידולו, ועליו הנפרשים ומכסים את פני המים מונעים בכך התפתחותם של צמחי מים מתחרים. בנוסף לנופר יש סיכוי לפגוש לאורך קטע ערוץ הירקון שבו נטייל – והוא היחיד המוביל מים חיים מכל חלקי הירקון (אסור לשתותו) – את השנית הגדולה, פרח מים עם פרחים גדולים, וכמובן את צמחי הפטל, הקנים, עצי הערבה והצומח נחלים אחרים.

לרשות הגנים הלאומיים תוכנית גדולה להתחיל בפיתוחו של פארק לאומי גדול שיתמשך מפארק אפק, שבו נתחיל את טיולנו, ועד "בית הבטון" – נקודת הסיום של הטיול. אכן, הגיע הזמן לכך. אורך מסלול הטיול המוצע הוא כ-4 ק"מ והוא מתאים לכל המשפחה. לאלה שיגיעו בשני רכבים (וזה מומלץ), מוצע להשאיר רכב אחד סמוך לסוף המסלול, ליד הכניסה לכפר הבפטיסטים.

מפעל המים המנדטורי

את הטיול נתחיל בפארק אפק (מבצר אנטיפטרוס), שם נחנה את הרכב במגרש החנייה. אנו מטיילים לאורך המסלול בהדרכתו של מי שהיה מנהל בית-ספר-שדה-ירקון של החברה להגנת הטבע, מיכאל קינט (31), המשמש מאז 1987 מנהל ביה"ס-שדה-תל-אביבי. מהמגרש נעלה אל תל-אפק ונחלוף בדרך על פני צריפים שהיו חלק ממחנה העובדים והשומרים של מפעל המים לירושלים בתקופת המנדט.

לתל-אפק נודעה בימי קדם חשיבות אסטרטגית רבה, שכן היא שלטה על "דרך הים" שקישרה את מצרים עם סוריה. הירקון גרם כאן להיווצרות ביצות בלתי עבירות והולכים ב"דרך הים" נאלצו לסטות מן החוף מזרחה, עד למעבר הצר בין ביצות הירקון לבין מורדות הרי שומרון. נקודת משמר פיקחו על המעבר: תל-אפק ממערב ומגדל-אפק ממזרח.

קינט מציין כי מקורות המים העשירים של הירקון והשליטה האסטרטגית על המיצר, הביאו לכך שכבר בתקופות קדומות מאוד הוקמו כאן ערים גדולות: העיר אפק מוזכרת בראשונה בכתבים מראשית האלף השני לפני הספירה. במרכז התל נחשפו שרידים של בית מושל מצרי מהמאה ה-13 לפנה"ס. בין חורבות הארמון נמצאו תעודות ומכתב באכדית, בכתב היתדות. המכתב נשלח מאוגרית שעל חוף הים בסוריה לנציב המצרי באפק, דרך יפו.

בשמואל א' (ע"ט, 1) מסופר כי הפלישתים נקבצו באפק וכי ישראל נקבצו עם ארון הברית באבן העזר. (יש מזהים את אבן העזר בעיזבת צרטה, ליד ראש-העין) הפלישתים ניצחו בקרב ולקחו שלל את ארון הברית. בתקופה ההלניסטית היתה אפק מצודה קטנה, שכונתה ביוונית "פגאי", קרי "המעיינות".

הנהר המתלתל

בתקופה הרומית בנה כאן הורדוס עיר מפוארת וקרא אותה על שם אביו אנטיפטרוס. מתקופה זו נחשפו, מתחת לחומות הטורקיות שעל התל, שרידי הרחוב הראשי והחנויות שהיו משני צדיו. אנטיפטרוס חרבה במאה הרביעית, ברעש אדמה, ומאז לא קמה כאן עוד עיר. בתקופה העות'מאנית נבנה במקום ח'אן מוקף חומה עם מגדלי שמירה בפינותיו.

מחומת המצודה נצפה אל מעיינות הירקון, המנוצלים על-ידי חברת "מקורות". מעיינות אלה נשלפים על בניעות רבות מאוד, שיש המעריכים [illegible] קיח נהר ונמשך עד לסכר שעל הירקון. שמו הערבי של הירקון הוא "אל-עוג'ה" – הנהר המתלתל: אורכו של הנהר בקו אווירי 14.5 ק"מ, אך כאשר מודדים את אפיקו על כל פיתוליו, אורכו כפול.

את שהתרחש במקום זה בעבר מתאר החוקר שמואל אביצור בספר "הירקון": "לא כל המעיינות פרצו ופילסו להם דרך לנהר ולביצה הטובענית. מרבים מהם נבצר למצוא תיקון לעצמם ולהגיע לעין השמש. הם יצרו טבעת רחבה, שהקיפה את התל מצפון, ממערב ומדרום. קשה היה לדרוך על פני אדמה זו, הדומה ללוע הר געש האומר להתפרץ בכל רגע. בחלק העיקרי של המעיינות, ת"ק מטרים משני צדי הנהר, היה קשה לעבור. האדמה היתה מזדעזעת. מבועי מים מתפרצים העידוה. נדמה היה שהבהמה תפתח את פיה ויגיח מבטנה מים רבים. לכן היה ההולך עוקף את אדמת הביצה הזאת, הראשונה אבל לא היחידה שלאורך הירקון, ומתרחק ממנה ככל האפשר מזרחה."

אנו מטיילים לאורך הערוץ בין עצי האקליפטוס הגדולים, עד למעבר שמתחת לגשר הרכבת. מצדה הדרומי של המסילה ניצב פילבוקס – מצודת-בטון ישנה. המסילה הוקמה לאחר שב-1921 נחתם חוזה בין ועד המושבה פתח תקווה לחברת יק"א, שלפיו תעביר יק"א 20 אלף לירות מצריות לשם הנחת מסילת הברזל מפתח-תקווה לראש-העין. את עבודות הסלילה קיבל לידיו המשרד הממשלתי לעבודות ציבוריות, אך בפועל עסקו בסלילה אנשי גדוד העבודה. הקמת המסילה תרמה רבות לתושבי פתח תקווה וסייעה להם בייחוד בהובלת הדרים מפרדסיהם לנמל יפו.

במאורעות 1936-39 הוקמה כאן המצודה, כדי לשמור על הגשר ועל המסילה מפני פיגועים של הכנופיות הערביות. השמירה הוטלה על נוטרי הרכבת, שרבים מהם היו מתנדבים יהודיים. על קיר המצודה עדיין אפשר להבחין בכתובת ובסמל של "חיל הרכבת".

מטחנת מיר לחוות קאסר

מגשר הרכבת נמשיך בתוך חורשת האקליפטוסים. זו חורשת מיר, כשם הכפר הערבי מיר ששכן כאן בעבר ושהיה מאוכלס כושים מסודן ומצרים-עלית. מגיעים בהמשך לסכר שבנתה חברת "מקורות" בשנות החמישים, למדידת כמות הזרימה ומהירותה. מהסכר יוצאת תעלה רחבה לעבר שרידי טחנת הקמח של הכפר מיר, שאליה נגיע דרך חורשת האקליפטוסים.

טחנת קמח זו היא אחת מחמש טחנות שפעלו לאורך הירקון. המים להפעלתה הגיעו בתעלה, שנחפרה מדרום לאפיק הירקון, והמים הוכו לתעלה באמצעות סכר באפיק הנהר והפעילו שישה זוגות אבני ריחיים.

מטחנת מיר ממשיכים בין עצי האקליפטוס עד לחוות קאסר, הקרויה על שמו של סלים קאסר, נוצרי בעל פרדסים ביפו שהחליט לפתח את אדמות מיר והקים כאן חווה חקלאית. עדיין נותר שער החצר שמשקופו עשוי עץ ארז. לצד השער, בריכה ובאר-אנטיליה, שהיא מתקן שאיבה המורכב משרשרת ברזל וארגזי עץ. בהמת עבודה היתה מסובבת את השרשרת, הארגזים היו יורדים מצד אחד לתוך הבאר ועולים מהצד האחר מלאים במים.

כאשר הארגזים היו מתהפכים לכיוון ידידתם לבאר, נשפכו המים מתוכם לתעלת מים, שהוליכה את המים לבריכה ומשם לשדות.

בצמוד לחוות קאסר נמצא כפר הבפטיסטים. במקום מתגוררות משפחות של נוצרים פרוטסטנטים בני כת הבפטיסטים, שמרכזה בארה"ב. עוקפים את הכפר וממשיכים לאורך הירקון, עד לבית הבטון הראשון בארץ ישראל, שהוקם על-ידי המהנדס הציוני בצלאל יפה. ב-1911 הציע יפה להקים על הירקון מפעל שאיבה מרכזי, שיספק את המים להשקיית פרדסי פתח-תקווה. יפה שקיבל זיכיון לכך מוועד המושבה, הקים חברת מניות ושמה "פלשתינה", רכש משאבות [illegible] את בית-השאיבה [illegible] הראשונה של [illegible] בטון, שעד אז לא היה ידוע בארץ ישראל.

אנו מציגים בפניך את הדרך הנוחה והזולה לתשלום האגרה:

חתום על הוראת קבע בבנק - הדרך הנוחה והזולה!

שישה תשלומים במקום שלושה

דחייה של חודש-חודשיים עד התשלום בלי ריבית, בלי קנסות, בלי הצמדה, בלי תורים ובלי עיקולים.

לחתום-ולשכוח!

איך? אין פשוט מכך:

רשות השידור
מחלקת הגביה

איך למלא את טפסי ההצטרפות להסדר:

1. מלא במדויק את הפרטים המסומנים בספרות הבאות:
   1. מספר חשבון הבנק
   2. שם פרטי ומשפחה
   3. תאריך מילוי הטופס
   4. שם הבנק
   5. שם סניף
   6. כתובת הסניף
   7. מספר חשבון הבנק
   8. שם בעל/י החשבון
   9. כתובת
   10. מספר זהות
   11. תאריך מילוי הטופס
   12. חתימת בעל החשבון
2. גזור את הטופס כשהוא מלא וחתום.
3. את הטופס שלח אלינו לכתובת הבאה:

רשות השידור - הגביה
ת.ד. 16333
ירושלים 91162

אברהם כ"ץ
מנהל הגביה

גזור ושלח!

אישור הבנק

מסי חשבון בנק 1	סוג חשי	קוד מסלקה: סניף	קוד מסלקה: בנק

לכבוד
רשות השידור/ הגבייה
ירושלים

שם	קוד המוסד	מסי זהות
	1030	

קבלנו הוראות מ 2 ______ לכבד חיובים לפי רשימות ו/או סרטים מגנטיים שתציגו לנו מידי פעם בפעם ואשר מספר חשבונו/נם בבנק יהיה נקוב בהם.
רשמנו לפנינו את ההוראות, ונפעל בהתאם כל עוד מצב החשבון יאפשר זאת, וכל עוד לא תהיה מניעה חוקית או אחרת לביצוען.
וכל עוד לא התקבלה אצלנו הוראת ביטול בכתב ע"י בעל/י החשבון.
אישור זה לא יפגע בהתחייבויותיכם כלפינו לפי כתב השיפוי שנמסר לנו על ידכם.

בכבוד רב,

תאריך 3 ______ בנק ______ סניף ______

הרשאה לחיוב חשבון

מסי חשבון בנק 7	סוג חשי	קוד מסלקה: סניף	קוד מסלקה: בנק

לכבוד
בנק 4 ______
סניף 5 ______
כתובת הסניף 6 ______

שם	קוד המוסד	מסי זהות
	1030	

1. אני/ו החיים 8 ______ (שם בעלי החשבון כמופיע בספרי הבנק) הגר/ים ב 9 ______ מסי זהות 10 ______
נותן/ים לכם בזה הרשאה לחייב את חשבונ/נו הנ"ל אצלכם בסכומים שיהיו נקובים ברשימות החיובים ו/או בסרטים מגנטיים שיומצאו לכם מדי פעם בפעם ע"י רשות השידור ומספר חשבונ/נו יהיה נקוב בהם.
2. הנני/נו מוותר/ים על קבלת הודעות חיוב מכם בגין חיובים אלה.
3. הוראה זו ניתנת לביטול ע"י הודעה ממני/ממנו בכתב לבנק ולרשות השידור או עפ"י הוראת דין.
4. אתם תפעלו בהתאם להוראות הנ"ל כל עוד מצב החשבון יאפשר זאת וכל עוד לא תהיה מניעה חוקית או אחרת לביצוען.
5. הנני/נו משחרר/ים אתכם מכל אחריות בעד נזק, הפסד, הוצאות וכד' העלולים להיגרם עקב אי מילוי הוראות אלו אם בגלל חוסר כיסוי או בגלל סיבה אחרת.
6. נא לאשר לרשות השידור על הספח המחובר לזה קבלת הוראות אלו ממני/נו.

תאריך 11 ______ 12 ______ חתימת בעלי החשבון (חותמת חתימה בבנק)

הוראת קבע בבנק - הדרך הנוחה והזולה לתשלום האגרה!

הזעזוע בן 30 הימים

זמן קצר לפני מותו, השיב ז'אן פול סארטר, בטון של השלמה עצובה, על השאלה, מה נותר בצרפת של '81 מאירועי מאי '68: "אני!" ● מהפיכת מאי '68 כאילו נכשלה, אולם היא גרמה לסדקים רציניים ולשינוי בלתי הפיך בחברה הצרפתית

מאת ד"ר אלי בר־גל

הכותב משמש כהיסטוריון של בית התפוצות

שנת 1968 העניקה חומר השראה רב לשמאל העולמי האוטופי, מן הקמפוס של אוניברסיטת ברקלי ועד החוגים האנרכיסטים של רודי דוצ'קה בברלין, מן "הפרובו" ההולנדי ועד תומכי הדובצ'ק באביב של פראג. אולם אירועי מאי '68 בצרפת הביאו לשיאן את התקוות המהפכניות, שנכזבו מאז תום מלחמת העולם השנייה. השמאל האירופי קיווה שהתמוטטות האימפריות הקולוניאליות תזעזע את המטרופולין, עד כדי ערעור המשטר הקפיטליסטי, אך תקוותיו נתבדו. צרפת איבדה את הודו־סין ואת אלג'יר, הרפובליקה החמישית החליפה את הרפובליקה הרביעית. הבורגנות שמרה על מעמדה הכלכלי. המפלגה הקומוניסטית הגדולה במערב אירופה ריכזה סביבה כרבע מן הבוחרים, מבלי שסיכוייה להגיע לשלטון יראו סבירים. המשק הצרפתי ידע קשיים רציניים, אולם לא משבר של ממש – אולי יסורי מעבר כאבים לקראת התאמה לטכנולוגיה מתוחכמת חדשה, בתוך שוק אירופי משותף ובצל עוצמה גרמנית בולטת.

ואז, באה התמרדותם של קומץ צעירים באוניברסיטת נאנטר. במקום שתישאר "מוגבלת" לתחום הקמפוסים, כמו בשאר הארצות, שימשה פעולתם, להפתעת הכל, פתיל הצתה לפיצוץ ששיתק משך חודש את המדינה כולה. כולם ידעו אמנם שהמצב האוניברסיטאי בלתי נסבל לאורך ימים – הדמוקרטיזציה המהירה, חינוך אקדמי חינם לכל, הביאה לגידול במספר הסטודנטים, שלא היה דוגמתו בשום מדינה בעולם. צעירים אלה, רובם בני המעמד הבינוני הנמוך, הצטופפו במבנים צרים וישנים, במסגרת לימודית מיושנת וקשוחה, באווירה הירארכית, ירושת המאה הקודמת. במסגרת זו כיהנה אצולה של פרופסורים "מנדרינים" יהירים ומנותקים מעולמם הרוחני של תלמידיהם.

הדאגה באשר לעתיד המקצועי, הטרידה ביותר את הסטודנט הממוצע, בעיקר בפקולטות למדעי הרוח, פסיכולוגיה, סוציולוגיה ופילוסופיה. פקולטות אלה היו מוצפות בסטודנטים. משנשאלה השאלה, מי יעסיק את המוני האינטלקטואלים האלה, המנגנון הממלכתי גרס כי יש להחמיר את תנאי הקבלה של המועמדים, ובכך איים להשליך סטודנטים רבים לזרועות האכזבה והייאוש.

עילה להתפרצות יצרים

באווירת המתח והרב ששרר בקמפוסים, שימש אירוע פעוט־ערך כעילה להתפרצות יצרים קיצונית. האיסור שחל על הסטודנטים, לגשת בלילות למגורי הסטודנטיות באוניברסיטת נאנטר הביא למחאות, הפגנות, ולשביתה שהתפשטה במהירות מפקולטה לפקולטה, מאוניברסיטה לאוניברסיטה מעיר לעיר. לפתע נהפכו קומץ שמאלנים פוליטיים, אשר התגבשו במסגרות ועדי פעולה, למנהיגים מאולתרים.

בארצות הלטיניות ובעיקר בצרפת, להבדיל מן הארצות האנגלו־סכסיות בהן היה מפותח שמאל ליברלי דימוקראטי, הותוותה הפעילות ההשמאלית על־ידי המרכסיזם הלניניסטי של המפלגה הקומוניסטית. מושג ה"שמאלנות" הזה מתגבש בגישה אידיאולוגית דוגמטית, כיתתית, ומדבקת במעמדתית, במושגי היסוד של המרכסיזם – "פרולטריון", "אסטרטגיה לניניסטית", "מיעוטים מהפכנים". עד מהרה הפכו דיבוריהם של פעילי המפלגה לאוסף סיסמאות קבועות, שכונו "הלשון המאובנת". הכתות השמאלניות אוחדו, מעבר להבדלי המבנה ביניהן, בשאיפתן לערער את המוסכמות התרבותיות של החברה הבורגנית, ובשנאה העיוורת לברית־המועצות ולמשטריה הקומוניסטיים. "אשר כבוד בעיני המהפכני". כדי להגשים יעד זה, סיגלו לעצמם השמאלנים מסירות מיליטנטית אישית מרשימה. סטודנטים רבים עזבו את לימודיהם, הפכו לפועלי ייצור, חיו בתנאי הדוחק של משפחה פרולטרית.

השמאל החדש כלל את הזרם הטרוצקיסטי, ובו בכללו הקבוצות המרכסיסטיות אורתודוכסיות, הנאמנות לאידיאולוגיה הקלאסית של תפיסת השלטון והקמת דיקטטורה של הפרולטריון בארצות מפותחות; את הזרם האנרכיסטי, שביסוד תפיסתו התנגדות לכל התארגנות מוסדית קשוחה, ושורשו בעיקר לאווירה הספונטנית ששררה בימי המהפכה הזאת, בכל אירועים ובכל רובעי צרפת; ואת הזרם המאואיסטי, שהבליט את מרכזיות המאבק של העולם השלישי להשלת הקפיטליזם, ושראה במהגרים הרבים שהשתקעו בצרפת נציגי הדור הפוסט־אימפריאליסטי. המאואיסטים הטיפו לחיפוש דרך מקורית, כפי שלדעתם עשו הסינים במהפכה שלהם, וכיוון שמקור השראה זה התאים מאד לרוח הפוליטית בשמאל הצרפתי, היה המאואיזם לזרם המשלב מרכסיזם טרוצקיסטי עם ספונטניות אנרכיסטית.

המנהיגים השמאלנים, לפי המסורת המרכסיסטית השמרנית, הפנו את מבטם לעבר בתי־החרושת, מיד לאחר הצלחות הפגנותיהם בפאריס והתגייסות בני־נוער רבים למאבקם. כפי שלנין הציע במנשרו לפרולטריון הגרמני לשמש קטר למהפכת אוקטובר, כך קראו המאואיסטים הצעירים אל בני מעמד הפועלים, שיצטרפו להנהגת המהפכה. ואכן, תוך ימים ספורים, עד אמצע מאי '68, פתחו כ־11 מליון עובדים בכל המשק הצרפתי בשביתה כללית. המדינה כולה שותקה. בתי־החרושת וגם מקומות עבודה אחרים, משרדים ממשלתיים, בתי־מסחר גדולים ומפעלים פרטיים למיניהם נכבשו על־ידי העובדים שקיימו בהם אסיפות־עם, תוך ביקוש להגדיר את תביעותיהם השונות.

אולם ההבדל בין הגישה הרדיקלית־קיצונית של הסטודנטים, שתבעו בעשרות כתובות קיר "לשנות את החיים", לבין דרישות הפועלים לשפר את תנאי העסקתם, להעלות את משכורתם, ובאופן כללי לשפר את רמת חייהם החומרית, בלט מיד. בשלב זה מילאה המפלגה הקומוניסטית, והאיגוד המקצועי שלה תפקיד מכריע, שהציל בסופו של דבר את המשטר הגוליסטי. הקומוניסטים קבעו לעצמם כי המצב אינו מהפכני. כדי למנוע "הידרדרות" מסוכנת, הם יצרו הפרדה מוחלטת בין הפועלים לסטודנטים. ראשי ועדי העובדים קיבלו הוראה לסגור בפני הסטודנטים את מקומות העבודה הכבושים. [illegible] רים, ומבטים בניסיונות לקשור קשר עם השובתים – בדרך כלל לשווא.

באותו זמן, כאשר מעמד הפועלים הבלתי־מהפכניים השתמש בסטודנטים לקידום ענייניו, הורה ראש הממשלה פומפידו, בניגוד לרצונו של שארל דה גול, למנוע בכל מחיר עימות ישיר עם הסטודנטים המורדים מאחר דעת הקהל הבורגנית, התייחסה אליהם כאל בנים שסרחו. המשטרה נסוגה מן הסורבון, שהפך לשליטת ההמון המורד. פאריס לבשה צורה מוזרה. הרובע הלטיני הוצף במתרסים עשויים אבני רחוב, שרידי מכוניות שרופות. השבתה בו התחבורה הציבורית והפרטית, בין השאר כיוון שלא סופק דלק. העם יצא להתוודע ותור אל תיאטרון האודיאון ואל מבנה הסורבון, בהם ניתנה זכות הדיבור לכל. אנשים ישבו עד אור הבוקר על שפת הכביש, וביטאו בשיחותיהם תסכולים עמוקים מחיים העיר־בורגניים. החוק היחיד שהתנוסס בכל מקום היה – "אסור לאסור". הלשון השמאלנית המאובנת והספונטניות האנרכיסטית השפיעו זו על זו. מלים חדשות ומושגים מקוריים נולדו. תפיסת המהפכה כמוגבלת למלחמת מעמדות, הורחבה מאד וכללה את השאיפה השונות ליצירת איכות חיים אחרת – לא רק שינוי מבנה המשק, אלא מאבק נגד "הבוסים" הקטנים, המשודרים את חיי הזוגיות למיניהם; שיתוף לא רק בניהול מפעלים אלא גם בכל תחומי החיים, תוך הדגשת הצורך העיקרי ביותר ביחסי אנוש בלתי־אמצעיים בתוך המשפחה, בבית־הספר ובחוגים. בשעות הדגישו את השפעת מרקוזה על הילכי רוח אלה, כאשר במציאות איש לא הכיר כמעט את ספריו. ז'אן־פול סארטר, שהתנגד לתפיסות הסטליניסטיות הקשוחות, היה ההוגה היחיד שהתקבל בתשואות באמפיתיאטרון של הסורבון.

אולם מורדי מאי '68 עשו הכל כדי לזעזע את השלטון, אך נמנעו מכל צעד להפילו.

התקפת הנגד של דה גול

הנשיא דה גול, היטיב לנצל את חולשת המורדים. לאחר שבועיים של בילבול וגימגום, הבין דה גול שהקונסנזוס הכללי רחב מאוד, אך בעיקרו שלילי. הוא גם חש כי למרות האווירה החגיגית, מתחילים הבורגנים להיות מוטרדים משריפת המכוניות ומדיבורי הדיבורים על שינוי אמיתי רדיקלי. לאחר הפגנה מוצלחת של כוחות הימין בשנז אליזה ב־30 במאי, הוא קרא לבחירות כלליות. השמאל הבין מאוחר מדי שהליכה לבחירות, כאשר אין אלטרנטיבה מובטחת למדינה הגוליסטית, תביא לתבוסה. מנדס־פרנס הציע ממשלה זמנית, אולם הקומוניסטים התנגדו ותמכו ברעיון של בחירות כאמצעי להפסיק את "התוהו בוהו".

העובדה שבשמאל איש לא נהרג בהתנגשויות האלימות בין סטודנטים לשוטרים, השאירה אפשרות לפיתרון פוליטי תקני. באותו זמן מיהר ראש הממשלה פומפידו להחתים את האיגודים המקצועיים על הסכם גרנל, לפיו מסופקות כל דרישותיהם החומריות. לאחר שקנה את לב מעמד הפועלים בבחירות, נשארו הסטודנטים מבודדים בזירה. סארטר תיאר במצב זה, ובמאמר מעמיק שפירסם בכתב־העת שלו "זמנים מודרניים", תיאר את המאבק הפנימי המתחולל אצל כל צרפתי – בין האדם כשותף פעיל בחברה מתהווה, לבין האזרח הקטן, הבודד, הירא את מוראות העתיד. הוא גרס כי בסופו של דבר עשוי האדם לגבור על האזרח הקטן, כמו המבודד של הורד הקלפי, תגבר הקטנוניות העיר־בורגנית על השאיפות לאיכות חיים חדשה.

בבחירות שנערכו בתחילת קיץ '68, נחל הימין בצרפת ניצחון גדול משידע מעודו. ניצחון זה נזקף בעיקר לזכות ראש הממשלה. למרות הצלחתו בהבסת המרד, הוכה דה־גול מכה ניצחת כעבור שנה. הסיגנון הוולונטרי והביטויים הבוטים בהם השתמש נגד הצעירים, הביאו להפלתו במשאל־עם שהתקיים בחודש יוני '69. פומפידו נבחר במקומו. גם המפלגה הקומוניסטית יצאה מן המהפיכה מחוזקת לטווח קצר, ורבים מהמורדים המיואשים אימצו את השקפתה שלא היתה זו מהפיכה של ממש, ולכן מוטב להצטרף לשורותיה. במבט ראשון נראה, באופן פרדוכסלי, כאילו המפלגה הפרו־סובייטית, שנאת נפשם של השמאלנים, הפכה מקלט לרבים מהם. אחרים ניסו עדיין לקיים באופן מלאכותי קבוצות מהפכניות־קיצוניות אלימות, בתקווה להתחדשות רוח '68. אולם כאשר נפל הקורבן הראשון בהתמודדות פיסית עם המשטרה, נאלצו השמאלנים לבחור בין הדרך הטרוריסטית, דוגמת באדר־מיינהוף בגרמניה, לבין הדרך של הבריגדות האדומות של איטליה, לבין פיזור שורותיהם מרצון. לבד מקבוצה שולית ביותר, בעלת מגמה פשיסטית למחצה, מצאו רוב השמאלנים את מקומם מחדש בחברה הצרפתית הבורגנית. בשנים שלאחר המהפכה, נשארו מפלגות טרוצקיסטיות קיקיוניות ו"המפלגה הסוציאליסטית המאוחדת", בראשות מישל רוקר, ששימשה למעשה תחנת מעבר מן השמאלנות למפלגה הסוציאליסטית של פרנסואה מיטראן.

לאחר שתביעות הפועלים החומריות מולאו בהסכמי גרנל, מיהרה הממשלה הימנית לחוקק חוק ששינה לגמרי את המבנה האקדמי, הרחיב את החופש האוניברסיטאי, מיתן את הסלקציה ותיקן עיוותים חמורים, כמו השלטון המוחלט הבלתי מבוקר של "המנדרינים" – אותם פרופסורים מבוצרים לנצח בקתדרות שלהם, שעד אז נהגו בשרירות לב כלפי תלמידיהם הנתונים לחסדיהם. התגייסות של צעירים רבים לתמיכה קיצונית במאבק הפלשתינאי נגד הציונות ונגד ישראל, היא אחת התוצאות המרות של תקופת "לאחר מאי '68". התחושה שבצרפת המאבק נגמר, הביאה אותם לחפש מקורות להתלהבות במאבקים חיצוניים בעולם השלישי – מעין תהליך למאבק נגד מלחמת וייטנאם שהסתיימה זמן קצר קודם. מישל רוקר הוא דוגמא של מנהיג שמאלני שפעל למתן את חבריו בתחום מדיניות הפנים, תוך הקצנת עמדותיו נגד ישראל. בקיץ 1968, הוא יזם ניתוק יחסים בין מפלגתו לבין מפ"ם – המפלגה הציונית היחידה שעדיין קיימה מגע עם השמאל הרדיקלי.

חודשים ספורים לפני מותו, שאלתי את סארטר, מה, לדעתו, נשאר בצרפת של 1981, ממאי '68? ההוגה הקשיש הביט בי במבטו התוהה המבוזר מעט – "מה נשאר?" חזר על שאלתי, ובטון של השלמה עצובה השיב: "אני!".

אחרי עשרים שנה

אם ננסה להעריך היום את התוצאות של מרד הסטודנטים ומהפיכת '68 על החברה הצרפתית של היום, אפשר להתרשם שהמהפיכה "הבלתי־קיימת", כפי שקרא לה ריימונד ארון, לא נכשלה לחלוטין. אין לי ספק כי המהפך הגדול של עליית הסוציאליסט מיטראן למשרה הרמה של נשיא, היא תולדה של השינוי הגדול שחל בתרבות הפוליטית של צרפת השמרנית. כתוצאה מגיבוש מפלגה סוציאליסטית גדולה בצרפת, באה ירידתה, חולשתה, ולבסוף התנוונותה של המפלגה הקומוניסטית שם.

עליית מיטראן עשויה ליצור אשליה, ואמנם רבים סבורים כי המדובר בהגשמה עקיפה ומאוחרת של חלומות מאי '68. לאחר היבחרו כנשיא ב־1981, מיהר מיטראן להציע שינויים מבניים יסודיים במשק הלאומי. כתוצאה מפעולות רדיקאליות אלה, התחזק הימין בבחירות לפרלמנט – דבר שהביא את שירק הגוליסטי לראשות הממשלה היוצאת הכנה, ובבחירות לנשיאות שנערכו לפני חודש, באפריל '88, הבהיר מיטראן שאין בכוונתו לחזור על השגיאה הזאת, והוא הבטיח מדיניות מתונה ואפילו שמרנית. בחירתו מחדש מסמלת עליית סוציאליסטים ללא סוציאליזם. זהו מסר נאמן להירין מאי '68 – קונסנסוס לאומי רחב כנגד זהות צר החזקה בעצמם נכתרים לימי גדולה מיתיים ופחד אמיתי מן המהפך הבלתי ידוע. על רקע זה אפשר להבין את עליית לה־פן הגזעני, ולאחר מכן את העברת כמיליון קולות שלו למיטראן בסיבוב השני של הבחירות, על־פי האימרה של ההומוריסט היהודי־צרפתי פייר דק: "המפלגה הגדולה בצרפת היא תמיד זו שהסיסמא שלה נגד כל מה שבעד, ובעד כל מה שנגד".

הדבר אינו מבשר שיתוק חברתי לנצח. השינוי המהפכני האמיתי חל בתחום התרבות, במובן הרחב ביותר של המלה. השפה, סיגנון החיים, החוי היומיומי, יחסי המגעים, אורחות החיים השתנו לבלי הכר. נשיאה הימני של צרפת, ז'יסקר דסטאן, שקדם למיטראן, הפתיע כשהנהיג אורחות עממיים יותר בארמון אליזה. הוא נהג להזמין עצמו לארוחה אצל משפחת פועלים מקרית, כדי ליצור קשר בלתי אמצעי עם העם. הלבוש, הרגלי הדיור, מעורבות הנוער והנשים בכל התחומים, חשיבות האמנויות בקרב השכבות החדשות ולא רק במבצרי האינטליגנציה הפריסאית, טיפוח מודעות איזורית כנגד הריכוזיות היעקובינית המקודשת מאז המהפכה הצרפתית של 1789 – אלה התוצאות העמוקות ביותר של הזעזוע בן חודש ימים, שאולי נכשל, אולם גרם לסדקים רציניים ולשינוי בלתי הפיך בחברה הצרפתית.

נאמר כבר שהצרפתים, להבדיל מן האנגלים, יודעים לחולל מהפיכות, ואינם יודעים לחולל רפורמות. אולי יאמר עוד שמהפכת מאי '68 איפשרה תחילת תהליך שסופו הכנסת החברה הצרפתית למאה ה־21. תנאי לכך – התגברות הצרפתי על געגועיו לעבר אימפריאלי מעצמתי של צרפת "הנצחית" ועל חרדתו מפני עולם מודרני שהנה בתכלית. בינתיים, משימה זו טרם הושגה, לא בימין ואפילו לא בשמאל.

פאריס — תולים תמונות של האבות הרוחניים על קירות הסורבון

גרמניה – הדור שאחרי

דור '68 כפה על החברה לעסוק בעבר המדכא, ולחפש עתיד חדש

מאת דניאל דגן

בון

בימים אלה יזמה הקואליציה הממשלתית בבון תקנים חדשים להגבלת הפגנות אלימות, או כאלה הנראות כך בעיני הפוליטיקאים השמרנים השולטים כיום בבון. בכך נתנה הממשלה איזכור נוסף להפגנות ההמוניות ששטפו את ערי גרמניה, ובעיקר את מערב ברלין, בשנה הנחשבת ליום ההולדת של דור מהפכני חדש: 1968.

המהפכה של דור 1968 לא התגשמה מעולם במציאות. אבל ההכרזות מאותם ימים והדמויות של "מרד הסטודנטים" המפורסם, הפכו מזמן לחלק בלתי נפרד מן ההוויה הקיבוצית של אומה מחולקת זאת, המחפשת עדיין את זהותה.

פעילי הסטודנטים שירדו להפגנות ב־1968 לא הפכו סדרי בראשית ברפובליקה הפדראלית, שהוקמה במידה רבה בסימן השיכחה, הבנייה מחדש והמאמץ האדיר שהושקע כדי לחולל את "הנס הכלכלי". אבל הם אילצו את הצמרת הפוליטית ואת האוכלוסיה בכלל, לחשוב מחדש על דרכה.

באחד מנאומיו לפני עשרים שנים, אמר מנהיג הסטודנטים המנוח רודי דוצ'קה, כי אין זה חשוב עוד אם גרמניה תהיה מחולקת, או מאוחדת, אם טובה או מרושעת. חשוב הרבה יותר, אם תהיה זאת גרמניה שתפנה באמת עורף לעברה, תשנה את עצמה מבפנים ותיפתח כלפי חוץ – לעבר "תנועות השחרור" הלוחמות נגד האימפריאליזם [illegible] כשמאוויתו היום. לגבי הזה, או לאחרים, אין למצוא בתוכנו סממנים מפורדים במיוחד. בסופו של דבר, חלק מסויים מן הרעיונות שטופחו ב"מרד הסטודנטים" של 1968 הפכו לחלק בלתי נפרד מן המצע הסטנדרטי של מפלגות "מסורתיות" מכל גווני הקשת.

המרכיב המפחיד באמונים של דוצ'קה ושל חבורתו – הוא הנימה הסמכותית, הכפייתית, קבוצת סטודנטים מברלין הואילה להכתיב לגרמניה כיצד לנהוג, באיזו דרך לבחור, במי לתמוך, נגד מי להפגין, באיזה אמצעים להשתמש.

הקבוצה הזאת, שראתה את עצמה כנציגה ייחודית של העם, הפגינה בוז ושנאה כלפי כל גוף סמכותי, כלפי כל ארגון באשר הוא. רודי דוצ'קה וחבריו ירדו להפגנות כדי למחות בצורה קולנית ואלימה נגד כל מה שסבב אותם – וקודם כל נגד כל צורה של סמכות וכפייה. בעצם הופעתם הם קראו תיגר על המונופול של המדינה על הפעלת כוח, ובכך הזמינו תגובת־נגד מתאימה, שלא איחרה לבוא. אחד הקורבנות הראשונים היה דוצ'קה עצמו, שנורה ונפצע בצורה קשה. האירוע הזה גרם לשילהוב יצרים נוסף, והזין גל נוסף של מחאות אלימות.

אחת מנקודות השיא של "מרד הסטודנטים" היתה "קונגרס וייטנאם" – אסיפת הזדהות מרשימה עם מה שכונה "תנועות שחרור". השנאה לאמריקה והתמיכה בוייטנאם הקומוניסטית הוסיפו להיות גם מאוחר יותר קוי יסוד חשובים של המרד הבלתי מוצלח, שחיפש לעצמו "פיצוי" ויעדי לכישלון העיקרי בבית. העבר הכבוש, [illegible] בקלות. לגיים את "העם העובד" למהפיכה אמיתית מן הסוג שעליה דיברו דוצ'קה ומנהיגים אחרים.

"העם העובד", או "מעמד הפועלים", נרתעו מראש מן האלימות והאפוטרופסיות של מרד 1968. האנשים שחיו באמת על יגיע כפיהם לא רצו לסכן את הישגיהם הכלכליים והחברתיים, לטובת מהומות אלימות ועתיד לא בטוח. הם העדיפו להתלכד סביב האיגודים המקצועיים, שהשקיפו בחשדנות גדולה על ה"מהפכנים" המודרניים, שביקשו לגזול את הדבר העיקר מכל לתנועת העבודה המאורגנת הוותיקה, משלמי המיסים.

הדור של 1968 לא הצליח לחולל את המהפיכה שעמדה לנגד עיניו. אבל הוא השאיר חותם ברור וארוך טווח על החברה הגרמנית. אולריקה מיינהוף ירדה למחתרת ומצאה את מותה בכלא. אחרים מאלה שלחמו והפגינו לצידה יושבים בבונדסטאג, או תופסים עמדות בכירות בכלכלה ובחברה. המרד הבלתי מוצלח כפה על החברה כולה עיסוק בעבר המדכא, וחיפוש דרכים חדשות לעצב את העתיד. מבחינה מסויימת הוא הפך לשריון הרש של מוביליות, שמצא את ביטויו גם בקריאה "לצעוד הלאה דרך המוסדות השליטים".

רודי דוצ'קה מת לפני שנים אחדות בגלות מרצון – ככל הנראה כתוצאה מפציעתו הקשה בעת ההפגנות בברלין. אבל בצורות שונות מוסיף דור שלם של מהפכנים, אמיתיים או מדומים, לסגוד לו ולרעיונותיו. מיתוס דוצ'קה דרוש כנראה אפילו לאותם מהפכנים [illegible] הסיסמאות להן הטיף מנהיגם.

התרפקות או מורשת

מאת יואב טוקר

פאריס

בנוסח הטקס הרומנטי המדויק המתפלמס של שנת־הדור, משמש מאי '68 בצרפת של היום בתפקיד רגשי־היסטורי ראשון ויחיד במעלה: בהוקרת חומר־גלם אדיר וקולקטיבי: זהו הקו הבולט ביותר שלאורכו, משני צידיו, בשולים, מסדירים הצרפתים את התבוננותם האינטימית בעצמם, בפריס ובחברה.

העיון הבלתי־נדלה במאורעות ההם – ולא רק בימים אלה של יובלות חגיגיים – לובש לעתים קרובות אופי שעל גבול הכפייתיות: ההתרפקות המנוקשת על ימי פריקת־העול המלהיבה־ארומנטית, אהובה־ארוסנואה. "מנבחים" ראו מול ה"מוכסים" ראה; וכל המורידים מאז... מכל מקום, זה התצלום החד, המחד השנוי במחלוקת ביותר בדיונים הציבוריים בצרפת מאז מלחמת־העולם השניה: יש הסבורים אפילו, בתנופת ההיפרבולות של הרגע, שזהו האירוע החשוב ביותר בתולדות צרפת מאז ימי הקומונה של סוף המאה ה־19; אולי אפילו מאז ימי המהפכה הגדולה של 1789...

כולם של אירועים חריגים ודרמאטיים, מתוארים למכביר ומרגבלים היטב, בתוך המקום, הם משמשים מקור נוח לסיסמאות בעד־ונגד לכל רוחב הקשת הפוליטית־חברתית־עיונית: מאי '68 משמש בקלות את כל הנוסטאלגיות, לטוב ולרע: משתלב היטב בכל ההקבלות, נגד נת בנוחות, עמוקות או אפיזודיות; מאי־הגדול שהוא מצב הסבר, בשורש, כתבלית, כקטנרהקעת, לפררה אידיסופית של הקשות.

ייצוג אמין של עוצמת הזיהוי הדימוי הטמונה עד היום במאורעות '68 הוא הוויכוח על אודות הרצף המיתוס ביום לבין המהפך השלטוני משניצח פראנסואה מיטראן בבחירות לנשיאות ב־1981, השמאל הצרפתי עלה לשלטון לאחר יותר מעשרים שנה של אופוזיציה, הציגה התמורה כתקומתו והקבורתו של '68; מצד אחד, היו שראו בנצחון ההיסטורי של השמאל השלמת תהליך אישי והצבת, שראשיתו במרי הבלתי־מסורגן של '68 ובתרבות הנמאזה, ההתפוגגה וקיצונית, שנלוותה לו בשנים הנדריכות של ביטוחים, ויכוחים, מריבויות ונוסטאלגיות: מצד שני, הכריזו אחרים עם כניסתו של מיטראן לארמון האליזה על "סיום האמיתי" של '68; איכות החלום, הרומנטיקה, התגר, נעלמה סופית במסדרונות השלטון החדש; אותם חוקי '68, רבים, שנקלטו בדרך זו או אחרת בלשכות המיניסטריאליות אמורים לייצג את ההתבגרות הרחויה האמביוואלנטית הזאת. מה שנשא בכנפיו גדולה־ובלתי מחייבת של דרישת־הכל, של חירויות־הכלום, הפך לסורדה עלובה־למדי של אישורים שלטוניים תוריים; היכן, בכל אלה, המהפכה?

מיטראן כהמשך

נצחונו המחודש של מיטראן בהתמודדות לנשיאות לפני כשבועיים מוצג, כמובן, גם הוא על דרך ההמשכיות־משלימה־מתפשרת של "או לעומת היום": מפי שהתקבל או – בהתלהבות או בחשש – כמנהג שמאל תובעני, שופע־חזיון ומסוכן, נותרה עתה אסטרטגיית "סוילה ממוססת לעבר המרכז", שבלהסרטיה הפוליטיים והאלקטוראליים הודים כולם בעצם הימים הללו "אבוי לשמאל ואבוי לזכר '68", אומרים אלה. "איזו דרך ארוכה ונבונה", אומרים אחרים. "'68 עדיין לא אמר את מילתו האחרונה...". "'68 אינו מפסיק להתגרש...". "הנה '68 השב ומבגת בתהליך של תבוסת קצנות..."

אלו הקבלות שמזוהן יפה גם במישורי ההבחנה האוטופרטית: הרבויות השיחרור, הנתירונות, הסדיבה האנטי־צארית, "הנסיגה לכיוון אמריקה", התוקפנות האישית של המעמד הבינוני, כל אלה יוצאות ובאות מהתבוננות של־'68 יש בה מקום של כבוד, איכות של מוצא אבי הגלגולים בגורלם האישי של רבים מן השותפים הפעילים־במיוחד למאורעות האביב ההוא מציגים אבן פסיפס שיש הנוטים לראות בו "מייצג": והל מהפכנים־בוגרים של היום, דרך אלה שמוצאים אותם, עם או בלי בורגנות מנוסחת, בחליפת הבורסה ועולם העסקים, בעסקי שלטון, רוחות והוראה מתמסדים של היום; דרך הקהילויות ה"משמעותיות" של שמאל מחוז, לעתים (רחוקות) אלים, הנרחק יותר ויותר לשוליים וכלה בטרגדיות אישיות של הרוחה אל הקצוות האחרים של העולם: התגייסות לשורות מהפכות וחמויי מהפכות בעולם השלישי, רבאהטות, התאבדויות.

בכדי להעיד – בדרך השלילה העקיפה – על תקפותו הנצרבת של "האביב ההוא", כדאי להתבונן בהתפרצות מחודשת, מוזרה אחרת, כנגדית: זו של מאות־אלפי, או מיליוני הסטודנטים ותלמידי בתי־הספר התיכוניים שיצאו לפני כשנה וחצי להפגנות בגלים־גאות פתאומי נגד תוכנית־אוניברסיטאות חדשה: מבהנתשמו לאחר הימים הראשונים של המרץ מיטריה הבריסיים־באוכת של הבהאה (שכן סיבותיה העמוקות עודן לוטות בטשטוש), עטרה צרפת כולה והשתאתה האפשר שבה שקורה ברחובות, בקמפוסים זו מתאה של כמט, בלי שמהולליה יחזו מבשרים את כעס '68? האפשר שרודביהם של מקיפי הבריקדות ברובע הלאטיני עשו את אשר עשו בלי למלמל, בחוקת מקרקבאליו אבו ציונאלי, ששים־ושבעה־ששים־ושמונה־ששים־ושמונה...

שכן '68 אמור היה להיות, וקורנו, שייך לכולם ביותר ולכל אחד להודה מה עשיתי אני, אתה, הוא, בלילות הבריקדות, היא שאלת־ביקום אישית תקפה בהולם למיליוניהם של צרפתים שהיו שם בפועל, או שעקבו אז, פחות או יותר בקרוב. כוחותם האמונה ביותר של מפגיני החוף '86 היותה בהתעלמותם מתקפידהאב עד כדי כך שבאכפייתאורחן של בנער העז לקרוא באוזני דניאל כהן־בנדיט, שהגיע כמתבונן־אורח: "לא צריכים אבות: לא רוצים זכרונות..." הורים, בפועל ובזוית, של סוף שנות השמונים, עברו לצידי המדרכות – לעתים לאורך אתם בלוהאיים עצמם – כהסיתאות, בלולוי, לעתים קרובות בהכעת: היה זה זה במובן היפוש, בוסוהזה בקשי, של עצמם, והיה זה חיזוק מחודש לתקפותו של המיתוס "זה אמיתי"; שכן הצעירים של היום, הווולם לכאנק, "רצו דברים פשוטים, קראו סיסמאות קונקרטיות, רצו בכך הכל לחוש ביותר": לא עוד ה"אידיאולוגיה" – או, להלופין ריאלקטים, ה"אין אידיאולוגיה" – של אם, איזה מרחק העזו לעבור הבלהוארים של הרובע הלאטיני באו ועמך הקירות במאי ההוא, האומר היד: "היה ריאליסט: דרוש את הבלתי־אפשרי".

מאי '68 בירושלים – המהפכה שלא אירעה

בדבר אחד לפחות יכולים בוגרי מצפ"ן ושי"ח להתגאות – הם, אולי, לא גרמו לפני עשרים שנה לזעזועים של ממש, אבל לפחות איש מהם לא ערק מאז לשורות הימין. הם עדיין מילואימניקים של המחאה

מאת לילי גלילי

חורף קשה במיוחד עבר על ירושלים ב־1968. באחד מימי דצמבר אמור היה להתקיים בבניין "מייזר", בקמפוס האוניברסיטה העברית בגבעת רם, אחד מאותם כנסים ראשוניים של תגובה על הכיבוש. באותו יום ירד שלג כבד על הבירה, הסטודנטים בחרו להישאר בבית. רק 35 מפעילי מצפ"ן, "המשוגעים" של הקמפוס באותם הימים, בוססו בשלג והגיעו עצמם בשם המהפכה. היתה זו הפעם הראשונה, והאחרונה, שמצפ"ן הצליחה להעביר באוניברסיטה החלטה קיצונית בהליך דמוקרטי של רוב מוחלט – הם, פשוט, היו שם לבד.

עד היום מעלה הסיפור הקטן הזה צחוק של בוח אצל אלי אמינוף, איש מצפ"ן ותיק. מעבר לכך, מאירת האפיזודה במידה מסוימת את המוגבלות של מעורבות הסטודנטים באווירה בקמפוס ירושלים 1968, שרוח המהפכה הנושבת מהקמפוסים של אירופה הגיעה בו בשלב זה זרמים מינוריים בלבד.

מצפ"ן היתה הראשונה להגיב על מרד הסטודנטים שסחף את אירופה. הנה, אחרי חיים של ביחוד של מצפ"ן לקונסנסוס, היתה סוף סוף הרגשה שהמהפכה עומדת בשער, אירופה כבר נכבשת בה ועוד מעט יצטרף אליה שאר העולם במהפכה אחת עולמית. רעשי המחשבה החדשים שהביא עמו מאי '68 תאמו את תחושתם, הנוער, הפועל כמשורה המפלגה הקומוניסטית, התנפצות כנודם בולם מהפכות. מצפ"ן ביקשה להשתלב בכל. בגלוי נלהב הביעה תמיכה בהתקוממות הסטודנטים בפולין, באחר גינתה את הפלישה לצ'כוסלובקיה והשקיעה בדיון על הטקטיקה של הטרוצקיסטים לשמת אותה מידה של להט השמורה כיום לוויכוח הנוקב ביותר סביב הוועידה הבינלאומית והאופציה הירדנית. העולם היה קטן, לפתע, והכל היה שלהם. כשמו של הקבוצות הדומות בעולם נהגו לדבר בלשון "אנחנו", ולמחרת יום הבחירות בפורטוגל בירכו זה את זה ב"ניצחנו".

סימפוזיון ביה"ס לארכיאולוגיה

במאי 1968 נשא משה מחובר, "מצפניסט" ותיק, הרצאה בקמפוס בנושא "מרד הסטודנטים – מאי '68". באותו מעמד פגש את הסטודנט הצעיר מיכאל "מיקו" ורשבסקי, שהגיע מצרפת שנתיים קודם, ומשימת מרכז הרב מצא דרכו למצפ"ן. "לך לשם", אמר לו מחובר, והתכוון לצרפת, "המהפכה הולכת". זמן קצר לאחר מכן עזב מחובר עצמו ללונדון, שם הוא גר עד עצם היום הזה. ורשבסקי ממשיך לנהל את המאבק מכאן, ממשרדי "המרכז לאינפורמציה אלטרנטיבית", ומשלם על כך מחיר יקר.

הנכס הרומנטי האחר בקמפוס הירושלמי של 1968 היה תנועת "ביטחון ושלום", שהיתה תוצאה של מלחמת ששת הימים. מבין המייסדים, הבולטים אותה הפרופסורים אריאלי וטלמון, מהסטודנטים ובוגרי ת דמויותיהם של אילנה המרמן, יוסי שוורץ, יוסי לבראור ואבישי מרגלית. על אף שפעילותם של אלה התמקדה בעיקר בכיבוש ובהתנחלות, לא פסחה גם עליהם רוח מאי '68, ומצאה את ביטויה בשורה של פעילויות לא־שגרתיות. הגדר שהוקמה אז בראשונה סביב האוניברסיטה, והבדיקות הביטחוניות בתפוצים של תכבסים בשער, גררו הפגנת מחאה ציבורית, שתבעה במפגיע את סיפוחו של בית הספר לארכיאולוגיה, שנמצא מחוץ לגדר, לשטח האוניברסיטה. כיום נשמע הדבר כעוד פעולת מחאה שגרתית, אך באותם הימים היה זה צעד יוצא דופן שיוזן מרוח הפגנות הסטודנטים באירופה.

עם הכל, כולם מודים עד היום הזה שמצפ"ן היו יותר "מאי '68", עם השערות הארוכות יותר, עם נערות הנועזות יותר וברוח פחות מסורתית מזו של "ביטחון ושלום". זה היה, פחות או יותר, הכל. הקמפוס התחלק לרוב אפוליטי עצום ולמיעוט פוליטי מעורב ופעיל, ברובו שמאלני. בניגוד להיום, לא עבר קו החיתוך בין שמאל לימין, אלא בין האפוליטים לפוליטיים, כשהאחרונים מוצאים יותר עניין זה בזה. בקפטריה בבניין הספריה הלאומית היו שולחנות שמורים לקבוצות השונות, ושולחן מיוחד, קרוב לחלון, למתווכחים הפוליטיים, ותוך טשטוש מסוים של שמאל וימין. הימין הקיצוני שיחק שח עם השמאל הקיצוני, והגורה עמו בגיבוש הברקות הבמהירות המידותיות. זכר הויכוחים האלה מעורר היום צמרמורת אצל המעורבים של אז, המדברים במעט בהתנצלות על הוויכוחים ה"סלוניים", עוד בטרם הבינו את עומק הפער האמיתי.

המסיבות, הבאתים הסטודנטיאליים, היו שלוחה טבעית ולא־נפרדת מהדיון והויכוח שנערכו בקמפוס ושורשיו הגיעו עד אירופה. "אם מהפכה אצל ההומו־סאפיינס מתבטאת בדיבור, הרי שחשבנו המון, בעיקר דיברנו, הרבה הלהם, על הכל, עד השעות הקטנות של הלילה", נזכר ורשבסקי. "דיברנו בינינו לבין עצמנו, ועם הסטודנטים שהגיעו מחו"ל, לישראל שהפכה אחרי 1967 לאתר תיירות פוליטי. בדירות הסטודנטים שלי היה טבעי למצוא, ישנים על הרצפה, 10 סטודנטים מחו"ל, שמעולם לא ראיתי קודם, והיה ברור שלא אראה עוד לעולם. דיברנו וחשבנו בלהט. הגדרנו כל דבר מחדש".

המשטרה הגדירה: כבר משוגעים

ב־1969 הצטרף למפה הפוליטית של הקמפוס הישראלי גורם חדש: "שי"ח" – שמאל ישראלי חדש. באופן מסוים, כמו כל תופעה, היתה ההתארגנות החדשה התוצר הבולט ביותר של השפעת מאי '68. ראובן קמינר (58), פקיד בכיר באוניברסיטה העברית, איש מק"י בעבר ושס"ח כיום, מנתח את המרכיבים שיצרו את הגוף החדש: אנשי הקיבוץ הארצי שיצאו ללמוד באוניברסיטה והיו החוליה בין השמאל הישן והשמאל החדש, ובראשם דן כהן, אז סטודנט צעיר. דירתו ברמת אביב, סמוך לאוניברסיטה, הפכה לבית ועד. הקבוצה השנייה היתה של עולים חדשים מצרפת ומאמריקה הלטינית, הבולט שבהם דני כהן, בנדיט במאי '68, שבאה הלוהטה של הנוער, שביקשו להמשיך את המהפכה בישראל. בקבוצה השלישית היו קמינר עצמו ודני פתר, פורשי מק"י שמאלה.

הצעירים והגבעים במרד הסטודנטים במורשת של מרקוזה והמבוגרים הביאו את הניסיון הידוע הפוליטי. ההתארגנות החדשה ניצנה ממרד הסטודנטים: החבריה השתתפה בחוגי קריאה של מרקוזה, ערכו פיקניק על "האדם החד־מימדי" שלו, ביקשו להבין מהכתובים גם את העולם השלישי. הצ'ה גווארה שלהם היה הכיבוש. ממרד הסטודנטים באירופה, למדו חשיבותה של התגובה הספונטנית, יכולת ההתארגנות המהירה והמבנה של ההפגנות.

בהפגנה ראשונה יצאו למלון פארק בחברון, ומשם לביתה של גולדה. יוסי שוורץ, בפרץ התלהבות, ניסה לטפס על הגדר של בית ראש הממשלה. רק כהן רץ להוריד אותו, והמשטרה הגדירה "כבר משוגעים".

היום זה נשמע בנאלי, אך בהקשר של הימים ההם, זה היה חדש, יוצא־דופן – מועתק מאירופה. כך גם ה"סיט־אין" הראשון, שבמהלכו השתלטו על אולם הסנאט בבניין המנהלה. יוסי ארנון, היום עו"ד יוסף ארנון, היה אז בין ראשי הפעולה. לתנועה שקמה אך זה עתה, קראו "2 במאי" – על שם התאריך שבו התקיימה הפעולה, וביותר מרמז למאי '68. "הפעולה באה יום אחרי 1 במאי, שבו נעצרו כמה מראשי המפגינים", מספר ארנון. "שלטנו לאולם הסנאט, בדרישה שהאוניברסיטה תנקוט עמדה נגד הדיכוי. עלינו לדבר עם הנשיא, והשתלטנו על האולם. התבצרנו בו, וסרבנו להתפנות עד שהמנהלה תתחייב להוציא הודעת מחאה. זו היתה פעולה ראשונה מסוגה, שבה יצאנו בגלוי הכוח נגד שלטונות האוניברסיטה, בסגנון המהפכנים האמריקאים. התבצרנו 24 שעות, עד שאברהם הרמן הסכים לקבל אותנו. העמידו לדין שני סטודנטים, כמה אחים, שבידיו היה המיקרופון. המשפט היה לחגיגה, לרלף שהוזיץ את התנועה. בסופו, נגזמו בהרדים, משום שסרבנו לבוא למשפט. קיבלתי הרחקה על־תנאי מהאוניברסיטה, ועד היום אסור לי, למשל, להפגין בקמפוס".

אבישי מרגלית — נגד הגדר

דני עמית — היום פרופ' עמית

מוקד הפעילות בירושלים היה בקפטריה של הספריה הלאומית, או, בהעדר מקום, בחדרו של דני עמית, היום פרופ' דניאל עמית, מהחוג לפיסיקה. המבנה היה דמוקרטי, בלא הגדרות רשמיות כמו במצפ"ן, ומושתת על קשרים חברתיים. "שי"ח מסיבות", אומרים, האריך ימים אחרי "שי"ח" ההפגנות, שהתפרק על רקע מחלוקת סביב פרשת אודי אדיב והיחס אליה, ופיצולים להתקבצות על־פי הפילוגים הגיאו־מארקסיסטים של תנועת ההמונים באירופה. מי שלא התפלג למפה, הלך הביתה.

האנטיפוד של המאואיסטים

לפני כן, עוד הספיק השמאל הסטודנטיאלי לרשום בתולדותיו שני ביקורים בעלי חשיבות: זה של דני קהן־בנדיט, במאי 70', וזה של הרברט מרקוזה, בדצמבר 71. כהן־בנדיט, מספרים עיתוני התקופה, התקבל בשרה התנשה על־ידי יו"ר אגודת הסטודנטים הירושלמית, איש הימין עמוס אהרוני, אך יצא מן השורה עם אנשי מצפ"ן. באוניברסיטה התארח במסגרת אירועי "יום הסטודנט", הציטט את סארטר בנושא הסכסוך הישראלי־ערבי. מביקורו של מרקוזה, זוכרים בעיקר את הרצאתו, אך בעיקר אפיזודה קטנה עם אשתו. האוניברסיטה ערכה לכבודם קבלת פנים על גג בניין המשקיף אל העיר העתיקה. אחד המשתתפים, ביקש לשתף את הגברת מרקוזה בתחושת לינה, הצביע על העיר שהוגדרה לה יוקר, ואמר: "כל זה, נקמנו על הגרמניה". הגברת העיפה מבט צונן, והשיבה: "זו היתה נקמה ראויה, אם הייתם לוקחים את בוואריה"...

עשרים שנה מאוחר יותר, מוצאים את השמאל הישראלי החדש בדיוק במקום שאליו הלך השמאל החדש באירופה. בבית, בכורסאות נוחות במשרדי פרקליטים, במשרות בכירות באוניברסיטאות, בתוך הממסד הפוליטי, בנסיון להיאבק מבפנים. אלא שכמה תופעות, המאפיינות את שרידי השמאל החדש בצרפת, למשל, פסחו על ישראל. מיכאל ורשבסקי, המיטיב להכיר אישית את הפעילים הצרפתים ראה, מספר למשל על תנועה משמעותית של חזרה בתשובה בקרב המהפכנים היהודים לשעבר, בעיקר מתוך המאואיסטים, תנועה שהיא במהותה פחות שכלתנית, ויותר רגשית.

בני לוי, שנודע בזמנו כ"אפיפיור" של המאואיסטים, הוא היום רב בישיבת סטרסבורג. אחרים הפכו לחסידי חב"ד מלובביץ', באותו להט שבו התמסרו קודם למהפכה. לורשבסקי עצמו, המרבה לבקר בצרפת, אומרים, "מה, אתה עוד פעיל", בנימה־סלחנית, כאל מי שלא נרפא מאיזו מחלת נעורים. בישראל, תמונת המצב שונה, גם בקרב מי ש"הלכו הביתה". רק בימים האחרונים, עלו לכותרות שמותיהם של יוחא יובל וגדעון עשת, שנאסרו על סירוב לשרת בשטחים. בעבר, היו מן הפעילים הבולטים בשי"ח. בניגוד לאירופה, שם אפשר למצוא רבים מן השמאל החדש משתלבים היום בימין החדש, לא פנה ימינה, ככל הידוע, איש מן השמאל הישראלי החדש. אחרים הולידו מסגרות משי"ח לשס"י, ועוד רבים אחרים משמשים עד עצם היום הזה כ"חיילי מילואים" של מחאה מקומית – שלא תמה עם מותה של המהפכה העולמית, שלא אירעה.

מאי '68 בצרפת: תמרורים

22 במארס: השתלטות סטודנטים על אחד מבנייני הקמפוס בנאנטר, פרבר במערב פאריס.

27 באפריל: מעצר מנהיג סטודנטים שמאלני שעל סף האלמוניות, דניאל כהן־בנדיט, על־ידי המשטרה.

30 באפריל: הכרזת "מצור" על האוניברסיטה בנאנטר. הקמפוס נסגר.

3 במאי: אוניברסיטת הסורבון נסגרת לאחר כניסת יחידות משטרה לקמפוס.

6 במאי: ליל אלימות ראשון ברובע הלאטיני.

10־11 במאי: "ליל הבריקדות" ברחובות הגדה השמאלית של הסיין.

14 במאי: תחילת גל השביתות ההמוניות בתעשיה.

20 במאי: קרוב ל־10 מליון שובתים ברחבי צרפת.

22 במאי: דניאל כהן־בנדיט מגורש מצרפת (למערב־גרמניה).

24 במאי: ליל אלימות נוסף. הבורסה הפאריסאית על סף התמוטטות.

28 במאי: "הסכמי גרנל" מסדירים תנאי שכר והעסקה חדשים לכל רוחב המשק.

29 במאי: הנשיא דה־גול "נעלם": יצא בהסתר אל מחוץ לצרפת בכדי "להתייעץ" במפקדי צבא בגרמניה.

30 במאי: דה־גול מפזר את הפרלמנט. כמיליון מפגינים צעירים לאורך השנז אליזה בתמיכה "בגנרל וברפובליקה".

12 ביוני: הוצאה אל מחוץ לחוק של קבוצות שמאלניות.

23 ו־30 ביוני: בחירות לפרלמנט, שכונו אחר כך "בחירות הפחד", נצחון חד־משמעי של הגוליסטים.

תרבות וספרות

אוסיף מנדלשטאם / סרגיי איוואניץ'

מרוסית: נילי מירסקי

פ. ו. מיטוריץ', רישום פורטרט: אוסיפ מנדלשטאם, 1915

שנת 1905 – המהפיכה הרוסית ויצירי־התעתועים שלה, עם עיני דבארים נמריות ו"לביבה" כתלה של סטודנטים על הראש עוד ממרחקים הרגישו בה בני פטרבורג, ממרחקים קלטו את שעטת סוסיה הצטמררו מרוחות הפרצים שהישבת באולמות רווי הכוהל של המכללה הצבאית לרפואה או ב"Jeu de paume" האוויר עירבלידי של אוניברסיטת מנישקוב, שעה שהיה בציר־הארמנים לעתיד שואג בחמת אריות שפוכה על איזה אסיאר או אסיפה ולשלוש ואלה שמוסמכים להאזין היו משרבבים את צוואריהם הציפוריים. הזיכרון אהב לצוד בעלטה, ובחשיכה שאין דוחה ממנה נולדת אתה, הקריינית, שבי – אחת, שתיים, שלוש – מצמצו שדרות ניבסקי בריסי החשמל הארוכים שלהן ושקעו בשחור מאפליה, ותרחק בקצה האופק, מתוך העלטה הסמיכה, השעירה, הופיע יציר־התעתועים ההוא, ולו עיני דבארים נמריות וכומתת סטודנטים מעוכה על הראש.

לגבי מתגלמת שנת 1905 בסרגיי איוואניץ'. רבים היו, אלה מורי־הבית של המהפיכה. אמר מידידי, אדם יהיר, אמר לא בלי מידה של צדק: יש אנשים־ספרים ויש אנשים־עיתונים. סרגיי איוואניץ' המסכן לא היה מוצא את מקומו בחלוקה הזאת: למענו צריך היה להוסיף מושג שלישי: יש אנשים שהם טיוטות־תרגום. טיוטות־תרגום של המהפיכה נשכבו־נשרו ממנו, רשרש בניירותיו הריקים בראשו אותה הציבה: מתפרי מקטורן־הפרשים שלו, שצבעו כצבע מיהים, היה סרגיי איוואניץ' מנער תעמולה מחתרתית קלילה כאבק, ועשן חורני הסתלסל מן הסיגריה שלו, כאילו גולגלה בנייר לארזוקי.

איני יודע היכן ובאיזו דרך למד סרגיי איוואניץ' מה שלמד. בשל גילי הצעיר היה צד זה של חייו נסתר מעיני. אבל הוא גרר אותי פעם אל מעונו, וראיתי את חדר־העבודה שלו, ששימש גם חדר־שינה ומעבדה. באותם הימים התעסקנו שנינו בעבודה גדולה ועקרה להתארגנות כתבנו רפראט על הסיבות לנפילתה של האימפריה הרומית. מסמוס־מסמים הכתיב לי סרגיי איוואניץ' בשבוע אחד מאה שלושים וחמישה עמודים צפופים של מחברת. הוא לא נתחורר, לא עיין במקורות, אלא היה טווה כעכביש – מעשן הסיגריה, מן־הסתם – קורים דביקים של קלישאות־לשון מרעיות, מגלגל משפטים ארכניים וקושר קשרים זעירים של סוגיות כלכלה וחברה. כך חסות היה בביתנו, כמו בבתים רבים אחרים. כלום לא כך היתה דרכם של הרומים, לקחת להם עבד יווני על־מנת שיוכלו להתנאות ליד שולחן הסעודה באיזה מאקסאס לחכמיו. בעיצומה של כתיבת העבודה הנזכרת הביא אותי סרגיי איוואניץ' אל מעונו. הוא התגורר אי־שם בסביבות מספרי המאה של שדרות ניינסקי, מעבר לבית־הקברות ניקולאייבסקי, מקום שהכתנים ניעוו מעליהם כל גנדור וכולם אפורים כתולים. הצטמררתי מן הריח הרדום, הצורב, שעמד בחלל מעונו של סרגיי איוואניץ'. הרד זה, הספוג עשן הבלי־נשימה של שנים, שוב לא הכיל אוויר אלא איזה חומר חדש, לאינגרט, שונה במשקלו הסגולי ובתכונותיו הכימיות. ומבלי־משים נזכרתי במערת הכלבים הנאפוליטאנית משיעורי הפיסיקה. דומה שבכל הימים שהתגורר כאן לא הריים בעל־הבית ולא הסיט ממקומו דבר: אל הסדר שהחפצים ערוכים בו התייחס כדיוקש אמיתי, והיה משליך על הרצפה לעולמי־עד כל מה שנראה לו מיותר. בביתו לא ידע סרגיי איוואניץ' אלא תנוחה אחת – אפרקדן. בעודי כותב מפיו לכסנתי מבט אל לבניו שצבעם כצבע אבק־השריפה – וכמה התפלאתי כשעמד והבריח על הפסקה ובישל שני ספלים של שוקולדה נפלאה מאין כמותה, סמיכה ונחוחית. התברר שהשוקולדה היא לו בגדר תאוה ממש. הוא בישל אותה מעשה אמן, מעוצה הרבה יותר מן המקובל. ומה המסקנה? כלום היה סרגיי איוואניץ' נהנתן שוחר־תענוגות, או שמא נכנס בו שד, דיבוק של שוקולדה, ושב לא הירפה ממנו, מן הסגפן הניהיליסטי הזה, סמכותיותו הקודרת של סרגיי איוואניץ', הו, מעמקיו החתרניים, מקטורן־הפרשים שלו והמכנסיים העשויים אריג של גנדארמים בתוך הילום דומה לאדם שעתודה תפסתו בכתפו והביאתו לפני אחוזתן עורך – ואילו הוא מתאמץ להעמיד פנים אדישות. תענוג צרוף היה להתהלך עמו ברחובות, שכן היה מצביע לפני על הבלשים מטעם הרשות ולא פחד מהם כלל.

אני סבור שהוא עצמו דומה היה לבלש – אם מפני [illegible] איוואניץ' היה משהו מן הגנדארמים. הוא היה איסטניס, והוא היה נרגן; בקול גיחור היה מספר בדיחות של גנראלים, והיה מדקלם מתוך הנאה ומיאוס את שמות המש הדרגות הבכירות בשירות הצבא הצארי. על פניו של סרגיי איוואניץ' היה נסוך שאט־נפש גנדארמי מובהק. להכפיש בברך את פניו של איזה גנראל או יועץ־מדינה־בפועל היה לו בגדר אשר שאין למעלה ממנו – אשר מתמטי ומופשט קמעה, כבדיוני.

וכך, בדיחה היתה נשמעת מפיו כמעט כתיאורמה. גנראל דוחה אחת לאחת את כל המנות הרשומות בתפריט ופוסק: "איזו סינופתו". סטודנט ששמע זאת מבקש מן הגנראל למנות לו אחת לאחת את כל הדרגות הנוהגות בשירות המדינה, ולשמע התשובה הוא פוסק: "זה הכל? איזו סינופתו".

אי־שם בסקלין או ברובנו, מן־הסתם עוד בהיותו נער רך־בשנים, נעתק סרגיי איוואניץ' תשר מאיזה סלע מבוהל־משטרתי. עם משפחתו נמנו מוסר־באטורים וציידים של מחוזות המערב, והוא עצמו, כשכבר היה מורה־בית של המהפיכה ואחזו דיבוק השוקולדה, השתדך אל בתו של גוברנאטור, שאף היא, כנראה, נעתקה ונשרה לבלי שוב. סרגיי איוואניץ' לא היה מהפכן, כמובן. מוטב שנשאיר לו את הכינוי מורה־בית של המהפיכה. הוא נמנה כיציר־תעתועים עם אור ראשון של היום ההיסטורי, בכל שקרבו שנת 1905 והשעה היעודה, כן התעבו המסתורין האופפים אותו והתעצמה סמכותיותו הקודרת. צריך היה להתגלות מוריסוף, לקום ולעשות מעשה – לנתוף לפתות באוקרה שלוף מתוך תליה הנושא או לתת איזו הוכחה מוחשית אחרת לדבר בואו בסוד המהפיכה.

והנה, ב־1905, בעיצומם של ימי הזוועה, נעשה סרגיי איוואניץ' אפיטרופסם של בעלי־בתים אחוזי־בהלה מתוקה, בלתי־מוקת; מצמצם עיניו כחתול, הוא מביא ידיעות בדוקות על פוגרום של האינטליגנציה הפטרבורגית שיתחולל אל־נכון ביום זה וזה. בחבר אחת הוליות הוא מבטיחו לבוא עם הבראונינג שלו ולערוב לביטחון מלא.

נזדמן לי לפגשו ימים רבים אחרי שנת 1905: הוא דהה כליל ופניו נפלו ולא היו עוד – עד כדי כך נמחקו וניטשטשו תווי קלסתרו. צל היחזר של שאט־הנפש הסמכותיות של ימי העבר. התברר שמצא לו משרה והוא משמש כעוזר במצפה־הכוכבים של פולקובו.

אילו נהפך ללוגאריתם טוהר של מהירות הכוכבים או לפונקציה של המרחב, לא הייתי מתפלא כלל: אנוס היה להסתלק מן העולם, עד כדי כך היה סרגיי איוואניץ' יציר־תעתועים.

מתוך "אוסיפ מנדלשטאם, שאון הזמן" היוצא בימים אלה בסדרת "פרוזה של משוררים" בעריכת מאיר ויזלטיר בהוצאת עם עובד.

ריינר מריה רילקה / שיר

מגרמנית: עדה ברודסקי

קזימיר מלביץ', מלקטות לאחר הקציר. 1911

ונשמתי לפניך כאשה.
והיא ככלתה של נעמי, כרות.
ביום תלקט אחר קוצרים שבשדה
כמו שפחה במעמד נחות.
אך לעת ערב היא טובלת בגאות,
תרחץ, תתקין עצמה, תלבש יפיות,
ועת הכל צנוע בעיפות,
תבוא אליך ומרגלותיך תגלה.

ואם תשאל את פיה בחצות הליל:
מי את? תשיב: אני רות, אמתך,
כנפיך פרש עלי, על אמתך,
אתה גואל...

ונשמתי תלין אל מרגלותיך עד זריחה,
ומדמדמת תמשך לה חמימות.
והיא לפניך כאשה. והיא כרות.

(מתוך "הספר על הצליינות", 1901)

לוטריאמון / מתוך שירי מאלדורור

מצרפתית: אילנה המרמן

יש להניח לציפורניים לצמוח חמישה־עשר יום. הה כמה נעים לעקור בפראות ילד ממיטתו, ילד שעדיין אין לו כלום מעל לשפתו העליונה, ובעיניים פקוחות לרווחה להעמיד פנים שאתה מעביר במתיקות את כף־ידך על מצחו ומסיט לאחור את שערו היפה. ואז, פתאום, ברגע שהוא מחכה לזה פחות מכל, לנעוץ את הציפורניים הארוכות בחזהו הרך, בלי להמיתו, שכן אם ימות לא תוכל לחזות אחר־כך בייסוריו. ואז אתה מלקק את פצעיו ושותה את דמו. וכל אותו הזמן, שמן הראוי כי יארך כנצח, הילד בוכה. אין לך בעולם דבר ערב יותר מדמו, שהקו באופן שתיארתי ועודנו חם, זולת דמעותיו, המרות כמלח. בן־אדם, כלום מימיך לא טעמת מדמך, כשחתכת במקרה את אצבעך? כמה ערב הוא, לא כן? שהרי אין לו טעם כלל. ואולי אתה גם זוכר, שיום אחד, בשעה שהיית שקוע בהרהורים עגומים, הגשת את כף־ידך המקוערת אל פניך הנפולים, הרטובים ממה שזלג מן העיניים; ואחר־כך פנתה כף־ידך בעל־כורחה אל הפה, ומן הגביע הזה, הרועד כשיניו של התלמיד המביט בהפנייה אל האיש שלא בא לעולם אלא כדי להצילו, מן הגביע הזה גמע הפה את הדמעות בגמיעות ארוכות. כמה הן ערבות, לא כן? שהרי טעמן כטעם החומץ. דומות לדמעותיה של האשה האוהבת ביותר, אולם, דמעות הילד ערבות יותר לחיך. אין הוא בוגד, שהלא עדיין לא התוודע אל הרע: האשה האוהבת בוגדת במוקדם או במאוחר... זאת אני מנחש [illegible] ידידותית, מהי אהבה (קרוב לוודאי שלעולם לא אסכים לקבלן, על־כל־פנים לא מן הגזע האנושי). ובכן, מאחר שאינך בוחל בדמך ובדמעותיך, הזון, הזון בלי כל חשש, מדמעות העלם ומדמו. קשור את עיניו בזמן שאתה קורע את בשרו הרוטט. ואחר־כך, אחרי שתשמע שעה ארוכה את צעקותיו הנהדרות, הדומות לחרחורים הנוקבים הנפלטים משדה־הקרב מגרונות הפצועים הגוססים, התרחק משם כברק־שלג, ואז בוא במרוצה מן החדר הסמוך והעמד פנים כאילו אתה חש לעזרה. התר את ידיו שוורידיהן ועצביהן נפוחים, ולקק שוב את דמעותיו ואת דמו כדי להחזיר את המאור לעיניו התועות. וכמה כנה התשובה עכשיו! הניצוץ האלוהי שבתוכנו ומופיע לעתים רחוקות כל־כך, מתגלה עכשיו; מאוחר מדי! איך הלב עולה על גדותיו כשהוא יכול לנחם את הטף מפשע שהתעמרת בו: "עלם, אתה שהתייסרת בייסורים אכזריים, מי הוא שמסוגל היה לעשות בך פשע שלא אדע מה שם אקראנו אומלל שכמוך! כמה סבלת בוודאי! ואמן, אילו ידעה זאת לא היתה קרובה אל המוות, מוות זה שהחוטאים מתעבים אותו כל כך, יותר משאני קרוב אליו עכשיו. איתך מה הם אפוא הטוב והרע? האם דבר אחד הם, שעל־ידיו אנחנו מבטאים בזעם את האידיאונים שלנו ואת התשוקה להגיע אל האינסוף ולוּ גם באמצעים מטורפים בתכליתם? או שמא שני דברים שונים הם? כן... מוטב שיהיו דבר אחד... שאם לא כן מה יהיה עלי ביום הדין? עלם, מחל לי; האיש הזה העומד מול פניך האצילים הקדושים הוא־הוא ששבר את עצמותיך וקרע את פיסות הבשר התלויות בכמה מקומות על גופך. האם טירוף הוא שאחז את שכלי החולה, האם יצר נעלם שאינו כפוף לשיקולי, דומה ליצרו של הנץ המבתר את טרפו, הוא הוא שהשיא אותי לפשוע את הפשע הזה? והלא גם אני סבלתי, ממש כמוך! עלם, מחל לי. לכשנסתלק מחיי החלוף האלה אני רוצה שנהיה דבוקים לעד; שלא נהיה אלא יצור אחד, פי דבוק אל פיך. ואולם גם כך לא אבוא על עונשי המלא. על כן קרע תקרעני, עוד ועוד, בשיניך ובציפורניך כאחד. את גופי אקשט במקלעות פרחים ריחניות לכבוד זבח הכפרה הזה; ושנינו נסבול, אני כי בשרי נקרע ואתה כי אתה קורע את בשרי... פי דבוק אל פיך. הו, עלם, זהוב שיער, רך [illegible] גם עוללת רעה לבן־אנוש וגם קנית לך את אהבתו. אין להעלות על הדעת אושר גדול מזה. אחר־כך תוכל להביאו אל בית־מחסה; שכן המשותק לא יוכל להרוויח את לחמו. יכנוך אדם טוב וזרי הדפנה ומדליות הזהב שיהיו פזורים על הקבר הישן למראה יסתירו את כפות־רגליך היחפות. הוי, אתה, שאת שמך אינני יכול לכתוב על הדף זה, אתה הנותן גושפנקא לקדושת הפשע, אני יודע שסליחתך היתה עמוקה כתבל, אבל אני, אני עודני קיים.

הקטע שלעיל לקוח מן המזמור הראשון של "שירי מאלדורור", פרי עטו של המשורר הצרפתי יליד מונטווידאו, איזידור דיקאס (1846–1870), או בשמו האחר, "הרוזן לוטריאמון". ספרו של לוטריאמון, שיצא לאור בשעתו בהוצאה מחתרתית־למחצה, נשכח למחצה, עד שנתגלה מחדש בתחילת המאה והיה לספר הנערץ על הסוריאליסטים.

בוריס ויאן / העריק

מצרפתית: דן דאור

נשיא נכבד מאוד
כותב לך אגרת
שתהיה לך מוכרת
אולי תקרא בה עוד.

קבלתי צו אישי
ומנן למשימה
לצאת למלחמה
בערב יום שלישי.

נשיא נכבד מאוד
לא באתי לעולם
לרצח בני־אדם
תודה על הכבוד.

אבל לא בחור מבריק
ולא חצוף מדי
החלטתי חיי
הולך להיות עריק.

כך היו חיי
אני יתום מאב
אחי יצאו לקרב
וילדיהם בוכים.

אמי שכה סבלה
גם היא בין הקברים
לועגת לפגזים
ממחשכי קברה.

בזמן המאסר
גנבו לי את אשתי
גנבו את נשמתי
וכל מה שיקר.

מחר לקום אשכים
אנעל את הדלתות
עלי שנים מתות
אצא לי לדרכים.

ללחם יד אפשט
ברחובות ערים
בכפרות כפרים
אמר שם לבריות:

סרבו נא לציית
סרבו למשימה
סרבו למלחמה
תחליטו לא לצאת.

אם דם צריך לתת
תתן אתה תדם
נשיא מרים מעם
תהיה לנו מופת.

תאמר למשמרות
אם יחפשו אותי
כי נשק אין אתי
הם יכולים לירות.

כריסטוף מקל / דבר על השיר

מגרמנית: ידידיה פלס

השיר אינו המקום שם יטפח היפי.

כאן מדבר במלח הנותר בפצעים.
כאן מדבר במות, בלשונות מרעלים.
במולדות הדוממות לבעלי ברזל.
השיר אינו המקום שם תיפה האמת.

כאן מדבר בדם השותת מהפצעים.
בגלות, בגזלות, בדלות החלום.
בחרבן ובעזובה, באוטופיות רעועות.
השיר אינו המקום שם ירפא הכאב.

כאן מדבר בזעם, בהשליה וברעב
(על שלבי ההשבעה לא ידבר כאן, שם שלג).
כאן מדבר בזלזל, בלהזלזל
מר־בעמל וסבל, כאן פנקס תולדות היסורים.
השיר אינו המקום שם נתן טעם למות
שם ישבע הרעב, שם תופר התקוה.

השיר הוא המקום לאמת שנפצעה למות.
כנפים כנפים המלאך צונח, הנוצות
מתעופפות לבדן ובדמן בסערת הקורות.

השיר אינו המקום שם יגן המלאך.

יוסף אל־ח'אל / קין בן־אלמות

מערבית: ראובן שניר

בעקל אחרון תתפתל
כמו הדרה, ועיניך
אוכלות רחוק, אליל
וראשו בשמים.
רעיון השיבה נמוג:
נפילה או הגעה
למפגש קיים. כך
עד תופיע כתבת על קיר.
[illegible] אגרוף אל במפתח [illegible]
[illegible] עליך לא ולא,
[illegible] אתה לכל עין
גוף של דאגות,
אם תלין, קללה בבשרך תנעץ
כמלע ארס,
נע ונד אתה.

במחוזות אסורים, תהום
בין גדות
כליון אין גבול לו, לא תדע
איה מקומך.
אך נושאי ארונך יודעים: לא
תמות. קין בן־אלמות.

המיתוס והתנ"כי של קין והבל אהוב על המשוררים הערבים, בכן, זמנו, אך לא כולם מקבלים את הגטות [illegible] היסוד המקראי, כמו יהודה עמיחי, המספר את הבל, "הגבור האמיתי של [illegible] מבקש המשורה [illegible] לבנוני יוסף אל־ח'אל (1917–1987), ממניחי יסודותיה של השירה הערבית בשלושים השנים האחרונות, לראות דווקא את קין, קורבנו הנצחי של הקנאה, כגיבור־הקורבן האמיתי של ריב האחים הקדום. קין בולד דעתך, או בלשונו של תומרקין, הוא הלחם האנושי. בעולם של חמישה הברה ארבעה לא אהבתו.

פדריקו גרסיה לורקה / שיחה על תיאטרון

מספרדית: רנה ליטוין

ידידים יקרים: לפני זמן־מה הבטחתי הבטחה נושה לסרב לכל הזמנה למיני המחוות, הסעודות והמסיבות הנערכות לכבודי, הקטן, ראשית, מפני שהבינותי שכל אחד מאלה מניח עוד לבנה על מצבת קברנו הספרותי, ושנית, מפני שנוכחתי, שאין לך דבר שומם יותר מנאום קר לכבודך, ואין רגע עצוב יותר מזה של התשואות המאורגנות, גם אם הן כנות.

יותר על כן – וזה בסוד – אני סבור שסעודות ותעודות נותנות עין רעה, מביאות מזל רע לאדם המוכה בהן. עין רעה ומזל רע, והנולדים מעמדת הידידים החושבים באנחת רווחה "עכשיו סוף־סוף גמרנו אתו".

סעודה היא אסיפה של אנשי מקצוע האוכלים ביחד אתנו, ובה נוכחים, בזוגות או בפרטים, האנשים האוהבים אותנו פחות מכל אחד ואחד בחיינו.

אני הייתי מארגן למשוררים ומחזאים, במקום מחוות, תחרויות והתגרויות, שבהן ייאמר לנו אבירית ובזעם אמיתי: "נראה אם יש לך אומץ לעשות כך וכך!" "נראה אם אתה מסוגל להביע את כל ייסורי הים בדמות אחת!" "נראה אם תעז לספר את ייאושם של חיילי האויב הנלחם בדי־תובענות ומאבק ומעמקים של אהבה מומידה מושלים את נפש האמן, הגורמת תשחות בחולקת לשון. התיאטרונים מלאים בסירנות מרליבות שולל, המוכתרות בוורדי חממות, והקהל מרוצה ומוחא כפיים לנוכח לבבות של נסורת הדיאלוגים מן השפה ולחוץ. אולם למחזאי המשורר אסור לשכוח, אם ברצונו להינצל מן השכחה, את השורות המפולעים הלוחים עם שחר, שבהם מתייסר האיכר, ואת היונה הזו, שנפצעה בידי צייד מסתורי, הגוססת בין קני־הסוף מבלי שישמע מי את אנקתה.

בבורחי מפני סירנות, ברכות וקולות מזויפים, לא נענתי לשום מחווה לרגל הבכורה של "ירמה"; אולם שמחתי את הגדולה בשמחות חיי הקצרים כמחזאי בהיוודע לי, שמשפחת התיאטרון של מדריד ביקשה ממרגריטה קסירגו הגדולה – שחקנית בעלת עבר אמנותי ללא רבב, מאור התיאטרון הספרדי והיוצרת הנערצת של התפקיד הראשי – עם להקתה המלווה אותה באופן מזהיר כל־כך, להעניק לה הופעה מיוחדת.

על ביטוי זה של סקרנות ותשומת לב למאמץ הראוי לציון באמנות התיאטרון, קבלו נא עתה, משנאספנו כולנו, את תודותיי העמוקות והכנות ביותר. הלילה אני מדבר לא כמחבר ולא כמשורר, אף לא כתלמיד פשוט של הנוף העשיר של חיי אנוש, כי אם כחסיד נלהב של תיאטרון הפעולה החברתית. התיאטרון הוא אחד המכשירים החבעתיים המועילים ביותר לחינוכה של ארץ, והברומטר המסמן את גדולתה או את

לורקה והשחקנית מרגריטה קסירגו לאחר הבכורה של "ירמה", 1934

שקיעתה. תיאטרון רגיש ומכוון היטב לכל סוגיו, מן הטרגדיה עד לוודוויל, בכוחו לשנות, בתוך שנים מעטות, את רגישותו של עם; ותיאטרון מנוון, שבו הטלפיים באות על מקום הכנפיים, בכוחו להגיס ולהרדים אומה שלמה.

התיאטרון הוא בית־ספר לבכי ולצחוק ובית דין חופשי, שבו יכולים בני אדם להוכיח בעליל מוסר מיושן או מוטעה ולהסביר בדוגמאות חיות את ערכיהם הנצחיים של הלב ושל רגשות אנוש.

עם שאינו תומך בתיאטרונו ואינו מעודדו, אם איננו מת, הריהו חולה אנוש, כשם שתיאטרון שאינו מודד את הדופק ההיסטורי, ואת הצבע האמיתי של נופו ושל רוחו, בצחוק או בדמע, לא תיאטרון ייקרא כי אם אולם משחקים, או מקום שנועד לאותו עניין נורא המכונה "להרוג את הזמן". איני מתכוון לאיש ואיני רוצה לפגוע באיש, איני מדבר על המציאות החיה, כי אם על הבעיה הניצבת ללא פתרון [...]

על התיאטרון לאכוף עצמו על הקהל ולא להיפך. לכן, על המחברים והשחקנים לעטות סמכות גדולה, ולוא יעלה להם הדבר בדמים, כי קהלו של התיאטרון כמוהו כילדי בית הספר: מעריץ הוא את המורה המחמיר והקפדן, הנוזף אך עושה צדק, אולם נועץ הוא מחטים אכזריות בכיסאותיהם של המורים החששנים והחנפים, אשר אינם מלמדים ואינם מניחים ללמוד.

את הקהל ניתן ללמד – ואני מדגיש קהל, ולא עם, ובמו עיני ראיתי כיצד שרקו שריקות בוז לדביוסי ולרוול לפני שנים, ולאחר מכן נכחתי בשקול עממי הריע תרועות רמות לכבוד אותן היצירות שנדחו קודם לכן. יוצרים אלה נכבשו על ידי קנה־מידה גבוה, שסמכותו עליונה על זה של הקהל בר־השעה, כדרך שארע לוודקינד בגרמניה ולפירנדלו באיטליה ולכה רבים אחרים.

הכרח הוא לעשות כן לטובת התיאטרון ולתהילתם ומעלתם של המבצעים. עלינו לשמור על עמדות של כבוד, מתוך ביטחון שהן תפוצינה עשרת מונים. היפוכו של זה הוא להרעיד מפחד לנוכח הקלעים ולהמית את ההזיה, הדמיון והחן של התיאטרון, שהוא תמיד, תמיד, אמנות ותמיד יישאר אמנות נעלה, גם אם היה פרק זמן, שבו קראו בשם אמנות לכל מה שלא נשא חן, במטרה להזיל את האווירה, להרוס את השירה, ולהפוך את הבימה לנמל של מכסים־בורסאים.

בראש וראשונה אמנות. האצילה באמנויות, ואתם, שחקנים יקרים, הנכם בראש וראשונה אמנים. אמנים מכף רגל ועד ראש, שכן רק מאהבה ומתשוקת ייעוד עליתם אל העולם הבדוי והכאוב של קרשי הבימה. אמנים אתם על שום עיסוקכם ועל שום מה שמעסיקכם. החל בתיאטרון הצנוע ביותר וכלה בנשגב ביותר, צריך לכתוב את המלה "אמנות" על גבי האולמות וחדרי־ההלבשה, שאם לא כן יהיה עלינו לרשום את המלה "מסחר" או מלה אחרת שאיני מעז לבטאה. וכן היררכיה, משמעת והקרבה ואהבה [...]

איני רוצה לתת לכם שיעור, כי אני זה שצריך ללמוד. דברי מוכתבים על ידי ההתלהבות והביטחון. איני שוגה בחלומות. הרהרתי בדברים אלה הרבה – ומתוך קור רוח, וכהיותי אנדלוסי טוב, שמור עמי סוד קור הרוח, כי דם עתיק זורם בעורקי. יודע אני כי האמת איננה מצויה עם האומר: "היום, היום, היום", בעודו אוכל את פתו לפני האח המבוערת, אלא עם הנושא את עיניו בבטחה למרחקים אל נגוהות השחרית הראשון המאיר את השדה.

יודע אני כי הצדק איננו עם האומר: "כזה הרגע, ברגע, ברגע", ועיניו לטושות אל הקופות הפעורות את לועותיהן הקטנים, אלא עם האומר: "מחר, מחר, מחר", וחש את קרבתם המממשמשת ובאה של חיים חדשים הרוחפים מעל לעולם.

הערה לשיחה על תיאטרון

השחקנים של מדריד, בהבינם כי "ירמה" הוא מחזה יוצא דופן המביא חיים חדשים לבמה הספרדית, ביקשו מן השחקנית, מרגריטה קסירגו, הממלאה את התפקיד הראשי במחזה, להעניק להם הופעה מיוחדת מאוחר בלילה, כתום הופעותיהם. במעמד זה קרא לורקה את השורות האלה, בהשמטות מעטות, ל"כל משפחת התיאטרון של מדריד", בתיאטרון אספניול, ב־2 בפברואר, 1935.

"שיחה על תיאטרון" תובא בתוך אסופה של הפרוזה של פ. ג. לורקה שתראה אור בקרוב בהוצאת ספריית פועלים, בתרגומי (ר.ל.).

מארינה צווטאייבה / קוראי העיתונים

מרוסית: עמינדב דיקמן

זוחל נחש־קמרון,
עמוס, טמא, וזול –
קהל, כל איש – עתון
אוחז, לא, ירקון
עוות, עוית כסיסה,
עתונות־נגע,
בולעי גומלעיסה,
קוראי העתונים.

מי – הקורא אותנו?
חייל שם תן קטן,
שם גיל. שם פה. טקילט.
אם לית פנים – עתון.

זה – לפאריס כלה
– מכף עד ראש – עדי.
חדלי לה, בתולה
קורא־עתון
תלדי!

מסל – "אונס אחותי"
סלים – "הורג הורים"
שלשלת – בפרכות –
הבלות במשתבחים.

מה לכמה אדון
שקיעה", זריחת־חמה?
בולעי, אודי בלימה
רישה, קוראי עתון

עתון – קרא: לשון־הרע.
עתון – קרא: מועלים.
דבה – בכל שורה,
כל טור – רזי גועלים.

ומה ליום משפט
תשאו, לדין אחרות?
חוטפי כל רגע קט,
אתם, קוראי עתון!

אבות נכבו אין, אין!
אימת האם – קרוסה.
דפוס־גוטנברג, הו אם,
מול נפך־שורי* – אימה!

לבית־קברות מוטב, –
מבית־דקב, משכב
גודרי כל כיב הזב,
קוראי חלאות הכתב

מי במיטב שנותם
מוחץ את הבנים?
הם, מאלחי הדם,
כ ו ת ב י העתונים

כמה, רע – (ויותר
חמור מן הכתב) –
תחושה בי, כאשר
אני נמצאת עם כתב

ידי למול פרצוף –
מה ריק יותר מזה –
אם כן, מול א י פ ר צ ו ף
עורכו של הבליך
בלשכת העתות

(1935)

*) תכונה לאבק השריפה, המצאה המיוחסת לנזיר בן המאה ה־18, ברטולד שוורץ.

עורך: בני ציפר

תרבות וספרות

ישעיהו קורן / שני סיפורים במדבר

להיות בודד במדבר זה מצב שאולי אין ממנו חורה הבדידות כשתש כוחה הופכת אותך מאנך לאפס. אבל לילה אחד, בקיץ 65', על הגבעות המסולעות שבין שדה־בוקר לנחל בשור, בדרך למחצבה שבמישור שכטה, היה לילה במדבר, ולמרות משמעת המים נגמרו המימיות. האבנים המחודדות מתחת לנעליים לא נגמרו. היבלות היו מתפוצצות בין קרעי הגרביים והסוליות המשופשפות, וגם הזיעה כבר יבשה, סתמה את נקבוביות העור בגרגירי מלח ספוגי אבק. המחלקה השתרכה לאורך כמה מאות מטרים, קשר העין נותק, המ"מ עצר, חיכה שכולם יגיעו אליו. פקד את כולם ונתן לנו עשר דקות הפסקה. אחר־כך הוא עבר בין החיילים שהשתרעו על האבנים, ניסה לאתר מים במימיות. הוא מצא שאריות במימיה אחת או שתיים והעביר בינינו. לגימה לאיש. הוא חלף גם על פני. הרטבתי את השפתיים, ואחר, נשען על תרמיל הגב שנשאר דבוק לגבי, נרדמתי. כאשר התעוררתי לא היה איש סביבי. נותרתי פתאום בודד במדבר. הידיעה שלא היו לי מים במימיה הצמיאה אותי יותר ויותר. מתחתי את ידי אל הזיעה הדביקה שנספגה על גבי, סביב החגורה, מתחת לתרמיל, ואת האצבעות הלחות הגשתי לשפתי. ריח המיוחד לתערובת של זיעה, שמן רובים ועוד מלוכלך שלא נשטף, בא באפי. לשוני ספגה טיפה של מים מלוחים והצמא גבר. הסתכלתי בשמים. חיפשתי את כוכב הצפון. הייתי מומחה לכוכבים: הדובה הגדולה והעגלה הקטנה, הקאסיופאה, חרבו של אוריון בשביל החלב. אבל התרמיל הכביד, הכוכבים טסו בשמים, סביב ראשי. שום כוכב לא היה יציב. זו היתה הפעם הראשונה שהרגשתי שבשביל לאתר את כוכב הצפון אני זקוק לכוכב הצפון. עליתי על הרכס שהתרומם לעבר גבעה גבוהה. רציתי לאתר אור בסביבה. שדה־בוקר אולי. לא היתה כל אפשרות אחרת. האורות יתנו לי כיוון ואולי אוכל להגיע לשם. כאשר יווצר הקשר ביני ובין המחלקה אחטוף חזק על הראש. אולי גם משפט. אבל לפחות אדע שמצאתי את הדרך חזרה. אולם כשהגעתי לרכס התברר שיש נקודה גבוהה ממנו. את האורות של שדה־בוקר לא ראיתי. האבד־מים להתצ. הכוכבים מרוב מירוצם נעלמו. מסביב היתה עלטה. חושך על פני תהום. התיישבתי. שוב נשענתי על תרמיל הגב הרווח, ולמרות שעצמתי את עיני עבר איזה ברק שחור מבעד לשמורות העין. פקחתי את העיניים. את השמים חצה זיקוק אדום. לא הייתי לבדי עוד. כשהזיקוק האדום נעלם, הופיע זיקוק צהוב, ואחריו ירוק, ואחריו שוב אדום. קמתי ממקומי. שב תחבתי את היד אל בין הגב ובין התרמיל. בקצה האצבעות אספתי מעט לחות ומצצתי אותה בשפתי. המליחות לא הצמיאה אותי עוד וכעבור שעה פגשתי את חברי. איך לא חשבתי על כך שאם יש זיקוק גם במדבר אי־אפשר ללכת לאיבוד. וכמה זיקוקים ואורות, צפירות, רוכלים ותיירים, סרסורים, קבצנים, ילדים, חתי־כות, בירה על המדרכות, קונים ומוכרים, לא צוחקים, לא בוכים, ים גדול מסביב, של קירות, מכוניות, וגבר מזיע, מחפש מה שלא איבד, חוזר אל מקומות שמהם לא יצא, בין העוברים מול הסירות והגלים, מהמרים ומתמקחים, באלנבי, בין האופרה הישנה למוכרי הסנור, כאן, בתחנה, ליד חלון הראווה של הצעות לדברי צילום, יש מכירה, ביום שני, יום בקיץ 87, זה לא מדבר.

לאופולד קרקאואר: עין גדע, 1948.

הוספיס

את ערבי הורה לי את הדרך במבוך של בית־החולים "הוספיס" על הר־הצופים. זה היה לאחר התרוצצות ברחובות העיר המזרחית וליד האינטר־קונטיננטאל, כאשר התברר לי שאת בית־החולים הישן, הוספיס, סגרו, והוא הפך למחלקה ב"הדסה" שעל הר־הצופים. איזה גדבן תרם. מתנדבים אחרים נתנו יד. וזה היה המקום הנוח ביותר עבור ד"ר ספקטור לסיים בו את חייו. כרופא ידע בדיוק לאן לקחו אותו. באתי לבקר אותו בערב, בערך בשמונה, אחרי העבודה. הוא היה לבדו. בני המשפחה עזבו אותו זמן קצר קודם לכן. הוא סיפר לי שאחרי־הצהריים כאשר חדל הגשם הם השיבו אותו על העגלה ודחפו אותו החוצה, למרפסת, לראות את השמש. היא היתה צהובה ומלאה מעל כיפות ירושלים. משוליה נמתחו עצבים דקים, רשתות ערפל שקופות. עצב אחד פגע בעיניו הבור־בות, ומתוך הדמעות התעבתה לה דמעה אחת גדולה. ניגרה לאורך הקמטים הנפולים והגיעה עד קצה שפתיו. הוא לא חש במליחות שהשרותה הדמעה בלשונו. לא רציתי שיקחו אותי, אמר. תראה את השמש עוד פעם אחת, אמרו לי. אני רואה אותה בדמיון, אמרתי, אבל הם לקחו אותי וראיתי את השמש. היא היתה שונה מהכתם שהיה לי בראש. פעם חשבתי שהדמיון והחלום יכולים להיות תחליף למציאות, אבל זה לא אותו הדבר. עכשיו אני רואה את השמש אחרת. מתוך שוב ניקח אותך אל השמש, הנחתי ספר על המדף שהיה לצד מיטתו. תודה, הושיט אלי את ידו הדקה והשקופה. לקרוא כבר איני יכול. הלילה אני הולך. אני לא מתלונן. הגיע הזמן. עשיתי פחות או יותר מה שר־ציתי. זה לא הזמן עכשיו להתחשבן עם מה שר־ציתי, למרות שלא יהיה לי עוד זמן אחר. זה כמו לנסוע ברכבת ולהירדם בקרון. קולו היה ניחר, אבל שקט, רגוע. אני לא רעב. קצת צמא, אבל אוכל להסתדר גם בלי מים. הראש מתרוקן, ואם יהיה לי חלום בדרך לשם, הוא יישאר חלום. לא אוכל כבר להתעורר ממנו.

איך אפשר לומר לאדם שאומר לך שהלילה הוא גומר, שאתה ממהר לחזור הביתה? הוא הושיט אלי את ידיו הארוכות, שהיו רזות וחיוורות, נגע בכפות ידי, אמר שלום, ואני קמתי ממקומי. תקרא את הספר, אמרתי לו, מחר שוב אבוא. עכשיו אני כבר יודע את הדרך. אבל הוא רק אמר, תודה שבאת, תודה, תמיד אהבתי לדבר אתך. ידיו נאספו אל בטנו, עיניו נעצמו, חזהו עלה וירד. מאחורי עמד כל הזמן האח המתנדב. הוא נרדם, אמר, אתה יכול ללכת. התבלבלתי במדרגות וידעתי שהלילה הוא עובר. עולה לרכבת שאין ממנה חזרה. לא היה לי אומץ להתקשר למשפחתו ולומר להם שיבואו להמתין יותר עמו בתחנה. גם לי לא היה כוח לחזור אל מיטתו. נפרדנו, הוא המציאות, אשתדל לשמור על החלום. עליתי וירדתי במדרגות. הגעתי למעלית. היא ירדה וירדה. לא ידעתי באיזו קומה לעצור. לא היה שם איש ולא היה את מי לשאול.

יורם ברונובסקי / חזרה אל "אבי ההיסטוריה"

"זוהי הוראת הידיעה אשר להירודוטוס איש הליקר־נסוס – לבל תאבדנה ותעבורנה מן העולם במשך הזמן קורות בני אדם, ולבל תאבד תהילתם של מעשים גדולים ונוראים לשמם, בין אם הראום היוונים ובין אם נוכרים – ובייחוד בגלל איזו סיבה נלחמו אלו באלו".

זהו משפט הפתיחה של ספר ההיסטוריה (ובעצם: ההיסטוריות) שמסורת עתיקה, צודקת במוצא של דבר אם גם שנויה במחלוקת, מעמידה אותו במקורה של התודעה ההיסטורית המערבית, מה שכמעט עולה בקנה אחד עם קיצורו של הביטוי הזה לכדי "התודעה המערבית" כפשוטה. אני מביא את המשפט הזה בתר־גומו של חיים רוזן, כפי שניתן במאמר "בכוחה של לשון" שפתח סדרה בשם זה בבמת־העת לתרבות קלאסית ומורשתה "אשכולות", בשנת 1954. המאמר כולו דן בארבעת השורשים המשמשים בשפה היוונית להבעת מושג הראייה, על הגוונים הדקים שבכל שורש ובגזריו ופיתוליו.

רוזן דן במלה "היסטור" שביסודה אחד השורשים להבעת מושג הראייה, ופירושה הוא ידען, כלומר, שופט אשר ראה ולמד. ממילא, כאשר הוא נזקק בסיום מאמרו למשפט הפתיחה של ספר ההיסטוריה של "אבי ההיס־טוריה" הוא מתרגם את המושג "היסטוריה" אשר לו נדרש הירודוטוס במלה העברית "ידיעה", אף שיכול היה לתרגם, לפי שיטתו הסבירה, גם "ראייה". בעצם שתי המלים טובות לתרגום המלה של הירודוטוס, "היס־טוריה", שהרי כל אחת מהן מכוונת לאחת משתי דרכי המחקר ההיסטורי המקובלות על הירודוטוס: הידיעה על פי הראייה, מראה עיניו שלו ("אוטפסיס" בלשונו), בעל משמעות סקרן שבמהותו, והידיעה על פי השמועה, הידיעה ("גנומה") שהגיעה אליו. דרך אחרת לתרגומה של המלה היוונית "היסטוריה" היא לתרגמה באמצעות המלה "מחקר" או "חקירה", ואמנם עתה זה יצאה מהדורה פו־פולארית של ספר־ההיסטוריה להירודוטוס בתרגום צרפתי (בסדרת "פוליו") של הוצאת גאלימאר ושם הספר ניתן כ־ L'Enquete, משמע: חקירה או אפילו תחקיר.

אפשר, כנראה, להמשיך עוד ועוד בדיון הזה במלה היסטוריה שבמשפט הפתיחה לספר ההיסטוריה הראשון – כן, עתה אפשר כבר לנקוט את המלה המסוכנת־תמיד הזאת, ראשון, בלב קל יותר – להמשיך את הדיון המעמיק והרב־הקסם של רוזן באותו מאמר ישן – הזמני שלא הוא ולא המאמרים הבאים בסדרה כונסו בספר, כמתבקש – ולהגיע על פי ניתוח בלשני־טקסטואלי בלבד לידי הבנה טובה יותר של מהות ההיסטוריה (במובן המלה בשפת המודרניות, העברית שלנו בתוכן) על פי הירודוטוס. אפשר להגיע גם למסקנה אחרת, נואשת במקצת: אי אפשר לתרגם באמת אפילו מלה אחת ובודדה של הירודוטוס – ואולי של סופרים יוונים אחרים – אלא אם כן נוכל להוסיף הסברים מדוקדקים לכל מלה, כך שמשפט יהיה מורכב מעשר מלים שנער אפיזודות ומעשרה משפטים מוסגרים המסבירים אותו (ואמנם כך נראים המשפטים במאמר הנ"ל, אני השמטתי את המשפטים המוסגרים מתוך המובאה שהבאתי בראש הרשימה הזאת).

בראה שמסקנה כזאת תעלה בקנה אחד עם אותה תאוריית־תרגום פרדוקסלית ומעמיקה שהעלה חיים רוזן בשעתו במבוא לתרגומיו מתוך כתבי אריסטו (שהתקין יחד עם חנה רוזן): אי אפשר לתרגם את אריסטו – ולכן צריך לתרגם את אריסטו (הניסוח הוא שלי אך דומני שאינו רחוק לא רק מרוחו אלא גם מני־סוחו של מבוא המתרגמים ל"מטאפיסיקה" של אריסטו: אגב, הספר, שיצא בהוצאת מאגנס לראשונה בשנת 1966, ראוי זה לא כבר אור במהדורה חדשה). ועל משקל זה אי אפשר לתרגם את הירודוטוס – ולכן צריך להביא את הירודוטוס, לדעת אותו, לספר־אותו, לראות אותו – כלומר: את ספרו ואותו כביכול ספרו.

ספר הידיעה־הראייה, ספר החקירה או התחקיר של הירודוטוס איש הליקרנסוס, בקיצור או בתרגום המשתוק מדויק שיש: ספר ההיסטוריה שלו, הוא לא רק הספר הראשון מסוגו, לא רק מספרי־היסוד המהותיים ביותר של המערב, אלא הוא גם הספר המשעשע, המאלף, המקסים שבין ספרי ההיסטוריה שנכתבו מעולם. יש ספרים מדויקים ומרשימים יותר, אפילו בין אלה שהנ־חילה לנו ההיסטוריוגראפיה היוונית – יהיו שיאמרו שספרו של תוקידידס, תלמידו ויריבו של הירודוטוס, הוא מדויק ומרשים יותר – אך אין ספר מעניין יותר וחי יותר, בעצם: חיוני יותר, מספרו של הירודוטוס איש הליקרנסוס (485–425 לפנה"ס).

לאחרונה בליתי כמה שבועות רבי־הרפתקאות בחברתו של הנוסע הגדול הזה, ההיסטוריון שהיה בעצם משורר גדול – כלום לא ציין לונגינוס החכם (ב"על הנשגב") שהירודוטוס מבקש להתחרות עם הומרוס – יליד עיר באסיה הקטנה שנדד, ראה ערים רבות – עזה ואשקלון בתוכן – וחקר אורחות בני־אדם, עד שהתיישב בעיר של איטליה הדרומית, היא יוון רבתי, וכתב שם את ספר ההיסטוריה שלו, שמהדירים מאוחרים חילקוה לתשעה חלקים, כל חלק קרוי על שמה של אחת המוזות.

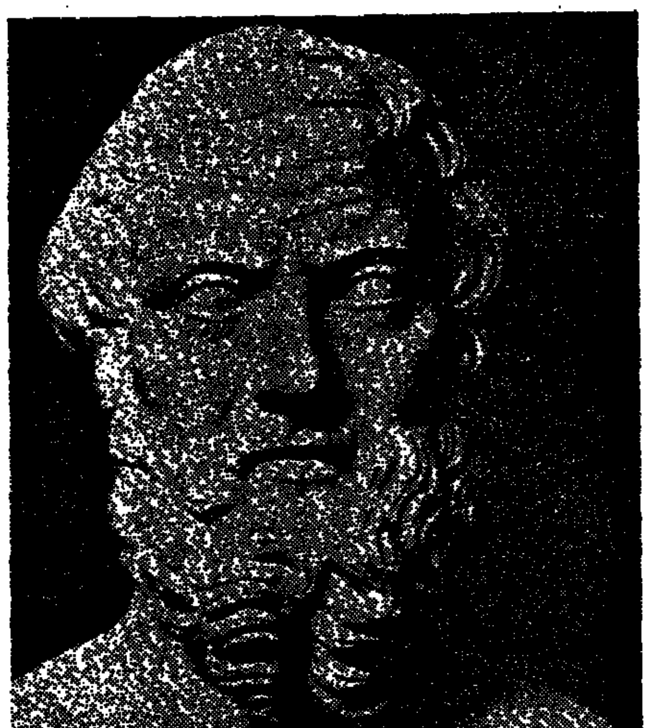

הירודוטוס: יש ב"היסטוריות" שלו, אולי מעל לכל, הכרה בערכים המשותפים לכל בני אנוש, כיוונים כברבארים, שאלמלא החשש לחטוא באנאכרוניזם, אפשר היה לכנותם ערכים הומאניסטיים

כמה נכון ויפה היה הרעיון לכנות את תשע המוזות לספרותיות־כביכול של ספרו של הירודוטוס, שהרי כולן תרמו לו מברכתן: יש בספר הזה שירה ויש בו דראמה, ודאי שיש בו טרגדיה, אולי מעל לכל יש בו טרגדיה, ויש מודעות טרגית למניעים ולסתירות שבמעשי־אנוש. יש בו דיון מהיר בעליונותה של הדמוקרטיה על הטו־ טליטריות – לפני כמה שנים תירגם גבריאל הרמן את הקטע הזה מתוך "ההיסטוריות" לעברית, בחוברת "פרוזה" שהוקדשה ליוון הקדומה – ויש בו, אולי מעל לכל, הכרה בערכים המשותפים לכל בני־אנוש, כיוונים כברברים, שאלמלא החשש לחטוא באנאכרוניזם, אפשר היה לכנותם ערכים הומניסטיים. אכן, הירודוטוס הוא אבי האנתרופולוגיה לא פחות משהוא אבי ההיסטוריה, ואולי אפשר לסכם ולומר, הוא אבי המדע שעודנו במרכזו כל המדעים: מדע האדם, על אינספור ביוונין ופניותיו. אצל הירודוטוס אפשר למצוא את תחילתם של כל הכיוונים הללו, את ראשיתן הארוכה של כל הפניות.

ועדיין לא אמרתי את מה שממנו ראוי היה להתחיל – אלא שאחד הלקחים שמפיקים מהירודוטוס הוא שאי אפשר (... ולכן צריך) להתחיל מן ההתחלה – ועדיין לא ציינתי את הספר שבזכותו חזרתי להרפתקה הגדולה הזאת, המסע הזה מאסיה הקטנה לאתונה, ולאי סאמוס ולמצרים עד גבולה הדרומי, ודרך פאלאיסטינה וסוריה עד פרס ומדי – והספר הוא נדיר ומיוחד.

אכן, זהו ספרו של הירודוטוס איש הליקרנסוס, ספר "ההיסטוריות", אבל במהדורה לא־רגילה, שהופעתה צריכה להיות חג גדול לאוהבי מדע ההיסטוריה בעולם כולו, ולישראלים שבתוכם יש סיבה מיוחדת לחגוג. אני מדבר על מהדורת הירודוטוס החדשה שבהוצאת טויבנר (המזרח) גרמנית, כיום – הסדרה הוותיקה והמכובדת ביותר של ספרי הקלאסיקה היוונים והרומיים. יודעי דבר מודעים היטב לכך שמהדורות קלאסיקן המופיעה בסדרה הזאת, בהוצאת טויבנר, היא המהדורה הקובעת והמלה האחרונה במחקר הקלאסיקן הזה. עורכי ההוצאה מפקידים את עריכת הקלאסיקנים בידי בעלי־האסכו־ יות הגדולים ביותר. והא הדין במהדורת הירודוטוס: היא הופקדה בידיו של חיים רוזן, החותם את המבוא הלטיני הארוך. למהדורה במלים: "כתבתי בירושלים, בחודש יולי שנת 1977, דברים אחרים נוספו בשנת 1985". זהו מפעלו של חוקר ישראלי, מגדולי הבלשנים שלנו, המוכר לציבור הרחב יותר כחוקרה ומתארה של העברית הישראלית – בעצם, כמי שנתן לגיטימציה מדעית לעברית שלנו, בספר בשם זה – אך מי שמעולם לא זנח את אהבתו הראשונה את היוונית, לשון הספרות, ובתוכה את מחקר לשונו של ההיסטוריון־המשורר הנפלא שהיה הירודוטוס איש הליקרנסוס, הסופר שכונה בפי קיקרו "אבי ההיסטוריה" (ולא הכל זוכרים אמנם שקיקרו, בכנותו כך את הירודוטוס במסתו על החוקים, ציין באותו המשפט ממש שרבים הם הכזבים שמביא בספרו אבי ההיסטוריה! אבל אותנו מקסימים גם כזביו של הירודוטוס, שאולי לא היו כזבים כלל, וזהו עניין ארוך)

כשמונות שנה לפני מהדורה מפוארת זו של הספר הגדול, הקרטון והאקסטואלי הזה, הדן בעיקרו ביחסי אירו־פה (הירודוטוס הוא מן הראשונים הנוקטים את המושג הגיאוגרפי "אירופה") והמזרח, ומתוך ניסיון להבחין בגדולת המזרח לא פחות מאשר בתהילת המערב, אני חושב על העמל בן ארבעים השנה ששיקע המלומד היר־ושלמי במפעל הזה, שאפשר כי הוא מוסיף תהילה־אמת לישראל יותר מרוב "ההצלחות הישראליות" בחו"ל שהעיתונות שלנו מלאה בהן, על הידע העצום וה־רגישות הנפלאה הכרוכים בהדרה שכזאת, שברור כי רק מעטים מסוגלים לעמוד על היקרתה, על ייחודה וגדולתה.

חיים רוזן: מפעל ההדרה של הירודוטוס אפשר שהוא מוסיף תהילת אמת לישראל יותר מרוב ה"הצלחות הישראליות" בחו"ל, על הידע העצום והרגישות הנפלאה הכרוכים בהדרה כזאת, שרק מעטים מסוגלים לעמוד על היקרתה

אני חוזר ומעיין בחיבורים שבהם לוותה עבודת ההדרה, בצרפתית ובאנגלית, ובעיקר בגרמנית – בשנת 1962 פירסם רוזן בהיידלברג את החיבור בדבר לשונו של הירודוטוס שהוא מעין פלטפורמה של המהדורה כולה – אך יותר מכל אני חוזר ומעיין בחיבור עברי הנתון בחוברת בלה, מודפס במכונת־כתיבה רעועה. שמו של החיבור "דקדוק לשונו של הירודוטוס / מסורת כתבי־היד לאור החומר האפיגרפי", ובעמוד השער נכתב עוד "חיבור לשם קבלת התואר דוקטור לפילוסופיה מאת חיים ה. א. רוזנראוך, הגיש לסינט האוניברסיטה העברית ביום כ"ח בסיון תש"ח – 5 ביולי 1948". לפני ארבעים שנה, בדיוק, הגיש חיים רוזנראוך – ליימים רוזן – את החיבור הזה שפירו הסופי, שבי־ היצוגיתו ההדורה הוא שנה כל כך מן החוברת הנבוטה הזאת, לשם קבלת תואר דוקטור ("עבודה זו נעשתה בהדרכתו של הפרופסור משה שוובה באוניברסיטה העברית", מוסיפה ההערה בעמוד השני של השער), אך מתוך הצחיות המחוקת כמעט של החוברת מגויה כבר אותה הרגישות הפילולוגית שהיא כה איתורית בעיני רבים אך שהיא נפלאה לא פחות מרגישותו של משורר, העולה מתוך כל שורה של המבוא הביקורתי, המלווה את הטקסט של ספר הידיעה הר־איה, ספר ההיסטוריה של מי שהוא כמעט ממציאה, הירודוטוס איש הליקרנסוס.

לסיום, הערה מתבקשת בדבר הצורך בתרגום עברי של הספר הגדול הזה הוא שלא ... אך בהדרה, כמו שטען רוזן על תרגום אריסטו. קיים תרגום ישן נושן, מלפני המלחמה, של ספרי ההיסטוריות, מאת אלכסנדר שור, אלא שאפילו היה בהישג־ידם של הקוראים ספק אם יכולים היו ליהנות ממנו (לקט מתוך ה"היסטוריות" תורגם גם בידי י. ל. ברוך, אבל לו אין כיום שימוש כללי). מה שדרוש הוא תרגום ישראלי, שופי ומדויק לעתים כמו סוד הכילות בעיתון, תרגום לעברית שלנו, של הראשון והגדול שבספרי ההיסטוריה של המערב. המתרגם המיוחל של הספר (והוא הוא כבר נולד!) יוכל להידרש מעתה לכלי השבח ביותר למתרגם, למהדורה המשובחת, פרי יגיעתו של מלומד ישראלי שעבודתו אחרות שלו תוכלנה גם להדריכו בדרך התרגום לעברית.

Heroditi Historiae
edidit Haiim B. Rosen
Teubner Verlagsgesellschaft
Leipzig 1987

יוחנן גליקר / אסתטיקה ללא ספרות

האסתטיקה לפלוטינוס. תרגום, הערות ומבוא: נתן שפיגל. טעמים, מבחר כתבי־מופת באסתטיקה, הוצאת ספריית פועלים / הוצאת הקיבוץ המאוחד, תשמ"ז, 63 עמודים

ראשוני הפילוסופים היוונים, במאות הששית והחמישית לפני הספירה, ניסו להסביר את כל תופעות העולם, מן הטבע הדומם על צורותיו ושינוייו ועד לחיים האורגאניים, התחושה והחשיבה, על בסיס עיקרון חומרי אחד (המים, האוויר, או האש בגלגוליהם השונים) או על בסיס כמה עקרונות חומריים ("ארבעת היסודות". האוויר, מים, והדומה). גם כאשר נזקקו כמה מהם לעקרונות שאנו מבינים אותם "כחוקות טבע" או "חוקי טבע", עדיין לא יכלו היוונים שלא לתאום בתכונות המיוחדות לעולם הגופים החומריים.

היתה זאת ככל הנראה תגליתו של סוקראטס, שפותחה בצורות שונות על ידי אפלטון תלמידו ועל ידי אריסטו, שאותם הדברים "שאינם נראים לעין" (שעי־ליהם כבר ידעו כמה מקודמיהם), "אינם נראים לעין" מעצם טיבם. הם קיימים, אך ניתנים לתפיסה רק במח־שבה, ואף על פי כן, חלקם בקיום העולם והבנתו אינו נופל – ואולי גם עולה – על חלקם של הדברים "הנראים לעין". ה"עצם" האריסטוטלי, שהחומר והצורה כרוכים בו זה בזה, ורק המחשבה יכולה להפריד ביניהם, הוא ביטוי מובהק לגישה חדשה זאת. ואף־על־פי־כן, אין גישה זאת מבטלת את קיומו של החומר לחלוטין. אפילו אצל אפלטון האידיאליסטי, יש לעולם התופעות קיום, ויהא זה אף קיום חלקי (חלקי, מן התורה אל התמסור: ובסיפור האגדה בדיאלוג טימאיוס לאפלטון, יש לחומר קיום משלו ואפילו כוח התנגדות מסוים לצורות ש"האל בעל המלאכה" כופה עליו.

ברוחות שאחרי אריסטו, הורו רוב האסכולות הפילו־סופיות לעמדות מטריאליסטיות יותר. המדובר הוא לא רק באפיקוראים, שהסברם המטריאליסטי לכל תופעות העולם והאדם ידוע לכל, אלא גם בסטואים, שדרך מחשבתם ואוצר מושגיהם משלו בכיפה ורשתו את הסוף במחשבה המדעית הפילוסופית מן המאה השנייה לפני הספירה ועד למאה השלישית לאחריה. גם אצלם – עם כל הדגשתם על עליונות השכל והחכמה על הגוף, תחושותיו ותאוותיו – מבוססת תורת ההכרה על ראותם של כמה מבותני החושים, ואפילו היסוד השכלי שבאדם ובקוסמוס – האלוהי, או "המנהיג" בלשונם – גם הוא מורכב מחומר, דק יותר ועדין יותר מכל החומרים בעולם שלנו, אך עדיין חומר.

והיה זה פילוסוף יווני שבא מן המזרח, פלוטינוס איש אלכסנדריה שבמצרים שהתיישב ברומא ולמד שם את תורתו (205–270 לספירה), שעשה את הניסיון הנועז ביותר להוריד את החומר ואת החושים מגדולתם, ולראותם בהם רק בבואה ובבואה של עולמות עליונים שהם מעל החושים, העליון שבהם גם מעל המחשבה. תפיסת העולם המתבטאת בכתביו ובכתבי תלמידיו ותל־מידי תלמידיו (אותה אסכולה, שהמודרנים קראו לה "פלוטונית" והחוקר המודרני קורא לה "ניאו־פלטונית", שהתפשטה בכל רחבי העולם העתיק והיתה הפילוסופיה הדומיננטית בו עד למאה הששית לספירה, מתבססת גם על הערה מיסטית (שפלוטינוס עצמו זכה לה פעמיים בחייו, וכמה מהבאים אחריו זכו לה בשפע גדול יותר, וגם על פירוש מחודש של אותם צדדים בכתבי אפלטון הנוטים לפירוש בדרך של הבנה מיסטית של העולם, ושאותם פלוטינים של שלהי העת העתיקה ראו בה גופי תורתו של אפלטון.

לפי תפיסה זאת, מהותו האמיתית של העולם היא רוחנית, ואף אותם אספקטים רוחניים של העולם – נפש העולם והשכל היוצר והמבחין אותה ואת עולם החומר שמתחתיה – אינם אלא "האצלות" ("אמאנאציות") בלשון ימי הביניים מן "האחד" האמיתי, שאמיתותו היא מעבר ליש ומעבר לכל תפיסה מקובלת, אפילו התפיסה השכלית של האדם בדרגתה הגבוהה ביותר. ואף־על־פי־כן הוא מקור כל הדברים, והוא המאציל את הקיום והחכמה לכל הנאצלים ממנו. את האחד הזה יכול השכל רק לתאר "מבחוץ", בדרך של ארגומנטים המראים את הכרחיותו למבנה הקוסמוס. כדי "לדעת" אותו, חייב האדם המוכשר לכך והרוצה בכך לעבור דרך ארוכה של פרישה מן החומר ומן החושים ושל התבוננות בפנימיות עצמו, עד שיגיע לאותה חוויה מיסטית של התאחדות עם אותו "אחד", ולו גם להרף עין, ויזכה בחוויות שאפילו השכל אינו יכול להביאן אליה.

כמי שאפשר לצפות מפילוסופיה מעין זאת, אין היא קלה להבנה, ואין פלוטינוס ותלמידיו משתדלים להקל על הקורא. מחשבה מעין זאת אינה יכולה ואינה רוצה להיות שווה לכל נפש. לא כל אדם מוכן לאותו מאמץ להינתק בכל האפשר מן העולם המוכר אותו ולהתקרב, במאבק מתמיד עם "הממשות" שהוא שקוע בה, אל היש האמיתי שמעבר לאותה ממשות. מי שמוכן לעשות מאמץ זה, לא יבקש לעצמו חיים קלים, ופלוטינוס אינו מציע לו "ספר בישול מן המוכן".

יותר מזה, כתביו של פלוטינוס אינם רק פיתוחו של רעיונותיו ופרשנות חדשה (או, כפי שהוא עצמו טוען, חזרה אל הפירוש המקורי האמיתי) לכתבי אפלטון. פלוטינוס היה בקי בכל המסורת הפילוסופית היוונית שקדמה לו, ומצא סימוכין לכמה מרעיונותיו גם אצל כמה מן הפילוסופים שלפני אפלטון, אצל אריסטו, אצל הסטואים, ועוד ועוד אסכולות אחרות. כתביו מלאים התייחסויות גלויות וסמויות – בדרך של זכרי לשון שרק מי שהוא בקיא באותה ספרות פילוסופית יטעם את טעמם – לפילוסופים שקדמו לו. כל זה כתוב בלשון מרוכזת, גמישה ומלאת חיות ותנועה – אפשר לומר: לשון "דיאלוגית" – בדרך של שאלות ותשובות וחילופי דברים; דיאלוג של הנפש עם עצמה, כפי שקרא פעם אפלטון עצמו לפילוסופיה.

אין זה מקרה, איפוא, שלא רבים הם התרגומים של כל כתבי פלוטינוס ללשונות ימינו. יש מעט טקסטים פילוסופיים ביוונית שתרגומם כה קשה ככתבי פלו־טינוס. עד סוף המאה הקודמת לא היה, ככל הידוע לי, שום תרגום של כל כתבי פלוטינוס ללשון מודרנית. תרגומו הלטיני של הפלטוניסט הגדול בפירנצי של תקופת הרנסאנס, מארסיליו פיצ'ינו, שנדפס לראשונה בשנת 1492, חזר והופיע במהדורות רבות, ובמשך מאות שנים היה התרגום המלא היחיד. התרגום הראשון של כל פלוטינוס לאנגלית, עבודת חייו של סטיבן מקקנה איש דבלין, יצא לאור לראשונה בשנים 1917–1930. גם התרגומים הראשונים לגרמנית, צרפתית ואיטלקית יצאו רק במאה זאת.

לספרות העברית, הצעירה יחסית, שיחק מזלה, והתר־גום הראשון של כל כתבי פלוטינוס הופיע כבר לפני כעשר שנים. המתרגם, פרופ' נתן שפיגל, איש החוג ללימודים קלאסיים באוניברסיטה העברית, זכה על מפעל זה בפרס טשרניחובסקי לתרגומי מופת. עתה הגישה לנו ספריית פועלים, בסדרת "טעמים", מבחר מתרגום זה, הכולל את שני המאמרים של פלוטינוס המוקדשים כולם לבעיית היופי והטבע, ועוד קטעים ממאמרים אחרים הנוגעים לצדדים שונים של היופי ושל האמנות. המתרגם עצמו הקדים מבוא תמציתי ומצוין, שבו הוא נותן לקורא בקצרה את עיקרי הדברים על חיי פלוטינוס ופעילותו, על הפילוסופיה שלו בכללה, ועל מקומו של היופי בפילוסופיה זאת. לתרגום נוספו חמישה עמודים של הערות (59–63), שרובן מראי מקומות לקטעים מקבילים אצל פלוטינוס, או לקטעים במקורות של פלוטינוס – בעיקר אפלטון – שיש להניח שהוא מתייחס אליהם או מצטט אותם.

על טיב תרגומו של שפיגל כבר הביעה דעת המומ־חים של פרס טשרניחובסקי את דעתה המקצועית. התרגום מתמודד באומץ ובכשרון רב עם אחד הטקסטים הקשים והמרוכזים ביותר בספרות הפילוסופית שבכל הדורות, ולעתים לא מעטות הוא מצליח, יחסית, יותר מאחרים. שפיגל מתרגם, למשל, את אותה "מלת תרבות" יוונית מובהקת, ארטה, שתחום משמעויותיה המעשיות נע בין המצטיינות בחיי המדינה והכלכלה לבין השלמות המוסרית השכלית, ב"מעלה" (ובריבוי "מעלות"). זאת, התקדמות לעומת תרגומים קודמים של מלה קשה זאת לעברית – "שלמות", "מעלה טובה", "מידה טובה", שלא לדבר כבר על "צדקות", שקלאוזנר הנגוה כשה אותם על כמה ממתרגמי הראשונים של אפלטון. "מעלה" היא מלה כוללת יותר ו"ניטראלית" יותר, ולכן היא פתוחה יותר לאפשרויות השונות של המקור היווני. כך גם בעניין מלת המפתח, שם התואר "קלוס" (שמשמעו, אגב, כמו הפועל "לקלס" בלשון המקרא). ביוונית, בכל מן המאה החמישית לפני הספירה ואילך, משתמשים בתואר זה גם ל"יפה" מבחינה "אסתטית", אך גם ל"נאה" מבחינה מוסרית או שכלית: ואילו ביוונית הדיבור איבד מונח זה את משמעותו האסתטית המקורית והוא משמש אך ורק במשמעות של "טוב" או "נאה" באותם מובנים הנפשיים. יתכן שהערה על ריבוי המשמעויות של מונח זה היתה מסייעת לקורא בתרגום להבין איך יכול פלוטינוס לעבור ממובן למובן מבלי שירגיש מה הוא עושה, אך שפיגל נותן לנו, לשמחתו, "יפה" במקום שכוונתו ליופי אסתטי, ו"נאה" במקום שכוונתו ליופי ממשמש יותר. יש מתרגמים שלא עשו הבחנה זאת, וכאשר הם נותנים לנו "חוקים יפים ומנהגים יפים", יכול הקורא העברי להקשות, בהרבה מקומות כגון הידותי אבי מתייאש מן הניסיון לתרגם משפט מרוכז ומפותל בלשון המקור, הצליח שפיגל להאבק עם המשפט ולהביא בעברית משהו המתקרב למקור היווני, במובן שאינו מטשטש את הקושי המצוי כבר במשפט המקורי.

נסקור בקצרה מה ימצא הקורא שאינו בעל מקצוע בספר זה, ונצביע על דבר אחד שלא ימצא בו. מה שימצא בו כבר ברור, בקווים כלליים, ממה שנאמר עד כה והקדמת המתרגם. בשביל פלוטינוס, היופי הוא אחת הנקודות שבהן יכולה שיטתו להצביע על ליקוייו של עולם החומר הנגלה לחושינו ועל תלותו ב"עולמות" העליים עליו. אין היופי יכול להיות אחת מתכונותיו של החומר כחומר. אבן אחת, מצד מה שהיא אבן, אינה יפה יותר או פחות מאבן אחרת, מצד מה שהיא אבן. מה שעושה את הפסל יפה יותר מאבן שאינה פסל היא הצורה; וצורה זאת אינה חלק מן החומר שבו, אלא היא כבר אידיאה שהוטבעה בו על ידי האמן, שראה מה שטבע בפסל בעיני רוחו – והרגש הוא על "היופי" – לפני שחקק אותו באבן. יתר על כן, הרי אנו מכנים בשם "נאים" לא רק עצמים יפים גלויים לחושים, אלא גם מידות טובות, חכמה, אופי טוב, חוקים טובים ומנה־גים נאותים. כך, גם בשימוש הלשון שלנו (ובוודאי בשי־מוש הלשון היוונית), אנו מגלים כבר שאנו רואים ביופי ובנאה מעלה רוחנית. גם כאשר מתגלה היופי בגופים נאים או ביצירות אמנות נאות, כבר הוא משקף משהו שאינו מעצם טיבם של החומרים המרכיבים עצמים אלה. כיצד גוזר מכאן פלוטינוס את אותה עלייה במעלות היופי מן החומרי אל הנפשי והשכלי ועד לאותו "אחד" שהוא מקור היופי – בזה עוסק המאמר השני בספר.

אך גם כאן, יאמר הקורא, מה לנו ולאסתטיקה ובאהרה של ימינו ול"תורת היופי" המקובלת, כמושג של התהליך בתפיסה מיסטית כאמור לנו. גם רבים מן האסתטיקנים של ימינו, הנוצרים שתורתם האסתטית היא חלק מן הנבואות ה"ממשית" של עולמנו, יטענו שכמו שמעט של דבר, אין אנו תופסים את עצם מהותו של היופי בכלים הבאשכוליים, היכולות, לכל היותר, לתחום לו תופעים ורגישות היפה באה, בגשר של דבר, בצורה בלתי אמצעית.

דבר אחד לא ימצא הקורא בספר זה: אצל פלוטינוס לא תמצא זכר לספרות כאחת מבוראותיו של היפה. יש לנו כאן דיונים ביפים של גופים, צבעים, צלילים, הרמוניות, אופי, מידות טובות, חוקים, מדעים. אפילו בקטע מן המאה החמישית העוסק ב"אסתטיות המוחשות" (עמ' 54 ואילך), אנו מוצאים ציור, פיסול, ריקוד וחיקוי בתנועות (פנטומימה), אך לא ספרות ושירה – וכל זה בניגוד למצבו באסתטיקה של אריסטו שבה "הפויאזיס" (פואיאסיס), שמהותה היא החיקוי (מימזיס), כוללת גם את המוסיקה והריקוד והפנטומימוס, אך גם את השירה האפית, הלירית והדרמטית, שלקו מושפים רוב הדיון באסתטיקה.

יוחנן גליקר הוא פרופסור בחוג ללימודים קלאסיים, אוניברסיטת תל־אביב.

מרדכי גלדמן / מראת התקרה

מעבר לבתי המתים
השוכנים בעמק של דשא־עד
ועליהם מצבות ועזרות
ואגרטלים של פרחים שרופים –
עומד בית המדרשא.

אמת מים יקרה
רוחשת דגי זהב מפשפשים
מסתרת את מקדש המדרשא
וטסים רוכבים על מעקי גזוזטרותיו.

המדרשא גדול ושמן והדבר איננו חסר,
שלו בעמק המדרשא ובמתים
ושפמו גבורתי כציור ילדים.

ושומר המדרשא קשיש עדין
עושה למבקרים קסמי חסד:
שם בכף ילד פרור לחם
ושורק לצפורים רעבות.

רוצה לראות את אותה?
הוא מפנה אשה תמה
ואת פניה מסב לתקרה
למראה עגלה הקבועה שם –
במראה הקטנה אותה העלית
שם נשקפים פניה הגבוהים.

בוהק, בהנות המזוהבות,
קנים פתותים לדגי המעלה
כשהדגים המשפשפים, מבעד הזהב,
מפרכסים פעירי פיות, פעורי רעב, כמו
מתנשקים לרגעים,
מתחת לגשרון העץ –
באות צפורים מהירות
לחטוף מאכלת הדגים.
ראה מראה המראה –
השבע רעב והמדרשא שבע.

הוואי, 1988

صورة عن الاصل

هكذا من الأصول

תרבות וספרות

מלחמת המשפחות של פתח־תקוה

יפה ברלוביץ /

יהודה ראב (בן־עזר), התלם הראשון — זכרונות 1862–1930. נרשמו בידי בנו בנימין בן־עזר (ראב). מבוא מאת ג. קרסל. אחרית דבר מאת אהוד בן־עזר. הספריה הציונית, ירושלים תשמ"ח, 261 עמודים

"התלם הראשון" הוא הוצאה מחודשת של זיכרונות שנכתבו בסוף שנות העשרים על־ידי אחד ממייסדיה הראשונים של פתח־תקוה – יהודה ראב (בן־עזר), והועלו על הכתב על־ידי בנו בנימין. הספר התפרסם לראשונה ב־1956, ועתה במהדורה מורחבת מתלווה לזיכרונות גם סקר היסטורי שנכתב על־ידי הנכד אהוד בן־עזר, המעיין מחדש בתולדות המשפחה, ומציע אינטרפרטציה משלו לגבי סוגיות שונות משנותיה הראשונות של המושבה.

באחד מהפרקים האחרונים בספר ("בערוב ימי"), כותב יהודה ראב "כמה מבני ביתי וכמה ממיודעי הפצירו כי לכנס את זכרונותי, הרהרתי גם אני כי ייתכן והבל יהיה אם כמה מן הדברים שעברו עלי יישכחו, אם כי הייתי רק חייל פשוט במערכה" (עמ' 169). אפולוגטיקה זו לגבי העלאת זיכרונות אופיינית לדור הראשוני. שהרי לזכותו של ראב מעמדים היסטוריים ראשונים (כמו חרישת התלם הראשון, חפר הבאר הראשונה, השומר הראשון, וכן העיסקות בלתי־נלאית בענייני הציבור הפתח־תקואי במשך עשרות שנים), ובכל זאת הוא נמצא מתנצל על אינפורמציה זו, ומחפש לה מיני הסברים ונימוקים.

ייתכן שאקט זה של הצטנעות והתנצלות, הוא אך צורת־ביטוי מקובלת המוּפשת לה מסגרת של פתיחה או אחרית־דבר, אלא שכל הבודק גם אצל כותבים אחרים מבני העלייה הראשונה, ימצא שכל עוד מציג הכותב את דבריו כאוטוביוגרפיה, אין הוא מחפש את צידוקם. לא כן בממואר, המתקבל כפרובלמטי לגבי כותבי זיכרונות אלה. כיוון שלא כמו האוטוביוגרפיה, המעמידה במרכזה את המסירה האישית־האינטרוספקטיבית (הן לגבי האני־המספר והן לגבי קורות חייו), בונה הממואר את עצמו הן על חומרים אישיים והן על חומרים חיצוניים (היינו: סביבה, חברה, תקופה).

יוצא איפוא, שבני העלייה הראשונה שבאו לספר, בעיקר, את זיכרונות המקום והתקופה, נקלעו בין שני קטבים אלה. היקלעות זו והביכה לא פעם את הכותב, כפי שמעיד על כך גם ראב, בכתבו: "אפשר שבחלקם יצאו זכרונות אלה אישיים מדי, ומאידך גיסא, אפשר שעברתי בהם על סמכויותי, כזה שכתבתי מעין 'היסטוריה' של פתח־תקוה הסובב אותה, גם בשטחים שאף לא חרשתי ואף לא עברתי בהם. יש מקום לסברה שזכרונות אלה אין ערכם אלא כערך 'כתבי משפחה' בלבד. מה לעשות?" כלומר: ראב לא בא לחשוף את האני־האישי שלו, אלא את אותם מעמדים היסטוריים שבהם לקח חלק. מאידך, גם אם הוא מנסה לשחזר תקופה, ואף להרחיב בה מאירועי המקום, אין זו העמדה מקיפה ומדויקת, אלא בדיעבד שוב ריווח סובייקטיבי המותנה על־ידי הזימון הביוגרפי, ומכאן שוב ההתנצלות: "...ערכם אלא כערך 'כתבי משפחה'... מה לעשות?".

טעם נוסף לאפולוגטיקה זו הוא האיפוק היהודי. אם נעיין בתאריך כתיבתם או פרסומם של זיכרונות הראשונים (וראב ביניהם), ניווכח לדעת שרובם נכתבו בשנים מאוחרות (שנות העשרים והשלושים); נראה שבני העלייה הראשונה, שלא כמו בני העליות הבאות, אינם מרבים בריווח מיידי של כתיבה יומנית או ממוארית. ההיפך, יש אפילו מעין הסתייגות מפני רישום מהיר של התפתחות היסטורית כה ייחודית וגדולה זו, וראב אף מלגלג, על אותם צעירי העלייה השניה ("זאטוטי מוסקבה" כלשונו), שעברו יום ב"בור" ויום במסעה, והבר רצים להעלות על הכתב את רשמיהם וחוויותיהם (עמ' 16). כך שאם כתיבה ממוארית זו מוצאת סוף סוף את צידוקה, היא עונה לא רק על עניין השכחה אלא גם על עניינים נוספים:

א. עיון בזיכרונות אלה מורה שפנייתו של הכותב מופנית אמנם לקהל הקוראים הרחב, אך יחד עם זאת גם להיסטוריון לעתיד־לבוא. היסטוריון אשר בבקשו לשחזר את התקופה עשוי למצוא גרסאות שונות לגבי אותם אירועים. כך, שבין היתר, נמצא שהמוטיבציה של הכותב להעלות את זיכרונותיו, היא מוטיבציה לתיקון: תיקון טעות של ממואר או של "אמת" מקובלת, ולספר את "האמת" שלו. גם יהודה ראב בא לתקן "סילופים" בדבריו – לגבי אירועים שונים.

ב. מגמה אחרת ברישום העובדות היא, לא רק תיקונן אלא גם הבנתן ההיסטורית, וראה שכשם שאותו בן עלייה־ראשונה בא ליצור כאן היסטוריה בהתאם לעמדותיו הרעיוניות, שתה הוא גם רוצה לספר אותה בהתאם לעמדות אלה. מכאן שהקריאה ב"היסטוריוגרפיה" שלו הוא לא רק זימון ביוגרפי אלא גם מודעות אידיאולוגית. ואכן, גם אם ראב נמנע מלהיסחף לוויכוחים אידיאולוגיים, הנה בנושאים עקרוניים הוא מתעכב בכל זאת, לתת את דעתו. כך הוא נותן את דעתו על עניינים אקטואליים כמו מסכת היחסים הפרובלמטית שבין האיכר הפתח־תקואי הפועל; וכך הוא נותן דעתו על ענייני־עבר רחוקים יותר, כמו משטר הבארון, הפקידות הכלכלית של הפקידות במושבות, המאבק בין התקואים והיהואים, וכדומה.

ג. ולבסוף, כתיבת ממואר אצל הראשונים, הוא גם בחזקת מוסר־השכל או לקח־טוב שמבקש בעל־הזיכרונות להסיק ולמסור לקוראיו מזיכרונות אלה. שהרי כל המאמץ להיזכר (כמו שאומר ראב: "וחייכם שלא קל לעסוק בכתיבת זכרונות"), לא בא רק להעלות את ההיסטוריה כהווייתה, אלא להאדיר, בעיקר, את המעמד החלוצי הראשוני. כך שאם בכל אוטוביוגרפיה עשוי המחבר להורות על לקח מחייהם ומניסיונו שלו, הרי כאן, כשמדובר במפעל של בניית ארץ מחדש, הלקח האישי הוא ממילא גם לקח־כלל־לאומי. "אבן תושבת – סופה שתצמיח עשב", פוסק ראב את מלכות שיחתו, "כי אכן כזאת סופה שהצמיחה גם אילנות עבותים ומושרשים אשר כל סערה או שואה לא תזיזום ממקומם". ואכן המשמעות המטאפורית של "אבן" הן בבחינת השתרשות בארץ, והן בבחינת השתרשות של עבודת־כפיים, מהודרת מכל פיק ופיק במסכת עדות זו.

א.

אם נחזור ונקרא ב"התלם הראשון", נראה כי תכניו מתחלקים לשלוש חטיבות עיקריות. הראשונה, הפותחת, עוסקת בחיים של טרום־העלייה לארץ (ילדות ונעורים), השלישית, המסכמת, שוזרת בראשי־פרקים את השנים האחרונות הנחתמות בדברי צוואה ופרידה. יוצא איפוא שהחטיבה האמצעית היא היא המהווה את מרכז הממואר, בהקיפה את תולדות המפעל־היישובי מהעלייה לארץ ועד סוף מלחמת העולם הראשונה והכרזת בלפור. אמנם רוב הממוארים של בני העלייה הראשונה נעים בין שני צירי זמן אלה. נראה שהכל מסכימים כי השתחרר מעול האימפריה העותומנית אל מנדט בריטי המכיר בבית־לאומי יהודי בארץ־ישראל, היא השלמת תקופה בתולדות ההתיישבות, ומכאן ואילך נפתחת תקופה אחרת. לפיכך שנות העשרים (ובאחרים – גם שנות השלושים), לא רק שאינן זוכות לסיפור רומזה, אלא בהיותן מצטיירות בעיני בעל־הזיכרונות כאקטואליה – הם ממהרים לקצר גז ולסיים.

דרך סיפורו של ראב את החטיבה המרכזית (אצלו: 1875–1918), שבה ממזה עד כמה התחום האישי הוא המטביע עצמו בשיחזור התקופה. למשל, ההדגשים ההיסטוריים שלו, הם אחרים לגמרי מכל ספר־היסטוריה מצוי. בעבורו העליות של חובבי־ציון ב־1882 והתנדשות העלייה הגדולה ב־1891, שהיו מכריעות לגבי עתיד היישוב בארץ המשכו, הם בבחינת העדה־מקשרת בלבד בדפי ההיסטורי המסופר, לעומת זאת זוכה להדגש רב עניין העברת האפוטרופסות על המושבות של הבארון רוטשילד – לרשות יק"א. כידוע, העברה זו היוותה משבר קשה אצל בני המושבות, וראב היה בין נציגי משלחת האיכרים שנסעה לפאריס – לשדל את הבארון לשוב ולהתערב לטובתם.

יחד עם זאת, אין ספק שתרומתו הממוארית של ראב למאגר ההיסטורי של ראשית היישוב היא גבוהה ביותר. ראב מעלה אירועים שלא היו להם עדויות או רישומים בכל מקום אחר מאותה תקופה, כמו המעמד המרגש של חרישת התלם הראשון (תיאור הנוכחים הבוכים, מברכים ומרקדים מסביב למחרשה כמו בהקפות של שמחת תורה), הטרגדיה הקשורה בבאר הראשונה (התאבדותה של בחורה בבאר־המושבה כאשר אביה ניסה להפריד בינה לבין אהובה), וכן המפגש המרתק עם היהודי העיראקי אבו־יוסף (שהגיע למושבה מעבר־הירדן) בעקבות סוסה אבודה ונשאר כשומר־המושבה במשך שנים.

כוחו של ראב בזיכרונות אלה הוא לא רק בשטף העדות והפרטים (כאמור, הוא מספר זאת בהיותו למעלה משבעים), אלא בדרך הסיפור הציורית שלו. ראב פורש קטעי חיים בצורה מוחשית (ראה חגיגת פורים במושבה ב־1886), כשהוא משלב תיאורי טבע (בעיקר מילדותו בכפרי הונגריה), אפיוני טיפוסים שונים ("בעל התנופה" מיהוד, סיפורי הרפתקאות של שוד ומירדפים), ואפילו מצטט שירים שהיה נוהג לשיר. ראב הוא גם כן מאוד בעצותו ומעורר אמון בדרך המסירה שלו. הוא לא מנסה להרשים בפעילותו (על עלילות גבורתו, למשל, הוא מצטט מתוך העיתונות של אותם ימים), [illegible] משבר (כמו מאיסתו בפתח־תקוה ועזיבתו לעזבה ב־1892), ושובה־לב בזיכרונות [illegible] לפעילות של ניל"י ובאמונה על בנו להצטרף אליה.

ב.

עד כאן לגבי הזיכרונות ועתה לגבי הסקר. אהוד בן־עזר פותח את הסקר בתיאור שתי העליות של משפחת ראב: העלייה הראשונה בשנת 1863 והעלייה האחרת ב־1875. העלייה המוקדמת היתה של שלמה ראב (סבו של יהודה), שכמו רבים מיהודי הונגריה אז, עלה לירושלים בהשפעת החת"ם סופר והמתנדבים בקרב כלל אונגרין שם; ואילו העלייה המאוחרת היתה של אליעזר ראב (אביו של יהודה), שההתעוררות הלאומית שפשטה בעם ההונגרי כולו, והתסיסה שפשטה בין הדרים והפרמים בקרב היהדות ההונגרית מאידך, האיצו בו אל הרעיון של חיבת ציון — גאולת הארץ והתיישבות בה.

אליעזר ראב מתקשר עם הרב קאלישר — מהוגי חיבת־ציון שעמד אז בראש "החברה ליישוב ארץ ישראל", וזה ממנה אותו לגבאי הסניף שלה שראב עומד להקים בסביבתו (1867). הסקר מציג את "הפנקס" שבו רשם ראב את שמות החברים שנצטרפו (כ־20 במספר), וכן את סכומי הכסף והתרומות למטרה זו. לאחר שמונה שנים, עולה רק ראב, מכל החברים, לארץ; מתיישב בירושלים, וכל העת מבקש אחר אפשרות להוציא לפועל את תוכניתו. בירושלים הוא פוגש באותם "פורצי חומות" מבני "היישוב הישן" (י. מ. סלומון, י. ילין), שניסו כמה פעמים לקנות אדמה ללא הצלחה. ב־1876 מקים "הגביר ההונגרי" ד. גוטמן (יחד עם ראב ואחרים) אגודה ושמה "עבודת האדמה וגאולת הארץ", ושוב משמש "הפנקס" לרישום חברים ותרומות, ושוב מסתיים העניין בלא כלום. רק ב־1878 נושאים סוף סוף המאמצים פרי, כאשר נקנית בשרון אדמת אמלבס ועליה קמה המושבה פתח־תקוה.

אהוד בן־עזר פורש את סיפורן של עליות אלה כרקע מרחיב ומשלים למסופר, אלא שבהמשך אנו למדים לדעת שאין הוא בא רק לספר תולדות, אלא לחלוק באמצעותן על קביעות היסטוריות לגבי ראשית ימיה של המושבה (שהמחקר הארצישראלי כבר דן והסכים עליהן). וכך הוא מסכם את השגותיו: "אפשר להיווכח שפעילות נמשכת זו (של משפחת ראב ושל מתיישבים נוספים יוצאי־הונגריה), שראשיתה בסוף שנות הששים בהונגריה וגולת־הכותרת שלה ייסוד פתח־תקוה בשנת 1878, היא היא ראשיתה של העלייה הראשונה... אכן אין סילוף מזה יותר מה הראה במייסדי פתח־תקוה 'פורצי החומות' מקרב בני היישוב הישן" (עמ' 202).

בן־עזר משיג, כאן על שני עניינים מהותיים. א. ראשית העלייה הראשונה אינה, כפי שנקבע היסטורית – שנת 1882 (תחילת עלייתם הגדולה של חובבי־ציון), אלא ייסוד פתח־תקוה ארבע שנים קודם לכן; ב. פתח תקוה לא נבנתה על־ידי בני "היישוב הישן" בירושלים (כפי שטוענים מחקרי־ייסוד כמו של ג. קרסל, ומ. אליאב), אלא על־ידי עולים חדשים בעלי הכרה לאומית ו[illegible] של חיבת־ציון.

לגבי השגות אלה יש להעיר כמה הערות: אין ספק שכמה מבני "החבורה ההונגרית" הם מסנוניותיה הראשונות של חיבת־ציון בהונגריה, אלא שבקריטריונים ההיסטוריים המוסכמים לגבי "יישוב חדש", אין הם, בכל זאת, יכולים להיכלל. מהותו של "היישוב החדש" נבנית לא רק בעלייה־חדשה אלא באותו אקט מהפכני שמהותה עלייה־חדשה מחוללת לגבי ירושלים ומקומה במסגרת התארגנות היישובית כאן. שהרי כבר עם בואם של ראשוני שליחי חובבי־ציון לארץ (ראשית 1882), הם מתנערים מירושלים, כאשר הם פוסלים להציב את המרכז־היישובי־לעתיד ביפו (שכל יהודיה אז, הם כמה עשרות משפחות בלבד). הולכה נועזת זו, שלא היתה כדוגמתה קודם לכן, היוותה למעשה מרד — מרד באותה ירושלים קדושה ובכפפה שאין עליה כל עוררין כמרכז וכסמכות. ואכן מרד זה (אשר עוד עליו דעם גדול גם בקרב הציבור הלאומי בירושלים), הוא הוא שאיפשר תנופה פעולה בהקמת חיים חדשים ובביטוייה של תחייה לאומית — שהם מסימניו של "היישוב החדש".

כך שאם נחזור למתיישביה הראשונים של פתח תקוה, ולמשפחת ראב בתוכם, עלינו לציין שעם כל היותם בעלי הכרה לאומית, לא רק שלא מרדו בירושלים, אלא אף נתמכו על ידיה. משפחת ראב שישבה בירושלים משנת 1875 ועד 1878, נהגה את פרנסתה, כמו כל אנשי היישוב־הישן, מ"החלוקה". כשנעזבה פתח־תקוה בשנת 1881, חזר אליעזר ראב לירושלים ולישוב־הישן, ולא שב עוד לפתח־תקוה המחודשת (כפי ששב בנו יהודה); וכאשר מגיע שליח חובבי־ציון, ק. ויסוצקי (1885), למנות את יהודה כנציג חובבי־ציון במושבה, אף (לפי קרסל), נמצאים מקטרגים על מינוי זה בטענם כי יהודה ראב, "בנעה מגרבות, מקבלת "החלוקה" ולפיכך לא יאה לו משרה זו."

על כל פנים, אם אין אנו מקבלים בשלמותה את השגתו של בן עזר, כי מתיישבי פתח־תקוה הם הם "היישוב החדש", אין ספק שיש לראות בהם "בני מעבר" תורמים, המגשרים בין היישוב הישן לחדש. וכאן מתיישבים ראשונים אלה מחברים בעצמם את שני הקצוות: מחד, הם מכירים בסמכותה של ירושלים, ולוקחים, עם כל ביקורתם עליה, חלק בחייה (יהודה ראב כותב "באותם הימים כבר "המתעלתי" לחדי ירושלים" (עמ' 49); אבל מאידך, הם הם המובילים אל הקצה השני — הן כראשוני חיבת־ציון בגולה והן כראשוני המתיישבים הלאומיים בארץ. אבל, כאמור, גם בהיותם בשר, הם עדיין בקטגוריה של "מעבר" ולא בקטגוריה של "עלייה ראשונה".

בן־עזר מבקש, לאורך כל הסקר, למחוק את תווית "היישוב הישן" מעל "חבורת ההונגרים" מתיישבי פתח תקוה, אם כי הוא מודע לעובדה, ואף מצטט מחקרים, כי אותו יישוב לא היה עשוי מקשה אחת, ולא כולו פעל בבחינת אורתודוקסיה־יהודית אנטי־ציונית. בכל זאת הוא רואה בתווית זו סטיגמה מבישה. השאלה היא מדוע, הרי כל הבוחן עתה (וכל עיוננו כאן הוא אבחנה מחדש) את המיעוט המשכילי שפעל בירושלים, עשוי לראות בפעילותו לא רק ביטוי לנאורות והתקדמות (יחסית לסביבה החשוכה), אלא גם ביטוי לאומי־לב העזה רבה. כזכור, בירושלים כמו ברבות מקהילות היהודיות במאה ה־19, החלה ההשכלה לחלחל (למרות התנגדותם הרבה של הזרמים השמרניים), תחילה כהתעוררות מחשבתית־ליבראלית ולאחר־מכן כהתעוררות רעיונית־לאומית. אלא שלא כמו בכל קהילה יהודית – בירושלים הצטופפה הקנאות. כאן הרדיפה היתה עד חרמה ממש, וכל המעיז לפעול להשכלה כאילו התחייב בנפשו. והנה על אף אווירה קשה ומאיימת, לא נרתע המיעוט המשכילי בירושלים לפעול בתי־ספר, להוציא לאור עיתונות וספרות, לפרוץ מן החומות ולייישב את הארץ (בין משכילים אלה מוצא את מקומו גם יהודה ראב הצעיר, והוא נזכר בהם בספרו באהדה רבה). כך שלאחר כל זאת נמנע מלהבין מדוע מסתייג בן־עזר מציבור זה שנתכבד גם בתואר של "פורצי חומות" (הן במובן פיסי והן במובן רוחני) ואשר "חבורת ההונגרים" פעלה עמו.

האינטרפרטציה לעיל, של בן־עזר, באה לחלוק לא רק לגבי ראשית ימיה של פתח־תקוה אלא גם לגבי המתיישבים עצמם. במלים אחרות: בן־עזר בא להעריך מחדש את תיפקודם ותרומתם של הראשונים בבנייתה ובביסוסה של המושבה. בהערכה זו מעלה בן־עזר סימני־שאלה לגבי תרומתו של סלומון כאיש־אדמה וכמתיישב. לפי תיאורו, סלומון יליד־הארץ, ממוצא ליטאי, הוא עסקן היישוב הישן, שכל פעילותו היא בתיווך ובקניית קרקעות (לעומת משפחת ראב שעסקה בחקלאות הלכה למעשה). מכאן מצטייר סלומון כחריג במסגרת "העולים" ההונגרים, הן במוצאו והן בפעילותו, ולמגמתו של בן־עזר משמש תיאור זה הוכחה נוספת, כי פתח־תקוה היא פרי עלייה־לאומית־חדשה ולא יישוב־ישן — כסלומון.

בעניין זה הולך הסקר ההיסטורי למעין מלחמת משפחות. כידוע, "ספר היובל למלאות חמישים שנה לייסוד פתח־תקוה", הודרך וכוון על־ידי בני משפחת סלומון. המחברים — מ. הריזמן וי. יערי־פולסקין — קיבלו את החומר הארכיוני מבניו של י.מ. סלומון, ומרדכי סלומון־הבן אף השתתף בוועדה של הספר (כשהוא גם מקדים את המבוא לו). כך, שבכוונה או שלא בכוונה, חולשת דמותו של סלומון־האב על ההיסטוריה הפתח־תקואית. הספר שיצא לאור ב־1929 עורר תגובות נזעמות בקרב משפחות המייסדים האחרים, עד כדי כך שכרך שני שהיה אמור לראות אור, לא התפרסם. כפי שציינו לעיל, גם הזיכרונות של יהודה ראב סופרו, בין היתר, כדי לתקן עובדות שגויות ולאזן את הפרופורציות, כשהוא מציג את "האמת" שלו. עתה מבקש בן־עזר (הנכד) להרחיב את היריעה, כשהוא נוגע בכל אותו סבך של סכסוכים, איהבנות וכשלונות שהעיבו על פתח־תקוה בשנותיה הראשונות (כשבמרכזם הסכסוך בין "הראשונים" ל"הירקונים" ב־1880). הדיון לכשעצמו מעניין, אלא שכאמור, הוא נעשה יותר ויותר חד־צדדי בהזווה מלחמה שערה. כך שבכתבו של דבר, מתארגנת תמונה היסטורית כזאת, שאמנם משיבה ל"חבורה ההונגרית" את "בכורתה" (הבראש והראשונה לדוד גוטמן, ששמו הוצנע כל השנים), אלא שהפעם אי־האיזון המתקבל – הוא לגבי סלומון.

ויותר מכל, מצביע סקר זה של אהוד בן עזר על תופעה, שבה משפחות בני העלייה הראשונה הן שכותבות את ההיסטוריה של תקופה זו. ייתכן שתופעה זו [illegible] אלה שהם בני המשפחות רושמים את הזיכרונות, אוספים את הדוקומנטים, ולא פעם משכתבים על פיהם גם את ההיסטוריה הראשונית, הן במסגרת של ספרי־משפחה, הן במסגרת ספרי־היובל של המושבות. למותר לציין, שאם משפחה היא היחידה המעורבת בכתיבה, באופן טבעי, היא תבליט יותר את בניה שלה, ומכאן ההתפלמסות בין המשפחות, ההולכת ונמשכת גם בדור שני ושלישי.

יהודה, ברוך, אלעזר, אסתר ולאה ראב, 1902: "זכרונות אלה אין ערכם אלא כערך 'כתבי משפחה' בלבד. מה לעשות?"

יהודה ראב עם בניו בפרדס, 1920 "הבל יהיה אם כמה מן הדברים שעברו עלי יישכחו, אם כי הייתי רק חייל פשוט במערכה"

ד"ר יפה ברלוביץ, מחברת הספר "סיפורי נשים מימי העלייה הראשונה", היא חוקרת הספרות של ראשית ההתיישבות בארץ.

דבורה בארון: גולה בארצה

יאיר מזור /

המחצית הראשונה: דבורה בארון — חייה ויצירתה, מאת נורית גוברין.
דבורה בארון, פרשיות מוקדמות: סיפורים, תרס"ב־תרפ"א.
ההדיר והוסיף הערות: אבנר הולצמן. מוסד ביאליק, 1988

חיבורה של נורית גוברין על דבורה בארון מתאר וממפה, בפעם הראשונה, את מהלך חייה של דבורה בארון, החל מלידתה (תרמ"ח) בלי־מא, ילדותה ונעוריה הבוגרים, עלייתה לארץ ישראל, פעילותה הספרותית והעיתונאית ועד להתפטרותה (יחד עם בעלה יוסף אהרונוביץ) מעריכת המדור הספרותי של "הפועל הצעיר" (תרפ"ג). עיקר נתוני קורותיה של דבורה בארון באותה תקופת־חיים נמצאים אמנם בלקסיקונים, אנציקלופדיות ובחומר תעודי שליקטה בתה של הסופרת, אך עדיין הכיסוי רב מן הגלוי. כאן לראשונה, באורח מבוקר ומבוסס, מצרפת גוברין פרט לפרט, ומעמידה רצף כרונולוגי סדור ומנומק של אותה תקופה בחיי הסופרת.

אלא שלא בזה בלבד חשיבותו של החיבור המונח לפנינו. חשיבותו עוד בהתחקות המדוקדקת והאסתטית אחר אבולוציית כתיבתה של דבורה בארון באותה מחצית ראשונה של עשייתה הספרותית, שנמשכה עשרים שנה, מתרס"ב־תרפ"א, שבמהלכה העמידה ארבעים ושניים סיפורים שאותם לא כינסה ואף ביקשה להתנער מהם, וכמו להתכחש לנוכחותם. גוברין משחזרת את ה"ארס־פואטיקה" של אותם סיפורים ומנמקת בהעמקה אסתטית ופסיכולוגית את רתיעתה המופגנת של הסופרת מהם.

יש בחיבורה של גוברין כבוד וקשב לטקסט כתיבתו ולקורות הביוגרפיות הכרוכות בכתיבתו של אותו טקסט. אין היא מנסה למהר ולהקיש מן הסיפור על ההיקרויות הביוגרפיות הסמוכות לכתיבתו – ולהיפך. יש איפוא בחיבור שלפנינו מידה של איפוק. הפואטיקה גזורה לפואטיקה והביוגרפיה גזורה לביוגרפיה. רק באותם מקרים שבהם הפואטיקה והביוגרפיה מתקשרות בלא ספק, מתירה לעצמה החוקרת לנסח את הקשר האפשרי בין תולדות היוצרת לבין יצירתה, ואף זאת במיתון מבוקר ובמידה של זהירות.

מצודד במיוחד הוא הקלסתר האישיותי של דבורה בארון, המשוחזר בחקר שלפנינו: מסתמנים בה התאפקות והרסנות, התקוממות והבלגה, עידון ונוקשות, ארוטיות וקרירות, נגיעה והסתגפות, אשה וסופרת, סופרת ואשה, בעולם גברי המקפח לא אחת את אותה הציצה.

בארון, על פי גוברין, היתה קשובה לעצמה ולצו סיפורה. גם עלייתה ארצה וממילא מגעה עם מציאות ארץ־ישראלית שהיא מציאות קשה וקופחת של "אור ותבלת העוני", מציאות דראמטית סעורה ונגשת (העליות השניה והשלישית, המלחמה וגזירת הגרוש למצרים, תל־חי, רצח ברנר, ראשית המנדט הבריטי), אינה פולחת לסיפוריה ומוצאת אותם אטומים ומסוגרים בפניה. אלה שבים ומתעדים, שבים ומשחזרים את הדמויות וההיקרויות של העיירה הליטאית הקטנה או של העיר הפרוסית הגדולה. על אף מעורבותה הערה בחיים התרבותיים והספרותיים בארץ החדשה שבחרה לעצמה, היא נותרת גולה בארצה, נצורה במציאות אחרת. ובאותם סיפורים, כבסיפוריה הראשונים, שאותם העמידה עוד קודם בואה לארץ ישראל, היא שבה ומספרת על קיפוח ועל עלבון, על היעדר צדק חברתי ואישי, על מנושלים ומנושלים, על שרדה ושרירותיות, על עולם מרושש מרגש ועל מציאות מצמיתה ועוינת.

פסימיות לופפת את קורות הסיפורים מראשיתם ועד אחריתם. כל פתרון אופטימי מנופה ומסולק. הדמויות שבות ומבוססות בהווייתן הקהויה המעוקרת, ובאין מוצא. באותם סיפורי "בשפל" אפילו הלהט הארוטי אינו מתפרץ ואינו מפצה על אותה הוויה מקפחת ונגשת שהיא מחוץ לטווח השפעת האדם ומעבר לרדיוס רצונו. כל שנותר הוא מרירות, קול מחאה חסר־סיכוי.

ספרות ההשכלה השאירה את רישומה בסיפוריה של בארון, במאבק כנגד הקיפוח של האשה העבריה, ביחס המלגלג לצדיק ולמלמדים — ועל דרך ההיפוך: הרבנים אינם תמיד בלתי צודקים ומסילתו של הגט יש שהוא לברכה. אבל בעיקר מגלים סיפורי־הראשית את קירבתה הגדולה לפואטיקה של "המהלך החדש", כמוה כביאליק, כברנר וכסופרים אחרים בראשית המאה. גיבוריה הם קורבנות עלובים של המעמד, החברה והכלכלה, והמחבר מזדהה עמם, מרחם ומאשים.

דבורה בארון: מסתגפת

אמת, אותם סיפורי־ראשית בלתי מכונסים, מטופלים בפגמים אסתטיים לא מעט: יש בהם מידה עודפת של רגשנות, הם נטולים לא אחת ייחוד, הסיטואציה לוקה בפשטנות קהויה והלקח החברתי מתנוסס, בוטה ומעורטל, ואינו מוצנע ומוטמע בתבנע ברקמת הבדיה. יסוד מאולץ מעט, נעדר־דקות, נוכח ברבים מאותם סיפורים.

מכאן כנראה רתיעתה של דבורה בארון מאותם סיפורי־ראשית בלתי מכונסים, רתיעה שרוחקה בה לבקש להאבידם ולכנותם "סמרטוטים". תמיכה לכך נמצא בסיפוריה המכונסים, העוסקים נסיקה אסתטית לעומת קודמיהם, מתנערים מן הקוות הגולמית, ומפגינים נוכחות אסתטית מלוטשת, מהוקצעת ומוקפדת.

רתיעתה של הסופרת הבוגרת מסיפורי בראשית שלה מונעת ומנומקת אף בהעמקה אישית אם לא פסיכולוגית. באותם סיפורי־בראשית מעורטלת הסופרת את אשר אחר־כך ביקשה לכסות: מחאה נשית, שאינה נטולה איבריות ארוטיות, כנגד דיכוי מקפח, חברתי וגברי כאחד, מרירות ממארת, עלבון האיזאנים. הסופרת שבגרה אינה אמנם מתנערת מן המחאה הקובלת המתריסה, אלא שהיא מבקשת להצניעה, לרסנה, לאפק את מינונה. כך איפוא סיפוריה היותר מאוחרים, בסיפורים שכינסה, נוקטים מידה של איפוק מסוגר וריסון מתאפק. וכך, מטעימה החוקרת כי המעתק מסיפורי־הראשית אל הסיפורים המכונסים אינו מתגשם במעתק אידאי או תימטי אלא "בטון, במבנה, בניסוח הפסוק ובאיפוק" (עמ' 279). נוכחת בסיפורים המכונסים השקפת עולם מיוחדת, מחוורת לא־היסטורית, שיש בה השלמה כנועה ופיוס מודע, זעקת הראשית מומרת בלחישה כבושה ומוותרת.

כאמור, מחקרה של גוברין נע בשני ערוצים: מיפוי הפואטיקה של סיפורי הראשית, הבלתי מכונסים, של דבורה בארון ותיעוד קורות חייה מלידתה ועד האטמתה החברתית־פעילותית לאחר התפטרותה מעריכת מדור הספרות של "הפועל הצעיר" (תרפ"ג). בהתחקות הביוגרפית מתוודע הקורא לנערה היוצאת מבית אביה הרב, ללימודים בעיר הגדולה, פנייתה להוראה ולפעילות ציונית, פרשת אירושיה שקרסו לסופר משה בן־אליעזר, מהלכיה בחברת סופרי עברית ויידיש, עלייתה ארצה, ראשית עשייתה במערכת "הפועל הצעיר", נישואיה לעורך, יוסף אהרונוביץ, לידת הבת ציפורה, הגירוש למצרים במלחמת העולם הראשונה (המתועד מאוחר יותר בסיפורה "לעת עתה" ובהמשכו "מאמש" שחובר לאחר, על ידי בתה, בספר "גולים"), השיבה ארצה והתפטרות ממערכת "הפועל הצעיר". כשם שמאנה בסיפוריה להיגמל מנוכחות הגלות של העיירה הליטאית, על אף הביקורת החברתית־סיפורית, כך בחרה להגלות את עצמה בארצה, בחייה, והסתגרה גאיונה בביתה. הפיוס שידעו סיפוריה המכונסים לא ניתרגם בחייה שלה והיא המירה חשיפה עסקנית בהסתגרות מתנפצת: מלכה כלואת וכלואה.

צומת של התחלות

זיוה שמיר /

תולדות השירה העברית מחיבת מציון עד ימינו (כרך א: שירת חיבת ציון). מאת הלל ברזל. ספריית פועלים, תשמ"ח, 596 עמודים

חקר הספרות העברית אינו יכול להתהדר במפעלים גדולים רבים שהושלמו בהתאם לקווים שהיתוו להם יוזמיהם. אין לנו היסטוריות מוסמכות כדוגמת מפעליהם המונומנטליים של אוניברסיטאות אוקספורד וקימברידג', אין מהדורות אקדמיות דפיניטיביות המקיפות את כלל יצירותיהם של הגדולים בספרינו, וסופרי מופת מן המאה ה־19, כדוגמת יל"ג וסמולנסקין, אף לא זכו למונוגרפיה ולביבליוגרפיה, ואפילו ביאליק לא זכה למונוגרפיה שלמה ולביבליוגרפיה ראויה לשמה. מכאן שספרו של הלל ברזל, שהוא כרך ראשון בסדרת ספרים בתולדות השירה העברית מחיבת־ציון ועד ימינו, יש לו חשיבות שאינה נופלת מזו של מפעלו של גרשון שקד בתולדות הסיפורת העברית.

שירת חיבת־ציון, שהיא חטיבת שירה נזנחה ומזולזלת במקצת, זוכה כאן להארה, בשל חשיבותה ההיסטורית כצומת של התחלות חשובות. עם התרופפותה של הגמוניה של יל"ג והתרופפות כוחות היצירה שלו, עוד בשנות חייו האחרונות של "האבי" במשוררי ההשכלה, ניתן "כתר השירה" לעשרות משוררים מינוריים, שהיתנבאו לעתים קרובות בסגנון דומה. רובם ככולם חיבבו את השיר הלירי קצר־השורות, את האלגוריה הלאומית ואת ההימנון (לא במקרה מסמן הלל ברזל את גבולות התקופה בין שני הימנונות נודעים), אשר נתנו לכאורה ביטוי לגעגועים לציון, ולמעשה הביעו ערגה ל"איזו ארץ פלאות" ערטילאית והלומה שמעבר לים. שירתם נתנה לכאורה ביטוי לסבל הרב מנשוא, שהיה מנת חלקו של היחיד ושל הציבור באותה העת, ולמעשה שירה זו נכתבה לא אחת מתוך נחת ושביעות־רצון עצמית. מכל מקום, עם הופעתם של ביאליק ושל טשרניחובסקי בעשור האחרון של המאה ה־19, כבר לא היה בכוחה של שירה זו לשכנע ולעורר הזדהות.

סופרי אודסה, שהתנגדו גם לדרכן ה"שליטית" של אגודות "חובבי ציון" ולא רק לדרכי השיר של משורריהן (שכונו בפיהם בשם "חובבציקים"), תרמו רבות לדימוי המזולזל של משוררים אלה. כך, למשל, נהגו סופרי אודסה לגלגל על שירתו של המשורר החיבת־ציוני יצחק רבינוביץ "איש קובנה", שפרסם שירי דמעה ואנחה גרפומאניים על סבלו ועל געגועיו לציון, אך בשנת 1893 יצא לאמריקה, שכח את "כיסופיו" לציון לתקומת העם, והחל לפרסם ספרי מתח ביידיש (ביניהם רומאנים של "שונד", בני אלפי עמודים). ביאליק הצעיר, שהתכתב התכתבות ענפה עם עורכו י"ח רבניצקי על ענייני פואטיקה, נהג לדבר בגנותם של משוררי חיבת־ציון התפלים, שחזרו לדבריהן שוב ושוב על אותם דפוסים של תאניה ואניה, וחזרו לעורר בקורא את האמפתיה המקווה.

הלל ברזל, הבוחן את השירה הזו גם על־פי התקבלותה בציבור, מראה כי עוד בעיצומה של תקופת חיבת־ציון זכתה שירה זו לביקורת שוללת חריפה מידיו של דוד פרישמן. עד מהרה סר חינה של שירה זו, עם הופעתה של שירת ביאליק כ"שמש גדולה" בשמי הספרות העברית, "שכל מה שהיה בסמוך לה נעלם בצילה והיה כלא־היה" (עמ' 36). עם זאת, ברזל מוצא טעם לשבח בשירה זו, שפרצה נתיבי הבעה חדשים, התנסתה בז'אנרים שלא היו בספרות העברית עד אז וחידשה משקלים וצורות, שטרם רווחו אז בעברית. כדבות הישגים הללו, מציע ברזל, אין לראות בשירת חיבת־ציון "שירה יתומה", עלובה ומעוררת רחמים, ואף אין לראות בה אך ורק חוליית־מעבר בין שיאי ההשכלה לשיאי התחיה. הספר בא לבחון את ייחודה וסגולותיה של שירה זו, דרך התבוננות היסודית המפורטת בכל משורר ומשורר.

הספר פותח בתמורות שחלו בשירת יל"ג לאחר פרעות "הסופות בנגב", שהביאו לייסוד תנועת ביל"ו ולעלייה הראשונה. בפרק הזמן שחלף מ־1881 ועד פטירתו של יל"ג בשנת 1892 ממחלת הסרטן, היה יל"ג שרוי בדכדוך ובחוסר אמון בכוחו וביכולתו, ואלה גם השפיעו על השקפתו על מצב האומה: בשירו "אחותי רוחמה" הוא קורא לאומה לסור למלון אורחים אחד, כדי ללון בו עד יעבור זעם. ברזל טוען, כי יל"ג ידע לסור מהשקפותיו המשכיליות הקוסמופוליטיות עם השתנות הנסיבות ההיסטוריות. אך אין במובאות שהוא מביא כדי לשכנע שיל"ג השתייך למחנה הציוני, המאמין בתחיית הארץ. יל"ג אכן נתן את עיקר חילו להלכי־הרוח המשכיליים האופטימיים, שהאמינו ביכולתו של יהודי להתערות בתרבות אירופה, ומשנואש מן האופטימיות הזו, כבר היה שרוי בשנות המחלה והייאוש. הוא נותר משורר הגדול של המאה ה־19.

את התפישה הטונית הרוסית ואת המשקלים הטוני־סילאביים, שכישרו את הטעם החדש, הביאו משוררים צעירים יותר, כדוגמת מ"צ מאנה, שפרש [illegible] שבת לב ואמן הביאו גם תכנים חדשים, אישיים יותר, לעתים אוטוביוגרפיים. רובם של מבשרי הטעם החדש נותרו אנונימיים. על מאנה קובע ברזל, כי הוא מבשרו של המבע האותנטי, שהחתירה לכנות היא בו עיקר ותכלית. המיזוג בין עין האמן המצייר להתרגשות של המשורר קובעת ביצירתו סגולות, שרק מאנה יכול היה להגיע אליהן. הוא זנח את התזות המודרנות של שירת ההשכלה ונמשך לטבע לא כאידיאה אלא כממשות.

ג. ה. אימבר: דקלמטוריות

דיון נפרד מייחד הלל ברזל לשירתם האמוציונית הדקלמטורית של נ"ה אימבר, יהל"ל ויצחק קמינר. הללו כתבו שירה אידיאולוגית, לפרקים הימנונית, שרבדיה גלויים ונחרצים. אופיה החד־ערכי של שירה זו, מסביר ברזל, עשוי לדון אותה לכף חובה בשירה שטחית, אך יש לדון בה מתוכה, לפי מהותה האצורה, ולא לשפוט אותה לפי אמות־מידה הזרות לה ולטבעה. בצידה של שירה מניפסטית זו, שנזקקה למבע רעיוני היסטוריוסופי לחיזוק קריאותיה הנרגשות, נוצרה גם שירה סנטימנטליסטית, שהתמסרה ברגשות הגעגועים לציון (מ"מ דוליצקי, קונסטנטין אבא שפירא ויצחק רבינוביץ), שקינת הגעגועים, הדמעה והאנחה, היו מרכיבים חוזרים בשירתם. כנגדם, פעלה קבוצת משוררים, שפנתה אל תקופת המקרא ואל פרקים נבחרים מן ההיסטוריה הלאומית כאל דוגמאות להוכחת השקפת־עולם, המשכילית־קלסיציסטית ביסודה, שנוספו אליה נדבך רומנטי, מודרני יותר (שלמה מנדלקרן, של"ג, יי"ל לבנדא, נ"צ סמואלי וזאב יעבץ). פרקים מיוחדים מוייחדים כאן לשירתו ההגותית של מ"ז גולדברג, לשירים רחבי־היריעה של י"ל פרץ הצעיר, ולשירתו הרומנטית של דוד פרישמן, אף־על־פי שפרישמן לא השתייך לתנועה הציונית ואף הסתייג לא אחת ממנה וספק אם אפשר לכנותו משורר מ"משוררי חיבת ציון".

לסיכום, ברזל מודה כי שירת חיבת־ציון נקלעה לסבך של עודף רומנטיקה ושל מלודרמטיות יתרה. משורריה המינוריים זכו לקיטונות של חיבה מידיהם של האבי־המת הדרב השכול של שירת ההשכלה — יל"ג ואד"ם הכהן, המזוקנים והנואשים. לעומת זאת, מבקרי "הטעם החדש" — פרישמן, בריינין, רבניצקי וביאליק — [illegible] קטגוריה של שירת חיבת־ציון, שהחתירה אותם לדבריהם ללא כל רושם של ממש. במרכז האודסאי ומחוצה לו, ובקרב אנשי־הרוח המתקדמים של אז, החלו לפעם הלכי־הרוח הניטשאניים. הביקורת הנרגשה של "הצעירים" העלתה על נס את הגבורה הפיוטית חלולה בכל מה שריחו של יהדות ושל גלותיות נודף ממנו.

ספרו של הלל ברזל, בהיותו היסטוריה מפורטת ומלאה של תקופה ושל יצירה, מנסה להביא להערכה מחודשת של שירה זו, המודחקת בעינינו מאז הופעת ביאליק כשירה דלת־הישגים. ראייה היסטורית מקיפה מחייבת, לטענת המחבר, החשבון של כל נדבך שבלעדיו אין קיום, מעבר המסבר למה שבא אחריו. שירת חיבת־ציון, הוא מסכם, ראוי לה שלא תיחשב עקרה אלא מולידה, שירה המקיימת את עצמה ואת כל שבא אחריה.

ד"ר זיוה שמיר, מבקרת ומרצה לספרות, מתמחה בחקר כתבי ביאליק.

תרבות וספרות

תערוכות

איתמר לוי / שפה נאמנה

תערוכה קבוצתית בגלריה סדנת האמנים, תלפיות, ירושלים

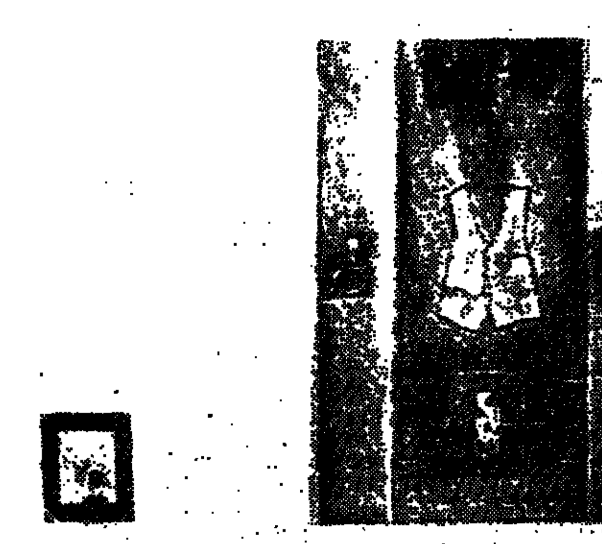

מיכל נאמן: עבודה

הוויכוח שהתפתח בחודשים ה־אחרונים סביב עבודתה של דיתי אלמוג נובע במידה רבה מכך שלביקורת לא היו מושגים וערכים מתאימים לדון בתערוכה זו. רוב מושגי הביקורת מניחים שהיפה הוא גם האמיתי והטוב, ושהמכוער הוא גם המזויף הרע, והנה באה דיתי אלמוג ושרה את שבחי הזיוף והפי־תוי, והביקורת צריכה להתחיל בבדק בית. בינתיים מסתבר שאלמוג אינה היחידה, שהעיסוק ביופי כמזג של תחושות וזיוף מאפיין אמנים צעירים רבים, ושהוויכוח אם אלמוג יותר או פחות טובה הוא משני ביחס למהדי הבעיה שהתעוררה.

בתערוכה הנוכחית בסדנאות ה־אמנים משתתפים, בנוסף למיכל נאמן, גם פנחס כהנא, משה גיניז ויהודית לוין בעבודות קשות ומ־עניינות. שלושתם ראויים להתגבלות על כך שלא אירע בעבודותיהם, שכן הדיון במיכל נאמן נראה לי רלוונטי יותר. עבודתה של נאמן היא אחד ממקורות ההשפעה העיקריים על עיסוקם של אמנים צעירים־יותר בבעיית האמת והזיוף. לקראת סיום רשימה זו אטען כי נאמן מביכה את הביקורת בהציגה ציור שאינו יפה, גם לא מכוער להכעיס, אלא כאילו פשוט מתוך למשחק. עמדה אירשד־לבאוזה זו מקשה על הביקורת לתת לציור ציון ומאפשרת לנאמן לדבר לרגע מבחוץ על תפיסת היפה. אך יש להתחיל בהתחלה.

נאמן מציגה עבודה מורכבת הכוללת שלושה בדים גדולים ושני בדים קטנים. צבעי השמן ה־אפורים־זהומים הסוטים לעתים במפ־תיע לכתום, כחול או צהוב, מזכירים את גווני המונוכרומים של הצבר־אנים, והעבודה בשפאכטל מזכירה במקצת את המסורת העשירה של עבודת אימפסטו ושכבות צבע שקו־פות, אך אצל נאמן הצבעים החמים עוברים תפנית ומתקררים, העומק והרכות המרומזים כאפשרות בכוח, הופכים בפועל לשטיחות ונוקשות. כבר במבט הראשון עם הציור מוצא עצמו הצופה במצב של אי־נוחות, כשאל מדוע נמנע ממנו הסי־פוק החושני המרומז בצבע ובטקס־טורה. במלים אחרות, משמה הציור פועל כפיתוי עתיר תשוקה, אולם התשוקה מאופקת, מהופכת כמעט, ונטולת סיפוק. הצבע מצביע למעשה בעקיפין על האפשרות הרמברנדטית על ידי היפוכה. השי־מוש במוטיבים ובצבעים השאולים ממעמקי המסורת אינו מסמן הליכה אל המסורת. נקודת המוצא של נאמן היא נגד המוטיבים שהיא משתמשת [illegible]

במבט שני מזהה הצופה את הדי־מויים הסכמטיים המוקשים ה־מסודרים על הבדים כמעט בסימ־טריה. בתחתית הבד השמאלי כתוב "הלום יוסף", ואכן על הבד פזורים אחד עשר כוכבים, ויחיד חיור בפגר לשוליים המודגשים. בפינות רשו־מות ארבע צורות הצויות, לעתים הפוכות, ספק כד, ספק מושב אסלה, ספק כאלסה. קרוב למרכז הציור כתונת פסים, ישרה והמהופכת, אפורה ואדומה, ובמרכז, על רקע משבצות שח, עיגול לבבן ולידו I זעיר. לאחר הזיהוי אפשר להתמוד קצת במחשבות ובאסוציאציות חופשיות. הכותרת "הלום" מתירה את הפראות המחשבתית, אך לוח השח מציב במק־ביל את הדרישה לעירנות ותפקוד.

כתונת הפסים משתקפת במהופך, כמו נרקיס המביט בבריכה, אך כאן ההשתקפות לבנה והכתונת הניבכת אדומה כדם, והעיקר, הגיבור הראשי איננו. הכתונת ריקה. טרוף טורף יוסף, נרקיס טבע, הבן האהוב הד־מאוהב בעצמו נעדר או מת (ועמו נעלם גם היופי). ובכל זאת נשאר משהו במרכז. העיגול, המנדאלה, הה, קטן ונחבא (ואולי זו אף הקטנה, המתבוננת בנרקיס שנשלל ממנו יופיו ואהבתו העצמית).

הארגון הכללי של הבד דומה לצלב, ובתוספת ההיזוקות מהמרכז לשוליים, הנפילה הגדולה, קשה להימנע ממחשבות מוות, אך הרגש עדיין מאופק, כבוש. רק כשכל המחשבות חוזרות ומתלכדות, וכשה מבט נפגש מחדש עם פני הבד, עם התמימות העומק המרומזים תשלי־לים, נוצרת מעין שלילה כפולה, שלילת יופי ושלילת כאב, והצופה מרגיש עד כמה חסר לו הסיפוק המגמוה של ציור השמן המסורתי. ברגע החוסר הזה, התשוקה אל מה שאינו, הוא הרגע שבו הצופה יכול להפסיק לעבוד נגד הציור. כעת אפשר ללכת עם הציור ועם העצב שעבר תהליכי שלילה ותוספות מציג. נאמן מציירת נגד הרבה מרכיבים, והעיקרי שבהם הוא ה־משאלה ליופי. התשוקה נכבשת.

על הבד השני, הקטן, מצטברים בסכימאטיות [illegible] והארנבת. [illegible] על הבד המרכזי כתוב "שפת ארנבת" ו־The Gold Ring שוב בר־צועות במרכזו כתונת והשסה, מקושרות על ידי לוח תשבץ, בצד־דים שני ארנבים מחזיקי גזר ולמעלה שני אווזים ובתוך גופם ביצה. הכדים או האסלות מהציור הקודם ניצבים כעת שלמים ועליהם שני מוצצים. הכותרת "שפת ארנ־בת" היא אולי המפתח לעבודה כולה. מחד, זוהי השפה המתהפכת, הבוגדנית, הרוצה לומר דבר אחד והופכת לדבר אחר, כמו הארנבת ההופכת לאווזה. ומאידך זוהי שפה נאמנה, בשלמות ומדויקת, ומדברת על עצמה, על קטנות ועל כאב הנכות, הפעם דרך השפה הש־סועה. שפת ארנבת היא עיוות, פגם מלידה. הארנבות בציור הן ארנבים, גברים קטנים אחוזי גזרים. האווזים נהפכו לאווזות ובבטנן ביצים. המוצץ על רקע הכד ההופך לאסלה, המשאלה לינוק, להתמלא מהציור, לראות מחבר דרך הפה הנכה, הפכה למשאלה להתרוקן ולהוכחתם. אולם ידית המוצץ מודגשת יותר מפטמתו ובעיקר החור האליפטי שבידית – Gold Ring. הפטמה הפכה לבליטה זכרית, ברומה לגזר, והידית הפכה להילה זהובה, לטבעת נישואין, לתור, לפתח, להלל השלישי של הביצה, כלומר לפוריות ולעקרות בו בזמן (כשם ש"הלום יוסף" היו גדולות וקטון בו בזמן). ושוב חייב הצופה לעכל זמן רב את הרהו־ר המחשבה השונים עד שיתלכדו בת־חושה שהציור שעורר פיתוי חושני ואינטלקטואלי כה עשירים אינו נותן את הסיפוק המבוקש. השפה הנכה, המגומגמת, אינה יכולה ליצור יופי אלא רק לדבר על היעדרו, לעורר אצל הצופה את המשאלה ליופי, כשבפועל היא נפגש עם חוסר יופי, עם עצב של כאב ונכות גר־פניס במעט.

על הבד הגדול האחרון רמזים נוספים. הכותרת "סיפור לילדים" מצביעה על המסווה התמים של הסיפור, הסיפור לילדים שהצופה קורא ברגע זה. הכתובת toilet training מצביעה אולי על תהליך הציור, כעיבול הפרשה/לידה מבו־קרת ומאולפת. סביב הגילוח מצביע שוב על האורים וביגויים שמעבר לחשיבה החזה. בחלקו העליון של הבד ציפור שחורה, האווז הפך לעורב, ובתחתית הבד נתח גבינה. העורב הגנב מסיפור הילדים איבד את שללו כשהתפתה לשידולי השועל הערמומי. העורב התפתה להכחיש את כיעור לשונו, לשיר ולהאמין ביופיו, אולם נאמן אינה מתפתה. היא מתעקשת לקרוא בעורב, לדבר על היעדר היופי בשירתה.

ההעמדה של העבודה כולה, הפו־ליפטיך המזכיר ציור מזבח נוצרי, הארגון בצורת צלב, וכמה רמזים נוספים (ההילה, קרני אור, הסיפור התנ"כי), הופכים את סיפור פתיר־הילדות, אובדן האהבה העצמית והאובדן האמונה ביופי, לסיפור דתי. ושוב דבר והיפוכו. הציור הכמו־דתי מדבר על אובדן האמונה, על תשוקה חסרת סיפוק ליופי.

לאחר הברק והתסכנות של עבו־דות הקולאז' המוקדמות, היו כמה שנים שציוריה של מיכל נאמן היו פחות מעניינים בטכניקה ובצבע, והעושר הרעיוני לא תמיד התלכד והתחבר לחוויה עמוקה. המעבר לציור שמן על בד אינו חזרה תמימה לציור אלא חזרה על דרך השלילה, תוך כדי ויכוח נגד פיתויי הציור. גם הדרישה לפיענוח אינטלקטואלי אינה סתם משחק בחידות אלא יצירת מצב של שלילת הייחוד הישיר כדי לאבד את הקשר לחוויה המקורית. שתי נקודות אלה, הערכים הצבעוניים והתלכדות המחשבה, הן שתי נקודות מבחן בעבודתה של נאמן, ובציור הנוכחי הן מוצלחות יותר מאשר היו מזה שנים רבות (אם כי ישנם דימויים נוספים לאלה שהוזכרו, הפונים לכיווני משמעות אחרים, ושלא תמיד הצלחתי לקשר ביניהם).

נקודת המבחן השלישית שיש להזיל על הציור היא השאלה מה קורה לאחר גמר הפיענוח. האם הציור עובר לאורך זמן או שהוא מאבד את קסמו לאחר החוויה הראשונית. אינני יכול לענות על כך עדיין. יש ציורים של נאמן המסמ־כים להיות אפקטיביים לאחר שנים רבות [illegible] אך ייתכן גם שהדרך הנ־כונה להביט בציוריה של נאמן היא כמו בספר שירים, כלומר שהמצב האידיאלי היה אם לאחר החוויה וה־היכרות הראשונית יוכל הצופה לש־לוף את הציור מהמדף ולהביט בו רק כשיתעורר צורך להביט בציור מסוים זה. במלים אחרות, שהציור הצליח להיות עד כדי כך מחוץ למושגי היופי עד שאינו כשיר עוד להיתלות כחפץ דקורטיבי קבוע על הקיר, ויש לתפוס אותו בקטגוריה אחרת.

טלי תמיר / אשה מחטטת בין ההריסות

אביבה אורי, גלריה בוגרשוב

אביבה אורי: עבודה, 1988

באוסף מוזיאון וקראה ההולנדי המוצג בימים אלה בביתן הלנה רובינשטיין של מוזיאון ישראל, יש עבודה של הצייר הגרמני גאורג בזליץ מ־1978 ושמה: "אישה מח־טטת בין ההריסות". הכותרת האפוקליפטית הזו תגרה ועלתה בזיכרוני בתערוכה של אביבה אורי, לנוכח הדימוס האובססיבי שלה במוות, בהרס ובחורבות. הצורה המפורסמת של אורי, המתבטאת בראש וראשונה בקו האיסטגרפי שלה, נעשתה עם השנים יותר ויותר קונקרטית, יותר ויותר ספרותית, התעמקה בפורים ממשיים מפני מלחמה, מביעה החורבן אסוני של העולם. ככל שהחרדה נעשתה מוחשית יותר, כן הבמוזיות מתוכה דימויים קונקרטיים יותר – קטעי צילום מאונות, מוחו דמויות אדם, מורים, ארונות קבורה, סקססים. אביבה אורי נפרדה מזמן מהתוורת המופשט ומהמשמעות הטהורה של הקו, והתחילה להעיב על הסירוך הנאיים שסביבה והגבר על היונוך המודרניסטי לטוהר האמצעים.

מבחינה זו התעווה הילונטשית של אביבה אורי בעשור האחרון, והיא לא היא המיישרת את הקו עם הפוסט־מודרניזם הפיגורטיבי, אלא הפוסט־מודרניזם מיישר קו אתה מב־חינה תוכנית. הצורות מפני סבבת האסום ("המעצמה" של ריינר פטינג, "הולוקוסט" של אימנדורף, 1982) תיאורי עולם שרוף ("אפר העולם" של קיפר, 1982), הצורך הדחוף לדבר על תבנים אקסטאליים תוך וי־תור על טוהר הסגנון – אלה הם כמה מהיסודות של הציור הגרמני מראשית שנות השמונים. הקשר של אורי עם ציורו של בזליץ מתהווה מעבר לכותרת הספרותית של הציור שבאוסף וקראה. אורי מתחלקת עם בזליץ גם בשימוש באפקטים ציור־יים נוספים כמו עיוותים של פרספקטיבה, ובמיוחד עיוות פני האדם עד לדמה מפלצתית ומפחידה, בנוסח הקפריזות השחורות של גויה. בזליץ השתמש בטכניקת ה־אנמורפוזה (טכניקה לעיוות ה־פרספקטיבה שהומצאה על־ידי המאנייריסטים האיטלקים באמצע המאה ה־16) בשנות השישים המוק־דמות, לפני שגילה את הפוטנציאל האקספרסיבי שבהיפוך הדימוי על ראשו. הראשים האנמורפיים שלו, הרשומים בקו עצבני ומטשטש, מרוכ־זים במעגל כשקודקודיהם כלפי פנים, ויוצרים גוש מרוכז של פרצו־פים מעוותים ומפלצתיים, מין פרפראזה מקאברית של המלאכים הוורודים שהשקיפו מכיפות הכנ־סיות העגולות בתקופת הבארוק. גם אורי נוטה לצפיפות המעשית הזו שבה נראות הדמויות לא באופן פרונטאלי מלא, אלא נסוגות פנימה לתוך עומק הציור, תוך כדי עיוות צורתן ותווי פניהן.

המוטיב הפרספקטיבי הזה, שאצל בזליץ הביא בסופו של דבר להיפוך מלא ועקבי של הדמויות העומדות על ראשן, קיים באופן תמציתי־יותר בציוריה של אורי. גם כאן, בתנועת המעגלים המסתוררים מתהפכות דמויות על הראש, וחלקיקי רישום עפים באוויר ללא שום התחשבות בכוח הגראוויטציה. אורי, כמו בזליץ, מציגה עולם שמכוח ההרס שלו עצמו איבד את האוריינטציה הרציונאלית שלו. באופן שונה מב־זליץ, אך דומה עקרונית, שוזרת אורי על הערפל בין המופשט לפיגורטיבי ומאפשרת לקרוא את הציור בשתי דרכים. האחת רישומית טהורה, והאחרת – דימויית ושעונה.

מבין עשר עבודות הציור הגדולות המוצגות בתערוכה יש כאלה שה־הצפיפות בהן מגיעה לעומס בלתי־נסבל כמעט, ויש כאלה השומרות על ריחוק אסוי יותר כמלל ריק. הני־גוד העיקרי בציוריה של אורי הוא בין הסכימה המעגלית של פיצוץ מתפשט כרדיוס הולך וגדל, לבין שורות מלבנים־קברים הכופה את עצמה בסדר וארגון נוקשים. גם המבנים הכאוטיים וגם אלה ה־מסודרים בשורות נוקשות נעים בין רגע שלפני המוות לבין הרגע שלאחריו – רגע המספק לאביבה אורי עולם תימטי וציורי מלא.

התערוכה מוקדשת לזכרו של בעלה של אורי, הצייר דוד הנדלר, שקבוצה מרישומיו תלויה בפתח התערוכה. ככל שהמאתם החרד של אורי גדל, כך בולטת יותר השלווה האפית של הנדלר. צייר קלאסי של עולם קלאסי שהכרזות המוות לא פלשו אל תוך הנושאים הפריזאיים של חלון, פנים, פורטרט אשה (אביבה אורי עצמה) וטבע־דומם. הקו הכבוש והשלו של הנדלר משמש לאורי נקודת מוצא של תרבות ציורית שמתוכה היא נסוגה במחוז הפנימי של עצמה.

שבוע של ספרים / דן דאור

שירה

בגדי נסיך, מאת אוריאל קוסמן. כתר, 1988. 87 ע'

קוסמן הוא משורר דתי. לא רק מפני שהוא – כמו כל משורר וכמו רוב האנשים ואפילו חלק ממקיימי המצוות – מכיר במה שנמצא מעבר למלים ומצדיק את מליו כך שידמו אליו, אלא גם מפני שיהדות המצוות מפרנסת עדיין את נהייתו אל הסמוי. אמונתו הנואה ומתמעטת חליפות מטלטלת אותו מבטאות התרנגול ה"רואה את האריך נטה, אם כן, לשקודתך" אל "שעם נסוף על מים רבים". בין "זמות שועם שם עיזוז" שלו הוא מחכה לספר לך את חרפתו, ל"אפסיות היש הוה" ו"צבאות השעמום הריק".

יש בספר רגעים של אושר קטן, זוהר מבוח התפילה, רגעים של חסד של שפיות, כמו בשיר הקטן הנפלא שעל שמו נקרא הספר כולו: "בתוך המהומה המבוכה, החיים / המקומטים, בתוך העיר המעושנת, לפתע, / בהיסח הדעת, כמבוי צדדי, יכסך ישוב הדעת / בבגדי נסיך."

אהבה רק אהבה, מאת רמי דיצני. הקיבוץ המאוחד, 1987. 46 ע'

"מה יפתה בעיני תורת הלשון / נפלאתה אהבתי לאמנות התחביר", והלשון והתחביר הדאי משיבים לו אהבה. אחרת קשה להבין את קסמם של שירי אהבה אלה, הבנויים על מעט, ושהנאתם מעצמם וממשחקי לשון גובלת באינפנטיליות.

דיצני אמיץ דיו לשחק על הגבול שבין הילדותי והכמו־ילדותי. מאחורי השעשוע, הכשרון, ההרימה האלגנטית של המלים, מאחורי "מרשמי התאווה / ורישומי התעבה השירים הנפלאים, שירי האהבה" מסתמנת תחושת אכזבה וכשלון, כמו בשיר הבוקר שלמחרת, "אהבנו הרבה – אך הרע נשתנה".

חומרים פשוטים אולי, אבל יש מעט אנשים המסוגלים להגיד דברים כל כך פשוטים ומדויקים ביותר חן.

הגות

לא ימין ולא שמאל, מאת זאב שטרנהל. מצרפתית: דורית לנדס. עם עובד, ספריית אופקים, 1988. 498 עמודים

לפני שרואים את כותרת המשנה, "האידיאולוגיה הפאשיסטית בצרפת", נדמה לרגע שהספר הוא משהו כמו "לא מרקס ולא ישו" של רוול, או גרוע עוד יותר, המלצה על מפלגת המרכז. הספר הוא כמובן משהו אחר לגמרי, ניסיון רציני, ארוך ומתועד היטב, להראות שהפאשיזם של שנות השלושים לא היה סטייה מקומית או עניין זמני, תולדה של מלחמת העולם הראשונה, אלא אידיאולוגיה מוצקה, בדרכה העממית משהו, שקראה תיגר על הבורגנות ועל השמאל המרקסיסטי כאחד, שיש לה שושלת יוחסין מפוארת לא פחות מלסוציאליזם או לליברליזם. לפאשיזם נמשכו אלמנטים לא־קונפורמיסטיים מן הימין ומן השמאל כאחד, אנשים שבזו לחמרנות של שני הצדדים ורצו בתחייה לאומית ותרבות המבוססת על ערכים רוחניים.

אם התיאור המפורט של הזרמים השונים במחשבה הפאשיסטית בצרפת הוא אולי בעיקר עניין להיסטוריונים, והחשבון ששטרנהל עושה – ובהצלחה – עם הנטייה הצרפתית להשכיח את העבר, הוא בעיקר עניין לצרפתים, הרי שלכוונתו המרכזית של הספר יש כמדומה עניין רב גם לקהל הישראלי.

[illegible] למנות אנלוגיות בין צרפת אחרי מלחמת העולם הראשונה, וישראל אחרי מלחמת ששת הימים, אבל לקורא אחד לפחות קשה שלא להרהר בהלכות "התחייה" מתנועת העבודה.

כלכלה

החופש לבחור, עיקרי הכלכלה החופשית, מאת מילטון ורוז פרידמן. עברית: (כנראה) דניאל דורון. מבוא: אמנון רובין. על פרידמן והכלכלה ישראל: דניאל דורון. דביר, 1988. 385 ע'

הספר הוא הגנה פופולרית של משנתו הכלכלית של פרידמן, המושתתת על עקרון "היד הנעלמה" של אדם סמית. בגסות ובקיצור, ככל שמתמעטת הממשלה להתערב בעסקים של הבריות כן ייטב. לרוב האנשים רוב הזמן, כשכל אדם פועל כראות עיניו למען האינטרסים שלו הדברים מסתדרים על הצד היותר טוב באמצעות המנגנון העדין של ההיצע והביקוש, כל עוד אין שום גורם שיש בכוחו לעוות את פעולת השוק החופשי. במדינות מתוקנות גורם חזק מדי זה הוא בדרך כלל הממשלה. זו צריכה, לדעת סמית ופרידמן, לצמצם את פעילותה לצבא, משטרה, ומוסדות מסוימים שפעולתם ברורה ושלאיש לא כדאי לקיימם (טיפול במוגבלים למשל). יש כיום מעט ממשלות שאינן מטילות הגבלות על סחר חוץ. המכס הוא הדוגמה הבולטת ביותר, ופרידמן מרבה להשתמש בה.

בליברליזם של פרידמן יש הרבה מן המושך, ובוודאי לקורא הישראלי הסובל מהתערבות מגוחכת של ממשלתו, שאינה מסתפקת בריסון הדרבון אלא גם מתירה לעצמה להטיל עליו הגזרות בטיחות ומצילים בים ושומרי כשרות, ואוסרת עליו אפילו להיפטר מגווייתו בדרך הנראית לו.

עם זאת קשה לפעמים שלא לתמוה על חלק מהדוגמאות שמביא פרידמן. כך למשל הוא משווה בין יפן בתקופת המייג'י להודו אחרי שקיבלה את עצמאותה. הראשונה לא הטילה שום הגבלה על סחר חוץ ושגשגה; השנייה כולה מכסים וכושלת. כן, אבל יפן אחרי מלחמת העולם השנייה משגשגת לא רע למרות המאזן המכסי החזק מאוד (כלומר שלילי לדעת פרידמן) שלה. גם הטענה שבאירופה של המאה ה־19 היו מעט הגבלות וגם מעט מלחמות סובלת משהו מהתעלמות מהתפקוד שמלאו המושבות ברווחתה של אירופה. מכל מקום, הספר שווה קריאה והגרסה העברית שלו מביאה את הדעת.

תרגום

ראשון בין שווים, מאת ג'פרי ארצ'ר. מאנגלית: עופרה עופר. זמורה, ביתן, 1988. 423 ע'

מעין רומאן־משרתות לגברים, בעיקר אלה שיש להם עניין בפוליטיקה. ארבעה בנים, אחד עני, אחד אחיו של לורד, אחד בנו של עורך דין, ואחד סקוטי, נבחרים לפרלמנט הבריטי, שניים לליבור ושניים לשמרנים, ועובדים קשה כדי להתקדם בזמן, מעלייתו של וילסון לשלטון ועד אחרי מותה של המלכה הנוכחית. מי מהם יהיה ראש הממשלה תחת צ'ארלס השלישי? תשובה בעמוד האחרון.

ארצ'ר, שהיה שנים רבות חבר פרלמנט, יודע על מה הוא מדבר וגם יודע לכתוב, כך שלא קשה לקרוא את הרומאן באנגלית. בעברית יש הרבה הפתעות לא צפויות, כמו התחביר המוזר לעתים. ארצ'ר, אם אינני טועה, היה מעורב במשפט לא נעים, שממנו יצא זכאי, בעיני החוק אם לא בעיני הציבור. יהי איפוא תרגום זה ענשו.

ילדים

אני לא מצליח להדביק את קצב הופעתם של ספרי ילדים, אבל השבוע ראיתי שניים סימפטיים במיוחד. האחד, נקרא "שולולי". סיפור חביב ביותר, מעין גרסה מודרנית לאגדה היוונית העתיקה על נרקיס, שכתבה מירה מאיר. צייר בקו רגיש ושימוש נבון במעט צבעים, יפעת אלון. השני הוא ספר העץ שצייר וכתב מריר גומבולי, (עברית: רפנה לוי) על עץ מנקודת מבט אקולוגית, מנוסח בבהירות, והעיקר מענג גדול לעין ולאצבע המדפדפת. הספר הודפס באיטליה. שני הספרים ראו אור לא מזמן בהוצאת כתר.

לילדים יותר גדולים ולמבוגרים המצפים עדיין להשתתף בחידונים של שמוליק רוזן, נועד הספר "עובדה" מאת יהודה מרחים. הספר מביא הרבה עובדות לא רלוונטיות לכלום ולא מקושרות, מסודרות לפי נושאים רחבים מאוד. ספר מתאים מאוד לתור אצל רופא שיניים, ותוכלו לקרוא בו, בין השאר, שהעפעף, ולא השן, הוא המקום הרגיש ביותר בגוף, שהמצרים העתיקים פירשו כאב שיניים כעונש מן האלים הזועמים, ואילו הסינים סברו שזה סימן להתרגזות יתרה. הספר שראה אור בהוצאת מודן, מודפס באותיות גדולות ומרווחות יפה, ומלווה באיורים נאים מידי הראל ולדמן.

עיון

קלות הדעת, רשימות אישיות על תיאטרון ושירה, מאת אריה זקס. זמורה, ביתן, 1988. 184 ע'

שם מטעה. מקלות הדעת שבכותרת עולה כמובן ההתחייבות לתמורה, אבל זקס עומד בה בכבוד. זקס עשה עוד מעשה אמיץ: הוא נטל מהרשימות האישיות האלה – קטעי יומן, הקדמות לספרים, ביקורות בעיתון – את ההגנה שבהקשר וצירפן יחד ללא "התפרסם לראשונה ב..." וללא תאריך.

הפרפריזה הלא אקדמית, המסוגלת למסמר נושא במשפט מדויק אחד ("אינני חושב ששירה בימינו היא פחות "דתית" משהיתה אי פעם"), לא מצליחה ממש להסתיר את הטבע הבולדוגי, הגאומן העיקש, של הספר, ובשל מיעוט ההצגה בניתום, גם של בעליו. הוא אוהב את המקומות ההומנים שבהם הדר וני ההגונפי. חיו יפה זה עם זה, שבהם אנשים ידעו לזיין את המחשבות ולחשוב את הזיונים, והעצמות הרשנות שליקט בגני אהבתו, ושאותן ליקק בראשו ובלבו במשך שנים, נזרקו ונטורו לקטעים שלפנינו. הוא ג'נטלמן מכדי להעמיס על הקורא הוכחות ללמדנות, והוא לא מויק. הוא שמע הרצאה של בובר בפריז לפני שלושים ומשהו שנים, הוא לא זוכר ממנה אלא משפט אחד, אבל המשפט הזה היה בו די הצורך להאיר את מצבו העגום של התיאטרון בימינו. הוא לא כותב אלא על מה שהוא אוהב, אם זה סונטות של שקספיר, אפילו שתרגום גרוע, ואם זה שירה עברית, אפילו שהאנתולוגיה של שירת לבנון מאכזבת.

הוא גם נדיב, הוא יודע שמה שאדם אוהב הוא שלו באיזה אופן, אפילו לא הוא כתב אותו. ולכן הוא מסיים בתרגום של לאה גולדברג לשיר יפה: "הצבי על הרי האורן/ אשר אין שם עלי שלכת/ יודע כי בא הסתיו/ רק מצליל קולו שלו". בגן הזה אין שלכת, וקשה לטעות בצליל.

מדע

היקום. יסודות האסטרופיסיקה, מאת מאיר מידב, נח ברוש, דוני נצר. הקדמה: יובל נאמן. איורים ועיצוב: מרדכי הגר. רמות, אוניברסיטת תל אביב, 1988. 211 עמודים

לעתים הניסוח קצת צפיר, נראה כמעט מתורגם, לעתים פרשנ אינטלקטואלי לא מכובד כמו בעניין "זוגי" מיסטיסיבורה. לעתים, מטבע העניין, הדברים לא ברורים, וקשה להגשים אותם, כי תורת היחסות הכללית, למשל, קשה להסביר בלי מתמטיקה. אבל סך הכל ספר משמח מאוד. בלשון המכנית המבכת מוסרים המחברים להדיוט אינפורמציה רבה ומ־סודרת היטב על מה שיש בעולם, איך יודעים, איך חושבים על זה, מה הכלים המשמשים את האסטרופיסיקאי, איך בונים ובודקים תיאוריות חובקות זמן ומרחב. גם הרישומים בהירים, והלוחות הצבעוניים יפים ביותר.

הדבר התמוה היחיד בספר, יותר מגוחך ממרגיז, זו ההקדמה. בימי סטאלין היו ספרי הפיסיקה ברוסיה דומים למדי לאלה שבמערב, בהבדל אחד: היו בהן הקדמות בשבח המטריאליזם הדיאלקטי והבוקרסים־לביניזם־סטליניזם. אלה נכתבו, יש לשער, בלחץ השלטונות. יובל נאמן עושה אותו דבר לזוהר ישראל סבא, ובכל הנראה מרצון. על כל פנים, יש כמדומה חוסר־פרופורציה מסוים בהבאתה ציטטה ארוכה על רבי יהושע בן חנניה ועוד קטע על ברדיא ור' אברהם אבן זכותא, וכל זה בשלושה עמודים קצרים הסוקרים את האסטרונומיה מהאדם הקדמון ועד למצפה ע"ש פלורנס ובוריס וייז.

כתב עת

קתדרה, לתולדות ארץ ישראל ויישובה. עורכים: אהרון אופנהיימר, ישראל ברטל, אמנון כהן. בהוצאת יד יצחק בן צבי. ניסן, תשמ"ח, גיליון מספר 47. 196 עמודים, בולל תמצית המאמרים באנגלית.

האינתיפאדה מורגשת גם בכתב העת המוליד הזה. הדיון על מאורעות תרפ"ט תופס בו מקום של כבוד. יוסף לנג מיוחס להנהגה הערבית של אי יכולת חשיבה, תבנון וארגון שמנעו התקוממות הנוכחות יכלו להתבדך בה. התיוה זוכה לביקורת בגיליון עצמו, מידי צבי אלפלג המסביר שהוא מגזים, מיכאל כהן המסביר שהוא טועה בתבנית המדינאות הבריטית, ונתנאל קטבורג, שאינו מבקר ישירות אבל מנסה להציג את המאורעות בנקודת מבט ביחס של העגלים למדינה בדרך.

מאמר אחר שאינו חסר עניין אקטואלי מדבר על היקפה של הארץ המובטחת, הכולל או לא כולל את עבר הירדן המזרחי. לפי ספר התורה והרביב עליך, "במדבר" לא כולל, "דברים" כן, והלכה שאינה בלתי קשורה בכיבושים בתקופה שבה נכתבו הספרים.

שני מאמרים משמחים במיוחד את הקורא התל־אביבי: רשימתם של גילי ליפשיץ, שמזה לב יזון וגרעון בינר על העץ והעצים בסושבה האמריקאית ביפו, וניסיונו של יורם ברגל לעשות ביתוח סמיוטי של שמות הרחובות בתל־אביב עד 1933.

קשה לכנות כאן את כל המאמרים (קראתי בשלושה רבעים מהם) אחד לא היה משעמם, אבל הרושם הכללי הוא של כתיבה שאינה מביישת את החוקר ואינה מכבידה על הדיוט.

ספרים חדשים

כהל

מאת

אריה זקס

שירים

"אלימות שירתו של אריה זקס היא יפה ויופיה הוא אלים. היין אצלו יין. האשה – אשה והתרבות – תרבות. רובד תרבותי־היסטורי נפלא מבליח ומבהיק בתגובה צבעונית"

גבריאל מוקד

"חביבים עלי קטעים אלה המוסרים בפשטות מזון של אקזוטיקה שאתה יכול להפיק בילדותך, יחד עם תחושה בלומה של אבדן האופציה הזו ונגעגעי אכזב אליה"

מאיר ויזלטיר

לילות פרנקפורט העליזים

מאת

יוסף מונדי

שלושה מחזות מאת יוסף מונדי: "אנדרטה הפוכה", "מיסטריה אמריקאית" ו"לילות פרנקפורט העליזים" שלושת המחזות עוסקים באחדות מבעיותיו הקיומיות של הישראלי היהודי בן זמננו: החייל המתמודד עם מלחמות שאינו מזהה עימן. היהודי המחפש דרכו בעולם הבוהמה של ניו יורק וקורות הידרדרותם של יהודי בעל מועדון לילה בפרנקפורט ושל צעיר ישראלי העובד אצלו בדרכו להכרת העולם הגדול.

תעודה אנושית מרתקת על נס רפואי גילוי לב

מאת

אסתר גושן גוטשטיין

פרופ' משה גושן גוטשטיין חתן פרס ישראל תשמ"ח למדעי היהדות עבר בשנה שעברה ניתוח לב פתוח וכתוצאה ממנו שקע בתרדמת ארוכה. הרופאים אמרו נואש ותשבו כי אין סיכוי שיחלים ממצב "הצמח" בו היה שרוי.

אשתו, מחברת הספר, מתארת בגילוי לב וללא כחל וסרק את שלבי התמודדותה של משפחתה עם מחלתו עד להחלמתו. ושובו לעבודתו המדעית.

ש

הוצאת שוקן/ירושלים ותל־אביב

האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים

ספרים חדשים — **אביב תשמ"ח**

מלאכי בית־אריה, אסופות כתבים עבריים מימי־הביניים, כרך א: כתב מזרחי וכתב תימני

טו + 310 + vii עמ'. כריכת בד — 100 ש"ח

אוטו מונלש, כתובות מבית־העלמין היהודי העתיק בפראג

508 + iv עמ', כולל 56 לוחות. כריכת בד — 45 ש"ח

דברים לזכרו של מרטין בובר במלאת עשרים שנה לפטירתו, ש"נ אייזנשטדט, ר"י צבי ורבלובסקי, פ' מנדס־פלור, א' שפירא. 72 עמ' — 15 ש"ח

דברים לזכרו של יוסף בן־דוד, ד' פטינקין, ש"נ אייזנשטדט, ח' אדלר, מ' בלר. 27 עמ' — ללא תשלום

עיונים בעקבות מפעלו של אלקוני, ג' עלדנברג, שדה גרול, ח' רזון. 56 עמ' — 11 ש"ח

דברי האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים:

מ' ברינקר, יהדותו של ברנר — 4.50 ש"ח

ש' סמבורסקי, ניטון בעיניו של איינשטיין — 4.50 ש"ח

א' טל, בין עברית לארמית ביצירת השומרונים — 4.50 ש"ח

י' ברשלמה, הרוח והחיים במשנת הרב קוק — 4.50 ש"ח

Amnon Linder, The Jews in Roman Imperial Legislation

436 עמ'. כריכת בד — $35

Y.K. Bentor and M. Eyal, The Geology of Southern Sinai, Its Implication for the Evolution of the Arabo-Nubian Massif, Vol. I: Jebel Sabbagh Sheet

xx + 484 עמ', 105 לוחות, 185 ציורים. כריכת בד — 75 ש"ח

L. Picard and F. Hirsch, The Jurassic Stratigraphy in Israel and the Adjacent Countries

106 עמ', 47 ציורים. כריכת בד — 38 ש"ח

Conspectus Florae Orientalis

D. Heller and C.C. Heyn.

III: *Ericales-Tubiflorae*: Pyrolaceae-Labiatae

xii + 160 עמ', 2 מפות — 23 ש"ח

IV: *Tubiflorae* (cont.)- *Dipsacales*: Solanaceae-Dipsacaceae

xii + 93 עמ', 2 מפות — 23 ש"ח

Renata Segre, The Jews in Piedmont, I

ci + 632 עמ'. כריכת בד — 45 ש"ח

Proceedings of the Israel Academy of Science and Humanities:

G. H. Hartman, *The State of the Art of Criticism* — 4.50 ש"ח

H.B. Rosen, *Early Greek Grammar and Thought in Heraclitus — The Emergence of the Article* — 7.50 ש"ח

Albert Einstein Memorial Lecture:

J. E. Wansbrough, *Res Ipsa Loquitur: History and Mimesis* — (ללא תשלום)

לקבלת רשימת פרסומים ולהזמנת ספרים פנה אל האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, רח' ז'בוטינסקי 43, ת"ד 4040, ירושלים 91040, טל' 02-636211.

פנחס שדה

אשתי אהובתי, בואי ונרקוד

ספר שני של סיפורי הבעש"ט. כרטא

פרסום גילה

למסירת מודעות מכל הסוגים

הטלפון שלך

03-298160

03-298161

מכבדים כרטיסי אשראי ויזה ישראכרט ודיינרס

صورة عن الأصل

הרהורי כפירה

הטלוויזיה הכללית משופעת כנראה בפרסים העודיים, אם ויתרה כה בנקל על פרסו של אורי גולדשטיין, "ארבעים, מדינה, עצמאות" – ולא כללה אותו בשידורי יום העצמאות שלה. נכונו לדעת כי באותם שידורים האפסיות שלטה בכיפה, וככל שהאפסיות רבה יותר, (ומאש"ה ו"חיים שבאלה" הם בגדר סידורי־יוקרה, כך גדולים הסיכויים שלא יתעוררו המתח והעמם של חברי הוועד המנהל של הרשות האלה שמינו אותם.

חברי הוועד המנהל שבמורד באחרונה נמרצים כמטאטא חדש. וגם הם – אם אין לכם נתון אך ורק לכותרות – אינם צריכים להתאמץ. הצנזורה בטלוויזיה באה מבפנים. כבר אין היא זקוקה לעזרה ולהשראה מבחוץ. האחראים בטלוויזיה פיתחו מין חוש משוכלל יותר מכל החושים – והם כבר יודעים מה לא להקרין כדי שלא להרגיז, בין השאר, את הכותב החדש שורד בשמי הוועד המנהל, שלמה קור, את הכוכב הוותיק, המשתדל שזוהרו לא יועם, נתן ברזו. כך נפסל לשידור סרטו של אורי גולדשטיין. גולדשטיין הוא איש הטלוויזיה הכללית. אני מקווה שפרישה לא תזיק לו.

הסרט "ארבעים, מדינה, עצמאות", (תסריט ובימוי: אורי גולדשטיין; מפיק: יעקב אגמון,

גולדשטיין – הרמוניה מבאוס

המבוסס על תגובות הארבעים, מטעם הממשלה, הוקרן בבכורה בטלוויזיה הלימודית, ובמוצאי־שבת שודר בערוץ 2. אם אין די בגבורה שהופעלה על הסרט, הנה מתברר שיצא עליו קצפם של אנשי הטלוויזיה הכללית, המופקדים גם על האישור להקרנת תכניות בערוץ 2. דומה שהם נחושים שם בדעתם למחוק את הסרט אחת ולתמיד.

לא ברור על מה יצאו הכעס והחימה. סרטו של גולדשטיין הוא סרט טלוויזיה מובהק בסגנונו. אין בו עלילה. הוא מבוסס על סדרת ראיונות, על רקע מראות הרודפים זה את זה. הוא מעין חשבון־נפש מאוזן של ארבעים שנה, עשוי בסגנונו המוכר של גולדשטיין, ואין הוא קובע עמדות חד־משמעיות; אדרבה. גולדשטיין מתלבט, ממש כפי שהוא מראיין. הסרט שומר על טונים נמוכים, עשוי במין הרמוניה.

יובל נריה, בנם של לוחמי מלחמת העצמאות, שעוטר באות הגבורה על מעשיו במלחמת יום הכיפורים, עומד על גבול הכפירה, ובכל זאת, אינו מוכן לחיות ולגדל את ילדיו בשום מקום אחר. אין הוא עובר את הגבול המסוכן. מולו ניצב בני בגין. בגין מזהיר בהיגיון – ולא מתוך נימוקים מיסטיים – מפני חוסר האחריות של השוגים באשליות. האם יש מי שתוהה על השגיה של המהפיכה הציונית ומקונן על שלא הצלחנו להקים חברה מוסרית – מיד בשמעת הטענה שהציונות אינה תלויה ברצונם הטוב של ערביי ישראל.

אני מקנאה קנאה רבה באמיל חביבי, סופר האינטלקטואל הערבי: גם אם יש בלבו על ערביי ארץ־ישראל, שקרה להם הדבר הבלתי־טבעי ביותר כאשר עזבו את הארץ, והוא לעולם לא יעזוב את ארצו: בהיותו בחו"ל הוא מתגעגע למולדת, לחברים, לחילים, ולכינרת, שאסור לו לומר כי היא שלו. לעומתו, הישראלים כמו חסרי־שורשים. מה הפלא שרבים טוענים כי אין לנו זיקה אמיתית לארץ הזאת. מרים זינגר, ממייסדי דגניה א', מדברת בשפתו של חביבי: גם אם התאכזבה, לא חשבה מעודה לעזוב את הארץ. "אם לא אוכל לחיות כאן, אאבד את עצמי לדעת", היא אומרת בשקט, ובביטחון. לא לשווא מצביע מישהו על האכזבה, שדור שלישי של פליטים רודף כאן אחר דור שלישי של פליטים בשטחים.

על רקע נופים פיסים יפהפיים, שהמצלמות יודעות לגלות מחדש, מגולל לפנינו גולדשטיין נופים רוחניים, נפשיים, מנסה לגעת בבעיות הרבות שישראל מתמודדת אתן זה ארבעים שנה: יהודים וערבים, דתיים וחילוניים, ספרדים ואשכנזים, ירושלים ותל־אביב. למרות הבעיות הקשות, הספרותיות והאסתטיקה משתלטות על הסרט. גולדשטיין נוטה להימנע מקיצוניות סהרורית ומקהה זיזים וחודים, עד שנוצרת תחושת הרמוניה בתוך הכאוס.

מתקבל הרושם שגולדשטיין מודה עם דברי הסיום של הסופר א.ב. יהושע, המשמשים כעין מוטו לסרט. יהושע מונה שהציונות נפלה על ראשו של עם קשה עורף, שלא רצה, וגם היום אינו רוצה לבוא לישראל. ובכל זאת, אי־שקט אינו תוקף לקום וללכת מכאן. אלה השנים נשבריאם כי הציונות נכשלה ומתה מעלים להושע את לוחץ הים. (גם לא הציונות רק הבסיסה מדינה ליהודים, וקיימה את הבטחתה. עכשיו, כשהמדינה קיימת, הדברים בידינו. קשה להבין מדוע דברים אלה דומים להם העלו את לחץ־הדם של פורת ויבין, עד כי פסלו את הסרט לשידור הם עוד מתגבלים לו.

סמליות מחניקה

השידורים שהוקדשו ליום איחוד ירושלים היו מאולצים וחסרי־השראה. ואולי היתה זו רק תחושתם החריפה של הצופים. הרי יום איחוד ירושלים עמד בסימן מותן של אשליות שטיפחנו במשך עשרים ואחת שנים. עובדות־המציאות באות ושוטפות על פנינו ללא רחמים. צדק טדי קולק באימפולסיביות שלו, כשהצהיר בטרייל־בלי כי הדו־קיום מת. עכשיו מנסים לשוות לי אמירה הולסית זו אופי מתון יותר, מרבים בויכוח על הדו־קיום שהתמוסס. זה הבדל סמנטי בלבד. אין בכך להעיד כי המצב אינו בכי רע. דומה שבירושלים חזרנו – בלי שנודה בכך – לגבולות 67. מהדקים שקרס, מן ההרס והשברים לא יקום עוד בניין מפואר ויציב.

בתכנית של אליעזר יערי, כתב סימפאטי, ב"יומן השבוע", קודקטית, נקייה, עשויה בטונים מינוריים, אבל חסרת השראה. בתלפיות־מזרח עוד אפשר לגלות פה ושם שיתוף־פעולה אנושי בין יהודים וערבים (למשל, במרפאה לאם ולילד), אבל בירושלים מתגוררים כיום 110 אלף איש מעבר לגבולות הקו הירוק. גם אם אין גדרות תיל, הגבול קיים והוא מעמיק והולך. השנאה הישנה גם היא התעוררה לחיים. מכתור הכפר צור־באחר מכריז במפורש: "זו ארמנקר ירושלים שלו היא ירושלים מוסלמית, בירתה של מדינה פלשתינית־ערבית. ילדי תלפיות־מזרח, לעומתו, מדליקים מדורות בל"ג בעומר, שורפים את דגל אש"ף ובובה של דמאג'יק. (שילוב מעניין ורב־משמעות). הדברים נעשים סמליים עד מחנק. תלפיות־מזרח שוכנת בין הכפר הערבי צור־באחר להר העצה הרעה. מה יכול להיות סמלי יותר?

לאסטרולוגים בלבד

התחזיות המתרחשות השבות בטלוויזיה, ביחוד מפי ויקטור נחמיאס, על דעיכתה של האינתיפאדה שעברה את שיאה, נשמעות, על רקע האירועים בירושלים ובעזה, אבסורדיות ומטעות.

ראוי שיוחלו שם מתחזיות בטלוויזיה וישאירו אותן לאסטרולוגים. אין טעם לפרוד ידיעות ושיאים במבשירי מדינה מאוד לאסטרולוגים.

שדה־המוקשים של התרבות

המשדר "מסך אישי" נעשה במשך הזמן שדה־המוקשים של הפסוודו־תרבות הישראלית. רבים מרושים בו ואולי אינם מרגישים איך מתפוצץ כפעם בפעם מוקש ממש מתחת לרגליהם. שהרי הנזק אינו פיסי, אינו ממשי. כך אנו מגלים במפתיע אוהבי־תרבות נלהבים, אלה הראויים להם לתמוה להופיע לפנינו כצרכני־תרבות. צרכני תרבות הוא מושג מרתיע ושנוא עלי, אבל אני עושה בו שימוש מפני שהוא הולם את הלקוחות של "מסך אישי".

התכנית מזכירה לי לעתים את תכנית הרדיו הפופולארית "על אי בודד". באותה תכנית נתגלה לנו שללא באך, מוסיקה טרום־קלאסית, שייקספיר וטולסטוי, אין פוליטיקאים ואישי־ציבור ישראלים יכולים להתקיים. ולא רק פוליטיקאים ועסקנים, אלא גם שופטים, זמרים ובדרנים, שבאו ומתמיד הם נחשבים לבני־מעלה וכוכבי תרבות. מזה הדבר, כיצד זה מוליכים בינינו אוהבי־תרבות כה נלהבים ואנו מדינה לא־תרבותית כליבך.

אבל בינתיים, שניים שהופיעו באחרונה ב"מסך אישי" הפתיעו לטובה. אמנון רובינשטיין הוא אולי אחד היחידים בין חברי הכנסת ושרי הממשלה ששום דבר תרבותי אינו זר לו. הוא מגיש מסך אישי מקורי ומרתק המתרכז בנושא אחד. רובינשטיין מעיד על עצמו שהוא מכור לקולנוע, "והוויה המסעירה ביותר באמנות של ימינו". הוא בוחר בכמה סרטים עכשוויים אהובים עליו. ביניהם קטעים מרשימים ומרתקים גם בראייה חלקית, חטופה. דברי הקישור שלו אינם אוסף של פראזות ריקות מתוכן ושאבלונות שחוקות. הוא משמיע דברי הסבר והערכה של מי שמכיר ואוהב – "אמנות גם אישית וגם אוניברסלית" – ומאמין בתום לב שאין אמנות ארצישראלית. רובינשטיין הוא אינטליגנטי, בעל ידע ואיש תרבות. "מסך אישי" שלו היה אולי המעניין והמרתק מבין כל המסכים.

אי־אפשר לבטל את "מסך אישי" עם יצחק נבון, שהבחירה שלו היתה קשורה עם יום איחוד ירושלים. זאת היתה תכנית מאוד אישית ונוסטאלגית. נבון נראה נרגש מאוד. הוא השמיע דברים בעברית נכונה רהוטה, והפעוט עודדה תחושה של אותנטיות, נקייה מהעמדות־פנים והוויתה את ירושלים שלו.

נבון – אותנטיות נקייה

כוונות טובות

לתופעה הפילוסופית של תרבות לעת מצוא ולכל דורש, יש השלכות בתחומים אחרים. מתברר שאבלנו ביחוד הפוליטיקה הולכים יד ביד. כל זמר או שחקן רואה עצמו כדמות פוליטית ובפיו מסר מיוחד ובעל משמעות. ועל אחת כמה וכמה, זמרים ובדרנים המגיעים מחו"ל ומתברר שישראל בראש מעייניהם. כך מתרחב המושג איש־רוח, מתמלא אוויר חם ועוד מעט יתפוצץ כבלון.

זה קרה לשחקן הקולנוע היהודי־האמריקאי ריצ'ארד דרייפוס, שגילה את ישראל. הוא לפתע לא תוראיין. לעומת מערכת־הסברה לקויה, שהוא־ראים עליה מתנערים ממנה, מתהולל פסטיבל בעקבות ביקורו של דרייפוס. כל מי שנחשיב עצמו, משתתף בו. זה כולל "זוטרי ציבור, אמרגנים והמם באלה הקרויים "אנשים יפים" שאולי אף יש בהם משמשי קוקיין. הכל מכרכרים סביב דרייפוס, כאילו הוא שיקבע גדולות.

לצדו של דרייפוס הופעה בבקעת זוהרה של הזמרת ג'ון באאז. גם היא אינה מסתפקת בזמרה אלא עוסקת גם בפוליטיקה. היא מתראיינת כפוליטיקאית לכל דבר. אמנם הופעתה ב"זה הזמן" אינה מעוררת איבה אלא אוזה פושרת מלווה בספקנות רבה. מתברר שהיא פשוט אשה תמימה מאוד,

באאז – כפוליטיקאית

אפילו קצת פאטתית, בנוסח אמריקאי מובהק. העולם מתחלק לה ולוקה פשטנית מאוד בין טובים ורעים. היא תמיד לצד המלאכים, מלאה בדימוי כוונות טובות. אולי אין היא יודעת לאן מוליכות הכוונות הטובות.

יותר ישראלים מישראלים – הגששים

קונסנזוס

"הגשש החיוור" הוא אולי הדבר היחיד שיש עליו הסכמה לאומית מקיר אל קיר. אל הקונסנזוס הזה אני מצטרפת בלב שלם ובדמעות של צחוק. כבר אי־אפשר להיות מקורי בכל מה שנאמר על הגששים. הרי הכל כבר נכתב ונאמר עליהם. וכל ש"מבט" של ליל שבת לא הוקדשה כולה לחגיגה מס' 2 של "הגשש החיוור" (איזה שם גנלאג). אין הם זקוקים למקרים מבידורים, איש לא יואשם במשוא פנים כלפיהם. הגששים הם הבדור הישראלי האותנטי ביותר. הם יותר ישראלים מן הישראלים.

שייקה, פולי וגברי הם קומיקאים מעולים שאין להם מתחרים. הם בעלי חוש עיתוי נפלא. הם הצליחו ליצור שפה גששית ופולקלור גששי. אנחנו מכירים כל העויה, כל צחוק, כל מחוה שלהם, יודעים על־פה את המערכונים שלהם שנהפכו לקלאסיקה גששית. ובכל זאת, אנו ממשיכים וצוחקים וצוחקים, כאילו שמענו את הדברים בפעם הראשונה.

דומה שהם מציגים מראה עקומה אל מול פרצופנו. הם ביקורתיים ללא שבאוג, כאילו צוחק גם על עצמם. (למשל, המערכון באידיש). כל השנים הצליחו לשמור על זהותם הגביהם המתחרים. הכל אוהבים את הגששים. במדינה כשלנו, אל יהיה הדבר קל בעיניכם.

כדי להבטיח המשך אספקת חשמל

נרשמים עכשיו - כאן בשכונה!

מבצע

חברת החשמל מקיימת בימים אלה מבצע הרשמה באמצעות תחנות הרשמה ניידות: לתושבי שכונת גילה.

ההרשמה תערך בתאריכים: 26-23 למאי במרכז קהילתי ברח' ורדינון 14 גילה א'.
בין השעות 16.00-19.00

יש להביא מספר מונה ותעודת זהות.

הרשמו עכשיו וחסכו מעצמכם התרוצצויות מיותרות בעתיד.

תודה,

חברת החשמל לישראל

מכתבים למערכת הארץ

שלום או דמוגרפיה?

השלום הוא בעל חשיבות רבה, אך הוא אינו בעל החשיבות העליונה לקיום מדינת ישראל כמדינה יהודית. החשיבות העליונה היא הבטחת רוב יהודי מוחץ עם מיעוט קטן ככל האפשר, בעיקר כאשר הוא מיעוט עוין. מאידך, רדיפה אחרי שלום בכל מצב ובכל תנאי עלולה להביא להסדרים בלתי נסבלים, שיאיימו על עצם הקיום וההתפתחות העתידית של המדינה.

היות והסיכוי להסכם שלום עם פשרה טריטוריאלית קבילה הוא קלוש ביותר, נדרשת תוכנית אלטרנטיווית להיפטר מהשטחים המאוכלסים אוכלוסיה ערבית צפופה. הדבר יוכל להיעשות רק בקביעה חד־צדדית של העובדות בשטח. הדבר יחייב יצירת גבול הציבה מפותל, שישאיר את רובה הגדול של האוכלוסיה היהודית שהתיישבה ביהודה ושומרון בתחום שליטתה של ישראל. כמו־כן יהיה הכרח לפרק מספר יישובים קטנים בקרב אוכלוסיה ערבית צפופה, שאי־אפשר יהיה להגן עליהם וממילא מוטב שלא היו מוקמים בכלל.

מטיפים לנו נגד צעד חד־צדדי מסוג זה ומעלים שתי טענות עיקריות: הראשונה, אש"ף ישתלט על השטחים: השנייה, יוכנס לשם נשק כבד ומאיים. הטענה הראשונה היא כמובן נכונה, אך היא נכונה בכל מקרה וגם במקרה של הסכם חוזי עם משלחת ירדנית־פלשתינית. הטענה השנייה אינה נכונה. אמנם היה רצוי הסכם פירוז, אבל גם על הסכם כזה צריך לפקח. יהיה קל לפקח ולהבטיח שלא יוכנס נשק כבד למובלעות הפלשתיניות. למעשה, כל כניסה ויציאה של אנשים או חומרים לא תוכל לחמוק מעיניהם הפקוחות של כוחות הביטחון הישראליים.

נכון שבגבול הארוך והמפותל של המדינה עם המובלעת הפלשתינית יהיו מוקדי אי־שקט למשך שנים רבות. אך יהיה הרבה יותר קל ופחות מתסכל לטפל במוקדים אלה מאשר במוקדים שיתעוררו לעתים תכופות בשטחים בעלי אוכלוסיה ערבית צפופה בשליטתנו. העובדה המוגמרת שתיווצר באופן חד־צדדי, עשויה להוות דרך ומפתח להסדר מוסכם. האוכלוסיה הפלשתינית בתוך המובלעת, ללא קשר לטיב מנהיגיה, תיאלץ לחפש דרכים להבטיח לעצמה קיום על־ידי קשרים עם העולם החיצוני. כל זה יוכל להיעשות אך ורק תוך תיאום והסכם עם ישראל, שעשוי להוות פתח להסדר שלום או לפחות להסכם על דו־קיום מוסכם.

ישראל מילוא
רחובות

בחירה חוזרת לפוגע בשלטון החוק

זה שלוש שנים אני מצפה לסיום כהונתו של נשיא המדינה חיים הרצוג. נשיא מדינת ישראל, שתפקידו העיקרי הוא תפקיד ייצוגי בלבד, הוא גם המחליט בעניין החנינות. והנה, בתקופתו של הרצוג הפעילה זכות זו לתת חנינה לפושעים ברוחב לב, שלא רק גבל אלא פגע בשלטון החוק. ציפיתי מהכנסת, ששלטון החוק צריך להיות מראש מעייניה, שלא תבחר שוב בנשיא שפגע בשלטון החוק. בהחלטת בית המחוקקים יש פגיעה נוספת בשלטון החוק, בעצם נתינת גושפנקה לאדם זה ומעשיו.

יש לבטל את מוסד הנשיאות. את סמכות החנינות יש להטיל על משפטנים בלתי תלויים שלא ימונו על־ידי פוליטיקאים. את ייצוגנו הלאומי יוכל למלא אחד מ־23 חברי הממשלה, ואת תפקיד העלאת המורל הלאומי נוכל להפקיד בביטחה בידיו של ראש ממשלתנו הגאה.

שריאל הרשלר
רמת־אביב

הזכות האלוהית נוסח ורדיגר

אברהם ורדיגר גונה על־ידי גדעון סאמט (בכתבתו "לשים דברים בפרופורציה", "הארץ" 13.5), על שביקש מנשיא המדינה ומיו"ר הכנסת שימנע מהענקת פרס וולף לפרופ' סטיבן הוקינג. הוא ביקש זאת כי לפי השערתו של הוקינג – היקום "לא נוצר ולא יהרס אי־פעם. הוא פשוט הינו", בעוד שלפי דעתו של ורדיגר – "העולם נברא בששת ימי בראשית על־ידי הקב"ה וכל השערה אחרת פוגעת לא רק בעיקרי האמונה, אלא בטבע מזה, בזכותנו האלוהית על ארץ ישראל".

אבל אם ב"משפט הקופים" המפורסם בארה"ב ובמשפט גלילאו התנכלו אנשי דת לבעלי תורות מדעיות קוסמולוגיות מסיבות דתיות – בשל פגיעתן בעיקרי האמונה – הרי ורדיגר מתנכל לבעל תורה מדעית כזו לא רק בגלל פגיעתה בעיקרי האמונה, אלא בעיקר בגלל פגיעתה בזכותנו האלוהית על ארץ ישראל, שהיא סיבה תועלתית במהותה. מסתבר אם כן, שמה שלא העזו אנשי דת בשני המקרים – ובמקרים שונים אחרים – אפילו במוסוות, דהיינו, להסתמך על נימוקים תועלתיים נגד מקדמי המדע, העז עתה ורדיגר בגלוי.

לכן, מעתה יוכלו כל בעלי הדעות הקדומות והאמונות הטפלות מבין המאמינים (לפחות אלה שבדת היהודית) להתברך בתרומתו המקורית של ורדיגר להנמקת מלחמתם באותם מדענים, שכל מטרתם היא קידום הידע שלנו על מסתרי היקום.

יעקב עטרא
ירושלים

אי־אפשר לעבור הלאה

נער ערבי הצטווה ע"י חיילי צה"ל להוריד דגל מעמוד חשמל; הנער התחשמל ומת.

אז זהו. מקרה שקרה. אפשר לעבור הלאה לתחזית מזג האוויר. לתוצאות הספורט.

לא, אי אפשר לעבור הלאה. מה קורה כאן? הערבי אינו אדם? אינו אדון לזמנו, לרצונו? מה פתאום שיוריד? מה פתאום סיפנה. מי נתן לחייל את הזכות לומר לו עשה זאת. ועתה כשהוא כבר איננו, האם מישהו העלה ברעיונו להתנצל, לומר כי הדבר בניגוד לחוק, לשלם פיצויים למשפחתו? האם הובהר כי מעשי "שובבות" שכאלה, בהם מצווים חיילים שלנו על עוברי אורח, שלא עברו על החוק, לפנות מחסומים, להוריד חפצים. האם הובהר כי מעשים אלה הם ביזוי האדם. הם ניצול לא חוקי, אנטי חוקי, של הכוח.

יואל בתן
מורה.
תל־אביב